

Naar aanleiding van een geplande verkaveling tussen de Kasteelwegel en de spoorweg te Sint-Amandsberg voerde een team van Monument Vandekerckhove in opdracht van het bouwbedrijf Matexi van januari tot maart 2015 een archeologische opgraving uit op de site. Er werd een zone van 4520m² opgegraven worden.

Ondanks het beperkte oppervlak werd een voor Vlaanderen unieke site aangetroffen. De oudste sporen dateren uit de middenbronstijd, waarbij het mogelijk resten betreft van één of zelf twee gebouwen. Vier plattegronden worden in de middenbronstijd B/late bronstijd/ijzertijd geplaatst. Het gaat vrij ongekende bouwtypes. Deze ruime datering is te wijten aan een discrepantie tussen het type van de plattegronden, het aanwezige aardewerk en de dateringen verkregen door 14C-analyse. Twee plattegronden zijn gedateerd in de overgangperiode late bronstijd-vroege ijzertijd, met grotere waarschijnlijkheid in de vroege ijzertijd. Daarnaast is ook een deel van een Romeins erf aangesneden waaronder een eenbeukig gebouw, een erfgracht met dumpzone en een waterput.

De gegevens van de site Sint-Amandsberg Kasteelwegel zijn niet enkel vernieuwend voor heel Vlaanderen wegens de aanwezigheid van nieuwe plattegrondtypes uit de metaaltijden; de combinatie van gegevens door middel van de typologie, het aardewerk en de 14C-dateringen wijzen erop dat de kennis betreffende deze periode nog beperkt is. Enkel nieuwe gegevens kunnen de hier naar voor gebrachte data en hypotheses versterken of eventueel ontkrachten.

ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING

SINT-AMANDSBERG

KASTEELWEGEL

(prov. OOST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Nele VANHOLME, Sarah DALLE
Redactie: Mieke VAN DE VIJVER, Bert ACKE

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2016/13

Afbeelding op schutblad: Huisplattegronden na couperen (werkput 2).

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☒	Prospectie ☐
Vergunningsnummer: 2014/505	
Datum aanvraag: 21/11/2014	
Naam aanvrager: VANHOLME Nele	
Naam site: Gent, Kasteelwegel	
Naam aanvrager metaaldetectie: VANHOLME Nele	
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2014/505 (2)	
Opdrachtgever:	Matexi Projects nv Franklin Rooseveltlaan 180 8790 Waregem
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Nancy Lemay (erfgoedconsulent, Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen)
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:	Gunter Stoops (archeoloog, Stadsarcheologie Gent)
Projectleider:	Bert Acke
Leidinggevend archeoloog:	Nele Vanholme
Archeologisch team:	Thomas Apers, Sarah Dalle, Marie Lefere, Pedro López Aurrecochea, Bert Mestdagh, Mieke Van de Vijver, Gwendy Wyns
Plannen:	Sarah Dalle
Conservatie:	Natalie Cleeren, Bieke Verhelst
Materiaaltekeningen:	Sarah Dalle
Start veldwerk:	12/01/2015
Einde veldwerk:	06/03/2015
Wetenschappelijke begeleiding:	Gunter Stoops (archeoloog, Stadsarcheologie Gent)
Projectcode:	SIKA15
Provincie:	Oost-Vlaanderen
Gemeente:	Gent
Deelgemeente:	Sint-Amandsberg
Plaats:	Kasteelwegel
Lambertcoördinaten:	N: X=108645, Y=195485; O: X=108680, Y=195477; ZO: X=108708, Y=195331; ZW: X=108658, Y=195375; W: X=108634, Y=195448
Kadastrale gegevens:	Afdeling 19, Sectie C, percelen 84C2,84G2,84H2, 84F2
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	Stadsarcheologie Gent Dulle-Grietlaan 12 9050 Gentbrugge
Titel:	Archeologische opgraving Sint-Amandsberg Kasteelwegel (prov. Oost-Vlaanderen). Basisrapport.
Rapportnummer:	2016/13
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE SITUERING	7
3.2. GEOLOGISCHE SITUERING	9
3.3. TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	10
3.4. BODEMKUNDIGE SITUERING	11
3.5. HYDROGRAFIE.....	12
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	13
4.1. PLAATSNAAM	13
4.2. CARTOGRAFISCH ONDERZOEK	14
4.3. ARCHEOLOGISCHE INFORMATIE	16
4.3.1. <i>Centrale Archeologische Inventaris</i>	16
4.3.2. <i>Archeologische sites in de nabije omgeving</i>	17
4.3.2.1. Sint-Amandsberg - Hogeweg.....	17
4.3.2.2. Destelberge - Eenbeekeinde.....	18
4.3.2.3. Sint-Denijs-Westrem - The Loop	19
5. ONDERZOEKSMETHODE	21
5.1. ALGEMEEN.....	21
5.1.1. <i>Vraagstelling</i>	21
5.1.2. <i>Randvoorwaarden</i>	22
5.1.3. <i>Raadpleging specialisten</i>	22
5.1.4. <i>Motivatie voor de selectie van het materiaal en staalname</i>	22
5.2. BESCHRIJVING	24
5.2.1. <i>Vorbereiding</i>	24
5.2.2. <i>Veldwerk</i>	24
5.2.3. <i>Vondstverwerking en rapportage</i>	26
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN, STRUCTUREN EN VONDSTEN	27
6.1. STRATIGRAFIE.....	27
6.2. TOPOGRAFIE.....	35
6.3. BESCHRIJVING VAN DE ARCHEOLOGISCHE SPOREN EN STRUCTUREN.....	36
6.3.1. <i>Inleiding</i>	36
6.3.1.1. Algemeen.....	36
6.3.1.2. Gebruikte datering	38
6.3.1.3. Dateringsproblematiek.....	38

6.3.1.4. Interpretatie en leesbaarheid van de sporen.....	38
6.3.2. Middenbronstijd (1800/1750 – 1050 v. Chr.).....	39
6.3.2.1. Hoofdgebouw H7	39
6.3.2.2. Hoofdgebouw H9	46
6.3.2.3. Kuil S187	48
6.3.3. Middenbronstijd B (1500 - 1050 v. Chr.) of late bronstijd – vroege ijzertijd (1050-475/450 v. Chr.)?.....	50
6.3.3.1. Hoofdgebouw H1	50
6.3.3.2. Hoofdgebouw H2	53
6.3.3.3. Hoofdgebouw H3	56
6.3.3.4. Hoofdgebouw H4	60
6.3.3.5. Hoofdgebouw H5	63
6.3.3.6. Vondsten uit H3, H4 en H5	66
6.3.3.7. Vier- en zespalige spiekers.....	68
6.3.3.8. Bijgebouw B6.....	71
6.3.3.9. Overige clusters.....	76
6.3.3.10. Vergelijkende studie	77
6.3.3.11. Algemene chronologie, samenvatting en interpretatie	89
6.3.4. Romeinse periode.....	93
6.3.4.1 Hoofdgebouw H8	93
6.3.4.2. Gracht S52/S483.....	96
6.3.4.3. Gracht S53.....	111
6.3.4.4. Een mogelijke pallissade.....	113
6.3.4.5. Brandrestengraven	114
6.3.4.6. Een waterput	118
6.3.4.7. Een waterkuil S54.....	124
6.3.4.8. Gracht S463.....	126
6.3.4.8. Gracht S489.....	127
6.3.4.9. Overzicht van de Romeinse periode.....	128
6.3.5. Niet gedateerde sporen	129
6.3.5.1. Kuil S407	129
6.3.5.2. Grachten	130
6.3.5.3. Kuilen S150 en S151	136
6.3.5.4. Een poel	136
6.3.5.5. Een depressie?	138
7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	141
8. SYNTHESE	149
9. LITERATUUR.....	151
10. BIJLAGEN	157

2. INLEIDING

Het bouwbedrijf Matexi plant een verkaveling op het terrein tussen de Kasteelwegel en de spoorweg te Sint-Amandsberg. Er werd op de betreffende percelen een archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd door BAAC Vlaanderen.¹ De resultaten van dit vooronderzoek gaven duidelijk aan dat op de hoogst gelegen percelen, tegen de Kasteelwegel, een hoge dichtheid van archeologische sporen aanwezig was. Er werd door het agentschap Onroerend Erfgoed en Stadsarcheologie Gent een zone van 4900m² geadviseerd voor een vlakdekkend archeologisch onderzoek. Een team van Monument Vandekerckhove nv voerde in opdracht van Matexi deze archeologische opgraving uit tussen 12 januari en 6 maart 2015. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed. Stadsarcheologie Gent stond in voor de trajectbegeleiding.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de resultaten van het natuurwetenschappelijk onderzoek, de conservatiefiches en de overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een digitale drager met daarop de digitale versie van deze tekst, de bijlagen en de plannen. De verschillende inventarislijsten en foto's kunnen geraadpleegd worden via <http://www.monarcho.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via info@monument.be.

Langs deze weg wordt dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Brecht Dhaenens (Matexi), Nancy Lemay en Rica Annaert (Onroerend Erfgoed), Gunter Stoops en Peter Steurbaut (Stadsarcheologie Gent), Bart en René De Keuleneire (KDM construct), Guy De Mulder, Wim De Clercq en Sibrecht Reniere (UGent) en Johan Hoorne (De Logi & Hoorne).

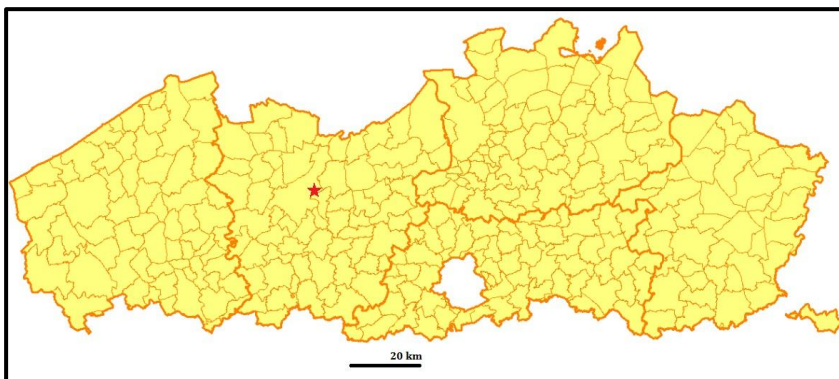
¹ Hertoghs & Vander Cruyssen, 2014. Onuitgegeven rapport BAAC-Vlaanderen.

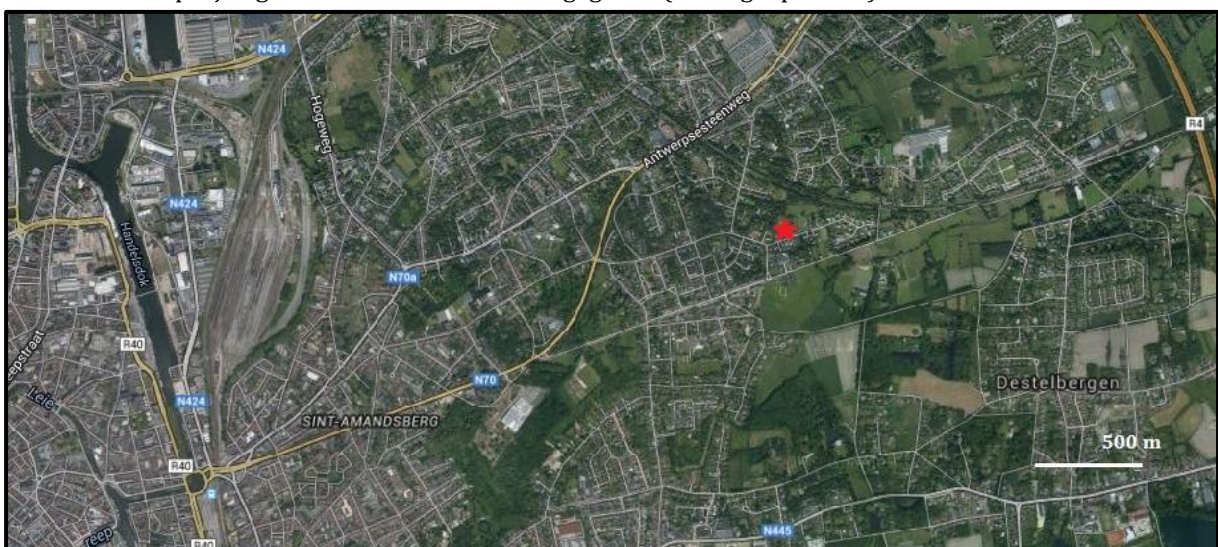
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische situering

Het onderzoeksgebied situeert zich in Sint-Amandsberg, een deelgemeente van Gent, (provincie Oost-Vlaanderen) (Figuur 1-3). De site bevindt zich vlakbij de gemeente Destelbergen in de wijk die gekend staat als 'het westveld'. Het westveld kent nog een vrij groot aantal onbebouwde percelen in het sterk verstedelijk buitengebied van Gent. Het onderzochte terrein is 4513m² groot en wordt in het zuiden afgebakend door de Kasteelwegel. De percelen ten oosten en westen ervan zijn bebouwd. In het noorden wordt het terrein afgesloten door een gracht. Het terrein bestaat uit vier percelen, namelijk 84c², 84g², 84h² en 84f². De twee laatste zijn zeer kleine (Figuur 4).

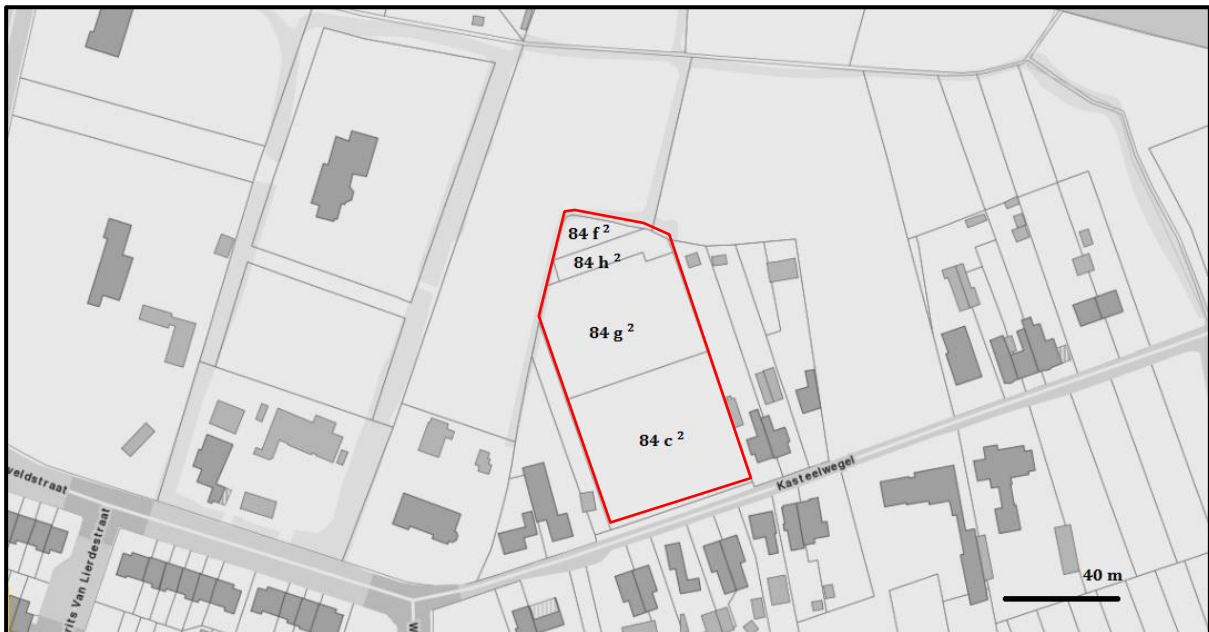
Figuur 1: Overzichtskartaal van Vlaanderen met de aanduiding van de provincie- en gemeentegrenzen. De locatie van het projectgebied is met rode ster aangegeven (www.geopunt.be).

Figuur 2: Luchtfoto van een deel van Sint-Amandsberg en Destelbergen. De locatie van het projectgebied is aangeduid met rode ster (www.geopunt.be).

Figuur 3: Luchtfoto met aanduiding van het projectgebied (www.geopunt.be).

Figuur 4: Huidig kadasterplan met aanduiding van de onderzochte percelen (www.geopunt.be).

3.2. Geologische situering

Gent en zijn omgeving worden geologisch gekenmerkt door een Tertiaire afzettingsslaag. Het gaat om de geologische formatie Klei van Ieper waarvan de afzetting plaatsvond tijdens het Eoceen (56 tot 33,9 miljoen jaar). Tijdens deze periode ontstond de Vlaamse Vallei.²

De Quartaire mantel hierop bestaat in Laag-België uit zand uit het Pleistoceen (2,58 miljoen tot 11 700 jaar geleden). Het gaat meer bepaald om een eolische afzetting die zich voordeed tijdens de laatste ijstijd, nl. het Weichseliaan (116 000 tot 11 700 jaar geleden). Materiaal van het droogliggend Noordzeegebied werd in die periode via de wind meegenomen. Hierbij kwam het zwaardere zand in een noordelijke gebied terecht, in tegenstelling tot de lichtere leemfracties die meer ten zuiden werden afgezet. Deze afzetting ligt aan de basis van de opdeling van de zand- en leemstreek in Vlaanderen.³

Het zand vulde de Vlaamse Vallei die eerder door rivieren was uitgescheurd. Het is in deze vulling dat de huidige rivieren hun permanente meanderende loop vormden.

² Denis, 1992, 69-71.

³ Denis, 1992, 79-80.

3.3. Topografische situering

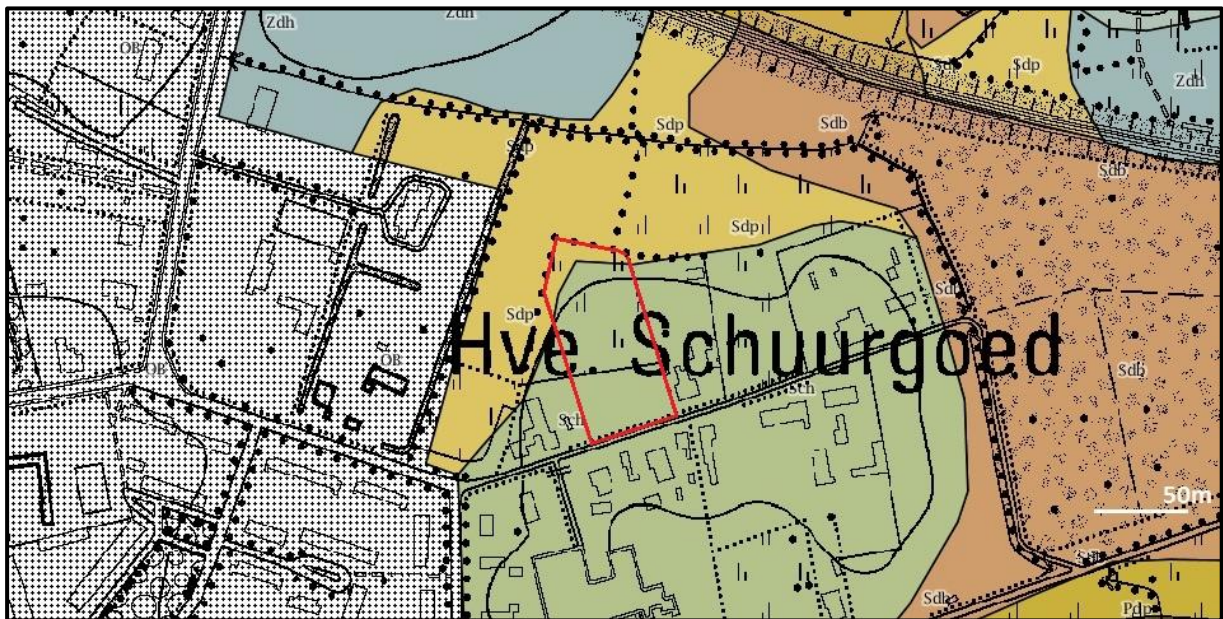
De Vlaamse Vallei kent geen groot reliëfverschil. De hoogte schommelt tussen 4 en 10m. Het onderzoeksgebied heeft een hoogte van ca. +7,80m TAW. Het terrein kent een zeer klein microreliëf. Het meest zuidelijke punt ligt op een hoogte van ca. +7,81m TAW, en maakt deel uit van een kleine verhevenheid in het landschap die duidelijk op de topografische kaart is weergegeven. Het meest noordelijke punt nabij de gracht ligt op +7,26m TAW. Dit hoogteverschil is duidelijk zichtbaar op het terrein. Op het digitaal hoogtemodel is dit kleine verschil echter niet weergegeven (Figuur 5).

Figuur 5: Projectie van de topografische kaart op het Digitaal Terreinmodel (DTM, raster 1m) met aanduiding van het projectgebied (www.dov.vlaanderen.be).

3.4. Bodemkundige situering

Het hoogteverschil weerspiegelt zich in de bodem. Het terrein kent voornamelijk een zandige matig droge bodem met verbrokkelde ijzer B-horizont (Sch). In het lager, meer noordelijk gelegen deel bestaat de bodem uit een matig natte zandbodem zonder profielontwikkeling (Sdp) (Figuur 6).⁴

Figuur 6: Topografische kaart geprojecteerd op de bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (www.dov.vlaanderen.be).

⁴ Denis, 1992, 245-246; <http://www.dov.vlaanderen.be>

3.5. Hydrografie

Doorheen het laagst gelegen deel ten noorden en ten oosten van het opgravingsterrein stroomt de Meirakkerloop (Figuur 7). Zowel de gracht die in het noorden het onderzochte gebied afbakt, alsook de omwalling van de hoeve Schuurgoed (zie later) zijn met deze beek verbonden. Deze beek lijkt sterk gekanaliseerd en mogelijk deels verlegd.

Figuur 7: Projectie van de waterlopen en grachten op de luchtfoto met aanduiding van het projectgebied. De pijl geeft de ligging van de Meirakkerloop aan (www.geopunt.be).

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Plaatsnaam⁵

Langsheen de linkeroever van de meest oostelijke oude zijarm van de Leie strekt zich een zandrug uit van noord naar zuid. Deze heeft een hoogte van 7 tot 8m. In de middeleeuwen wordt in het westen deze zandrug begrensd door een laag alluviaal gebied, in het oosten door bossen en heide. In de vroege middeleeuwen bevinden zich op deze zandrug verschillende nederzettingen, vb. Zingem, Achten, Slote. Deze nederzettingen bestonden uit een grote herenhoeve en enkele huisjes van onvrijen, gelegen rond een dries. De bewoningskern lag steeds aan de rand van een uitgestrekt akkerland, kouters genaamd. Op het meest westelijke punt van de verhevenheid, gelegen nabij de samenvloeiing van Leie en Schelde, lag de Sint-Baafsabdij.

Een landkaart van 1721⁶ geeft enkele van deze oude toponiemen weer. Het gebied dat archeologisch is onderzocht valt net buiten deze kaart. Het ligt echter in de omgeving waar 'Sint-Amanduskouter' wordt vermeld. Deze kouter is in tegenstelling tot andere vermelde kouters in de omgeving geen vroeg- of volmiddeleeuwse ontginning. Toponiemen van dergelijke ontginningsgebieden bevatten meestal de naam van de nederzetting, wat voor Sint-Amanduskouter dus niet het geval is. De kouter wordt in de bronnen niet vermeld vóór 1500 en is dus een postmiddeleeuwse benaming.⁷ Dit gegeven veronderstelt dat het gebied waarbinnen de opgravingszone is gelegen onontgonnen bleef in de vroege en volle middeleeuwen.

⁵ Verhulst, 1995, 167-171.

⁶ Verhulst, 1995, 170-171.

⁷ Informatie verkregen bij Peter Steurbaut (Stad Gent Dienst Archeologie) en Luc Van Durme; Gyseling, 1974.

4.2. Cartografisch onderzoek

Sint-Amansberg kent pas in de 20ste eeuw een sterke verstedelijking. Dit is duidelijk zichtbaar op de verschillende historische kaarten uit de 18de en 19de eeuw. De gemeente bestaat naast het centrum uit slechts uit enkele gehuchten en boerderijen. Ook het betreffende perceel ligt in een open gebied. De enige aanwezige bebouwing in de directe omgeving is een hoeve, gekend als de 'Schuurhoeve' of 'Hoeve Westveld' (Figuur 8). Deze hoeve zou in de 13de eeuw een leen zijn geweest van de Sint-Baafsabdij.⁸ Samen met het hierboven vermeld gegeven wijst dit op de aanwezigheid van bewoning in de late middeleeuwen (vanaf de 13de eeuw), maar ging dit niet hand in hand met de ontwikkeling van de Sint-Amanskouter. De situatie op het einde van de 18de eeuw is zichtbaar op de Ferrariskaart (Figuur 8). Het westveld bestaat voornamelijk uit akkerland, zo ook het projectgebied. Op de Poppkaart (ca. 1850) (Figuur 9) staat de Kasteelwegel als een doodlopende straat aangeduid, dit in tegenstelling tot de Atlas der Buurtwegen (1840) waar wel een straatje is weergegeven. Er wordt dan ook aangenomen dat deze wegel in de 19de eeuw zeker aanwezig was, en pas op het einde van de 20ste eeuw, bij de verkaveling, als straat is uitgebouwd. De wegel leidde naar het Kasteel Notax of ook wel 'Goet te Notax'. In oorsprong zou de site opklimmen tot de vroege middeleeuwen. De vermelding van de Heren van Notax verschijnt vanaf het begin van de 13de eeuw.⁹

Figuur 8: Uittreksel van de kaart van Ferraris (1771-1777) met de situering van het project gebied. (www.geopunt.be).

⁸ Charles, Laleman, Lievois & Steurbaut, 2008, 128.

⁹ Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed. <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/35704>.

Figuur 9: Uittreksel van de Poppkaart van een deel van Sint-Amansberg (ca. 1850) met aanduiding van het projectgebied (www.geopunt.be).

Figuur 10: Projectie van het uittreksel van de Poppkaart (ca. 1850) op een recente luchtfoto (www.geopunt.be)

4.3. Archeologische informatie

Om zicht te krijgen op de gekende archeologische informatie is in de eerste plaats de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd. De vindplaatsen in de onmiddellijke nabijheid van de site werden reeds in het rapport van het vooronderzoek uitgebreid vermeld.¹⁰ Ze worden hier voor de volledigheid nogmaals kort aangehaald. Daarnaast is het belangrijk om in het kader van de opmerkelijke resultaten van het onderzoek drie grootschalige archeologische sites te vermelden, waarvan 2 op minder dan 3km gelegen zijn.

4.3.1. Centrale Archeologische Inventaris

De CAI is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen, opgesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de inventaris uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. De aan- of afwezigheid van archeologische sporen dient met verder onderzoek vastgesteld te worden.

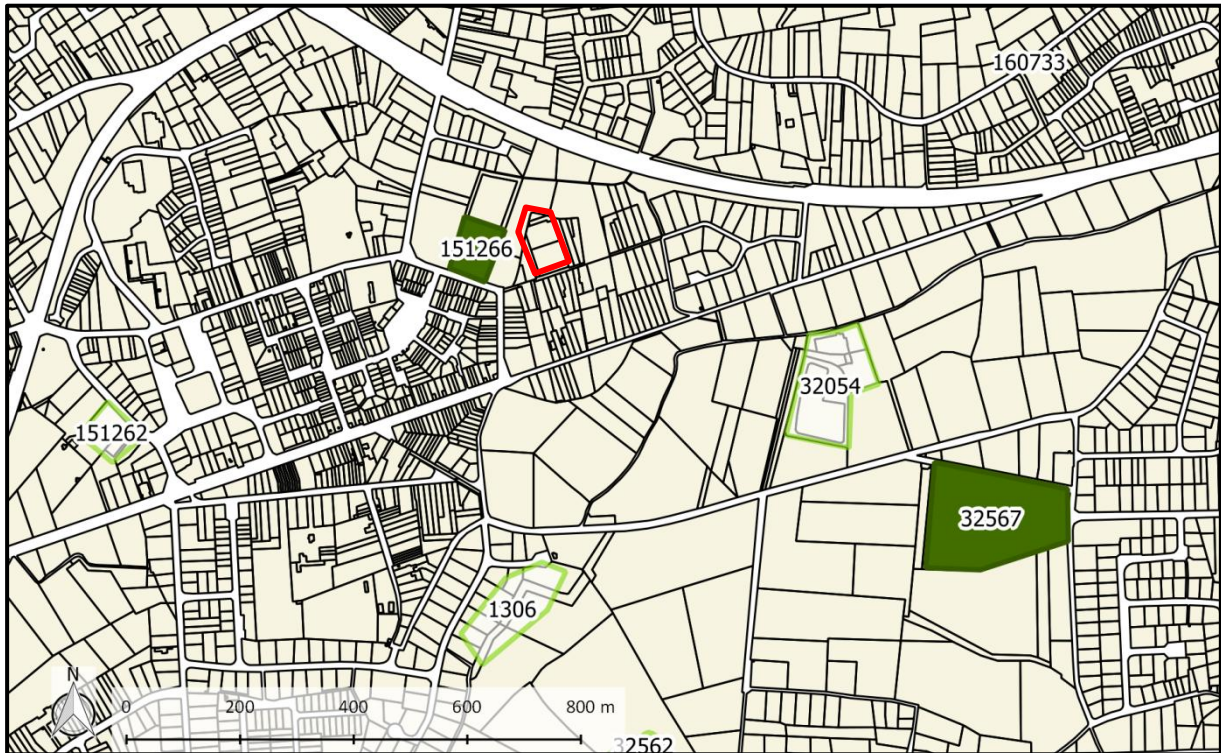
Volgende locaties zijn in de nabijheid van het onderzoeksgebied vastgesteld (Figuur 11: De in de CAI opgenomen gebieden gelegen rondom het projectgebied (rood) (cai.onroerenderfgoed.be).Figuur 11):¹¹

- ° Locatie 151266 – Structuur 151780: Westveldstraat (Sint-Amansberg): Restanten van de Hoeve Schuurgoed, ook bekend als Hoeve Westveld. Beschermd als dorpsgezicht.
- ° Locatie 151262 – Structuur 151779: Koerspleinstraat (Sint-Amansberg): Site met walgracht en vierkante omwalling met ongekende datering.
- ° Locatie 1306 – Structuur 2010: Kwasdeplasstraat (Destelbergen): Twee greppels en kleiwinningskuilen uit de Romeinse periode.
- ° Locatie 32054 – Structuur 32072: Kwadenplasstraat (Destelbergen): Het kasteel Notax, een omgrachte lusthof uit de 12de-13de eeuw. Het bestond uit een castrale motte met donjon.
- ° Locatie 160733 – Structuur 160580: Beelbroekstraat (Destelbergen): Karrensporen die wijzen op een oud wegstracé. Dit tracé is zichtbaar op de Ferrariskaart en de Atlas der Buurtwegen.

¹⁰ Hertoghs & Vander Cruyssen, 2014, 12-14.

¹¹ <http://cai.onroerenderfgoed.be>

°Locatie 154892 – Structuur 154379: Oude Bareel (Destelbergen): Een grafheuvel met ongekende datering.

Figuur 11: De in de CAI opgenomen gebieden gelegen rondom het projectgebied (rood) (cai.onroenderfgoed.be).

4.3.2. Archeologische sites in de nabije omgeving

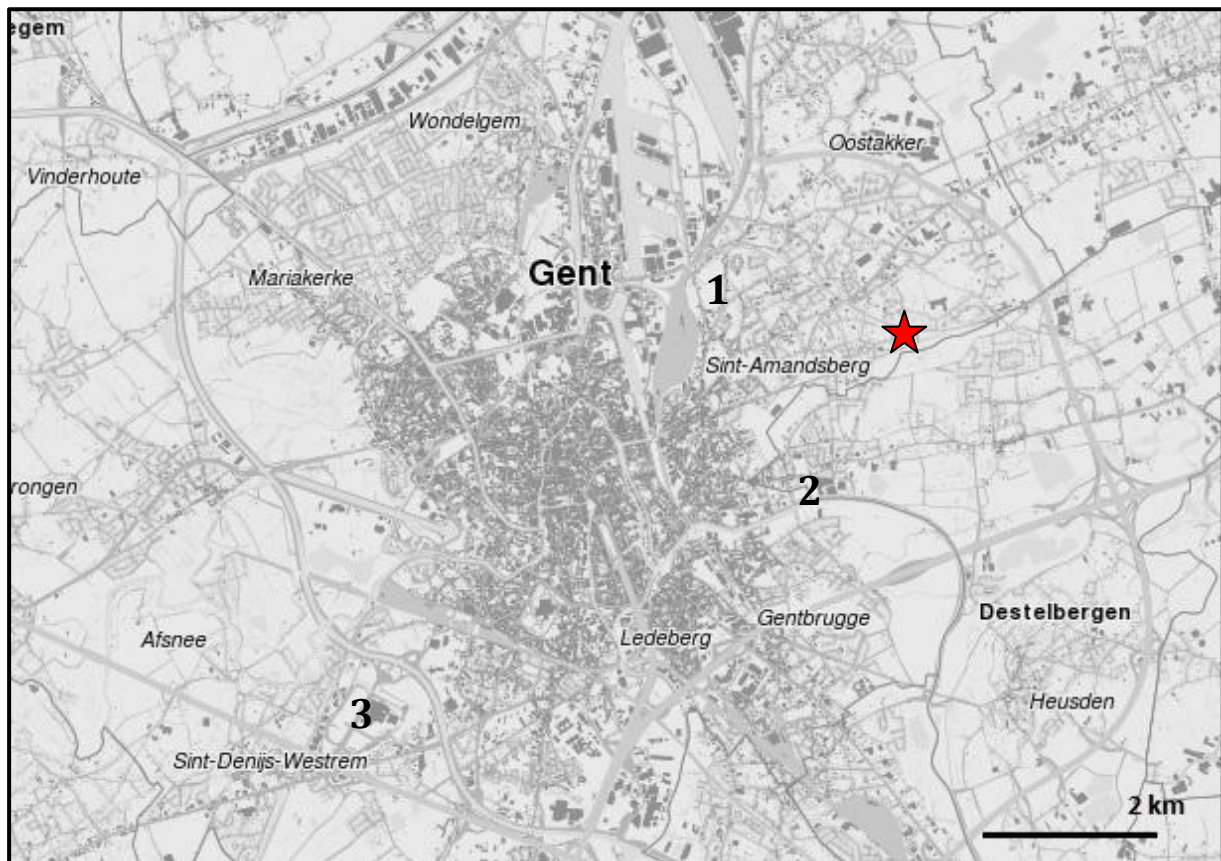
4.3.2.1. Sint-Amandsberg - Hogeweg¹²

In 2011 voerde het bedrijf BAAC een grootschalige opgraving uit op de site Sint-Amandsberg - Hogeweg. Het terrein ligt op ca. 2,5 km van de Kasteelwegel. De opgraving vond plaats op een uitloper van een dekzandrug. Het terrein behoorde tot de vroegmiddeleeuwse 'Slotenkouter'. Uit luchtfotografie en kleinschalige opgravingen was reeds kennis over grafcircels uit de bronstijd op deze site. Dit werd bekrachtigd door de opgraving van 2011. Het gaat meer bepaald om een grafveld uit de midden bronstijd, met wellicht een laatneolithische oorsprong. De elf aangetroffen kringgreppels variëren in grootte en opbouw. Dat deze grafmonumenten lange tijd zichtbaar moeten zijn

¹² Dyselinck, 2015.

geweest, wordt bewezen door de afwezigheid van bewoningssporen uit latere periodes tussen en op deze structuren.

Uit de bronstijd zijn geen bewoningssporen aangetroffen. Er is pas sprake van huizen in de vroege ijzertijd. Het merendeel van de bewoning met bijhorende bijgebouwen en spiekers dateren uit de late ijzertijd en vroeg-Romeinse periode. Daarnaast werd ook een Romeinse weg aangetroffen, die een jongere, niet gedateerde gebruiksfase had.

Figuur 12: Ligging van drie omvangrijke meerperiodesites ten opzichte van de site in de Kasteelwegel (rode ster) (www.geopunt.be). 1: Sint-Amandsberg – Hogeweg; 2: Destelbergen – Eenbeekeinde; 3: Sint-Denijs-Westrem - The Loop.

4.3.2.2. Destelberge - Eenbeekeinde¹³

Ten zuiden van de site in de Kasteelwegel, op ca. 1,6km in vogelvlucht, ligt de site Eenbeekeinde (Destelbergen). Hier werd vanaf 1960 tot 2002 in het totaal 24

¹³ De Logj, 2014.

opgravingscampagnes uitgevoerd door de (Rijks)Universiteit Gent. Een laatste campagne vond plaats in 2011, uitgevoerd door het Ename Expertisecentrum.¹⁴

Deze site is gelegen op de flank van een zandrug tussen de Dendermondesteenweg en de Schelde. Er werden artefacten in silex aangetroffen die waarschijnlijk uit het laatmesolithicum alsook uit het midden- en/of laatneolithicum dateren.

De metaaltijden worden er vertegenwoordigd door een grafveld bestaande uit 107 crematiegraven, dat in gebruik was van de late bronstijd tot in de late ijzertijd. Door gedetailleerd onderzoek bleek het grafveld zijn hoogtepunt te kennen in de vroege ijzertijd. Het geraakte in onbruik in de 2de of begin 1ste eeuw v. Chr. Zeer opmerkelijk is de afwezigheid van bewoningssporen uit deze periodes waardoor er duidelijk sprake is van een strikte scheiding tussen leefwereld en funeraire wereld.

Gedurende de volledige Romeinse periode kent het terrein bewoning. In de eerste en tweede eeuw gaat het om meerfasige, goed gestructureerde rurale nederzettingen, bestaande uit woonstalhuizen en bijgebouwen. In de 3de eeuw duiden zowel het luxe aardewerk, een stenen waterput en hout waarin Romeinse kapitalen zijn geslagen op een meer officieel karakter van de site.

De sporen uit de middeleeuwen bestaan uit gebouwplattegronden, grachten en waterputten uit de vroege tot de late middeleeuwen.

In het noorden van de site werd een weg aangesneden die in gebruik was van de 2de eeuw tot minsten de vroege middeleeuwen.

4.3.2.3. Sint-Denijs-Westrem - The Loop

Iets verder gelegen, op 9 km ten zuidwesten van de site, ligt the Loop¹⁵. Het betreft een projectgebied van ca. 145ha dat al sinds 2007 in verschillende fases preventief archeologisch wordt onderzocht.¹⁶ Algemeen gaat het om een meerperiodensite waarbij alle archeologische periodes vertegenwoordigd zijn. In de verdere uitwerking van de opgravinggegevens van Sint-Amansberg - Kasteelwegel zal deze site aan bod komen, meer bepaald voor de vergelijking van vondsten en structuren. Het is namelijk de dichtst gelegen site waar bewoningssporen uit de bronstijd zijn aangetroffen.

¹⁴ De Logi, 2014, 11-12.

¹⁵ <http://www.archeotheloop.be/project.html> (6 mei 2015)

¹⁶ De resultaten van de verschillende deelonderzoeken zijn raadpleegbaar op de <http://www.archeotheloop.be/literatuur.html>.

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

Hieronder worden de algemene onderzoeksvragen vermeld zoals ze zijn beschreven in de Bijzondere Voorwaarden bij de vergunning voor de archeologisch opgraving (4.002/44021/99.595) (zie bijlage). Ze worden in hoofdstuk 7 (Datering en interpretatie van de vindplaats) in het rapport overgenomen en van een antwoord voorzien.

- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe verhoudt de site zich in zijn ruimere omgeving met betrekking tot de onderzochte periode(s).
- Wat is de relatie tussen de nederzettingssporen en de greppels waar in het vooronderzoek Romeins materiaal aangetroffen werd?
- Is er een (landschappelijke?)aanwijzing waarom de nederzettingssporen zich tot deze zone beperken?
- Wat is de interne structuur binnen de erfinrichting? Is er sprake van meerdere fasen?
- Kan er een periodisering in het sporenbestand vastgesteld worden? Is er sprake van chronologische continuïteit?
- In welke mate weerspiegelde het beperkte zicht van de proefsleuven de archeologische realiteit zoals die tevoorschijn kwam na de vlakdekkende ontzoding?
- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten? Wat is de conserveringsgraad en de vondstdichtheid?
- Wat kan er op basis van het organische en anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de datering van de aangetroffen structuren?
- Wat kan er op basis van het vondstmateriaal gezegd worden over de materiële cultuur, het voedselpatroon en bestaanseconomie?
- Sluiten de sporen aan bij de resultaten van het onderzoek in de omgeving? Zijn de sporen van dezelfde aard (type bewoning/begraving/...) Is het vondstmateriaal gelijkaardig?
- Welke bijkomende informatie reikt het onderzoek aan in functie van occupatie uit deze periode in de onmiddellijke en brede omgeving rond het plangebied?

5.1.2. Randvoorwaarden

De werken gingen van start op 12 januari 2015 en eindigden op 10 februari 2015. Op 6 maart 2015 werd, na het plaatsen van bemaling, een waterput opgegraven als laatste onderdeel van het veldwerk. Er waren in de eerste week vertragingen door soms aanhoudende regenval. De zandbodem zorgde echter voor een goede drainage van de grond waardoor er geen sprake was van grote wateroverlast. Tijdens de 2de week vroom het enkele dagen stevig. Ondanks de kou kon er toch worden doorgewerkt.

In een bepaalde zone was de bodem sterk gebioturbeerd door boomwortels. Tot vlak vóór het vooronderzoek in augustus 2014 stonden er op dit perceel enkele vrij grote bomen. Deze zijn ook nog zichtbaar op de luchtfoto (Figuur 7). Naast bioturbatie door boomwortels werd de leesbaarheid van de bodem ook bemoeilijkt door de aanwezigheid van erg veel mollengangen. Voornamelijk voor de oudere en vaak kleinere paalsporen zorgde dit soms voor enige interpretatieproblemen.

5.1.3. Raadpleging specialisten

Tijdens de opgraving kon beroep worden gedaan op de kennis van Gunter Stoops van Stadsarcheologie Gent en dit zowel tijdens het veldwerk als de verwerking. Peter Steurbaut van dezelfde dienst hielp bij het onderzoek van oude kaarten. Omwille van de specifieke vondsten uit de metaaltijden is tijdens het terreinwerk contact opgenomen met dr. Guy De Mulder. Ook tijdens de verwerking werd op zijn kennis beroep gedaan voor een assessment van het protohistorische aardewerk. Voor de determinatie van het Romeins aardewerk is professor dr. Wim De Clercq (Ugent) gecontacteerd. Hij hielp eveneens mee met de uitwerking van de tekst. De weinige natuurstenen zijn geanalyseerd door Sibrecht Reniere (Ugent). Daarnaast is voor algemene informatie over de metaaltijden en huisplattegronden raad gevraagd bij enkele collega's waaronder Rica Annaert (agentschap Onroerend Erfgoed), Johan Hoorne (De Logi & Hoorne) en Sofie Scheltjens (Monument Vandekerckhove nv).

5.1.4. Motivatie voor de selectie van het materiaal en staalname

Tijdens het veldwerk zijn met het oog op natuurwetenschappelijk onderzoek verschillende staalnames genomen.

Het gaat enerzijds op het recupereren van **houtskool voor ¹⁴C-datering**. Dit gebeurde enerzijds door de inhoud van sporen integraal te bemonsteren. Deze zijn niet uitgezeefd

en worden nat bewaard in emmers (zogenaamd bulkstalen). Anderzijds werd bij het uithalen van tweede helften van de sporen specifiek op zoek gegaan naar houtskoolfracties. Dit heeft het voordeel dat intrusief houtskool (uit wortel- of mollengang) zo veel mogelijk kan worden uitgesloten. Omwille van die reden is vaak overgegaan tot deze handmatige staalname van houtskoolfragmenten. De inhoud van twee brandrestengraven is per kwadrant integraal bemonsterd. Dit gebeurde voornamelijk in functie van het verzamelen van **verbrand bot** en mogelijke kleine losse vondsten (vb. aardewerk). De stalen zijn volledig uitgezeefd en getriëerd. Daarnaast zijn ook **pollenstalen** genomen. Door de afwezigheid van diepe structuren (wat de bewaringcondities voor pollen vergroot) bleef deze soort staalname beperkt. Slechts de waterput en 3 andere structuren zijn op deze manier bemonsterd. De waterput bevatte onderaan enkele **houten planken en paaltjes**, afkomstig van de bekisting. Deze zijn alle bewaard en geïnventariseerd. Als laatste zijn ook enkele monsters genomen van de verschillende lagen van de waterput. Dit gebeurde onder andere met het oog op onderzoek van **zaden en vruchten**. Deze stalen zijn niet uitgezeefd en worden nat in emmers bewaard.

Figuur 13: Analyse van het metaaltijdaardewerk met de hulp van dr. Guy De Mulder (Ugent).

5.2. Beschrijving

Bij de registratie van documenten, sporen, foto's, vondsten en plannen is steeds de afkorting van de site vermeld: SIKA15 (**S**int-Amansdsberg **K**Asteelwegel 2015). Daarbij is ook steeds het vergunningsnummer 2014/505 mee opgenomen.

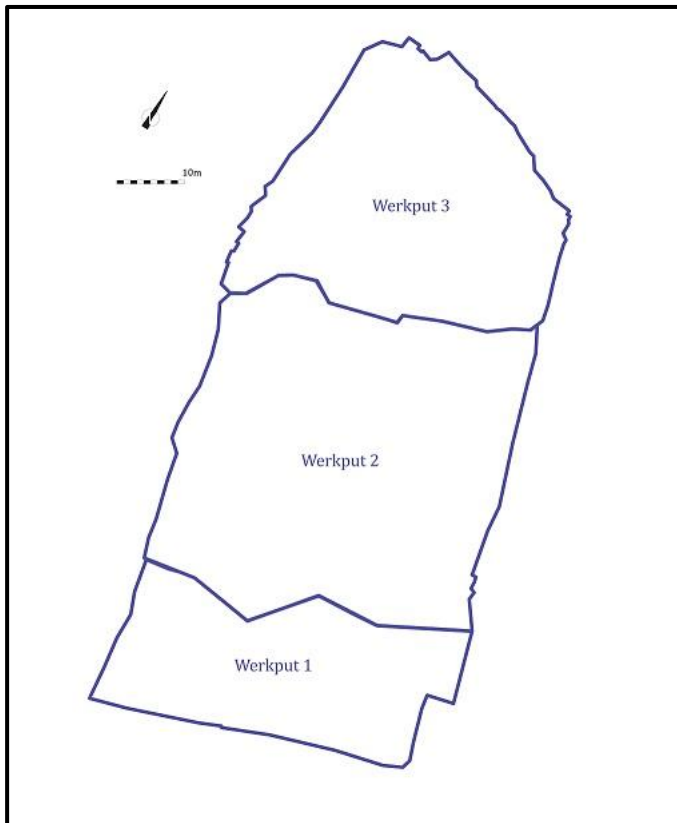
5.2.1. Voorbereiding

Op 9 december 2014 werd met de betrokken partijen een startvergadering gehouden. Als voorbereiding op de archeologische opgraving zijn het rapport en de plannen van het vooronderzoek opgevraagd bij BAAC. Hierdoor kon een eerste inschatting van de te verwachte sporen worden gemaakt. Aan de hand van de bevindingen van het vooronderzoek is de zone onderverdeeld in 3 werkputten waarbij in het centrale deel de meeste sporen werden verwacht. Er is dan ook besloten eerst dit deel te onderzoeken.

5.2.2. Veldwerk

Het totaal onderzochte oppervlak van het terrein bedraagt 4513m². Dit is minder dan voorgeschreven 4900m²; dit komt voornamelijk doordat niet steeds tot aan de wettelijke perceelsgrens kon worden gegraven omwille van de aanwezigheid van brede grachten (op het noordelijke en westelijke grens) en de aanwezigheid van een omheining (oostelijke perceelsgrens).

Het te onderzoeken terrein werd onderverdeeld in 3 werkputten (Figuur 14). Zoals hierboven reeds aangegeven is hiervoor rekening gehouden met de verwachte sporenclusters. Werkput 2 omvatte volgens het vooronderzoek in hoofdzaak twee gebouwen. Er werd besloten om zowel ten noorden als ten zuiden ervan een ruime zone aan te leggen om ruimtelijk een zo goed mogelijk beeld van de structuren te verkrijgen. Werkput 1 was aan de straatzijde gelegen. Hier stonden tot voor kort serres. De resultaten van het vooronderzoek duiden reeds op een sterk verstoorde zone. Stadsarcheologie Gent en het agentschap Onroerend Erfgoed besloten echter om dit deel mee op te nemen in de onderzoekszone om mogelijk doorlopende structuren zo goed mogelijk te kunnen registreren. Werkput 3 omvatte het noordelijke deel van het terrein. Hier werden in mindere mate (paal)sporen aangetroffen.

Figuur 14: Overzicht van het projectgebied met de verdeling in 3 werkputten.

Voor het afgraven is gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 1,80m breed. De bodem werd afgegraven tot op het archeologisch relevante niveau, waar de sporen zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd bekomen. De afgegraven grond werd telkens op de overige werkputten gestockeerd. Het terrein is volledig opgeschaafd. Na het afgraven zijn de sporen gefotografeerd en genummerd. De registratie gebeurde via tablets in de databank van Monument Vandekerckhove nv. Voor het inmeten van het grondplan maakte de archeologen gebruik van een GPS. Na het afladen van de data was het mogelijk het plan digitaal op het terrein te raadplegen.

Na de aanleg van een werkput zijn de sporen gecoupeerd. Dit gebeurde zo veel mogelijk per structuur. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, beschreven en digitaal of analoog getekend op schaal 1:20. Om een goed beeld te krijgen van de bodemopbouw zijn 6 wandprofielen geregistreerd. Alle vondsten zijn per context gerecupereerd. Indien nodig zijn er stalen genomen (zie 5.1.4).

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking, het op punt stellen van het grondplan en het opstellen van een evaluatierapport. In het evaluatierapport was ook het voorstel voor natuurwetenschappelijk onderzoek opgenomen. De vondsten werden gewassen, droog verpakt en geïnventariseerd in de databank van Monument Vandekerckhove nv. Een relevant deel van het aardwerk is gepuzzeld en getekend. Ook de bulkstalen en zeefstalen zijn opgenomen in de databank. De zeefstalen zijn uitgezeefd op de gewenste maaswijdte (voor de twee crematiegraven was dit 1mm). Het hout uit de waterput is gewassen, rudimentair beschreven, gefotografeerd en met donkere folie heringepakt. De spoorformulieren en de vondstenlijst kunnen in de digitale databank worden geraadpleegd (www.monarcho.be).

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN, STRUCTUREN EN VONDSTEN

6.1. Stratigrafie

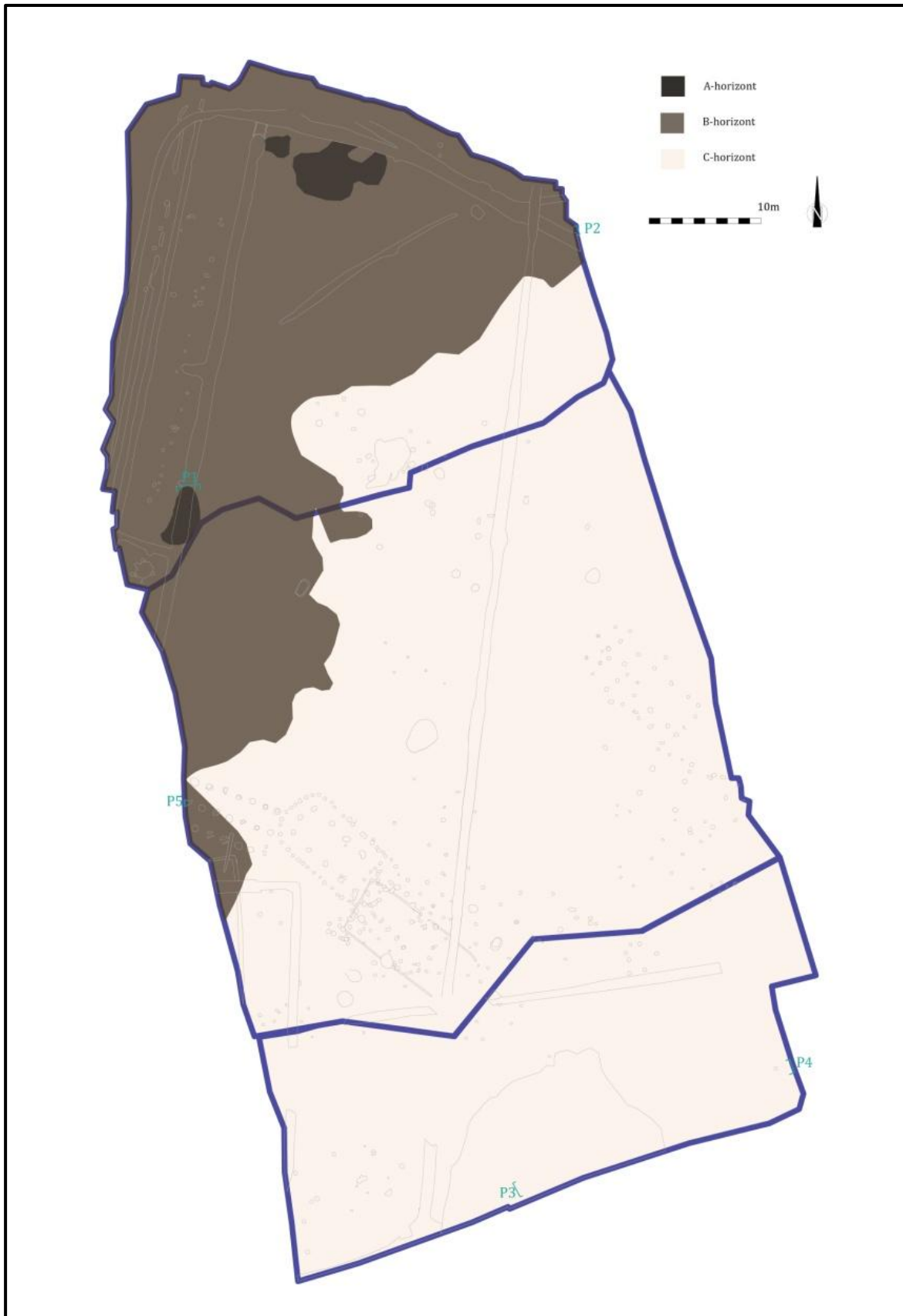
Tijdens het onderzoek zijn er zes bodemprofielen geregistreerd (Figuur 15). Dit eerder lage aantal komt enerzijds door de eenvormigheid van bodemopbouw overheen het hele terrein. Anderzijds zijn er tijdens het vooronderzoek reeds een groot aantal profielen beschreven. Profiel 3 is doorheen spoor S755 gezet en geeft dus slechts de gelaagdheid van dit spoor weer en niet de natuurlijke stratigrafie. De vijf overige profielen tonen mooi de kleine nuances in bodemopbouw en bodemactiviteit overheen het terrein. Naast de registratie van profielen gebeurde er ook een vlakregistratie van de verschillende bodemkundige lagen. Het gaat hier voornamelijk om de A-, B- en C-horizont.

° WP1, Profiel 4

Profiel 4 werd gezet tegen de oostelijke wand van werkput 1 (Figuur 16). Topografisch gezien is het de hoogst gelegen zone van de opgraving. Er zijn twee lagen herkend: de Ap-horizont (de ploeglaag) en de C-horizont (de natuurlijke bodem). Er was geen bodemvorming waarneembaar. De scheiding tussen beide lagen was zeer scherp met sporadisch wat sporen van bioturbatie. Deze gegevens zijn ook waargenomen in het vlak. Het archeologisch niveau in werkput 1 bevond zich op de zuivere gele, natuurlijke bodem. Deze werkput was zwaar verstoord door recente uitgravingen.

De ploeglaag was ca. 50cm dik. De toplaag ervan bleek sterk doorworteld en verrommeld. In het westelijke deel van WP1 werd tijdens het afgraven in de ploeglaag een pakket zuiver zand aangetroffen dat vermoedelijk is aangebracht om het terrein op te hogen en/of te nivelleren.

Deze verschillende gegevens wijzen op een vrij intens gebruik van dit deel van het perceel. De zone langsheen de straatzijde blijkt deels te zijn afgegraven. Mogelijk kan deze activiteit worden gelinkt met de aanleg van de serres. Een buurtbewoner bevestigde dat het terrein 'vroeger' is afgetopt en genivelleerd. Het is niet duidelijk hoeveel er is afgegraven. De kans is echter groot dat ondiepere archeologische sporen op die manier verloren gingen.

Figuur 15: Situering van de geregistreerde profielen en de vlakregistratie van de bodemkundige stratigrafie.

Figuur 16: Profiel 4. Het terrein werd op deze plaats genivelleerd. De A-horizont ligt rechtstreeks op de C-horizont.

° WP2, profiel 1 en profiel 5

Een ander beeld is zichtbaar op het centrale gedeelte van het terrein. Een profiel tegen de westwand (profiel 5, Figuur 17) duidt op de aanwezigheid van een podzolbodem. Onder een ploeglaag van ca. 40cm dik zijn resten waarneembaar van de oude A-horizont. Daaronder ligt een dunne bleke uitlogingshorizont, de E-horizont. De mineralen uit deze laag zijn door het percolerende regenwater getransporteerd en dieper in de bodem opnieuw afgezet. Dit resulteert in een bruinroestige band, de B-horizont of aanrijkingshorizont. Ook in het profiel 1 (Figuur 18) is de bruine aanrijkingshorizont duidelijk aanwezig.

De A- en E-horizont is voor een groot deel vergraven door de huidige ploeglaag en daardoor nauwelijks bewaard. De Romeinse gracht gaat doorheen deze natuurlijke gelaagdheid. De podzolizatie heeft dus plaatsgevonden vóór de Romeinse periode.

Algemeen kan worden besloten dat de bodemvorming is bewaard en er hier geen sprake is van intensieve afgraving van de bodem.

° WP3, profiel 2

Dit profiel in WP3 is gezet in het laagst gelegen deel van het terrein. De ploeglaag is ca. 45cm dik. Daaronder bevindt zich een deel van de B-horizont (Figuur 19). De afwezigheid van de A- en E-horizont van de podzolbodem wijst op een diepere verstoring van de bodem door recente landbouwactiviteit.

Figuur 17: Profiel 5. Centraal in het profiel is de oorspronkelijke stratigrafie zichtbaar. Links en rechts zijn verstoringen in de gelaagdheid zichtbaar.

Figuur 18: Profiel 1. Coupe op gracht S52. Zowel links als rechts van de gracht is de bodemkundige gelaagdheid nog gedeeltelijk aanwezig.

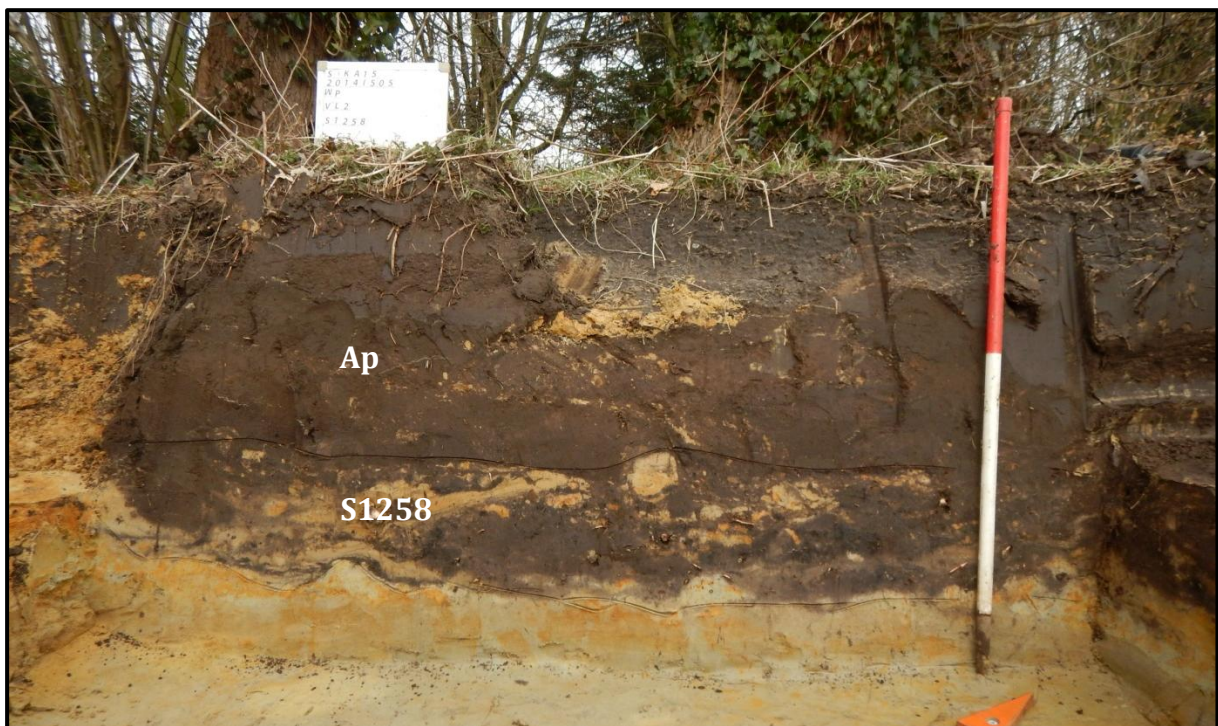
Figuur 19: Profiel 2. De onregelmatige huidige ploeglaag heeft de B-horizont deels verstoord tot op de C-horizont.

° WP3, profiel 6

Profiel 6 werd tegen de noordelijk sleufwand van WP3 gezet en vormt eveneens ook een coupe op S1258 (Figuur 20). De Ap-horizont is duidelijk dikker dan op andere plaatsen (ca. 80cm) en natter. Dit alles heeft te maken met de aanwezigheid van de achterliggende perceelsgracht. Het terrein duikt hier naar beneden. De podzol was in deze zone niet meer bewaard. Door ondiepe verstoringenlagen langsheen de gracht waren de sporen er moeilijk herkenbaar.

° Bodemregistratie in vlak

Tijdens de registratie van de sporen in vlak zijn ook de A-, B- en C-horizonten ruw in kaart gebracht. Overheen het terrein kan een diagonale lijn worden getrokken die in het westen net boven structuur 6 vertrekt, ten zuiden van het brandrestengraf S29 loopt en schuin naar het oosten toe wegtrekt boven kuil S458. Ten noorden van deze lijn was de bruine B-horizont en in sommige gevallen ook de donkergrijze, humeuze A-horizont bewaard. Er werd getracht af te graven tot net op de B-horizont, omdat in deze laag de sporen uit de metaaltijd en de Romeinse sporen reeds zichtbaar waren. Ten zuiden van deze lijn was dit niet het geval. Hier lag de ploeglaag onmiddellijk op de C-horizont.

Figuur 20: Profiel 6. Bovenop het heterogene spoor S1258 ligt een dikke Ap-horizont.

° Algemene vaststelling

Op het hoogst gelegen deel van het terrein zijn de oude horizonten van de podzol niet meer bewaard doordat dit deel van het terrein is afgetopt, waarbij de oude horizonten zijn afgegraven. In het noordwestelijk en noordelijk deel is de B-horizont wel behouden. De aanwezigheid van enkele vlekken A-horizont wijzen op kleine ondiepe depressies in het landschap. De sporen uit de metaaltijden en de Romeinse periode zijn zichtbaar in de B-horizont, waardoor kan worden besloten dat de podzol zich vóór deze archeologische periodes heeft ontwikkeld. In het noorden van het terrein is door intense landbouwactiviteit de stratigrafie vergraven.

Figuur 21: Overzicht van een deel van WP2 met zicht op het zuidwesten. De donkere vlekken zijn in de meeste gevallen archeologische sporen. In het uiterst westen is de B-horizont zichtbaar.

Figuur 22: Overzicht van een deel van WP3 met zicht op het noorden. Het vlak werd afgegraven tot op de B-horizont. De dieper liggende delen tonen de onderliggende C-horizont.

6.2. Topografie

Naast de topografische kaarten zorgen zowel de profielen als vlakregistratie van de bodemvorming voor een beter inzicht in de topografie van het terrein.

Met het blote oog is zichtbaar hoe het meest noordelijke deel lager gelegen is dan het deel aan de straatzijde. De hoogte van het loopvlak was vóór de aanleg van het archeologisch vlak aan de straatzijde ca. +7,86m TAW. Met een hoogte van +7,81m TAW op het centrale gedeelte (profiel 1) is het hoogteverschil met het zuidelijke gedeelte nihil. Naar het noorden was er wel een duidelijk verschil. Het maaiveld ligt er op een hoogte van +7,26m TAW (profiel 6). Dit is een verschil van 60cm over een afstand van slechts 35m.

Na de aanleg van het archeologisch vlak werd eenzelfde situatie verkregen. Met uitzondering van het noordelijke deel bleek geen beduidend hoogteverschil aanwezig te zijn. Algemeen liggen de waarden tussen +7,25m en +7,45m TAW. De ploeglaag was overheen het hele terrein ca. 40cm dik. Enkel langsheen de noordelijke gracht lag over een strook van 9m het archeologisch vlak rond of lager dan +7m TAW. Het diepste punt werd gemeten op tot +6,66m TAW.

Het microreliëf moet in oorsprong veel intenser aanwezig zijn geweest. Er mag dan ook worden vanuit gegaan dat het deel aan de straatzijde hoger was gelegen. Dit microreliëf zal zeker de mens hebben beïnvloed bij zijn keuze voor de bouw van woningen. Op het sporenplan clustert de bewoning zich niet op het hoogst gelegen deel, maar eerder op de flank naar het lager gelegen deel toe. Enige voorzichtigheid moet bij deze vaststelling in acht worden genomen, daar het hoogst gelegen deel werd afgegraven en hierdoor mogelijk een groot deel van de sporen zijn weg gegraven.

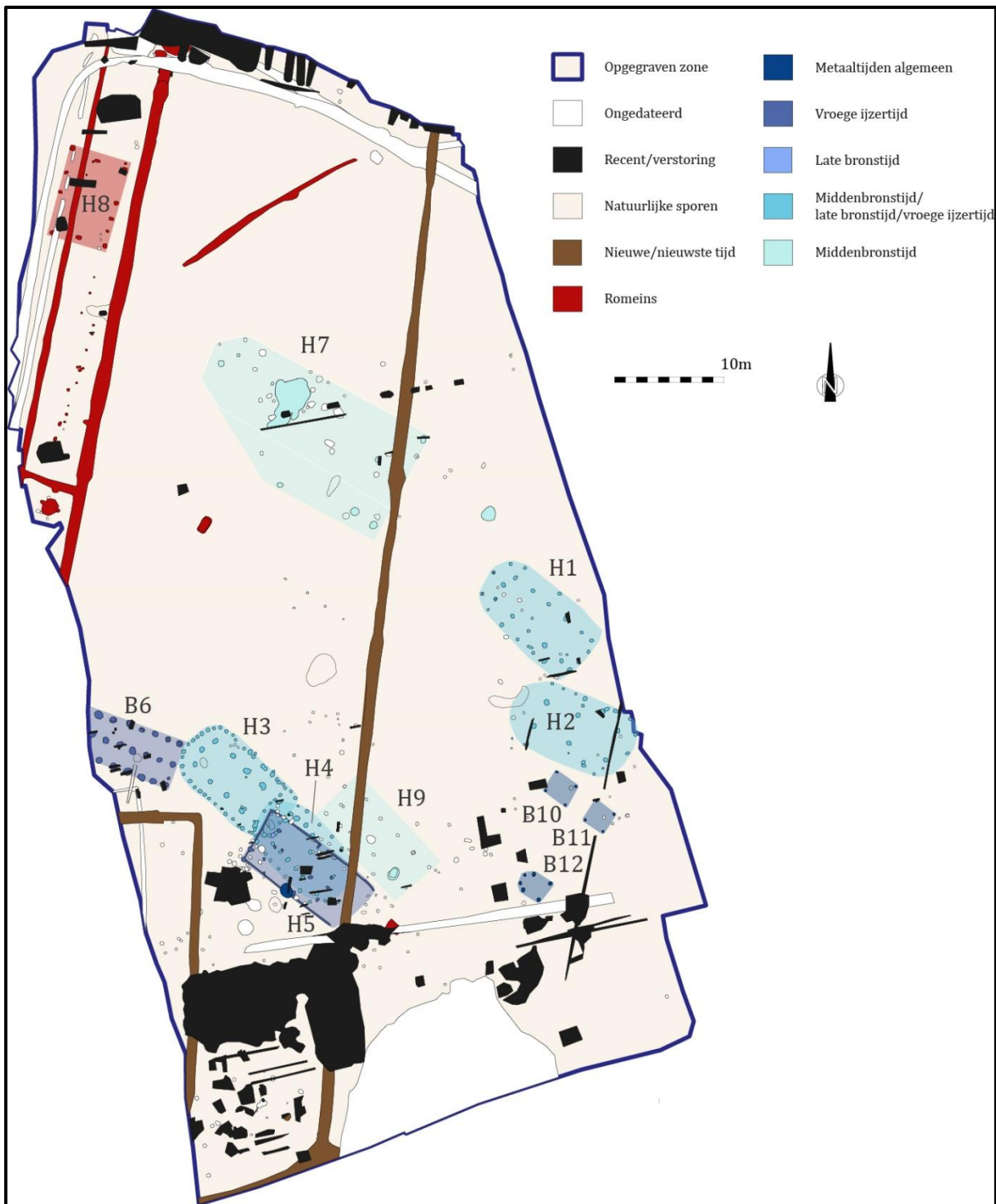
6.3. Beschrijving van de archeologische sporen en structuren

6.3.1. Inleiding

6.3.1.1. Algemeen

De opgraving bracht meer sporen en structuren aan het licht dan verwacht na het vooronderzoek. In het totaal zijn er 538 individuele sporen geregistreerd (Figuur 23). Het merendeel van de sporen liggen in clusters. Uit deze sporenclusters was het mogelijk zes hoofdgebouwen en vier bijgebouwen te filteren. De combinatie van het aanwezige aardewerk en een herkenbare palenzetting van de plattegronden laat toe de gebouwen en palencluster te dateren. Er zijn zowel sporen aangetroffen uit de midden bronstijd als uit late bronstijd/vroege ijzertijd en de Romeinse periode. De oudste bewoningssporen situeren zich ruimtelijk voornamelijk centraal op het terrein. De Romeinse sporen bevinden zich in het noordelijke en noordwestelijke deel van het terrein. Door recente afgraving en de bouw van serres langsheen de Kasteelwegel is een strook van ca. 20m sterk verstoord en waren er nauwelijks archeologische sporen aanwezig.

Tijdens het terreinwerk en de eerste algemene verwerking tot het evaluatierapport zijn de grote structuren allen als hoofdgebouw bestempeld en opeend genummerd (H1, H2, ...). Na meer gedetailleerd onderzoek diende minstens één, mogelijk 2 hiervan als bijgebouw te worden beschouwd. Ze behielden hun reeds gekregen nummer, maar kregen de suffix 'B' ipv 'H'. Ook de kleinere bijgebouwtjes, de zogenaamde spiekers, worden dusdanig als bijgebouw beschouwd en krijgen eveneens de afkorting 'B' (B10, B11 en B12).

Figuur 23: Algemeen faseringsplan met aanduiding van de structuren.

6.3.1.2. Gebruikte datering

Voor de dateringen van de periodes zijn de gegevens van de onderzoeksbalans gebruikt (Figuur 24).¹⁷

Bronstijd	Vroege Bronstijd	2100/2000 - 1800/1750 v.Chr.
	Midden Bronstijd A	1800/1750 - 1500 v.Chr.
	Midden Bronstijd B	1500 - 1050 v.Chr.
	Late Bronstijd	1050 - 800 v.Chr.
IJzertijd	Vroege IJzertijd	800 - 475/450 v.Chr.
	Midden IJzertijd (Oosten)	475/450 - 250 v.Chr.
	Late IJzertijd (Oosten)	250-57 v.Chr.
	Late IJzertijd (Westen)	475/450 - 57 v.Chr.

Figuur 24: Overzicht van de in Vlaanderen gangbare chronologie voor de metaaltijd (onderzoeksbalans.onroenderfgoed.be).

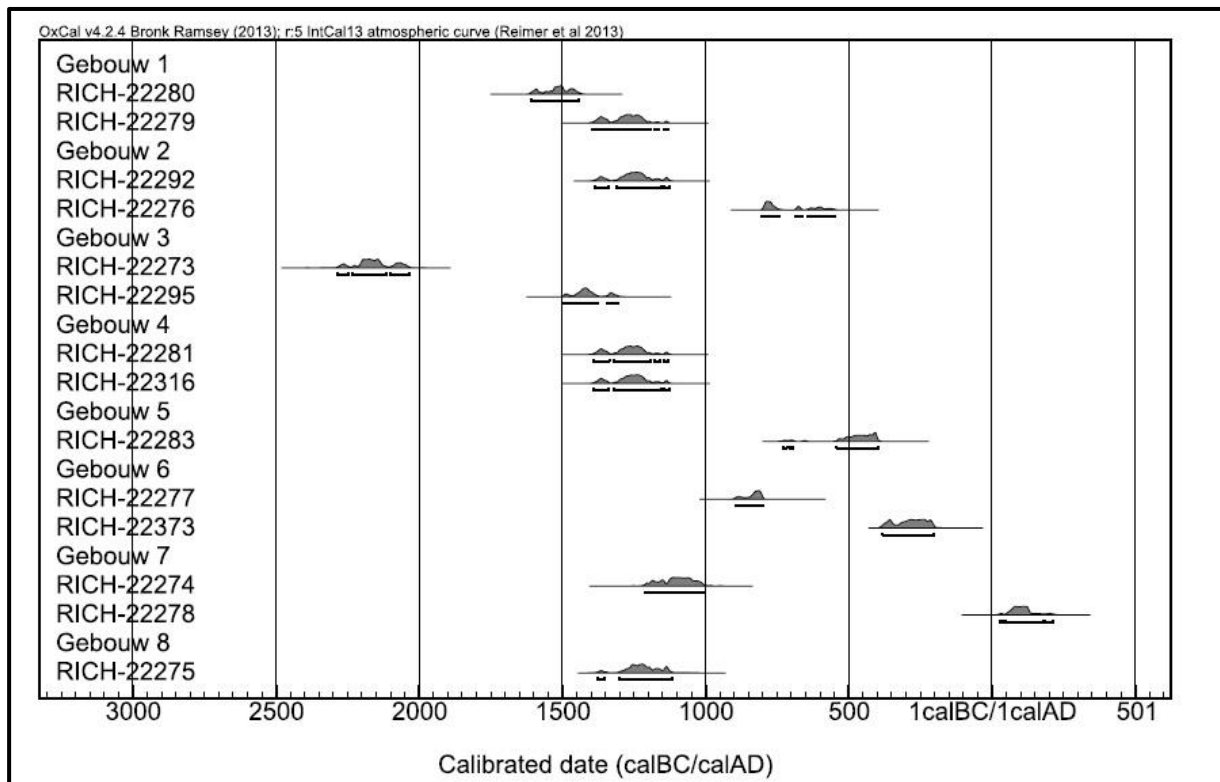
6.3.1.3. Dateringsproblematiek

Voor enkele gebouwplattegronden is er een discrepantie tussen de datering, afgeleid uit de typologie en het aardewerk, en de dateringen afkomstig van de ¹⁴C-analyses (Figuur 25). Omdat met dit rapport geen duidelijke stellingen kunnen worden ingenomen wat de werkelijke datering betreft, worden de gegevens objectief weergegeven. In het hoofdstuk 'interpretatie' wordt echter wel voorzichtig tot een mogelijke hypothese overgegaan.

6.3.1.4. Interpretatie en leesbaarheid van de sporen

Algemeen waren de sporen vrij goed leesbaar, zowel in vlak als in coupe. Hun grijsbruine vulling stak af van de geelbeige natuurlijke moederbodem. Enkel daar waar de bruine B-horizont was bewaard, bleken de sporen moeilijker leesbaar. Plaatselijk was er ook sprake van matige tot zeer intense bioturbatie, zowel door mollen als door boomwortels, wat zijn neerslag gaf op de leesbaarheid van het vlak. Diepe sporen komen er bijna niet voor. De meeste kuilen en paalsporen zijn niet dieper dan 30cm onder het archeologisch niveau uitgegraven.

¹⁷ <https://onderzoeksbalans.onroenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie/metaaltijden/Chronologie> (mei 2015).

Figuur 25: Overzicht van de gecalibreerde resultaten van de ¹⁴C-dateringen (OxCal online radiocarbon calibration <https://c14.arch.ox.ac.uk/>).¹⁸

6.3.2. Middenbronstijd (1800/1750 – 1050 v. Chr.)

De middenbronstijd wordt op basis van het aardewerk vertegenwoordigd door minstens een palencluster gelegen rondom een grillige kuil (centraal op het terrein gelegen, S47/S458), en de kuil S187 (zie bijlage 1). Een mogelijk hoofdgebouw (H9) kan eveneens omwille van het specifiek type in deze periode worden geplaatst. Dit zijn echter niet de enige sporen uit deze periode. Er wordt verondersteld dat ook andere, geïsoleerde sporen eveneens in de middenbronstijd kunnen worden geplaatst, maar dit niet kan worden aangetoond door gebrek aan (dateerbaar) materiaal.

6.3.2.1. Hoofdgebouw H7

Beschrijving - Centraal op het noordelijke deel van het terrein bevindt zich een cluster met 30 sporen (Figuur 26). Dit cluster is gelegen in een zone met een oppervlakte van ca. 22,5 op 8,5m en met een NW-ZO oriëntatie.

¹⁸ Met dank aan G. De Mulder (UGent).

In het noordwesten van dit cluster zijn 5 paalkuilen geregistreerd (S460, S426, S461, S454, S462). De kuilen zijn vrij diep uitgegraven (tot 40cm). Enkel S426 is nauwelijks bewaard. Spoor S513 is mogelijk een natuurlijk spoor.

Ten zuidoosten ervan ligt een grote, onregelmatige kuil (vlak 1, S47/S458) waarrond 13 sporen liggen. De kuil is tijdens het veldwerk systematisch verdiept (Figuur 26). Elk vlak, 5 in het totaal, werd gedetailleerd geregistreerd. Bij het verdiepen viel de kuil telkens uiteen in één grote en verschillende kleinere kuilen. De kleinere sporen zijn alle apart gecoupeerd. Bij het couperen waren eventuele oversnijdingen tussen de sporen onderling niet zichtbaar. Mogelijk gaat het dan ook om slechts één onregelmatige uitgraving die zich op een lager niveau voordoet als aparte ondiepe kuilen. Twee sporen, S654 en S651, die in een dieper vlak zijn aangetroffen, zijn echter wel duidelijk paalspoortjes. De hoofdcoupe op de kuil (S537 in vlak 2) gaf de eerder grillige uitgraving duidelijk weer.

De sporen rondom kuil S47/S458 varieerden in afmetingen en vullingen. In één ervan, S431, zijn relatief grote aardewerkfragmenten aangetroffen (Figuur 27 en 30). Het is niet steeds duidelijk of het specifiek om paalkuilen gaat of om kuilen met andere doeleinden.

Ten zuidoosten van deze kuil liggen 11 sporen onregelmatig verspreid over het terrein. Het gaat voornamelijk om vrij duidelijk afgelijnde kuilen met een maximale diepte van 20cm. De vulling is vrij homogeen donkergrijs. Het was niet mogelijk enige structuur in dit cluster te herkennen.

Uit deze palencluster kon slechts één palenrij worden gefilterd. Het gaat om 5 paalsporen: S461, S454, S650, S654, S45 met een NW-ZO oriëntatie (voor S513 blijft het onduidelijk of het al dan niet een natuurlijk spoor betreft). Hun onderlinge afstand is 2m. Mogelijk maken deze deel uit van de opbouw van een gebouw (H7). Het is moeilijk om andere palen met dit mogelijke gebouw te linken.

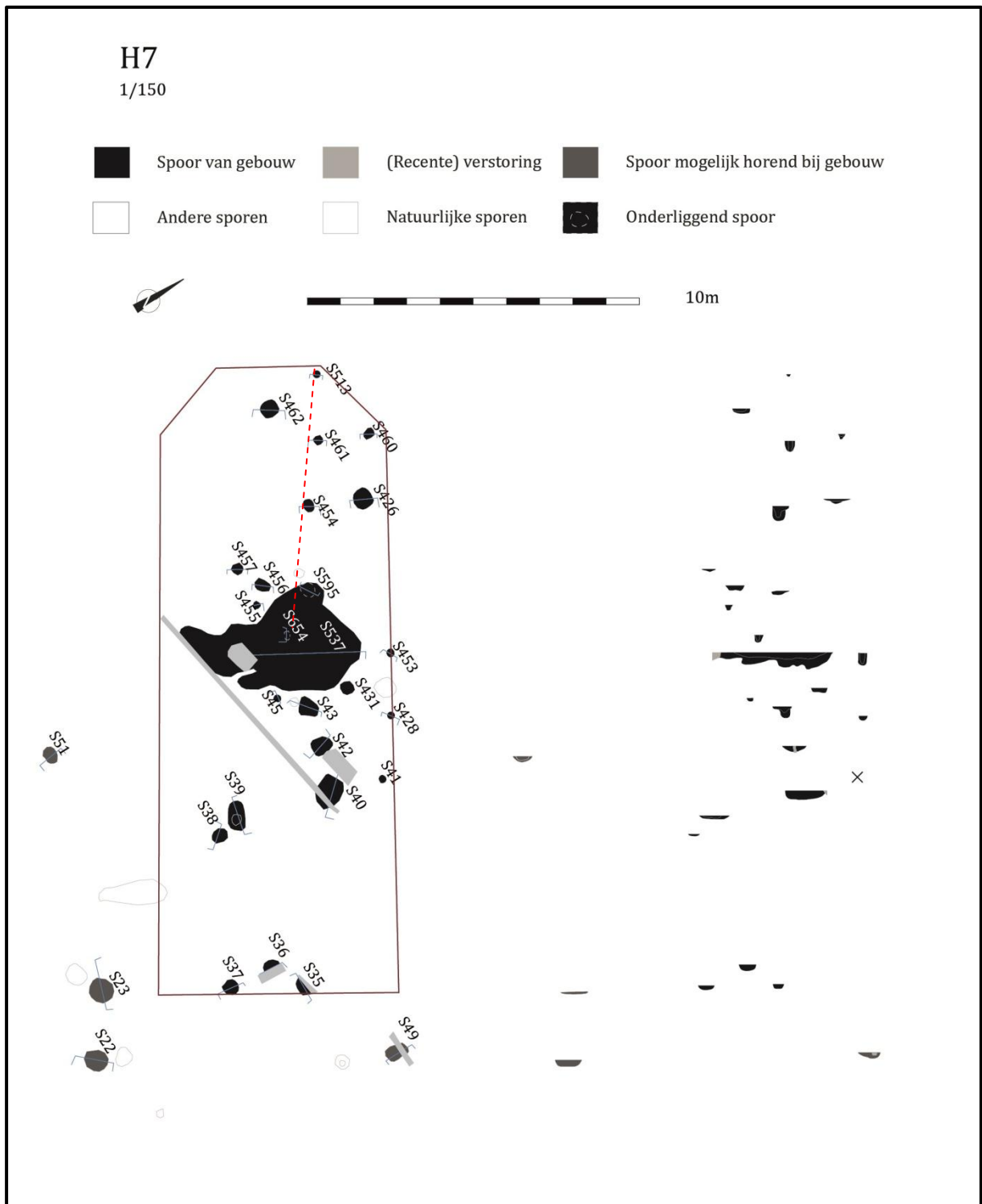
Zowel het oppervlakte waar deze sporen in gelegen zijn alsook de oriëntatie ervan, maakt het hypothetisch mogelijk dat hier een hoofdgebouw aanwezig was, al blijft het onmogelijk de palenstelling te achterhalen.

Figuur 26: Sporencluster uit de middenbronstijd met op de voorgrond de onregelmatige kuil S458.

Figuur 27: Spoor S431 bevatte opmerkelijk veel aardewerk.

Figuur 28: Detailplan van een sporencluster rondom een grillige uitgraving, mogelijk een restant van bewoning (H7). In stippellijn wordt een palenrij weergegeven (bestaand uit 5 paalspoortjes).

Aardewerk - Het aardewerk uit H7 is gekoppeld aan volgende sporen en inventarisnummers: S19 (inv. 46), S36 (inv. 49), S431 (inv. 74 en 75), S458 (inv. 76), S461 (inv. 77), S462 (inv. 78), S537 (inv. 89), S657 (inv. 93), 563 (inv. 90), S564 (inv. 91).

S19 had twee dikke, zachtgebakken, beige aardewerkfragmenten in de vulling (één wand en één rand). De zware, rechte rand (Figuur 29/3) doet denken aan de Deverel Rimburypotten uit de Manchecultuurgroep uit de middenbronstijd tot het begin van de late bronstijd.¹⁹ Deze zware potten zijn situlavormig en vertonen vaak versiering met stafband.

Ook **S36** leverde twee gelijkaardige dikwandige scherven op, elk afkomstig van een andere individu. Het beige exemplaar vertoont hetzelfde soort vage verticale groeven zoals fragmenten uit paalspoor S8 van hoofdgebouw 1 en kuil S187. Beide baksels zijn gekenmerkt door grove schervengruisverschraling en in meerdere of mindere mate organische verschraling.

S461 heeft opnieuw een Deverel Rimbury-achtige rand in de vulling, deze keer met nagelindrukken op de licht naar binnen gebogen rand (Figuur 29/1).

S462 leverde een dikwandige wandscherf op, chamotte en organisch verschraald, stevig gebakken en vrij net afgewerkt.

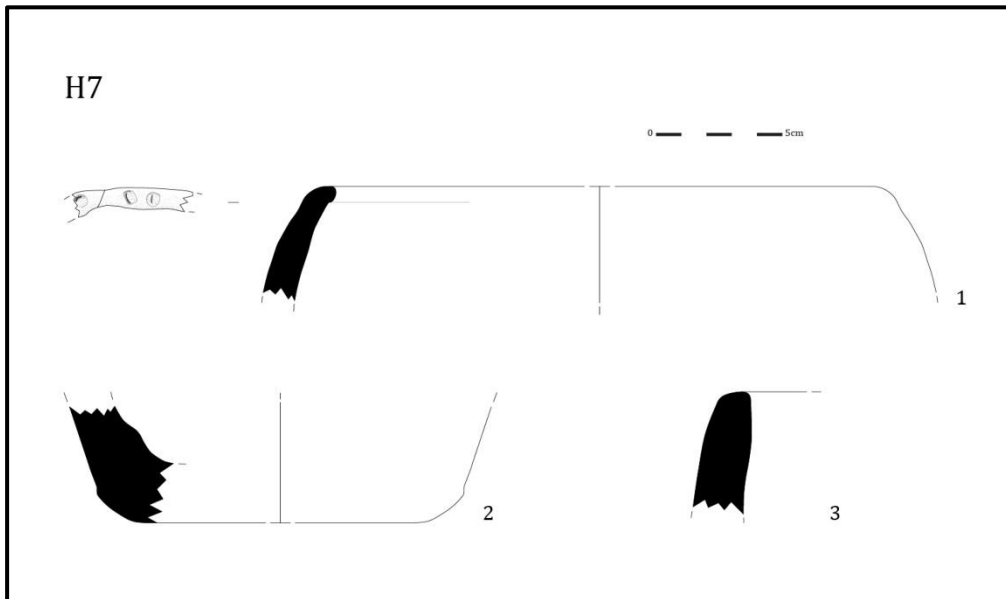
In de grote kuil **S458/S48** is bij het geleidelijk verdiepen op verschillende niveaus aardewerk aangetroffen. S458 leverde bij de aanleg van het vlak een dikwandige wandscherf op. Deze is stevig gebakken en verschraald met chamotte en organisch materiaal. S537 (vlak 2) bevatte één wandscherf, heel wat dunwandiger dan het overige aardewerk van dit gebouw. S563 (vlak 3) leverde een zeer dikwandig bodemfragment op (Figuur 29/2). Bij de chamotte en organische verschraling was ook een zeldzame silexkorrel op te merken. Ook S564 (vlak 3) bevatte een zeer dikwandige wandscherf (23mm), met ondermeer silexverschraling. S657 (vlak 5) bevatte een deftig gebakken en afgewerkte wandscherf die doet denken aan deze uit S462. Dit type potten is te plaatsen in de middenbronstijd tot de overgang naar de late bronstijd.²⁰ Tenslotte bevatte ditzelfde spoor eveneens een zeer dikwandige wandscherf (23mm) met organische en kwarts- of silexverschraling.

¹⁹ Bourgeois & Tallon, 2009, 51-52.

²⁰ Bourgeois & Tallon, 2009, 51-52.

S431 leverde 399g dikwandig handgevormd aardewerk op. Het betreft een gelijkaardig grof chamotteverschraald baksel dat wellicht van eenzelfde pot afkomstig is. Daarnaast werd ook een zwaar verbrande afslag in het spoor aangetroffen (Figuur 33 en 34).

Uit **S426** is een stukje tertiaire zandsteen (kwartsareniet) gerecupereerd (inv. 37, Figuur 32).²¹

Figuur 29: Enkele fragmenten aardewerk uit een sporencluster uit de middenbronstijd (schaal 1/3).

Figuur 30, links: Middenbronstijdaardewerk uit S431.

Figuur 31, rechts: Bodemfragment uit S458.

²¹ Determinatie door S. Reniere (UGent).

Figuur 32, links: Een stukje natuursteen (kwartsareniet) uit S426.

Figuur 33, centraal: Voorzijde van een sterk verbrande afslag uit S432.

Figuur 34, rechts: Achterzijde van een sterk verbrande afslag uit S432.

¹⁴C-dateringen - Een eerste ¹⁴C-datering²² op houtskool uit één van de kuilen gaf een datering in de Romeinse periode (σ 1: 65 - 130 AD en σ 2: 20 - 220 AD). Een tweede datering²³ op houtskool uit een andere kuil leverde volgende resultaten op: bij σ 1 liggen de dateringen tussen 1190 en 1170 BC (3,9%), 1160 en 1140 BC (6,0% kans), en 1130 en 1030 BC (58,4% kans). Bij σ 2 is dit tussen 1210 en 1000 BC. De tweede datering komt uit in de late fase van de middenbronstijd B.

Conclusie - Het type aardewerk in de (vermoedelijke) palen van dit gebouw wijkt duidelijk af van het merendeel van de andere gebouwen (zie verder). De dikte en ruwe afwerking van de fragmenten, alsook het voorkomen van kwarts of silex als verschraling zijn typisch voor de middenbronstijd. Slechts één van de twee dateringen geeft een datering in de middenbronstijd B. De dateringen van het andere staal moeten als te jong worden gezien. Het gaat om een datering op intrusief materiaal, of mogelijk behoort deze kuil niet tot de structuur.

²² RICH-22278 (SIKA S462 inv 27) (KIK).

²³ RICH-22274 (SIKA S454 inv 25) (KIK).

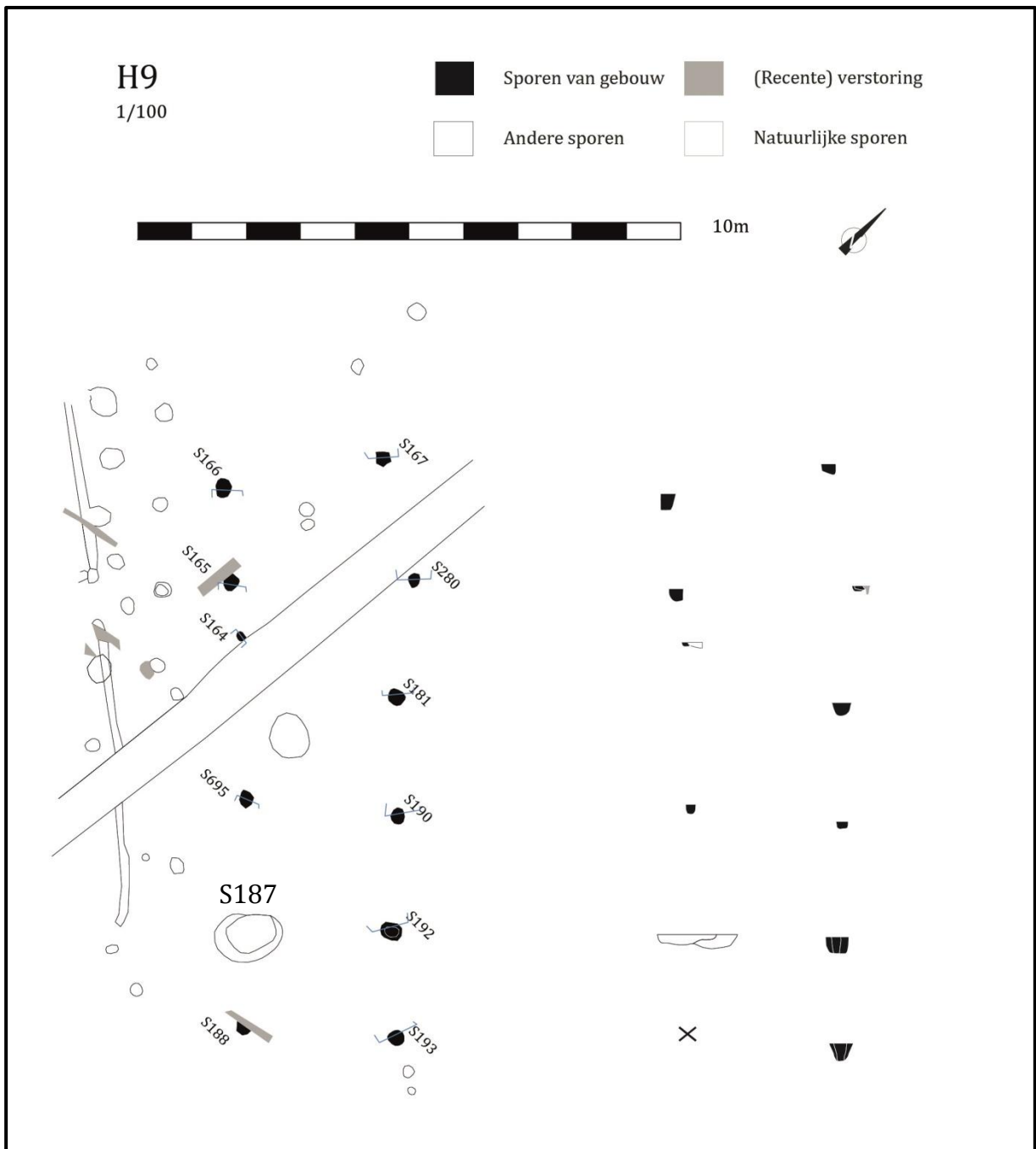
6.3.2.2. Hoofdgebouw H9

Beschrijving - De NW-ZO georiënteerde structuur bestaat uit 2 rijen van 6 paalsporen die min of meer op een lijn liggen (S167, S280, S181, S190, S192, S193, S188, S695, S164, S165, S166) (Figuur 35). De lengte bedraagt 10,5m, de breedte ca. 3m. Een kuil met materiaal uit de middenbronstijd (S187, zie lager) ligt tegen een van de paalrijen aan, op de plaats waar er een paalkuil zou worden verwacht. De sporen verschillen onderling sterk op vlak van diepte, vulling en uitloging.

Wellicht betreft het een hoofdgebouw, waarbij enkel de middenbeuk is bewaard. Deze vrij eenvoudige opbouw doet vermoeden dat het een typische langgerekt woonstalhuis uit de middenbronstijd betreft (zie lager). Een lengte van 10m is echter vrij kort. Het is echter niet uitgesloten dat ook de palen S168 en S169 als deel van het gebouw kunnen worden beschouwd. Deze liggen echter niet in lijn met de andere en ook de tegenhangers van deze palen zijn niet aangetroffen of werden tot hoofdgebouw H3 gerekend (zie verder). De totale lengte bedraagt dan minimaal 16m.

Vondsten - Enkel uit paalspoor S167 is één wandfragment aangetroffen. Het kan slechts in de metaaltijden worden ondergebracht (inv. 64).

Conclusie - De datering van dit gebouw vooropstellen is geen sinecure en gebeurt op basis van een combinatie van enkele gegevens. Ten eerste wijkt de plattegrond af van de overige aangetroffen structuren die typologisch in een latere fase worden geplaatst (late bronstijd - vroege ijzertijd). Ten tweede is de bewaring van de sporen veel slechter dan de jongere sporen, wat mogelijk deels te wijten is aan de hogere ouderdom ervan. Als derde verwijst de palenconfiguratie naar de middenbeuk van een middenbronstijdhuis. Het is echter niet uitgesloten dat, niet op z'n minst omwille van de korte lengte, het een plattegrond betreft van een jongere periode waar eveneens enkel de dragende palen koppels zijn bewaard. De aanwezigheid van slechts één aardewerkfragment kan geen uitsluitsel brengen over een correcte datering. Enkel de aanwezigheid van de in de middenbronstijd gedateerde kuil S187 zorgt voor een grotere waarschijnlijkheid van een datering in de middenbronstijd voor H9.

Figuur 35: Vlaktekening van H9 met de doorsnedes van de paalsporen.

6.3.2.3. Kuil S187

Beschrijving - Deze kuil ligt in een van de palenrijen van H9 (Figuur 36, Figuur 35). Hij is ovaalvormig met een lengte van ca. 1,20m en een maximale breedte van 0,85m. De diepte bedraagt slechts 22cm. De vulling bestaat uit een onderste vrij homogeen grijs pakket, waarop een heterogene laag is gelegen. De vulling is sterk gebioturbeerd door boomwortels.

Vondsten - Deze kuil leverde 283g aardewerk op, alle van een gelijkaardig baksel. Ze zijn dikwandig (ca. 15-17mm), zacht gebakken, beige-oranje en grof verschaald met schervengruis en organisch materiaal. Het betreft vier wanden en drie randen. Twee van deze randen hebben een identieke vorm en behoren wellicht tot eenzelfde pot (Figuur 37/3). Drie wandfragmenten kunnen in elkaar gepuzzeld worden en tonen een horizontale stafband met in totaal zeven bewaarde nagelindrukken (Figuur 37/1). Het baksel van de twee gelijkaardige randen lijkt identiek aan de wanden met stafband. Op één van de wanden lijkt ook de aanzet aanwezig van een mogelijke stafband, maar wand en rand konden niet aan elkaar worden gepast. Boven deze aanzet bevinden zich twee vage vingerindrukken (Figuur 37/5). Naar de rand toe werd een vrij nadrukkelijke schouder aangebracht. De lip is afgeplat bovenaan en buigt naar buiten.

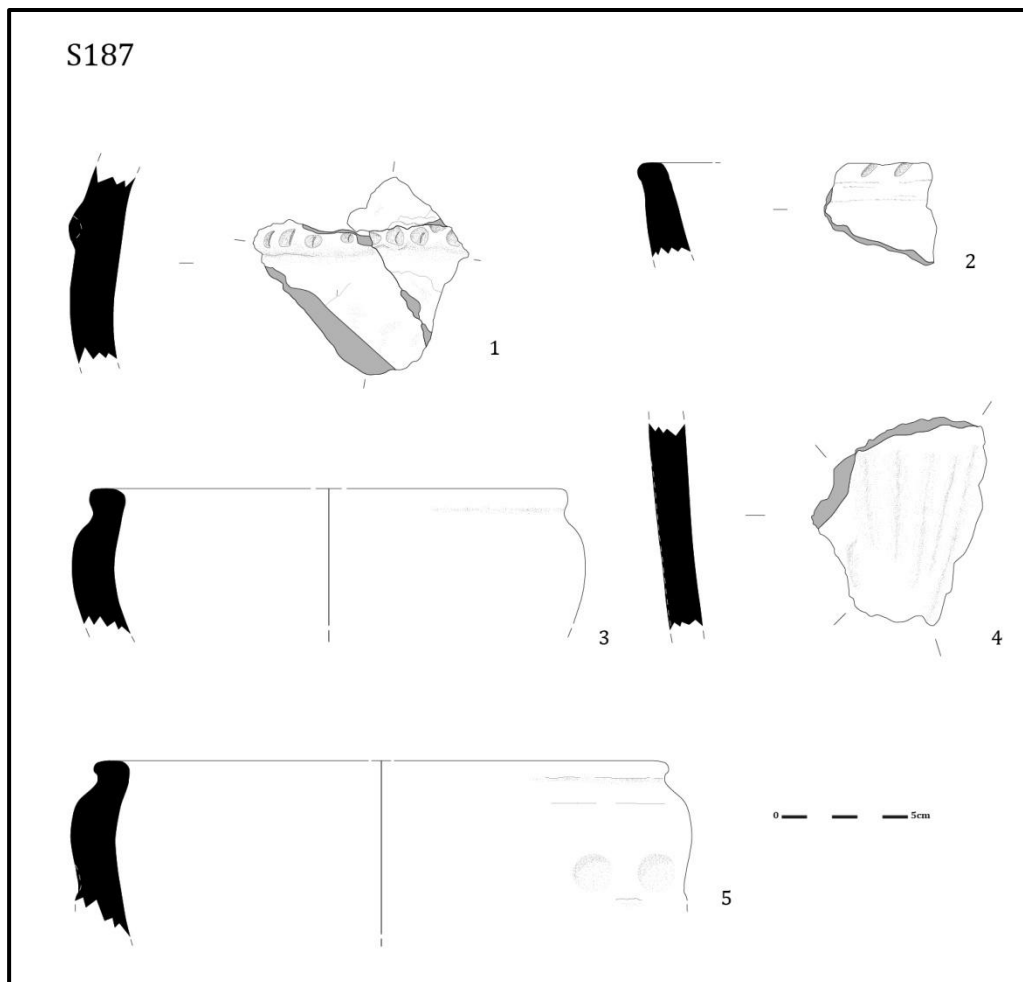
In de vulling van de kuil was nog een tweede randtype te vinden. De rand is recht en mist de geprononceerde schouder. De lip is op gelijkaardige manier afgeplat bovenaan, maar is iets smaller dan het eerste randtype (Figuur 37/2). Aan de buitenzijde van de lip zijn schuine nagelindrukken aangebracht. Een laatste wandscherf lijkt van een gelijkaardig baksel, maar kan niet met zekerheid aan één van de randen toegewezen worden.

Figuur 36: Coupe op een kuil uit de midden- tot begin late bronstijd.

Het eerste randtype hoort vaak samen met een stafband met nagelindrukken op de knik en doet denken aan het type Deverel Rimbury-pot. De datering van dit type valt in de middenbronstijd tot het begin van de late bronstijd (1500-1150cal BC).²⁴

De tweede rand past in de traditie van de Noord-Franse Eramécourtstijl. Het gaat om typische grote situlavormige potten met naar buiten buigende rand, vaak met hoefijzervormige oren en rijen nagelindrukken.²⁵ Dit type potten hoort thuis in de middenbronstijd en op het einde van de late bronstijd (1700-1500cal BC).²⁶ Dit aardewerk, dat zich in de Atlantische sfeer bevindt, leidt ons dus naar een datering in de latere middenbronstijd tot het begin van de late bronstijd.

Figuur 37: Midden- tot begin late bronstijd aardewerk uit kuil S187 (schaal 1/3).

²⁴ Bourgeois & Tallon 2009, 51-52.

²⁵ Theunissen, 1999, 210-211.

²⁶ Bourgeois & Tallon, 2009, 50-51.

6.3.3. Middenbronstijd B (1500 - 1050 v. Chr.) of late bronstijd - vroege ijzertijd (1050-475/450 v. Chr.)?

In het zuidelijke helft van het onderzoeksgebied zijn minstens zes structuren herkend die typologisch en aan de hand van het aardewerk in late bronstijd - vroege ijzertijd worden gedateerd (H1, H2, H3, H4, H5, B6). Vier ervan worden echter aan de hand van ¹⁴C-dateringen in de middenbronstijd B geplaatst. Deze discrepantie mag niet zomaar uit de weg worden gegaan. De kennis over metaaltijdgebouwen in Vlaanderen, en zeker in het westelijk gedeelte, staat in zijn kinderschoenen. Dit rapport wil geen gegevens onthouden, niet in zijn minst om voor later (synthetiserend) onderzoek alle data ter beschikking te stellen. In onderstaand deel worden daarom alle gegevens objectief weergegeven.

In een oostelijke sporencluster kunnen duidelijk twee hoofdgebouwen worden waargenomen (H1 en H2). De westelijke palencluster bevat een kluwen van sporen waarin minsten drie hoofdgebouwen kunnen worden herkend (H3, H4 en H5). Het meest westelijke gebouw wordt typologisch als bijgebouw beschouwd (B6). Alle structuren hebben eenzelfde NW-ZO oriëntatie, met uitzondering van B6 die wat meer naar het westen is gedraaid.

Daarnaast zijn ook 3 spiekers herkend (B10, B11 en B12). Geen van deze structuren zijn gedateerd. Door hun ligging nabij de hoofdgebouwen, hun identieke oriëntatie en de gelijkaardige vulling van de sporen, is het aannemelijk om deze in dezelfde periode te plaatsen.

Voor het faseringsplan wordt verwezen naar bijlage 8 achteraan in dit rapport.

6.3.3.1. Hoofdgebouw H1

Beschrijving - Dit eerste hoofdgebouw is drieschepig (Figuur 39). De maximale lengte bedraagt 11,20m, de maximale breedte 5,70m. De middenbeuk bestaat uit 5 palenkoppels (S17-S5, S12-S4, S205-S3, S208-S206 en S212-S207). De lengte van de middenbeuk is 8,4m waarbij de onderlinge afstand tussen de palenkoppels ca. 2m meet. De breedte van de beuk is 3m. Op de lengteas ligt net ten noordwesten van het laatste palenkoppel een extra paalspoor (S9), waarvoor er aan de zuidoostelijke zijde geen tegenhanger gevonden is. Deze ligt echter niet in lijn met de andere twee.

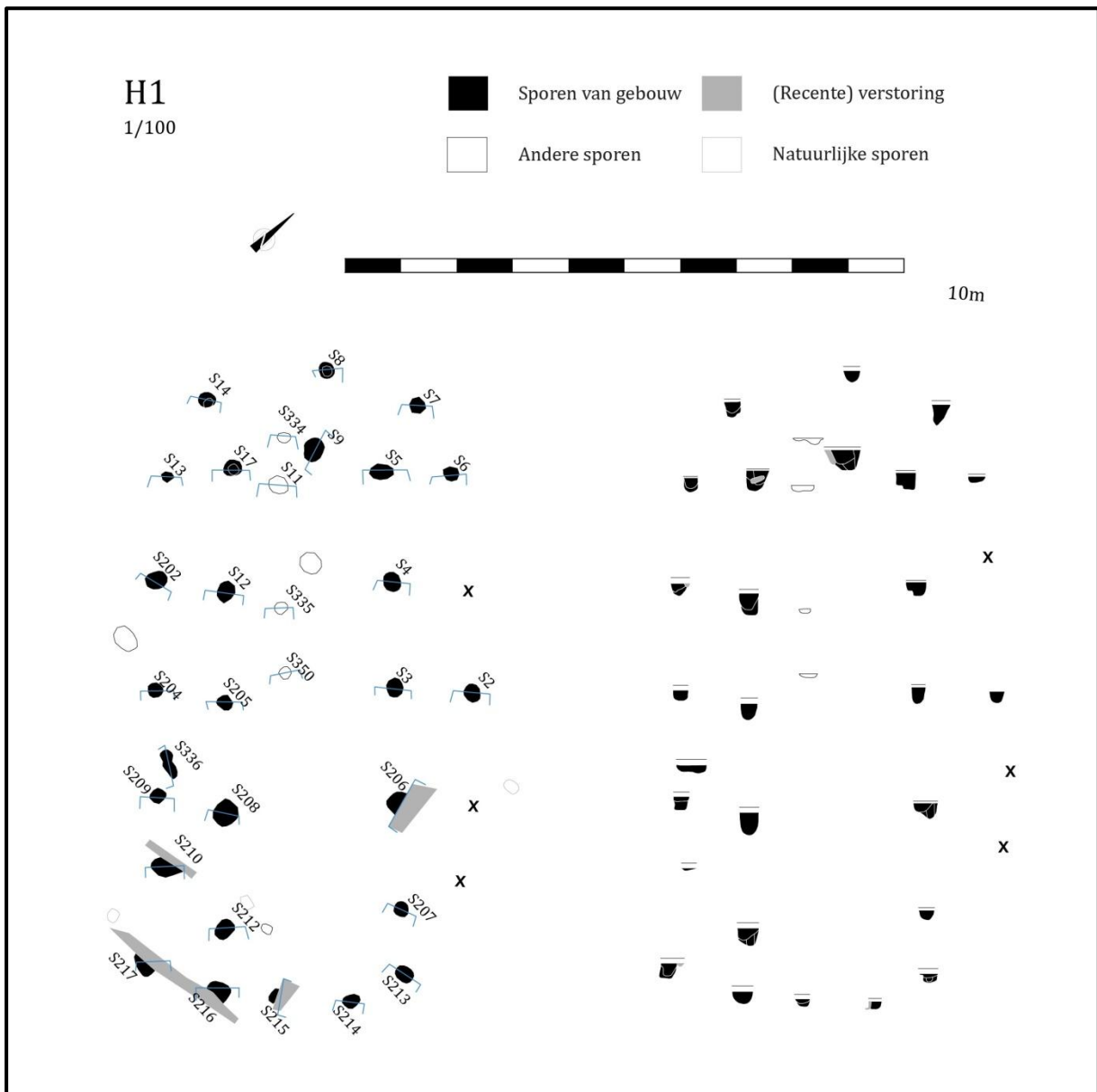
In het totaal zijn er 15 sporen als wandpaal herkend (S2, S213, S214, S215, S216, S217, S210, S209, S204, S202, S13, S14, S8, S7, S6). Ze zijn minder diep uitgegraven dan de dragende palenkoppels. De palen op de lange zijde staan op ca. 1,5m van de middenbeuk. In de meeste gevallen bevinden ze zich in rij met een palenkoppel, al lijkt dit niet de regel te zijn. Beide korte zijden zijn afgerond waarbij de NW-zijde meer gebogen is dan de ZO-zijde. Het was niet mogelijk de ingang(en) van het gebouw te herkennen.

Figuur 38: Overzicht van de huisplattegrond van hoofdbouwwerk H1 na het couperen van de paalsporen.

Vondsten – Hoofdbouwwerk H1 leverde twee kleine brokjes handgevormd aardewerk op uit S12 (inv. 41) en een grote wandscherf uit S8 (inv. 40) (Figuur 40). Deze wandscherf is dikwandig (15mm) en vrij grof van baksel met schervengruis-, organische en kwartsverschraling. Het baksel heeft een beige kleur, met een zwarte binnenzijde. Opvallend zijn de verticale groeven op de buitenwand. Het betreft echter geen zogenaamde canneléversiering, maar lijkt er slechts op. Dit type komt voor rond de transitie van midden- naar late bronstijd. Bakking en afwerking zijn van wat betere kwaliteit dan wat te verwachten is bij aardewerk uit de middenbronstijd, waardoor er een lichte voorkeur is voor (de overgang met) de late bronstijd.

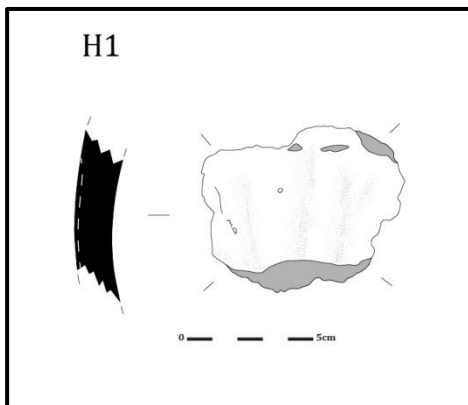
¹⁴C-dateringen - Er zijn twee ¹⁴C-dateringen uitgevoerd (Figuur 25). De gekalibreerde datering van het eerste staal²⁷ ligt bij σ_1 (68,2% kans) tussen 1380 en 1350 BC (9,7%) of 1310 en 1210 BC (58,5%). Bij σ_2 (95,4% kans) is een datering mogelijk tussen 1400 en 1190 BC (92,3%), 1180 en 1160 BC (1,3%) of 1150 en 1130 BC (1,8%). Een tweede datering²⁸ geeft bij σ_1 resultaten tussen 1600 en 1580 BC (8,8%) en 1540 en 1450 BC (59,4%). Bij σ_2 is er een datering mogelijk tussen 1610 en 1440 BC. Algemeen zorgt dit voor een datering in de middenbronstijd B (ca. 1500 tot 1050 BC).

Figuur 39: Vlaktekening van H1 met de doorsnedes van de paalsporen.

²⁷ RICH-22279 (SIKA S208 inv 13) (KIK).

²⁸ RICH-22280 (SIKA S206 inv 12) (KIK).

Figuur 40: Een wandfragment uit de overgangperiode middenbronstijd - late bronstijd met verticale groeven uit spoor S8 (schaal 1/3).

Conclusie - Ondanks dit korte gebouw typologisch eerder neigt naar een datering in de overgangperiode late bronstijd/vroege ijzertijd wijzen zowel één stukje aardewerk alsook de ¹⁴C-dateringen op een constructie in de middenbronstijd B.

6.3.3.2. Hoofdgebouw H2

Beschrijving - Deze gebouwplattegrond ligt net ten zuiden van H1 en vertoont dezelfde kenmerken (Figuur 41 en 42). Wegens een boomval in het noordwesten is een deel van het gebouw slecht tot niet bewaard. Het is minstens 10m lang en 5,9m breed. De middenbeuk van dit drieschepig gebouw heeft een breedte van 2,5m en een lengte van 7m. Het is opgebouwd door middel van minstens drie zwaardere palenkoppels (S227-S220, S236-S223, S239-S470) met een onderlinge afstand van 3,5m. Mogelijk is een vierde palenkoppel door de boomval verstoord en niet meer zichtbaar.

Zestien paalsporen worden als mogelijke wandpalen beschouwd (S218, S219, S339, S221, S225, S226, S233, S234, S240, 242, S244, S243, S237(?), S232, S230, S229). Deze waren minder goed bewaard en daardoor minder duidelijk dan bij H1. In beide lange zijden lijkt tegen S225 en S245 nog een tweede paalspoor te liggen, respectievelijk S224 en S502. Mogelijk wijst deze palenzetting op twee ingangen.

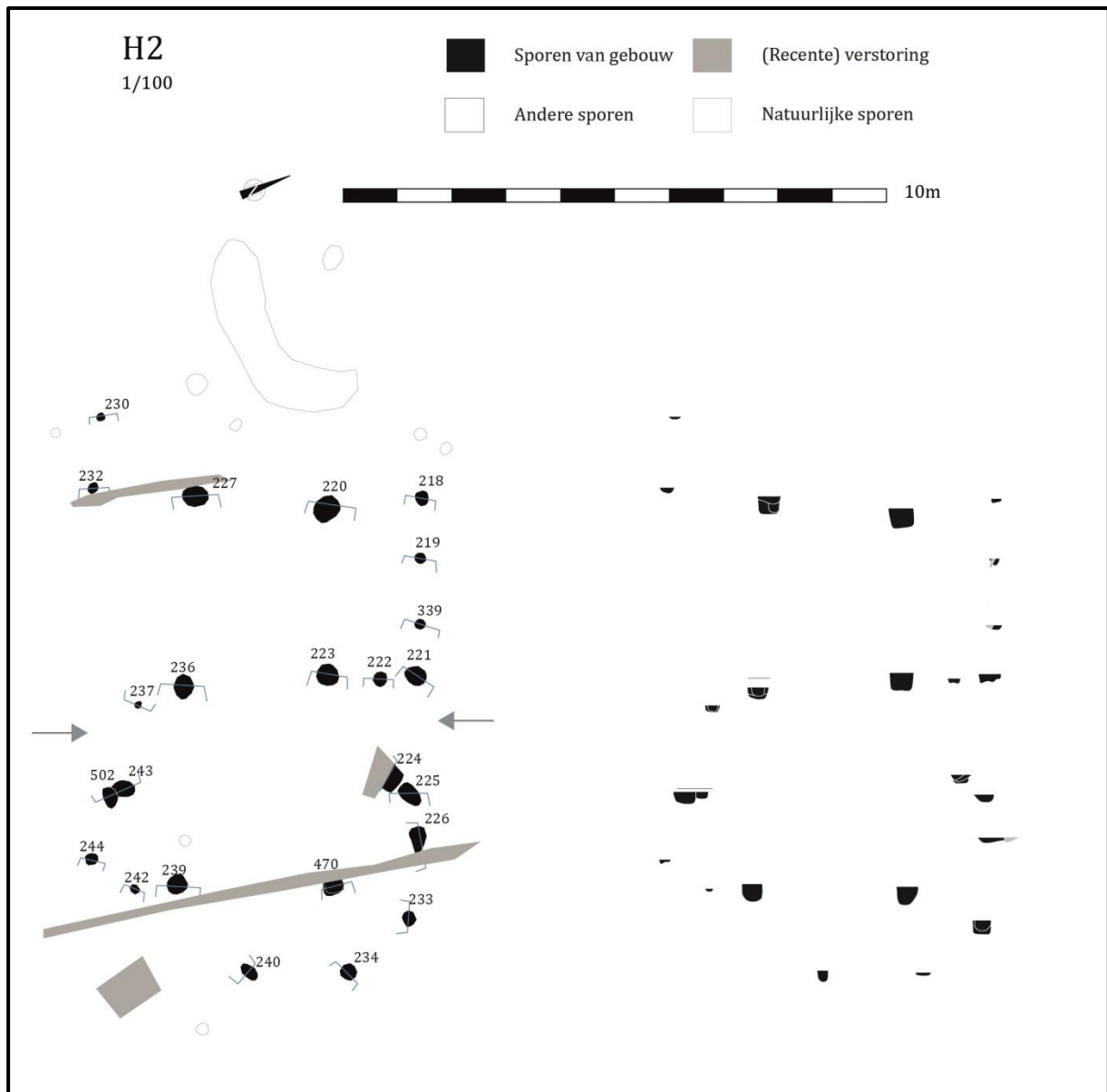

Figuur 41: Overzicht van de huisplattegrond van H2 na het couperen van de paalsporen.

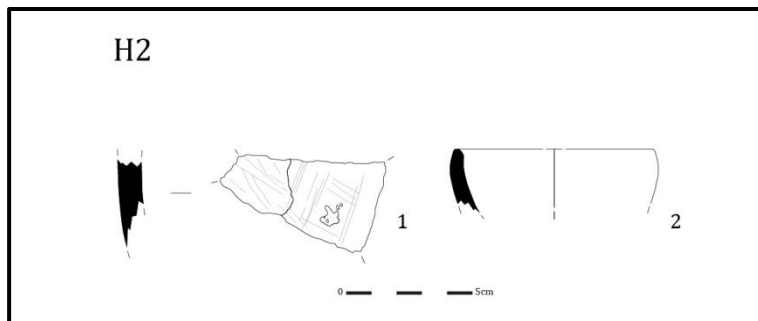
Vondsten - Drie paalsporen van hoofdgebouw H2 leverden aardewerk op (S221 (inv. 69), S477 (inv. 70) en S236 (inv. 236)). Bij S502 gaat het slechts om een klein fragment. S221 bevatte een randje van een kommetje (Figuur 43/2), wellicht van het type geoorde tasjes dat voorkomt vanaf de middenbronstijd tot de vroege ijzertijd. Het gaat om een dunwandig, zacht en beige baksel dat fijn verschaald is met schervengruis. In 2012 werd in Kampenhout een gelijkaardig exemplaar gevonden in een crematiegraf dat in de periode tussen ca. 1500 en 1300 v. Chr. geplaatst wordt.²⁹

In paal S222 werd een wandscherf aangetroffen in grijsbruin en met schervengruis- en organisch verschaald baksel (Figuur 43/1). Bakking en afwerking zijn van degelijke kwaliteit. De pot werd wellicht besmeten, of werd mogelijk besmeerd met een bepaald (geometrisch?) motief. Besmeten potten komen voor vanaf de late bronstijd tot en met de vroege ijzertijd. De nette kwaliteit en afwerking wijzen eerder in de richting van de late bronstijd.

²⁹ Hazen & Drenth, 2007, 89-91.

Figuur 42: Vlaktekening van H2 met de doorsnedes van de paalsporen.

Figuur 43: Aardewerk uit H2.(schaal 1/3).

¹⁴C-dateringen - Twee ¹⁴C-dateringen geven sterk verspreide dateringen (Figuur 25). Een eerste datering³⁰ levert bij $\sigma 1$ resultaten op tussen 1370 en 1350 BC (4,8%), en tussen 1300 en 1200 BC (63,4%). Bij $\sigma 2$ is een datering mogelijk tussen 1390 en 1330 BC (12,9%), en 1310 en 1120 BC (82,5%). Met deze gegevens komt men uit in de middenbronstijd B (1500-1050 BC).

Het tweede monster³¹ leverde bij $\sigma 1$ een datering op tussen 800 en 750 BC (52,0%), 690 en 660 BC (7,2%), en 620 en 590 BC (9,0%). Bij $\sigma 2$ liggen de dateringen tussen 810 en 740 BC (56,0%), 690 en 660 BC (9,6%), en 650 en 540 BC (29,8%). Alle data bevinden zich in de vroege ijzertijd (800-475/425 BC).

Conclusie - Net zoals bij gebouw H1 leunt het type plattegrond het dichtst bij de gekende korte gebouwen uit de overgangperiode late bronstijd/vroege ijzertijd. Een datering in de late bronstijd wordt bevestigd door slechts twee scherfjes. De ¹⁴C-dateringen sluiten de datering in de middenbronstijd B of vroege ijzertijd echter niet uit.

6.3.3.3. Hoofdgebouw H3

Beschrijving - Driekwart van dit derde hoofdgebouw was zeer duidelijk herkenbaar (Figuur 44). Het zuidoostelijke deel overlapt echter met twee andere structuren. De sporen die tot H3 behoren werden uit dit cluster gefilterd, maar het blijft in een zekere mate gedeeltelijk een hypothese.

Het gaat echter duidelijk eveneens om een driebeukig gebouw met minstens 1, wellicht 2 afgeronde korte zijden. De structuur heeft een minimale lengte van 11,4m en een breedte van 5,5m.

De middenbeuk met een lengte van 8,4m en een breedte van 3m bestaat uit 5 palenkoppels (S108-2105, S118-S128, S112-S117, S120- S124, S125-S663). De afstand tussen elk koppel bedraagt telkens 2m. De dieptes varieerden tussen de 18cm en 28cm. In het noordwesten bevindt zich in de middenas van het gebouw een extra paal die iets naar buiten staat (S90).

De zeven meest noordwestelijke dragers van de middenbeuk zijn vrij homogeen wat de vorm en de vulling betreft. De vier zuidoostelijke paalkuilen daartegen lijken zich meer

³⁰ RICH-22292 (SIKA S227 inv 157) (KIK).

³¹ RICH-22276 (SIKA S243 inv 137) (KIK).

grillig in het vlak af te tekenen, alsof er meerdere paalkuiltjes tegen elkaar liggen. In enkele gevallen is dit inderdaad zo. Hierbij is de kans groot dat het verschillende paalkuilen van verschillende gebouwen betreft (vb. S1030/S125/S123/S1029). Sommige coupes op deze onregelmatige paalsporen tonen echter aan dat de kuilen een heterogene vulling hebben, waarin ook vlekken geelbeige moederbodem aanwezig zijn, en vormen één spoor (vb. S121/S1053).

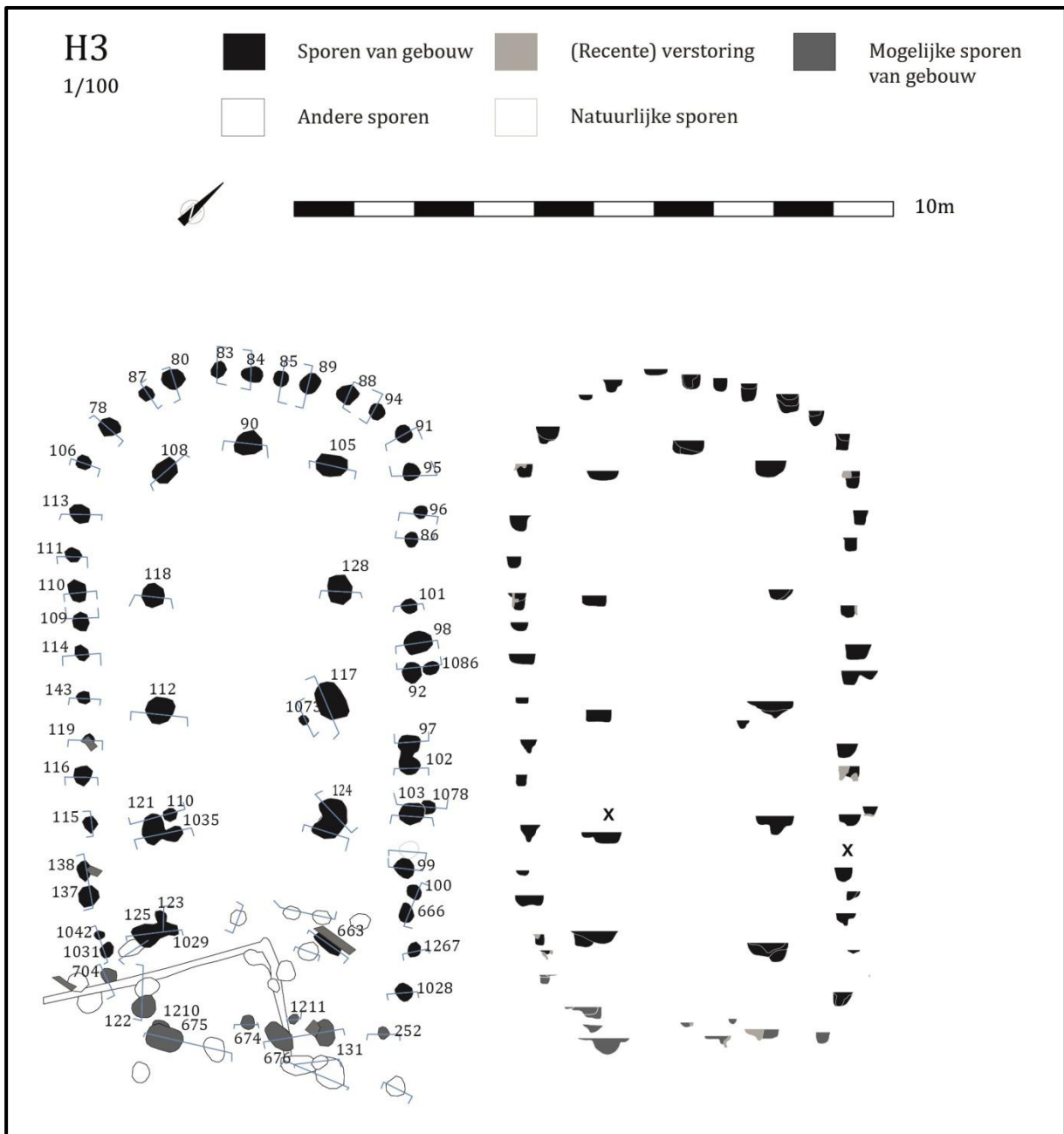
De middenstaanders zijn omringd door minstens 44 wandpalen. Ze staan op een gemiddelde afstand van 1,5m van de middenbeuk. Het noordwesten vertoont een zeer duidelijke gebogen wand. De kromming is door het sporencluster in het zuiden minder duidelijk. In de zuidwestelijke en noordwestelijke wand staan de palen op een relatief zelfde afstand van elkaar (ca. 50 tot 70 cm). In de noordoostelijke lange zijde is er meer sprake van palenkoppels. Enkele grotere openingen in de wand wijzen mogelijk op een aanwezigheid van één of meerdere ingangen. Mogelijk is dit verschil in palenzetting in beide lange zijdes te verklaren door een verschil in niet nader te bepalen structurele functies.

Deze wandpalen zijn in diameter kleiner dan de middenstaander, maar gaan even diep of opmerkelijk dieper.

Vondsten - Hoofdgebouw 3 leverde slechts twee handgemaakte wandscherven op (S90 (inv. 256), S105 (inv. 228)). S90 had een dikwandige wandscherf in de vulling, die geëffend afgewerkt was. De verschraling bestaat uit eerder grof schervengruis, een weinig zand en organisch materiaal. Een nog dikkere scherf (21mm) kwam uit de vulling van S105. De grove schervengruisverschraling valt op. De wandafwerking is vrij effen. De bakking van de twee scherven is vrij degelijk te noemen voor protohistorisch materiaal. Het aardewerk spreekt een datering van het gebouw in de late bronstijd tot vroege ijzertijd niet tegen.

Eén van de middenstaanders (S221) bevatte een stuk glauconiethoudende veldsteen (inv. 221).³²

³² Determinatie door S. Reniere (UGent).

Figuur 44: Vlaktekening van H3 met de doorsnedes van de paalsporen.

Figuur 45: Detail van de noordwestelijke korte zijde van H3. De sporen tekenen zich duidelijk af in de natuurlijke bodem.

¹⁴C-dateringen - Er zijn twee ¹⁴C-dateringen voorhanden. Een eerste datering³³ levert bij $\sigma 1$ resultaten op tussen 1450 en 1390 BC (60,0%), en tussen 1340 en 1320 BC (8,2%). Bij $\sigma 2$ is een datering mogelijk tussen 1500 en 1370 BC (78,8%), en 1350 en 1300 BC (16,6%). Dit wijst op een datering in de middenbronstijd B. Het tweede monster³⁴ leverde bij $\sigma 1$ een mogelijke datering op tussen 2270 en 2260 BC (1,8%), 2210 en 2130 BC (54,4%), en 2090 en 2050 BC (12,0%). Bij $\sigma 2$ liggen de dateringen tussen 2290 en 2110 BC (73,9%) en 2100 en 2030 BC (21,5%). Dit staal wijst op een datering in het finaal-neolithicum en deels in de vroege bronstijd.

³³ RICH-22295 (SIKA S105 inv 182) (KIK).

³⁴ RICH-22273 (SIKA S112 inv 129) (KIK).

Figuur 46: Overzicht van de huisplattegrond H3 na het couperen van de sporen. Centraal en rechts is de sporencluster duidelijk zichtbaar.

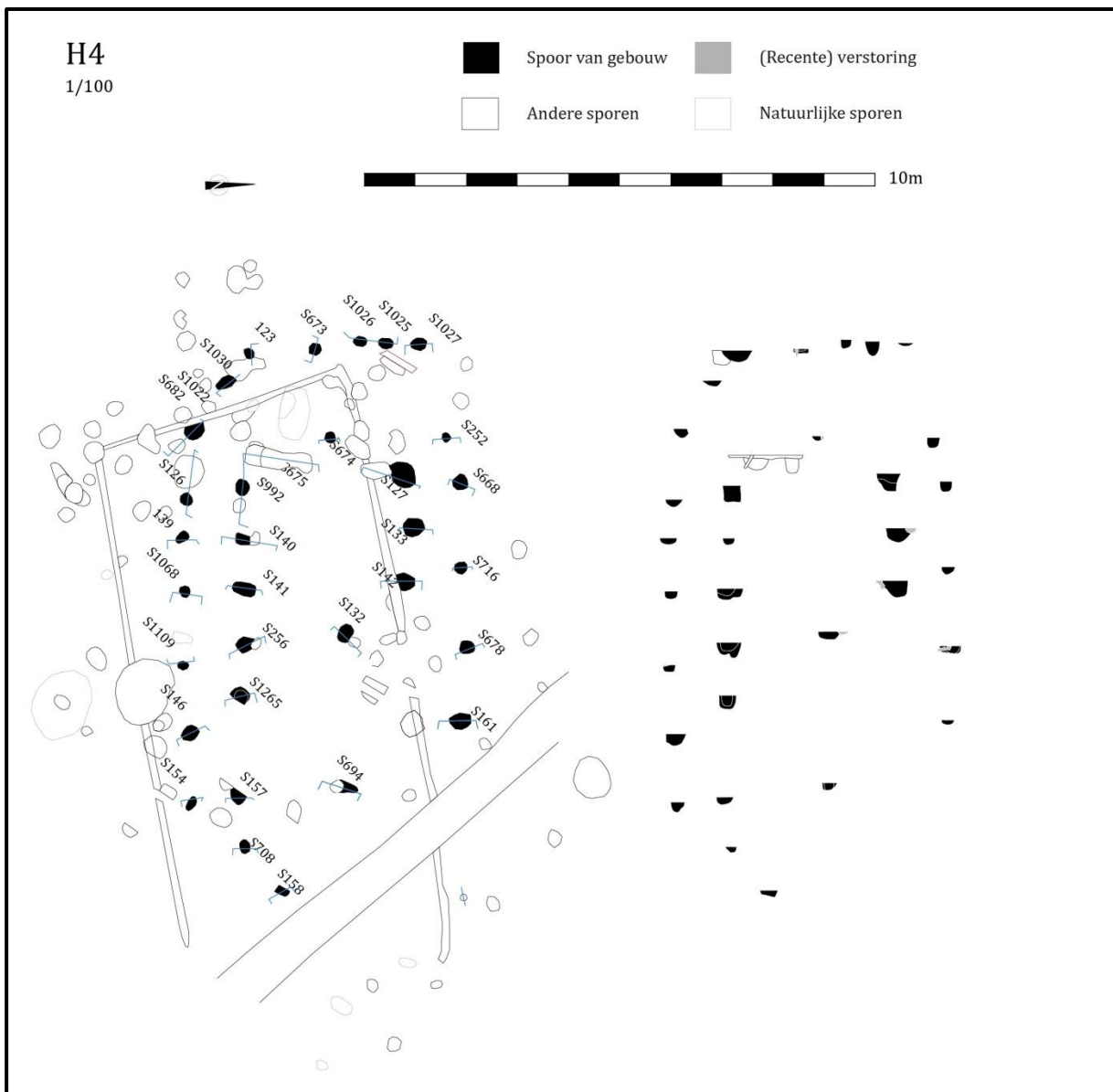
Conclusie – Ondanks dat zowel het type alsook het weinige aardewerk aansluit bij de late bronstijd en vroege ijzertijd wijst één van de twee ¹⁴C-dateringen op een constructie in de middenbronstijd B. De gegevens van het tweede staal kunnen als te oud worden beschouwd.

6.3.3.4. Hoofdgebouw H4

Beschrijving - Deze structuur ligt deels verweven in hoofdgebouw 3 en snijdt bijna volledig doorheen hoofdgebouw H5, waardoor het onmogelijk is de exacte palenzetting van de plattegrond met zekerheid te achterhalen (Figuur 47). De sporen die tot de structuur zijn genomen kunnen alsnog mogelijk deel uitmaken van een andere plattegrond. Ondanks de hoge moeilijkheidsgraad om het gebouw uit het cluster te destilleren, kan het type worden bepaald. Het betreft een vierschepige structuur met NW-ZO oriëntatie en minstens één afgeronde korte zijde. Het zuidelijke deel van de

plattegrond is niet bewaard. Dit is wellicht te wijten de vrij recente nivellering van het terrein (zie hoger). De minimale lengte bedraagt 9m, de breedte 5,5m.

De 3m brede middenbeuk lijkt minder strak te zijn opgebouwd dan H3. In tegenstelling tot de zuidwestelijke rij, zijn de dragers in het noordoosten moeilijker te bepalen. De sporen liggen niet op een lijn en ook tussenafstand varieert. De wandpalen rondom de dragende palen van de middenbeuk liggen op een afstand van ca. 1,2m. De noordwestelijk gebogen wand en de noordoostelijke lange zijde zijn moeilijk exact te bepalen. Een meer onregelmatige palenzetting in de noordoostelijke lange zijde was echter ook bij H3 reeds het geval.

Figuur 47: Vlaktekening van H4 met de doorsnedes van de paalsporen.

De onregelmatige palenzetting aan de noordoostelijke zijde kan eventueel te maken hebben met de aanwezigheid van een toegang. Een ingang wordt namelijk vaak gekenmerkt door meerdere palen in en buiten het gebouw. Voor H4 kan deze echter niet exact worden gesitueerd.

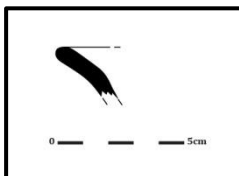
Vondsten - De palen van hoofdgebouw H4 leverden slechts vier scherven op (S143/S1265 (inv. 224 en inv. 249), S146 (inv. 225), S992 (inv. 253)).

S1265 had twee degelijk gebakken, gladwandige fragmenten in de vulling. Het betreft één wand en één rand die wijst op een open potvorm (Figuur 48). S146 bracht één fragment verbrand en gedegradieerd aardewerk aan het licht. S992 bevatte een degelijk gebakken, besmeten wandfragment.

Besmeten aardewerk komt voor vanaf de late bronstijd en kent een hoogtepunt in de vroege ijzertijd. De nette afwerking van zowel geglad als besmeten fragmenten en de relatief stevige bakking wijzen richting late bronstijdtradities, maar sluiten een datering in de vroege ijzertijd niet volledig uit.

¹⁴C-dateringen - Een eerste ¹⁴C-datering³⁵ gaf de volgende resultaten: bij σ_1 ligt de datering tussen 1380 en 1350 BC (6,0%), en 1300 en 1210 BC (62,2%). Bij σ_2 is een datering mogelijk tussen 1390 en 1330 BC (15,4%), en 1320 en 1120 BC (80,0%). Het tweede monster³⁶ leverde bij σ_1 een mogelijke datering op tussen 1380 en 1350 BC (7,7%), en 1300 en 1210 BC (60,5%). Bij σ_2 liggen de dateringen tussen 1390 en 1160 BC (92,8%), 1150 en 1120 BC (2,6%). Beide resultaten wijzen op een datering in de middenbronstijd B (1500-1010 BC).

Conclusie - Ondanks dat de typologie en het weinige aardewerk een datering in de late bronstijd of vroege ijzertijd vooropstellen, wijzen de resultaten van de ¹⁴C-dateringen op een datering in de middenbronstijd B.

Figuur 48: Aardewerk uit H4 (schaal 1/3).

³⁵ RICH-22316 (SIKA S992 inv 155) (KIK)

³⁶ RICH-22281 (SIKA S256 inv 139) (KIK)

De zeer smalle en ondiepe greppel, S670, functioneerde als standgreppel voor wandpaaltjes. De U-vorm is licht onregelmatig en vormt geen hoeken van 90°. De afmetingen bedragen minimum 11,5m bij 5m. De standgreppel is maximaal 10cm breed en gaat ongeveer 10 tot 15cm diep. Het zuidoostelijke uiteinde leek zeer licht af te buigen, wat doet vermoeden dat de lange zijdes niet langer zijn dan in vlak kon worden geregistreerd. In de noordoostelijke lange zijde werd een ingang waargenomen. Op de zelfde hoogte lag op zuidwestelijke zijde een kuil (S147) waarvan de stratigrafische relatie met S670 niet zichtbaar was. Hierdoor is het niet duidelijk of ook langs deze zijde een toegang was voorzien. Gelijkaardige plattegronden doen echter vermoeden dat dit wel het geval is (zie verder). Er zijn geen uitgesproken aanwijzingen van palen in de wandgreppel aangetroffen, met uitzondering op de twee uiteindes van de ingang. De coupes op beide eindes tonen aan dat hier de ingang verstevigd is door iets dieper ingegraven paaltjes. De breedte van de toegang bedraagt 70cm. Eén van de 'deurstijlen' was reeds in het vlak herkend en benoemd met S145. Tegen dit spoor ligt naar binnen toe spoor S679. In tegenstelling tot wat eerst werd gedacht, behoort deze paalkuil wellicht niet tot H4 maar wel tot H5, en gaat het om de uitbouw van de ingang. Of hetzelfde het geval was bij het andere uiteinde kon niet worden achterhaald wegens de verstoring door een drainagegreppel. Aan de andere lange zijde vormt S1069 mogelijk net als S679 een versteviging van de toegang naar binnen toe. Daarnaast lijkt op deze plaats de standgreppel vrij diep te zijn uitgegraven en is er dus ook hier mogelijk sprake van een deurstijl.

Mogelijke andere palen die tot deze structuur behoren zijn S689 en S1264. Het gaat om paalkuilen met sterk gelijkaardige vulling. Ze vormen een lijn die parallel ligt met de standgreppel. Mogelijk maakt S989 (of S992?) ook deel uit van H5.

Daarnaast zijn ook de sporen S155, S693 en S694 aangeduid als mogelijke dragers van dakconstructie, en S685 en S1268 als verzwaarde hoekpalen in of tegen de greppel.

In tegenstelling andere plattegronden van dit bouwtype is er geen sprake van duidelijke steunpalen die buiten het gebouw, parallel met de standgreppel, zijn geplaatst (zie verder).

Vondsten - Uit paalspooren en wandgreppel van H5 zijn 4scherven gerecupereerd (S670/710 (inv. 240 en 241), S689 (inv. 251), S1069 (inv. 257)).

Wandgreppel S670 bevatte twee scherven. Het gaat om een dikwandige handgevormde scherf met schervengruis- en zandverschraling. De scherf heeft een dunne deklaag. De tweede scherf betreft een fragment met schervengruis- en organische verschraling.

S689 had een stevig gebakken, grijsbruine, geknikte wandscherf in de vulling. Een deel van het roodbruine oppervlak is geglad. De verschraling bestaat uit schervengruis, organisch materiaal en zand. S1069 tenslotte leverde een klein wandfragment op van een handgemaakt baksel met schervengruis- en organische verschraling.

Alles samen genomen brengen de aardewerkvondsten ons geen meer gedetailleerde datering bij dan een algemene datering in de protohistorie.

Uit de kuil S147 die over de westelijke zijde van het gebouw heen ligt komen enkele vrij grove brokken aardewerk (inv. 226). De dikte doet eerder vermoeden dat het aardewerk uit de middenbronstijd betreft, al kunnen andere periodes in de metaaltijd niet worden uitgesloten. Een ander stukje (inv. 63) lijkt aan de binnenzijde geglad.

Figuur 50: Overzicht van de gebouwen H3, H4 en H5 na couperen.

¹⁴C-dateringen - De ¹⁴C-datering³⁷ geeft bij σ 1 resultaten tussen 890 en 880 BC (1,4%), en tussen 845 en 800 BC (66,8%). Bij σ 2 is een datering mogelijk tussen 895 en 795 BC. Deze datering valt in de overgangperiode van de late bronstijd met de vroege ijzertijd.

Conclusie - Zowel het gebouwtype als de datering door middel van de ¹⁴C-methode wijzen op een datering in de periode late bronstijd/vroege ijzertijd.

6.3.3.6. Vondsten uit H3, H4 en H5

Voor een groot aantal sporen van het sporencluster van H3, H4 en H5 was het niet mogelijk te bepalen tot welk van de drie gebouwen ze precies horen. Uit enkele van deze sporen werd aardewerk gerecupereerd (S163 (inv. 223), S130 (inv. 255), S134 (inv. 61, 222 en 252), S135 (inv. 62), S1237 (inv. 283), S675 (inv. 242 en 292). Ze behoren met grote waarschijnlijkheid toe tot één van de drie gebouwen.

Een eerste komt uit S136 en/of standgreppel S670 (H5). De scherf is vrij goed gebakken. De donkergrijze binnenzijde is geëffend, de beige buitenzijde licht besmeten, een type afwerking dat toegepast werd van de late bronstijd tot de vroege ijzertijd.

De geknikte wandscherf afkomstig uit S130 is zeer verzorgd geglad, grijs tot bruingrijs en stevig gebakken. De knik wijst op een biconische potvorm.

S134 leverde drie wandscherven handgevormd aardewerk op, waaronder één geëffend, één gegladde en één dikwandige scherf. Deze laatste is vrij sterk gedegradeerd en bevat een zeer kleine hoeveelheid kwartskorrels als verschraling. Allen zijn schervengruis-verschraald.

S135 bevatte één besmeten wandscherf.

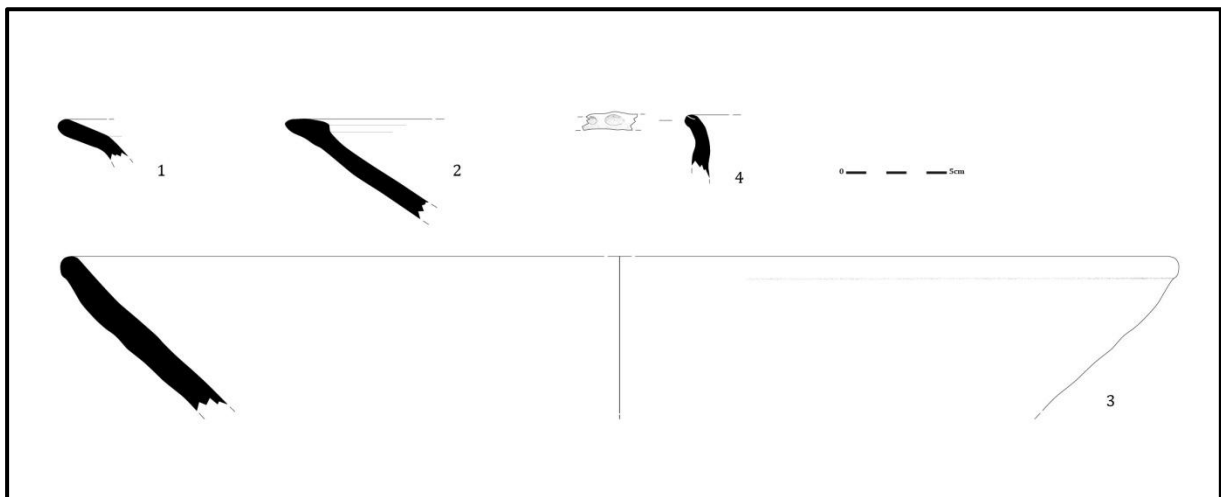
S1237 leverde één randscherf op (Figuur 51/4) van een zacht geknikte pot. Bovenop de rand werden nagelindrukken aangebracht.

Uit S675 komen drie randen van schalen waaronder één met een gegladde rand en besmeten wand (Figuur 51/1,). Twee andere zijn zowel intern als extern geglad (Figuur 51/2 en 3, Figuur 52). Het gereduceerd gebakken randfragment mag zelfs bijna-gepolijst genoemd worden en heeft een opvallende brede rand die verzorgd uitgewerkt is.

³⁷ RICH-22283 (SIKA S670 inv 143) (KIK).

Als laatste is uit S168 (inv. 35) een cirkelschrabber aangetroffen. Deze is vervaardigd in mijnsilex (mogelijk afkomstig van Spiennes). Deze kan worden gedateerd in het neolithicum.³⁸

De aanwezigheid van licht besmeten en geglad en geëffend aardewerk en specifieke vormen zoals schalen en biconische potten zijn kenmerkend voor de late bronstijd tot de vroege ijzertijd.

Figuur 51: Nr. 1-3: aardewerk uit S675. Nr. 4: aardewerk uit S1273 (schaal 1/3).

Figuur 52: Twee randfragmenten van schalen uit S675 (inv. 292).

³⁸ Met dank aan Prof. P Crombé (UGent).

6.3.3.7. Vier- en zespalige spiekers

Er zijn vier structuren die werden herkend en geïnterpreteerd als bijgebouw. Het gaat in de eerste plaats om twee vierpalige spiekers (B10 en B11) en een zespalige (B12). Ondanks dat deze niet specifiek zijn gedateerd, doen hun oriëntatie en hun specifieke ligging tegen de huizen uit de late bronstijd - vroege ijzertijd vermoeden dat ze uit dezelfde periode dateren en gelijktijdig zijn met één van de hoofdgebouwen.

Daarnaast wordt ook een gebouw met minstens 21 zwaar gefundeerde palen als bijgebouw geïnterpreteerd (B6). Door het vele aardewerk en houtskool dat uit de paalsporen is gerecupereerd kon dit gebouw wel worden gedateerd (zie verder).

Bijgebouw B10 - Deze NW-ZO-georiënteerde structuur ligt ten zuiden van het gebouw H2 (Figuur 53). Het bijgebouw telt vier paalsporen (S245, S248, S246, S250) die in een vierkant zijn gelegen. De afstand tussen de palen bedraagt 2m. De paalkuiltjes zijn relatief diep uitgegraven (tussen de 22cm en 26cm) en hebben alle vier een donkere vulling. Het is onmogelijk te bepalen tot welke bewoningsfase deze spieker behoort. Tussen de paalsporen van het gebouw H2 en B10 ligt 2m, waardoor, rekening houdend met de overkraging van beide daken, een gelijktijdig bestaan niet mag worden uitgesloten.

Bijgebouw B11 - Spieker B11 ligt in het verlengde van de eerste spieker (Figuur 53). Het is eveneens een vierpalige spieker (S249, S757, S259, S251), NO-ZW gericht en gelegen in een vierkant met zijden van 2m. Zowel de dieptes als de vulling van de sporen zijn gelijkaardig als deze van spieker 1. Er is een mogelijkheid dat beide spiekers één geheel vormde. Ze liggen echter 2,3m uit elkaar wat deze hypothese eerder weerlegt. De sterke gelijkenis en hun onderlinge ligging en identieke oriëntatie doen wel vermoeden dat deze gelijktijdig hebben gefunctioneerd.

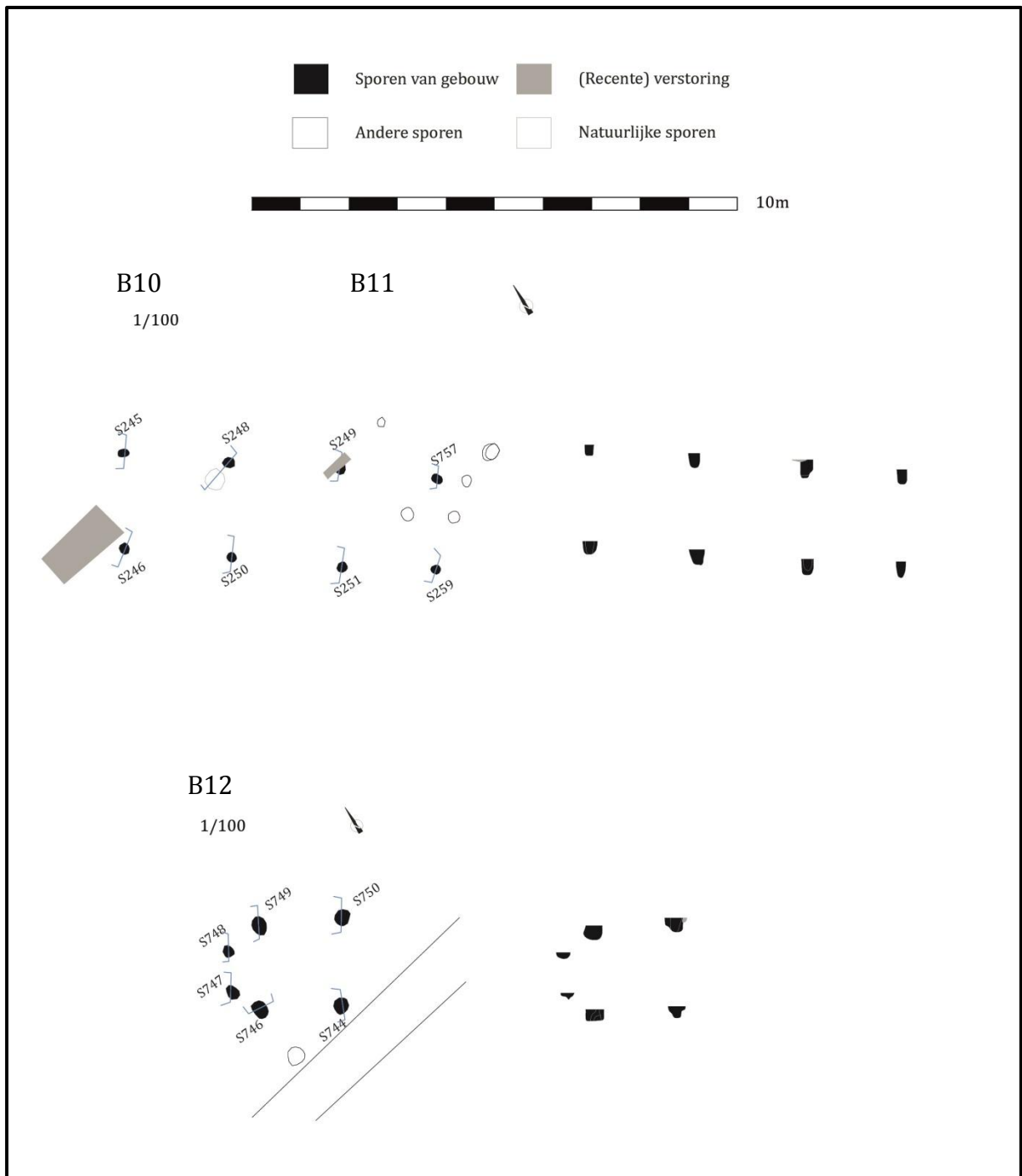
Bijgebouw B12 - Deze spieker is de meest zuidelijk gelegen structuur en is eveneens een NW-ZO gericht (Figuur 54). Hij telt 6 paalsporen waarvan 4 (S749, S750, S746, S744) in een vierkant liggen met zijden van 1,7m. De twee andere, kleinere paalsporen (S748, S747) liggen op slechts een halve meter van de NW-zijde van de spieker en staan zeker mee in verband. Ze kunnen eventueel wijzen op een kleine uitbouw. Het is onmogelijk te achterhalen tot welke woonfase deze spieker ooit heeft behoord.

Figuur 53: Zicht op de coupes van B10 met daarachter de plattegrond B11.

Figuur 54: Zicht op B12 na het couperen van de paalsporen.

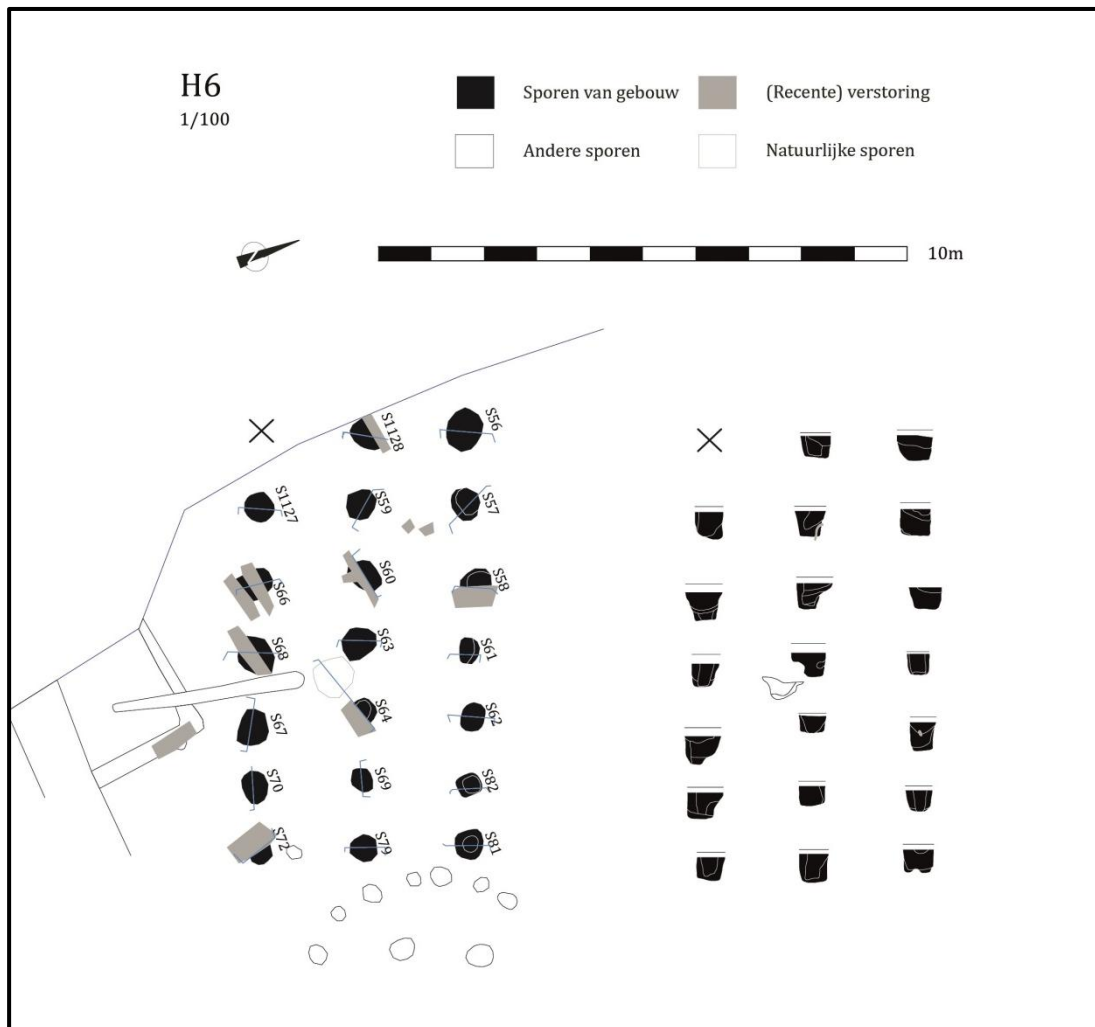
Figuur 55: Grondplannen en coupes op de bijgebouwen B10, B11 en B12.

6.3.3.8. Bijgebouw B6

Beschrijving - Tussen hoofdgebouw H3 en de westelijk putwand lag gebouw B6 (Figuur 56 en 57). Het oversnijdt net niet de structuur H3. De totale lengte kon niet worden achterhaald daar het gebouw mogelijk nog naar het westen doorloopt. Met zijn WNW-OZO-oriëntatie is er slechts weinig verschil met de oriëntatie van de hoofdgebouwen uit deze periode. Het tweeschepige gebouw bestaat uit drie parallelle rijen van minstens zeven palen met een tussenafstand van bijna 2m. In het totaal zijn 20 paalsporen van het gebouw opgegraven. De minimale lengte van het gebouwplaattegrond bedraagt 7,9m, de totale breedte 4m (gemeten tussen twee middelpunten van de paalsporen). De afstand tussen twee palen in eenzelfde rij bedraagt ca. 80 cm (van middelpunt tot middelpunt bedraagt de afstand 1,4m). Het gaat om opmerkelijke zware palen. In vlak hebben bijna alle paalkuilen een diameter van 50cm. In coupe varieert de diepte van 30 tot 60cm. De vulling is eerder homogeen grijsbruin. Soms kan enige gelaagdheid of ook de paalkern worden herkend. Er zit opvallend veel houtskool in de vulling en één van de sporen (S79) bevat ook een pakket verbrande leem.

Figuur 56: Overzicht van het hoofdgebouw H6 en een deel van H3 na couperen.

Figuur 57: Vlaktekening van H5 met de doorsnedes van de paalsporen.

Vondsten - De paalsporen van hoofgebouw 6 leverden vrij veel materiaal op (56 scherven: S56 (inv. 266 en 267), S57 (inv. 270), S58 (inv. 271, 272 en 382), S59 (inv. 58 en 265), S60 (inv. 281 en 282), S61 (inv. 213), S62 (inv. 274 en 275), S63 (inv. 214 en 273), S64 (inv. 59), S68 (inv. 215), S69 (inv. 216), S70 (inv. 263), S72 (inv. 217, 218, 262 en 379), S81 (inv. 269, 276, 277, 278 en 279), S82 (inv. 280), S1127 (inv. 258), S1128 (inv. 259, 260 en 261). Van het totale aantal zijn 22 scherven, waaronder 8 randen, geglad (afkomstig uit S56, S58, S59, S62, S63, S64, S68, S69, S72, S81 en S1127), 17 stuks waren besmeten (S57, S58, S59, S62, S72, S81, S82, S1128) en 11 fragmenten, waarvan 1 bodem, waren geëffend of geruwd (S60, S62, S70, S81, S82). Algemeen waren de scherven net afgewerkt en redelijk goed gebakken voor handgemaakt aardewerk. Drie sporen (S56, S58, S59) bevatten dikke brokken van een grof zandig baksel. Het gaat wellicht om huttenleem.

Figuur 58: Coupe op S81. Bovenaan in de vulling zit wat verbrande leem.

Enkele scherven zijn een aparte vermelding waard: onder andere twee Harpstedtachtige randen (Figuur 59/2 en 3) en één wand van hetzelfde gegladde, onregelmatige, maar fijne baksel. Harpstedtpotten komen voor vanaf de vroege ijzertijd tot in de vroeg La Tèneperiode (periode 480 tot 250 v. Chr.). In de vulling van S63 werden drie randen met vingertopindrukken op de rand gevonden (Figuur 59/7, 8 en 9). S81 was rijk aan scherven. Opvallend was één gepolijste wandscherf met vier gebogen kamstrepen (Figuur 59/6). Voor dit soort versiering zijn wel wat parallellen, vaak aangebracht op biconische potten, zoals aangetroffen te Velzeke Paddestraat³⁹ (late bronstijd) en Destelbergen Eenbeekeinde⁴⁰ (Hallstatt A/B (= late Bronstijd)). S1128 tenslotte bevatte één zeer fijnwandig, geglad randscherfje (Figuur 59/Figuur 59/10). Eén geëffende wandscherf lijkt recenter en is wellicht intrusief, aangezien ze van het (verstoorde)

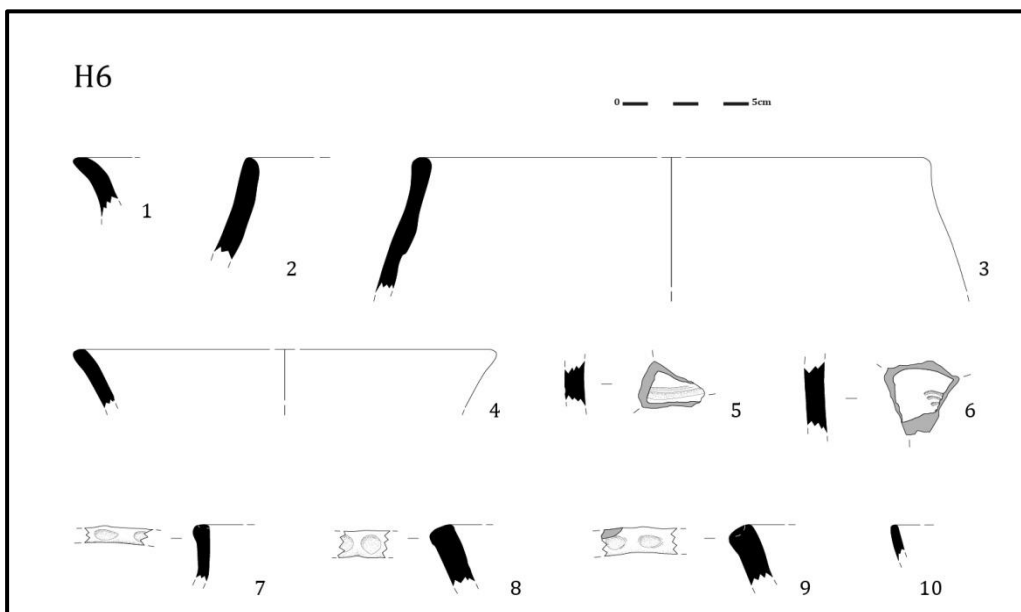
³⁹ De Sittere, 1968, 114.

⁴⁰ De Laet *et al.*, 1986, 99-103; De Sittere, 1968, 65 en 101.

oppervlak kwam. Uit de bovenkant van dit spoor kwam eveneens een sterk gedegradeerd fragment van wellicht Doornikse kalksteen.

Het vele besmeten aardewerk lijkt richting vroege ijzertijd te wijzen, met een voorkeur voor de beginfase (8ste-7de eeuw), aangezien het verzorgd afgewerkt en gebakken materiaal betreft wat meer neigt naar een late bronstijdtraditie.

Uit één van de palen, S66, zijn vier grote fragmenten natuursteen verzameld (Figuur 60/61). Ze zijn afkomstig uit het bovenste pakket en lagen niet centraal in de paalkuil, maar eerder tegen de rand. Het gaat om stukken van eenzelfde maalsteen, vervaardigd in kwartsitische zandsteen (kwartsareniet), een sedimentair gesteente. De steen bevat zwarte glauconietkorrels. De herkomst van deze natuursteen moet gezocht worden in Noord-Frankrijk.⁴¹ In één van de fragmenten zijn zeer vaag lijntjes zichtbaar. Een ander vertoont gepolijste vlakken. Ze lijken verhit na het breken. De sporen van verhitting zijn namelijk ook op de breuken waarneembaar. Het gaat om fragmenten van niet-roterende maalstenen. Roterende maalstenen komen pas voor vanaf de midden tot late ijzertijd.

Figuur 59: Aardewerk uit structuur B6.

⁴¹ Determinatie door S. Reniere (UGent).

Figuur 60: Coupe op S66, waaruit de maalsteenfragmenten afkomstig zijn.

Figuur 61: Figuur: Maalsteenfragmenten uit S66.

¹⁴C-datering - De ¹⁴C-dateringen gaven enerzijds een datering op de overgang tussen de late bronstijd met vroege ijzertijd⁴² (bij σ 1 tussen 890 en 880 BC (1,4%), en 845 en 800 BC (66,8%) en bij σ 2 tussen 895 en 795 BC) en anderzijds⁴³ in de late ijzertijd (bij σ 1 tussen 370 en 350 BC (8,7 %), en 310 en 200 BC (59,5%) en bij σ 2 tussen 390 en 200 BC).

Conclusie - Zowel het vele aardewerk als minstens één datering wijzen op een datering in de de late bronstijd/vroege ijzertijd. Een tweede datering in de midden ijzertijd wordt door het aanwezige aardewerk uitgesloten.

6.3.3.9. Overige clusters

° Ten noorden van B12 liggen enkele paalkuilen die aangezien hun afmetingen en dieptes een vrij grote dragende functie moeten hebben gehad (S194 tem 200). Mogelijk gaat het om een spieker (S194, S195, S199) waarvan de meest zuidelijke paal ontbreekt. In S194 is een dik handgevormd wandfragment aangetroffen dat niet nader kan worden gedateerd. Uit S196 komt een klein geglad randje en een niet determineerbaar handgevormd wandfragment (inv. 68).

° In de zuidwestelijke hoek van het terrein zijn tussen de vele verstoringen ook enkele paalsporen aangetroffen. Vier ervan (S942, S943, S939, S940) liggen in een vierkant met zijden van 2,7m. De sporen S942 en S939 zijn duidelijke archeologische kuilen/paalsporen. S943 was vrij ondiep bewaard en S940 sterk verstoord door recente vergravingen. Door deze verscheidenheid en de grote onderlinge afstand blijft het onzeker of het al dan niet een bijgebouw betreft. De sporen wijzen echter duidelijk op het feit dat ook hoger op de zandrug ooit bewoningsactiviteit aanwezig was.

Uit spoor S932 op dit gedeelte van het terrein komt een handgevormd wandfragment (inv. 250), mogelijk uit de metaaltijden.

⁴² RICH-22373 (SIKA S60 inv 115)(KIK).

⁴³ RICH-22377 (SIKA S81 inv 127) (KIK).

6.3.3.10. Vergelijkende studie

Vergelijkende sites en plattegronden uit de middenbronstijd

De kennis over **grafheuvels** uit de vroege en middenbronstijd is mede dankzij luchtfotografie vrij groot.⁴⁴ In 2009 zijn op de site Sint-Amansberg - Hogeweg door het bedrijf BAAC Vlaanderen 11 grafheuvels opgegraven.⁴⁵ Deze site ligt in vogelvlucht 2,5km van de opgraving in de Kasteelwegel. Sporen van **bewoning** uit deze periode bleven lange tijd in Vlaanderen eerder schaars. De laatste jaren is echter het aantal gekende bewoningsites gestaag gegroeid.

° De dichtst gelegen site waar deze periode werd geattesteerd is Flanders Expo te Sint-Denijs-Westrem.⁴⁶ In 2008 werd een sporencluster aangesneden waarvan het aardewerk toeliet deze in de vroege tot middenbronstijd te dateren, met voorkeur naar de middenbronstijd. Het gaat om 30 paalsporen en 6 kuilen. Opmerkelijk zijn twee vrij grote kuilen, uitgegraven doorheen een ondiepere laag. In tegenstelling tot de situatie in Sint-Amansberg ging het om zeer regelmatige uitgravingen. Het was niet mogelijk een architecturale structuur in het sporencluster te herkennen.

° Ook op de site Aalter - Woestijne⁴⁷ zijn resten van bewoning uit de middenbronstijd aangetroffen. Het ging om een duidelijk NW-ZO georiënteerd drieschepige gebouwplattegrond met een afmeting van 24 x 6m.

° De opgraving te Sint-Gillis-Waas - Kluizenmolen bracht in 2010 vijf middenbronstijduizen aan het licht (Figuur 62).⁴⁸ Ze waren alle NW-ZO georiënteerd, zijn driebeukig en hadden één afgeronde zijde. De afmetingen varieerden tussen 18 x 5m en 21 x 6m. Ze worden gerelateerd met het type 1 van het type Oss-Ussen (= type B1b_W0 in de typologie van Arnoldussen en Fokkens⁴⁹).

° Te Maldegem – Burkel⁵⁰ is in 1992 nabij de top van een zandrug eveneens een drieschepig plattegrond geattesteerd. Deze werd gekenmerkt door een NW-ZO

⁴⁴ Ampe, Bourgeois, Crombé, Fockedeij, Langohr, Meganck, Semey, Van Strydonck, 1996.

⁴⁵ Dyselinck, 2015, 23-25.

⁴⁶ Hoorne, Bartholomieux, Clement, De Doncker, Messiaen, Verbrugge, 2008.

⁴⁷ Van de Vijver, Keppens & Vandendriesche, 2013.

⁴⁸ Lauwers & De Reu, 2011.

⁴⁹ Arnoldussen & Fokkens, 2008.

⁵⁰ Crombé, 1993; Crombé & Bourgeois, 1993; Crombe, De Clercq, Meganck & Bourgeois, 2005.

oriëntatie en had een afmetingen van 14 x 4,7m. Via ¹⁴C-datering kan deze plattegrond in 1500cal BC worden gedateerd.

° In de provincie Antwerpen zijn op minstens drie locaties bronstijdbewoning aangetroffen. Ten eerste gaat het om 4 plattegronden op de site Weelde - Poppel⁵¹. Drie plattegronden kennen een zeer gelijkaardige opbouw als de hierboven beschreven plattegronden. Hun afmeting bedroegen 23 x 9m, 23 x 9m en 27 x 8m. De vierde plattegrond kon slechts hypothetisch worden gereconstrueerd.

Ook in Ranst (Emblem)⁵² is in 2013 een plattegrond aangetroffen met NW-ZO oriëntatie en afmetingen van 27 x 3m tot 3,59m. Slechts de middenbeuk was bewaard. Door een duidelijk onderscheid tussen een woon- en stalgedeelte sluit dit type aan bij het type Elp (= type B2b_W0 in de typologie van Arnoldussen en Fokkens⁵³).

In 2015 zijn te Deurne enkele plattegronden aangetroffen die eveneens uit deze periode stammen.⁵⁴ De gegevens van deze opgraving zijn nog niet uitgewerkt.

Het is duidelijk dat ook in Vlaanderen de middenbronstijd wordt gekenmerkt door de typische plattegronden (met regionale verschillen) uit de Hilversumcultuur zoals deze gekend zijn in een groot deel van Noordwest-Europa (Denemarken, Noord-Duitsland, Westfalen, Noord-, Midden- en Zuid-Nederland, Noord-België en Frankrijk). Het gaat om vrij lange drieschepige woonstalhuizen met een of twee afgeronde zijden en een regelmatige palenzetting.⁵⁵ Niet zelden zijn deze huisplattegronden teruggevonden op hogere dekzandruggen nabij een riviertje.⁵⁶

Ondanks dat dergelijke plattegronden niet duidelijk konden worden herkend op de site, wordt de hypothese naar voor geschoven dat 2 palenclusters tot dergelijk type behoren (H7 en H9). Beide plattegronden zijn slecht bewaard, maar zowel de het aanwezige aardewerk als het oppervlak dat ze bestrijken, evenals de specifieke oriëntatie, doen vermoeden dat resten van dergelijke langgerekte woonstalhuizen betreft.

⁵¹ Annaert, 2006.

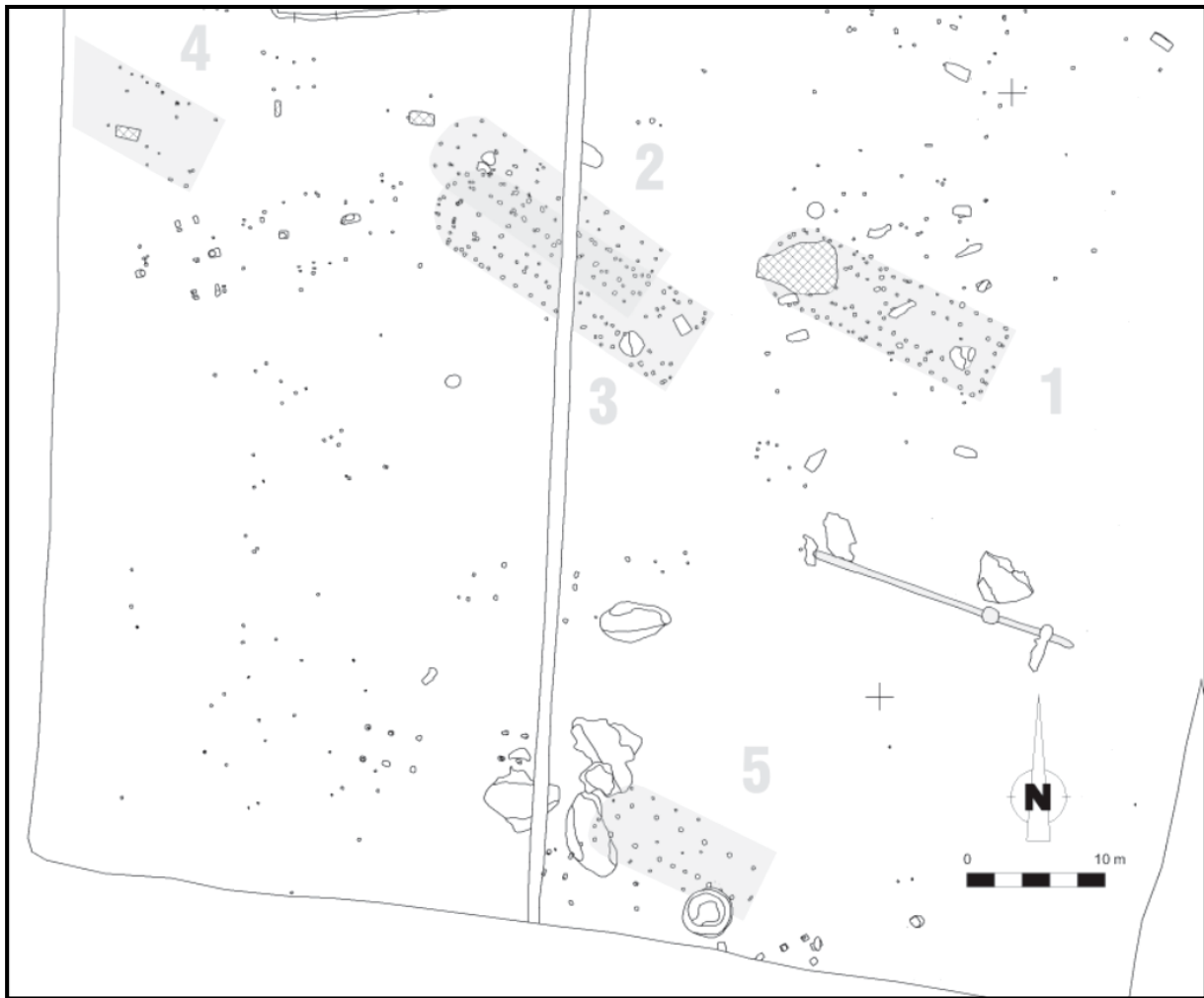
⁵² Dalle, Baeyens & Linten, 2013.

⁵³ Arnoldussen & Fokkens, 2008.

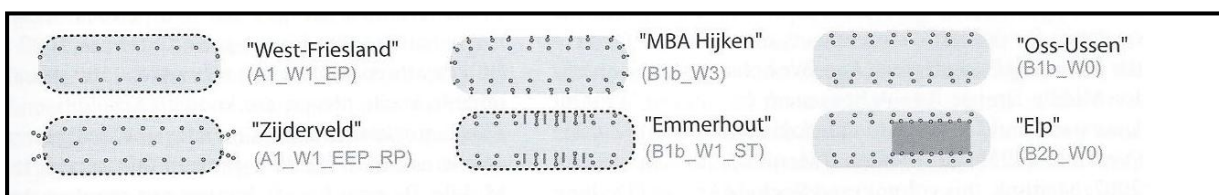
⁵⁴ Mondelinge Informatie C. Ryssaert.

⁵⁵ Roymans & Fokkens, 1991, 8; Annaert, 2006, 68.

⁵⁶ Theunissen, 1999.

Figuur 62: Detail uit het algemeen sporenplan van de site Sint-Gillis-Waas - Kluizenmolen, met aanduiding van de vijf typische middenbronstijdgebouwen (De Reu en Lauwers, 2011, 28).

Figuur 63: Typologie van huisplattegronden in Nederland uit de middenbronstijd (Arnoldussen en Fokkens, 2008, 29).

Vergelijkende sites en plattegronden met hoofdgebouwen H1, H2, H3 en H4

Ondanks enkele verschillen lijken deze 4 hoofdgebouwen tot eenzelfde type te behoren. De huizen zijn vrij kort, tussen minstens 9m en 11,5m. De breedte varieert tussen slechts 5,5m en 5,9m. De palenzetting bestaat uit een reeks vrij diep gefundeerde palenkoppels die de middenbeuk van het gebouw vormen. Daarrond staan op een afstand van ca. 1m wandpalen die relatief diep, soms even diep als de middenstaanders zijn uitgegraven. De wandpalen staan al dan niet op 1 lijn met een palenkoppel van de middenbeuk. De noordwestelijke zijde is gebogen, in de zuidoostelijke zijde komt dit door de bewaringstoestand niet duidelijk tot uiting. De ingangen zijn mogelijk te situeren in de lange zijden, al blijft dit eerder onduidelijk.

Onderstaande tabel geeft enkele gegevens weer over de 4 structuren.

Hoofdgebouw	Lengte (m)	Breedte (m)	Aantal koppels staanderpalen in de middenbeuk	Breedte middenbeuk (m)	Wandpalen en staanderpalen op 1 rij?
H1	11,2	5,7	5	3	ja
H2	min. 10	5,9	min. 3	2,5	nee
H3	11,5	5,5	5	3,1	nee
H4	min. 9	5,5	min. 6	3,2	ja

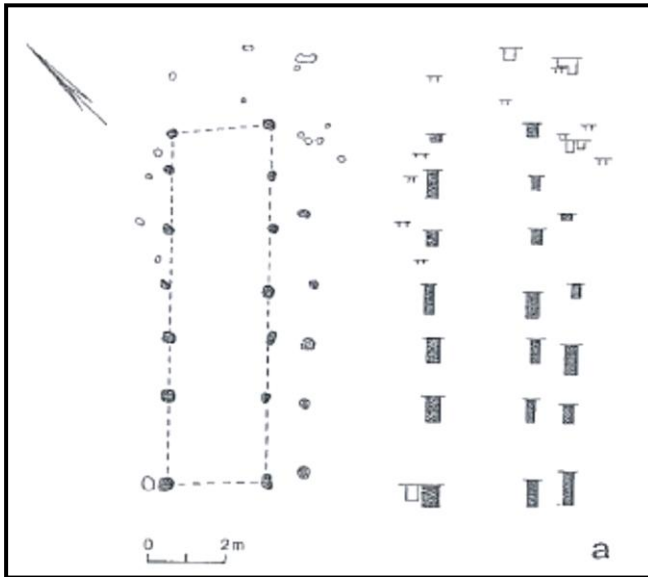
Figuur 64: Enkele gegevens van de gebouwplattegronden H1 tem H4.

Typologisch kunnen de plattegronden H1, H2, H3 en H4 in de periode vroege bronstijd – late ijzertijd worden geplaatst. Roymans en Fokkens wijzen op een duidelijke wijziging in bouwtraditie tussen de midden- en late bronstijd. Vanaf ca. 900 v. Chr. verkorten de huizen en zijn ze minder dan 15 m lang, er zijn 2 ingangen in de lange zijden en er zijn aanwijzingen voor een stal- en woongedeelte. De wanden zijn soms zichtbaar als een standgreppel of als een rij wandpalen. Het gaat voornamelijk om een 3-schepig opbouw, soms is er een extra middenrij staanderpalen in die middenbeuk geplaatst.⁵⁷

In Vlaanderen komen dergelijk plattegronden nauwelijks voor. Er zijn slechts parallellen gekend in Sint-Gillis-Waas. In Nederland zijn verschillende type gebouwplattegronden uit deze periode vaker opgegraven. Hieronder zullen enkele 4 sites worden aangehaald die qua type vergelijkbaar zijn met deze uit Sint-Amansberg.

⁵⁷ Roymans & Fokkens, 1991, 9.

° Te Sint-Gillis-Waas is een plattegrond uit de vroege ijzertijd opgegraven die mogelijk tot hetzelfde type kan worden gerekend (Figuur 65). De plattegrond bestaat uit zeven zware palenkoppels met een aanbouw van 5 palen die steeds op één lijn liggen met de palenkoppels. Het is toen geïnterpreteerd als een smal eenbeukig gebouw.⁵⁸ Met zijn afstanden van 9,5m op 2,5m lijkt het plausibel dat het hier slechts de middenbeuk betreft. De aanbouw waarover sprake is zijn de restanten van de zijbeuken. Het kent een opmerkelijk totaal andere oriëntatie (NO-ZW).

Figuur 65: Gebouw IV uit de vroege ijzertijd, Sint-Gillis-Waas (Bourgeois, 1991, 177, Figuur 5a).

° De meest vergelijkbare plattegronden zijn gekend te Wijk - De Horden (Nl). Drie plattegronden hebben een gelijkaardige opbouw. De ingangen zijn echter wel duidelijk aanwezig en suggereren een mogelijk opdeling van de woonst in woon- en stalgedeelte. Daarnaast zijn er klaarblijkelijk palenkoppels van de middenbeuk weggelaten om zo meer ruimte te creëren.⁵⁹ Deze plattegronden worden in de vroege ijzertijd gedateerd.

° Ook op de site Den Burg zijn gelijkaardige plattegronden aangetroffen. Enerzijds is er gebouw 'J' uit de vroege ijzertijd dat qua palenzetting overeen komt met de huizen H1, H2 en H4.⁶⁰ De plattegrond 'O' daarentegen vertoont net als H3 opvallend veel wandpalen.⁶¹ Dit laatste gebouw wordt eerder in de late vroege ijzertijd tot midden ijzertijd geplaatst.

⁵⁸ Bourgeois, 1991, 175-177 (Figuur 5a).

⁵⁹ Heesings, 1991, 50-51 (Figuur 7).

⁶⁰ Wolterings, 1991, 88 (Figuur 4).

⁶¹ Wolterings, 1991, 89 (Figuur 5).

° Een sterk vergelijkbare plattegrond is opgegraven te Den Dungen (NI). De plattegrond vertoont afgeronde korte zijden maar dubbel geplaatste wandpalen.⁶²

° Tot slot zijn er twee vrij korte gebouwen waarvan één met licht afgeronde korte wanden aangetroffen te Colmschate (NI).⁶³ De middenbeuk is echter opgebouwd uit slechts 4 staanders.

Het merendeel van dergelijke gebouwen wordt duidelijk in de vroege ijzertijd en in mindere mate in de midden ijzertijd gedateerd. Een datering in de vroege ijzertijd is door middel van het aanwezige aardewerk mogelijk. De ¹⁴C-dateringen van de plattegronden in Sint-Amandsberg spreken dit echter tegen en wijzen in het algemeen op een datering in de middenbronstijd B.

Vergelijkende plattegronden met hoofdgebouw H5

Dit gebouw behoort tot het type Oss-Ussen 2, meer bepaald type 2B.⁶⁴ Oss-Ussen 2 wordt gekenmerkt door een vierschepige plattegrond met steunpalen buiten de wand(greppel). De nokdragers bestaan uit rijen van 3 palen, min of meer parallel met de korte zijde. In beide lange zijde bevindt er zich een ingang waarbij een kort deel wordt afgescheiden van een langer. Dit is niet het geval voor H5, er van uitgaand dat de volledige lengte werd geregistreerd. De lengte varieert maar zou de 20m niet overschrijden, de breedte ligt tussen de 5,6 en 6m. Dit type gebouw kwam tot ontwikkeling vermoedelijk aan het einde van de late bronstijd, rond 800 v. Chr., en bleef in gebruik tot in het midden van de vroege ijzertijd. Fokkens maakt een onderscheid tussen het type 2A en 2B, waarbij de eerste diepe wandpalen vertoont en eerder ondiepe steunpalen, terwijl bij 2B het omgekeerde zich voordoet en de ondiepe wandpalen soms in een ondiepe wandgreppel werden geplaatst.

° Dichtbij, namelijk op de site Sint-Amandsberg - Hogeweg, zijn gelijkaardige plattegronden opgegraven.⁶⁵ Vier gebouwen hebben een wandgreppel en zijn 3-of 4-schepig. Slechts één ervan heeft geen externe wandpalen, net zoals in Sint-Amandsberg - Kasteelwegel het geval is. Duidelijke ingangspartijen zijn er echter niet. Ze worden allen in de vroege ijzertijd geplaatst.

⁶² Verwers, 1991, 167 (Figuur 5).

⁶³ Verlinde, 1991, 35 (Figuur 4).

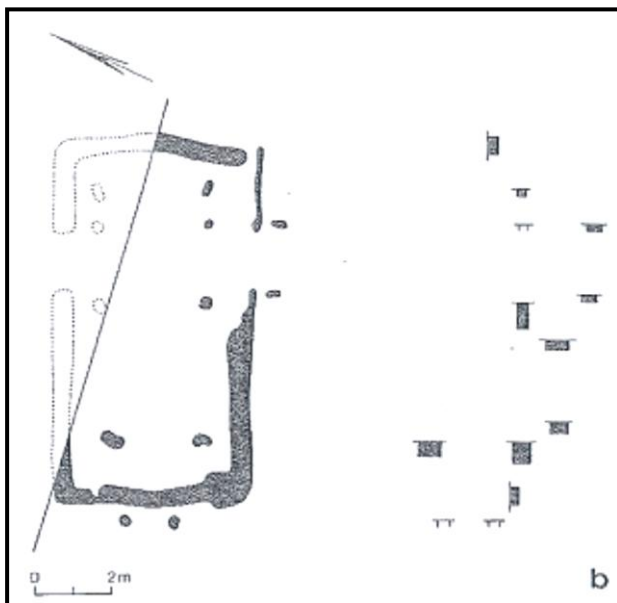
⁶⁴ Fokkens, 1993, 101-106.

⁶⁵ Dyselinck, 2015, 27 (Figuur 5).

° Te Aalter - Kerkhof is een huisplattegrond met wandgreppel opgegraven. De structuur vertoont een wat meer complexe indeling omwille van een dwarse greppel die een derde van het volume scheidt van de rest van de ruimte. Binnenin zijn heel wat paalsporen aangetroffen. Het gebouw wordt in de vroege ijzertijd gedateerd.⁶⁶

° Ook te Sint-Gillis-Waas - Reepstraat is een mooi voorbeeld van een vergelijkbare plattegrond aangetroffen (Figuur 66). Het gaat om een ONO-WZW georiënteerd gebouw met afmetingen van 9 à 9,5m op 5m. In beide lange zijden bevindt er zich een ingang.⁶⁷ Dit gebouw wordt door middel van ¹⁴C-datering in de vroege ijzertijd geplaatst.⁶⁸

° Een gelijkaardige plattegrond met standgreppel is ook aangetroffen te Kontich – Duffelsesteenweg. De wandgreppel was er zeer goed bewaard en had een breedte van ca. 30cm en ging 20 tot 30cm diep. Hierin werden paalsporen herkend. Langs beide lange zijden was een toegang duidelijk zichtbaar. Deze verdeelde de ruimte in 2 gelijkaardige delen. Aan de buitenzijde van de greppel werden langwerpige kuilen van zogenaamde dakvoetstijlen of steunberen geregistreerd. De structuur wordt op basis van gelijkaardige types in Nederland en het aardewerk geplaatst in de vroege ijzertijd.⁶⁹

Figuur 66: Gebouw VII uit de vroege ijzertijd, Sint-Gillis-Waas (Bourgeois, 1991, 177, Figuur 5b).

⁶⁶ Hoorne & Vanhee, 2007.

⁶⁷ Bourgeois, 1993.

⁶⁸ Bourgeois & Van Strydonck, 1995.

⁶⁹ Verbeeck & Annaert, 2007.

Het type is voornamelijk gekend van sites gelegen in zuiden van Nederland meer bepaald Noord-Brabant (NL). Zo zijn er te Breda⁷⁰ twee huizen opgegraven met een standgreppel (huizen 10 en 11). Ze hebben een afmeting van 14m en 13m en ingangen in de lange zijden. Het langste gebouw heeft daarnaast ook een ingang in één van de korte zijdes. Beide hebben duidelijke steunpalen aan de buitenzijde van de wandgreppel. Andere gelijkaardige huisplattegronden zijn aangetroffen te Colmschate⁷¹ (een drieschepige constructies uit de overgangperiode late bronstijd - vroege ijzertijd (9de tot 7de eeuw)), Sint-Oedenrode⁷², Riethove (vroege ijzertijd (7de eeuw))⁷³ en Den Dungen (vroege ijzertijd)⁷⁴.

Ondanks enig verschil met het vooropgestelde type Oss-Ussen 2B en de andere gekende plattegronden - onder meer de afwezigheid van diep ingegraven steunpalen parallel aan en aan de buitenzijde van de wandgreppel, en de onduidelijke ruimte-indeling binnen het gebouw - behoort H5 duidelijk tot dit type. Een datering in de late bronstijd - vroege ijzertijd, lijkt dan ook aannemelijk met de meeste kans tot een datering in de vroege ijzertijd. Dit wordt ook niet tegengesproken door het aardewerk en de ¹⁴C-dateringen.

Vergelijkende plattegronden voor B6

Voor een vergelijkende studie van de bijgebouwen wordt enkel ingegaan op de het zwaar gefundeerde gebouw B6. De overige 4- en 6-postige spiekers zijn erg typische bijgebouwtjes op landelijke sites.

Het aantal vergelijkbare plattegronden voor B6 is in Vlaanderen zeer schaars. Er zijn slechts 5 sites gekend waar dit gebouwtype werd geregistreerd, namelijk op Sint-Denijs-Westrem, in Sint-Gillis-Waas, Knesselare en wat verderaf Bilzen en Elewijt. Ook in zuid-Nederland is dit type gebouw gekend op vier sites.

° Op de site Sint-Denijs-Westrem – Expo⁷⁵ is in 2007 een vrij grote zone opgegraven met voornamelijk sporen uit de periode late bronstijd - vroege ijzertijd. Zes sporenclusters werden er afgebakend. In cluster E trof men een gebouwplattegrond aan die zeer sterk lijkt op het hierboven beschreven tweeschepig gebouw (Figuur 67). Het betreft 3

⁷⁰ Berkvens, 2004, 101-102.

⁷¹ Verlinden 1991, 37-38, Figuur 6 en 7.

⁷² Van Bodegrave, 1991, 132-133, Figuur 3 en 4.

⁷³ Slofstra, 1991, 144, Figuur 3.

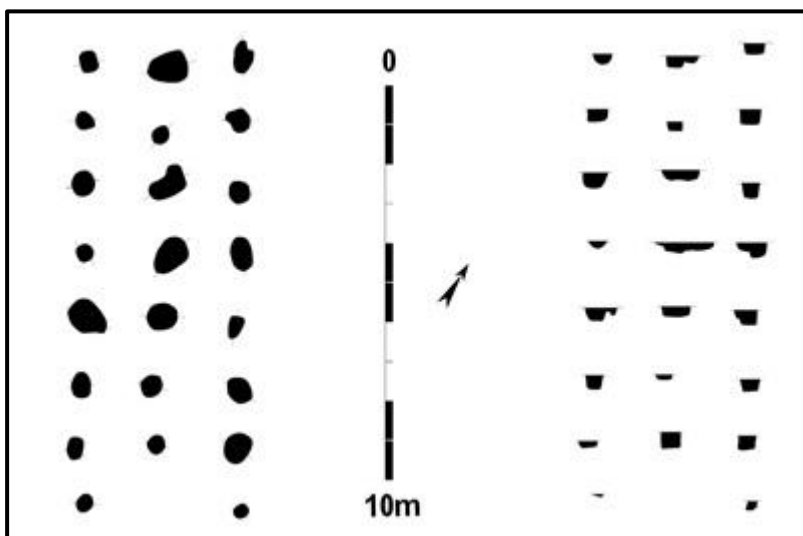
⁷⁴ Verwers, 1991, p165, Figuur 3.

⁷⁵ Hoorne, Bartholomieux, De Clercq & De Mulder, 2009, 52-53.

parallele rijen waarvan de buitenste rijen 8 palen bevat en de middelste rijen 7 (het meest zuidelijke spoor ontbreekt). De afmetingen bedroegen 11,5 op 4m. Het gebouw was NW-ZO georiënteerd. De combinatie van dateringen aan de hand van het aardewerk met een ¹⁴C-datering op houtskool uit een van de paalvullingen plaats dit gebouw in de late bronstijd - vroege ijzertijd, waarbij de vroege ijzertijd meer waarschijnlijk wordt geacht dan de late bronstijd.

Een noodopgraving in 1986 op diezelfde site⁷⁶ had eveneens een gelijkaardige plattegrond aan het licht gebracht. Het gebouw meet 12 op 6m en bestaat uit drie palenrijen van 10 palen. De paalsporen zijn opmerkelijk minder diep uitgegraven en staan minder dicht bijeen in vergelijking met deze van Sint-Amansberg en de hierboven beschreven plattegrond. Dit gebouw wordt in de late bronstijd gedateerd.

° In Sint-Gillis-Waas heeft het drieschepig gebouw een lengte van 10m en een breedte van 3,5m (Figuur 68).⁷⁷ De buitenste palenrij bestaat uit 6 paalsporen, de middelste uit slechts 4 (of mogelijk 5?). Waarschijnlijk werd dit gebouw op dezelfde plaats herbouwd, maar met een licht andere oriëntatie. De site wordt in de vroege ijzertijd geplaatst.

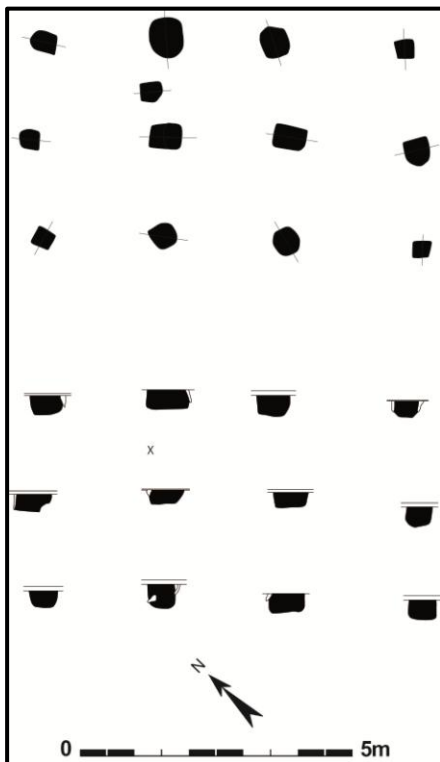
Figuur 67: Sint-Denijs-Westerm (Zone 1) - gebouw 6 uit de vroege ijzertijd, (Johan *et al*, 2009,52, Figuur 62).

⁷⁶ Bourgeois, 1991, 176 (Figuur 4a)

⁷⁷ Bourgeois 1991, 176, (Figuur 4d)

Figuur 68: Links: Sint-Denijs-Westrem - gebouw I (late bronstijd); rechts: Sint-Gillis-Waas - gebouw I (vroeg ijzertijd)(Bourgeois, 1991, 175, Figuur 4a en 4d).

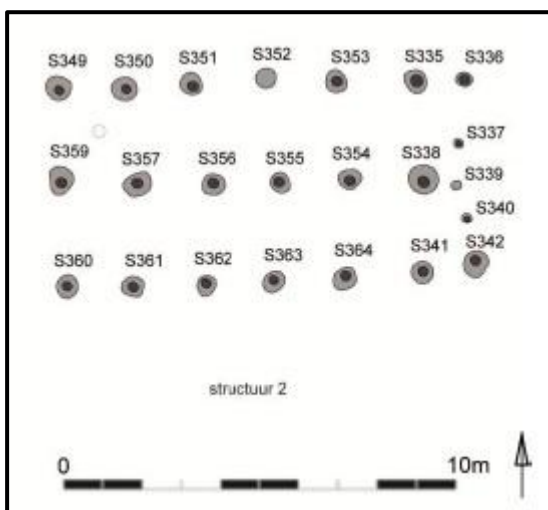

Figuur 69: Knesselare – Hoekstraat, vroeg La Tène periode (Schinkel et al, 2009, 20/23 Figuur 6/12).

° Ook in Knesselare - Hoekstraat zijn enkele vrij grote bijgebouwen aangetroffen. Gebouwen S1 (Figuur 69) en S2 tellen 3 rijen van 4 palen en zijn respectievelijk 7 op 3,5m en 5,5 op 3,5m.⁷⁸ Hierbij zijn ze dus opmerkelijk kleiner dan deze die is aangetroffen in Sint-Amandsberg. Algemeen worden de metaaltijdsporen hier in het begin van de late ijzertijd geplaatst, al wijzen ook enkele vondsten op de periode late bronstijd – vroege ijzertijd. Een exacte datering blijft dus uit.

° In Belgisch Limburg zijn te Bilzen - Spelverstraat eveneens 3 zwaar gefundeerde bijgebouwen geregistreerd. Enerzijds gaat het om een éénschepig gebouw van 2 rijen uit 7 palen, anderzijds zijn er twee plattegronden met telkens twee rijen van 6 palen met in de lengteas een derde rij met 4 paalsporen.⁷⁹

° De constructie te Elewijt - Molenveld meet 11 op 5m en bestaat uit 2 rijen van 7 palen en een centrale rij met 6 palen (Figuur 70).⁸⁰ De plattegrond lijkt sterk op die van Sint-Denijs-Westerm. Ook hier waren alle palen diep gefundeerd en waren soms de paalkernen nog zichtbaar. Opmerkelijk is de grote hoeveelheid aardewerk in deze kuilen, in tegenstelling tot in de andere sporen. Het gebouw wordt tussen 750 en 390 BC gedateerd op basis van ¹⁴C-datering. Het aardewerk geeft een datering in de midden ijzertijd.

Figuur 70: Elewijt - structuur2 (Smeets & Bervoets, 2012, 21, Figuur 21).

⁷⁸ Schinkel, Dalle, Sadonis, Vanholme, Bonquet, 2009, 22-23.

⁷⁹ Habermehl, 2015, 139.

⁸⁰ Smeets & Bervoets, 2012, 21-22 (Figuur 20, structuur 2).

° Enkele plattegronden die in Breda (NL) zijn opgegraven lijken zich in dezelfde traditie te bevinden als H6 uit Sint-Amansberg.⁸¹ Het gaat meer bepaald over de huizen 26, 68 en mogelijk ook 30. Ze verschillen van de plattegrond van H6 door de afwezigheid van de zware middenstaanders. De auteur plaatst ze onder de categorie 'huizen' en beschouwd deze palenconfiguratie als de middenbeuk van een gebouw waarvan de wandpalen niet zijn bewaard. Er wordt echter een link gelegd met twee bijgebouwen die sterk gelijkaardig zijn (structuur 148 en 149). De afmetingen van de huizen bedragen 8x4,50 en 9,5x4,5m en sluiten hierdoor vrij nauw aan bij deze de andere besproken plattegronden. Algemeen worden deze structuren gedateerd in de late bronstijd (door een ¹⁴C-datering), vroege ijzertijd (door vergelijkbare plattegronden op andere sites en een ¹⁴C-datering) of midden ijzertijd (door de aanwezigheid van bepaald aardewerk).

° Niet ver over de landgrens, in Loon op Zand, werd in 1987 op de site Kraanvensche Heide⁸² een gelijkaardig gebouw geregistreerd (gebouw A). De plattegrond van het bijgebouw is ook hier opgebouwd door middel van 3 rijen, vrij zware paalsporen. De buitenste telt 6 palen, de middelste 5. De afmetingen bedragen 8 op 4m. Een tweede gebouw is kleiner en meet 6 op 3m. De plattegrond bestaat uit 3 rijen van 4 palensporen die quasi even diep zijn uitgegraven. Volgens de auteurs gaat het hier weldegelijk over bijgebouwen. De hoofdgebouwen kennen een andere opbouw. Aan de hand van het aardewerk en hun ligging ten opzichte van de woonhuizen worden ze in de 'urneveldperiode' gedateerd (late bronstijd/ijzertijd).

° Te Oss-Ussen (NL) (wijk Mikkeldonk)⁸³ komen eveneens twee bijgebouwen in aanspraak om in deze categorie te worden ondergebracht. Het eerste gebouw is slechts 4,6 m lang en 3m breed. De twee buitenste rijen bestaan uit 5 paalsporen. Centraal staat er slechts 1 paal (net zoals het geval was voor gebouw S3 te Knesselare). Dit gebouw wordt in de midden ijzertijd gedateerd. Het tweede gebouw bestaat eveneens uit 5 traveeën maar is echter 12m lang en nauwelijks 3m breed. De palenconfiguratie is vrij asymmetrisch.

° Eveneens in Nederland, op de site Sint-Oedenrode - Everse akkers, zijn drie structuren aangetroffen met gelijkaardige opbouw.⁸⁴ De afmetingen zijn 5,5x4m, 6,5x3m en 5,6x3m. Ze zijn beduidend korter dan het gebouw dat in Sint-Amansberg is

⁸¹ Berkvens, 2004, 113 (Figuur 6.23), 115 (Figuur 6.26), 118 (Figuur 6.30).

⁸² Roymans & Hiddink, 1991, 20-121.

⁸³ Fokkens, 1991, 106, Figuur 11.

⁸⁴ van Bodengrave, 1991, 134 (Figuur 5).

aangetroffen. Opnieuw zijn de palen vrij diep gefundeerd. Deze worden geplaatst in de late bronstijd/vroege ijzertijd.

° Een laatste gekende site waar dit type gebouw voorkomt is Den Dungen.⁸⁵ Twee als bijgebouwen bestempelde plattegronden zijn opgebouwd door middel van vrij zware paalsporen. De buitenste palenrijen bestaan telkens uit 6 palen, de middelste uit slechts 2 en 3 palen. Ze worden in de vroege ijzertijd geplaatst.

De hierboven aangehaalde structuren worden gekenmerkt door hun tweeschepige opbouw waarbij de drie palenrijen even zwaar zijn gefundeerd. De middelste rij (de feitelijke nokdrager) telt vaak minder palen dan de buitenste palenrijen. Soms is er slechts één nokdrager aanwezig, waardoor meer ruimte werd gecreëerd. Algemeen worden deze gebouwen in de overgangperiode late bronstijd - vroege ijzertijd, de vroege ijzertijd of de midden ijzertijd gedateerd, dus tussen 1050 en 250 v. Chr. Deze vrij ruime spreiding betekent óf dat dit type verschillende eeuwen in gebruik bleef, óf dat sommige dateringen niet exact zijn.

Een datering in de middenbronstijd in voor Sint-Amansberg echter op basis van het aardewerk uitgesloten. De constructie van dit gebouw wordt in het begin van de vroege ijzertijd geplaatst, meer bepaald in de 8ste tot 7de eeuw v. Chr. Zowel de palenzetting als de stevigheid die het gebouw uitstraalt laat veronderstellen dat het hier niet om een woonhuis gaat maar om een groot bijgebouw. Deze hypothese is door verschillende auteurs aangehaald. Naar de mogelijkheid van een zeer specifieke functie van dergelijke gebouwen is het echter raden.

6.3.3.11. Algemene chronologie, samenvatting en interpretatie

Op basis van de **ruimtelijke ligging** van de plattegronden kan reeds een chronologie worden naar voor geschoven. Zo zijn H3, H4 en H5 niet gelijktijdig wegens overlapping van de plattegronden. Ook H3 en B6, en H1 en H2 liggen te dicht bijeen om op hetzelfde moment te hebben bestaan. Rekening houdend met een dakconstructie is een contemporain bestaan onmogelijk. Wel kunnen H3, H4 en H5 ruimtelijk gelijktijdig hebben bestaan met H1 en/of H2. Typologisch lijkt dit echter eerder niet het geval.

Typologisch gezien kunnen de plattegronden H1, H2, H3 en H4 in de late bronstijd/vroege ijzertijd worden geplaatst. Ze verschillen van de zeer lange drieschepige gebouwen uit de middenbronstijd met een regelmatige palenzetting en

⁸⁵ Verwers, 1991, 169 (Figuur 8).

voornamelijk zware middenstaanders. Er wordt aangenomen dat er een duidelijke wijziging in bouwtraditie is in de overgang van de middenbronstijd naar de late bronstijd (zie hoger).⁸⁶ Ondanks het verschil met middenbronstijduizen, vertonen de plattegronden van Sint-Amandsberg er eveneens gelijkenissen mee, zoals de noordwestelijke afgeronde zijde en de zware middenstaanders van de middenbeuk. Dit wijst mogelijk op een bouwevolutie of -variatie en geenszins op een breuk met de brouwtraditie uit de middenbronstijd. H5 met standgreppel wordt eerder in de overgangperiode late bronstijd - vroege ijzertijd gedateerd, met zwaartepunt in de vroege ijzertijd. Typologisch wordt B6 vanaf de late bronstijd tot de midden ijzertijd geplaatst.

Er is te weinig **aardewerk** aangetroffen in de verschillende structuren om een relatieve chronologie voorop te stellen. De vondsten lijken voornamelijk te dateren uit de overgangperiode late bronstijd/vroege ijzertijd. Enkel het aardewerk uit de grillige kuil (H7) en kuil S187 zijn met zekerheid in de middenbronstijd te plaatsen. Ook het ene fragment uit H1 zit nog in de middenbronstijdsfeer.

Een deel van het aardewerk, waaronder enkele diagnostische stukken, komt daarenboven uit paalsporen waarvan niet met zekerheid kan worden bepaald tot welk gebouw ze behoren. Op basis van het aardewerk kan voor de gebouwen H1 en H2 een mogelijke datering in de middenbronstijd B, en mogelijk ook de overgang naar late bronstijd naar voor worden geschoven. Dit gebeurt echter aan de hand van slechts één fragment. De plattegronden H3, H4 en H6 dateren op basis van een 5-tal scherven uit de overgangperiode late bronstijd - vroege ijzertijd. Voor B6 geldt een mogelijke datering in de beginperiode van de vroege ijzertijd.

Het merendeel van de **¹⁴C-dateringen** sluit in vele gevallen maar moeilijk aan bij de nog beperkte typologie van metaaltijdplattegronden in Vlaanderen en bij het aanwezige aardewerk. Zes op de acht analyses op de plattegronden H1 tem H4 geven een datering in de middenbronstijd B. De datering van H5 valt in de vroege ijzertijd. B6 kan op basis van de ¹⁴C-dateringen in de late bronstijd/vroege ijzertijd of midden ijzertijd worden gedateerd.

Hieronder volgt een **samenvatting** en een mogelijke datering van de plattegronden.

- De plattegronden H1 en H2 verschillen nauwelijks van elkaar, waardoor kan worden aangenomen dat deze (relatief) kort na elkaar zijn geconstrueerd. Het enige grote

⁸⁶ Roymans & Fokkens, 1991, 9.

aardewerkfragment kan gesitueerd worden in de middenbronstijd. Twee van de vier ¹⁴C-dateringen wijzen ook op een datering in de middenbronstijd B. De twee andere dateringen (midden in de middenbronstijd en in de vroege ijzertijd) kunnen mogelijk respectievelijk als te oud en te jong worden beschouwd. Mogelijk kunnen de gebouwen in de overgang van middenbronstijd naar late bronstijd worden gesitueerd. Structureel gezien gaat het om zeer korte gebouwen voor deze periode.

- Voor H3 was het niet mogelijk om een datering aan de hand van het aardewerk vast te stellen. Enkele licht besmeten wandfragmentjes uit H4 wijzen eerder op de late bronstijd. Drie van de vier ¹⁴C-dateringen van beide plattegronden duiden op een datering in de middenbronstijd B. De vierde datering bevindt zich in de overgangperiode finaal-neolithicum/vroege bronstijd en geeft een té oude datering. Typologisch verschillen beide van de gekende middenbronstijdplattegronden. Ze zijn opmerkelijk korter. Een datering in de overgang van middenbronstijd naar de late bronstijd is een mogelijke optie voor deze gebouwen.

- Het bijkomend probleem voor H3 en H4 is de aanwezigheid van aardewerk uit de periode late bronstijd/vroege ijzertijd afkomstig van die sporen die niet tot een welbepaalde plattegrond kunnen worden toegewezen. Indien de hierboven aangehaalde hypothese wordt aangehouden, namelijk dat H3 en H4 eerder in de (late) middenbronstijd worden geplaatst, horen de sporen met het late bronstijd/vroege ijzertijd-aardewerk dan wellicht tot H5. Deze plattegrond met standgreppel wordt typologisch gezien voornamelijk in de vroege ijzertijd geplaatst. Het resultaat van de ¹⁴C-datering van H5 valt eveneens quasi samen met de vroege ijzertijd.

-Het merendeel van de plattegronden met een palenconfiguratie zoals B6 worden in de late bronstijd - vroege ijzertijd geplaatst met sporadische uitschieters naar de midden ijzertijd. Aan de hand van het aardewerk en de ¹⁴C-datering wordt ook hier een datering in de late bronstijd/vroege ijzertijd naar voor geschoven, met een lichte voorkeur tot een datering in de 8ste tot 7de eeuw.

- Voor de minder goed bewaarde middenbeuk van H9 zijn vele opties mogelijk. Het kan zowel een restant zijn van een typisch langgerekt middenbronstijdgebouw, evengoed gaat het om een minder goed bewaard korter gebouw uit een latere periode.

- Daar H7 slechts hypothetisch is, kan enkel worden bepaald dat de grote kuil en enkele palen er rond door middel van het aardewerk in de middenbronstijd kunnen worden

gedateerd. Eén van de ¹⁴C-dateringen spreekt dit alvast niet tegen. Het gaat meer bepaald om middenbronstijd B.

In de late bronstijd en het grootste deel van de ijzertijd kent men in het Maas-Demer-Scheldegebied het fenomeen van zwervende erven.⁸⁷ Dit betekent dat erven meestal éénfasig zijn. Indien een huis werd vernieuwd, dan gebeurde dit op een andere locatie. In tegenstelling tot de urnevelden, die wel generaties lang functioneren. Dit is te wijten aan enerzijds de matige bodemvruchtbaarheid van de zandgronden en anderzijds de beperkte levensduur van huizen. Na uitputting van de grond diende men de akkers –de zogenaamde ‘*celtic fields*’ – te verhuizen, waarbij ook de woning mee verplaatst werd. Gerritsen schat een periode van 20 tot 30 jaar voor de levensduur van een erf. Daarnaast haalt de auteur ook sociale en culturele aspecten aan voor het dynamiek in de ijzertijd. De levensduur van een huis kon worden verlengd door reparaties, wat soms waarneembaar in de plattegronden. Een zuivere plattegrond kan het resultaat zijn van een bovengrondse herstelling of van een relatief korte woningsduur.

Als dit vertaald wordt naar de site van Sint-Amandsberg - Kasteelwegel blijkt er op eenzelfde plaats evenwel steeds huizen te zijn heropgebouwd. Het is echter niet duidelijk hoeveel jaren of decennia tussen twee bewoningsfases zitten.

Ondanks dat enkele plattegronden een gelijkaardige opbouw vertonen, zijn geen ervan identiek en wellicht ook niet contemporain. Het is mogelijk dat ze een evolutie weergeven in de huizenbouw vanaf de middenbronstijd tot de vroege ijzertijd, al bleef het echter onmogelijk om deze structurele evolutie te bepalen. Dit is enerzijds te wijten aan het ontbreken van betrouwbare dateringen, anderzijds door een gebrek aan kennis omtrent deze typochronologie in Vlaanderen. De mate van overlap van enkele gebouwen bemoeilijkte eveneens de toewijzing van sommige palen aan de correcte plattegrond.

De vele plattegronden doorheen de tijd tonen duidelijk dat de locatie zeer gunstig moet zijn geweest voor bewoning.

⁸⁷ Gerritsen, 1998.

6.3.4. Romeinse periode

De Romeinse periode wordt op de site vertegenwoordigd door een aantal structuren die voornamelijk in het noordwesten van het terrein gelegen zijn. Ze liggen opmerkelijk op een lager gelegen deel van het terrein. Het gaat om een éénbeukig gebouw (H8), een gracht (S483/S52), een mogelijke palissade en twee brandrestengraven (S29 en S700). Ook een (water?)kuil (S54) en een waterput (S882) dateren mogelijk uit deze periode.

6.3.4.1 Hoofdgebouw H8

Beschrijving - De plattegrond van dit gebouw is een éénschepige constructie van 8m lang en 5m breed met een NNO-ZZW oriëntatie (Figuur 72). De opbouw bestaat uit 2 parallelle rijen met asymmetrisch palenzetting (S493, S492, S484, S491 en S594, S588, S485, S486, S487, S488). De palen op de hoek lijken iets dieper te zijn ingegraven. In het noordoosten ligt naast de hoekpaal een klein paaltje. Tussen de hoekpalen staan centraal de nokdragers (S773, S797). Deze blijken wat meer naar binnen te zijn geplaatst. Dit kan mogelijk wijzen op een schilddakconstructie.

Binnen in het gebouw werd slechts één klein maar vrij diep paalspoor aangetroffen dat mogelijk tot dit gebouw behoort (S811), al ligt het niet in de as van de nokdragers van de korte zijde. Daarnaast is het niet duidelijk of S809 en S810 ook deel uitmaken van de plattegrond.

De relatie tussen paalspoor S491 en greppel S490 bleef door bioturbatie onduidelijk, al lijkt het paalspoor ouder te zijn dan de greppel.

Bij dergelijke constructie wordt de nok gedragen door de centrale palen en worden de spankrachten van het dakgebinten verdeeld over de wandpalen. Typologisch valt de structuur onder het type IIIA.⁸⁸ Zowel de constructie als de grootte doen vermoeden dat het hier een bijgebouw betreft en geen woonhuis.

Vondsten - Enkel in het paalspoor S488 is een stukje handgevormd aardewerk aangetroffen (inv. 244). Spoor 486 leverde een kleine dunwandige oxiderende wandscherf op, mogelijk in om zogenaamd Scheldevaleitechniek. In geen enkel ander spoor is aardewerk aangetroffen. Dit zorgt dat het gebouw niet kan worden gedateerd

⁸⁸ De Clercq, 2009, 291.

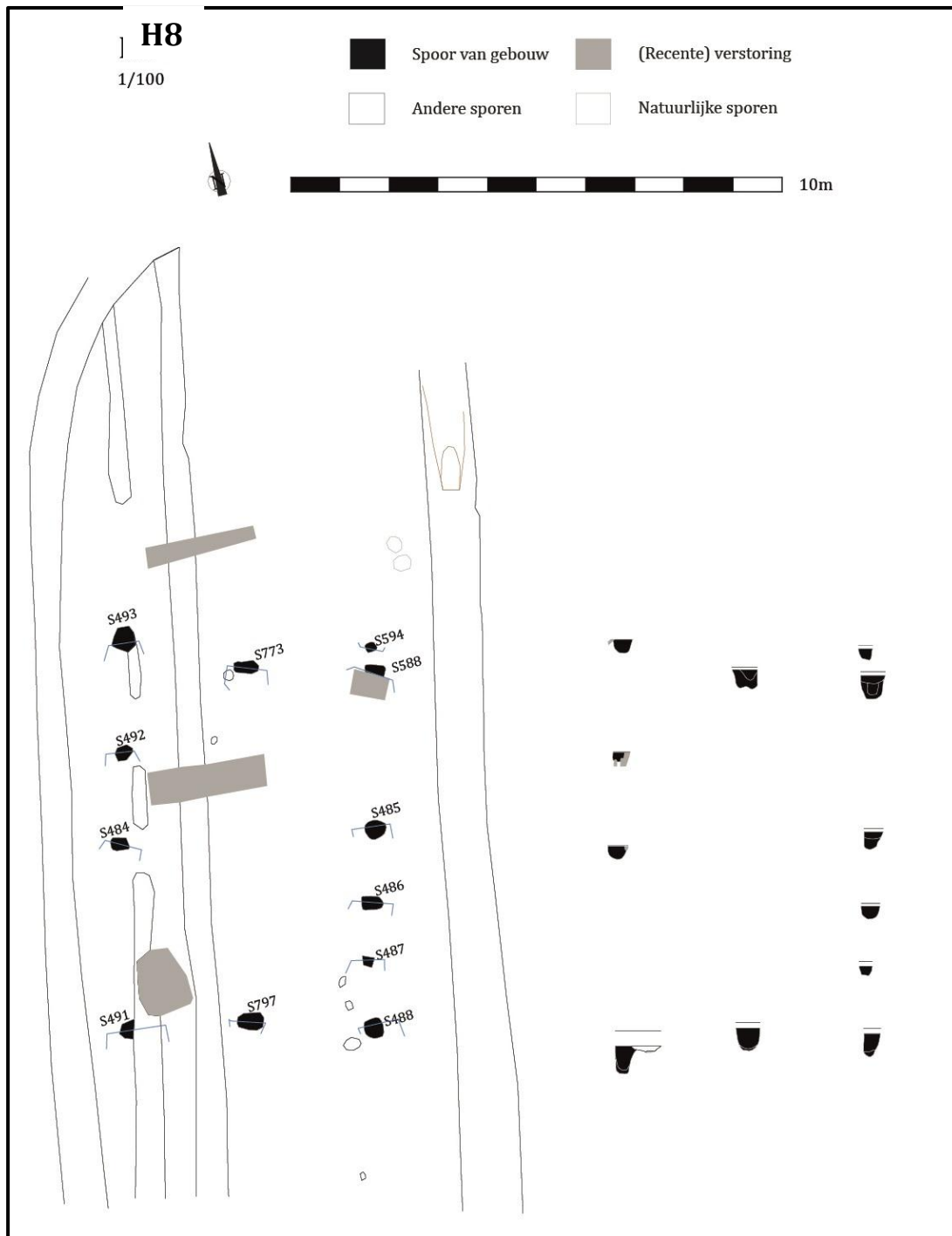
op basis van de vondsten. Omwille van zijn parallelle ligging met een 2de-eeuwse gracht (S483) wordt aangenomen dat deze gelijktijdig zijn.

¹⁴C-datering – Er werd houtskool gedateerd, afkomstig uit paalspoor S488. De ¹⁴C-datering⁸⁹ gaf resultaten in de middenbronstijd B: bij $\sigma 1$ tussen 1280 en 1190 BC (57,3%), 1180 en 1160 BC (4,3%) en 1150 en 1130 BC (66,8%) en bij $\sigma 2$ tussen 1380 en 1350 BC (3,6%) en 1310 en 1110 BC (91,8%). Deze resultaten zijn aangezien de ruimtelijke ligging en de typologie van het gebouw veel te oud, wat mogelijk te wijten is aan intrusief materiaal.

Figuur 71: Overzicht van het hoofdgebouw H8 na het couperen van de paalsporen.

⁸⁹ RICH-22275 (SIKA S488 inv 141) (KIK).

Figuur 72: Plattegrond van H8 met bijhorende coupes.

6.3.4.2. Gracht S52/S483

Beschrijving - Een relatief brede gracht (1,3m) met ZZW-NNO oriëntatie bevindt zich in de noordwesten van het terrein. Het spoor kreeg in werkput 2 en 3 respectievelijk spoornummer S52 en S483. Door de bewaring van de donkerbruine B-horizont en zelf zeer plaatselijk ook de oude A-horizont was de leesbaarheid eerder moeilijk (Figuur 73). Om duidelijk zicht te krijgen en eveneens de vulling van een proefsleuf te verwijderen is er deels afgegraven tot net onder de B-horizont. Algemeen heeft de gracht een V-vormige doorsnede en een vrij homogene donkere vulling. Omdat alle coupes enigszins verschillen worden ze hieronder van zuid naar noord besproken.

Een coupe 1 op de gracht S52 in het zuiden geeft een W-vormige doorsnede, een aanwijzing dat er twee grachtfases zijn. Er kan echter geen oversnijding worden herkend in de vulling (Figuur 74). Een tweede coupe is eveneens beschouwd als profiel (profiel 1) (Figuur 18). De gracht werd door de bodemkundige lagen heen gegraven. De vulling van de gracht is sterk heterogeen en verschilt duidelijk van de eerste coupe.

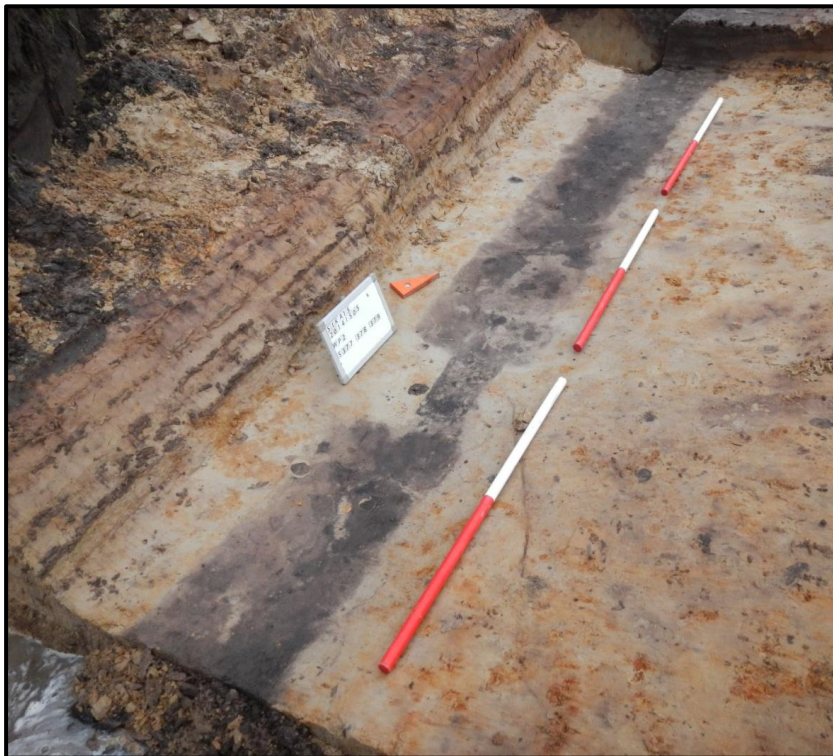

Figuur 73: Gracht S52/S483 in werkput 2: Naar het noorden toe wordt de gracht slecht zichtbaar door de aanwezige A-horizont.

Bij het machinaal uithalen van de gracht tussen deze eerste 2 coupes is een mogelijke onderbreking van de gracht geregistreerd (Figuur 75). In deze onderbreking ligt schijnbaar een paalspoor (S378). In coupe gaat het echter om een zeer ondiepe laag (Figuur 76). Hypothetisch gaat het om een eerste, smalle uitgegraven grachtfase. Een tweede fase had een veel plattere bodem. Op de plaats van S378 is men mogelijk wat hoger gebleven waardoor deze de oude fase niet is weggegraven.

Figuur 74: Coupe C1 op S52. De coupe geeft 2 fases weer.

Figuur 75: Schijnbare onderbreking in de gracht S52 met daartussen 'paalspoor' S378.

Figuur 76: Coupe op de onderbreking (S378).

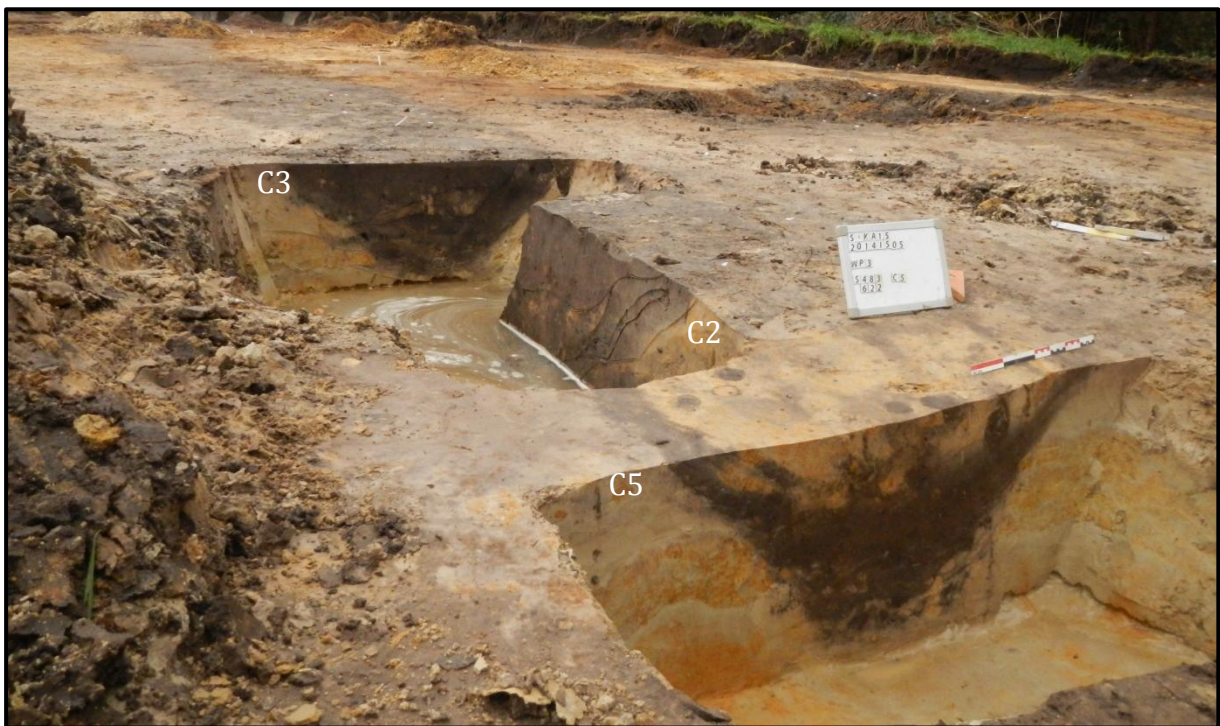
Een derde en vierde coupe (C4 en C1 op S483) geven opnieuw een zeer homogene vulling. In C4 is een (vage) W-vormige doorsnede zichtbaar. De gracht blijft vrij coherent tot en met de vijfde coupe (C3 op S483). Vanaf daar waaiert de gracht licht uit en tekent hij zich in vlak en coupe af als een kuil. Het gaat echter om een plaatselijke verdieping van de gracht waaruit tijdens het couperen vrij veel aardewerk is verzameld. In het verder verloop blijkt de gracht een totaal andere vulling te hebben en bestaat de bovenste laag uit geelbeige zandige moederbodem (S622) (Figuur 77). Het verloop van de lagen in de kuil en de relatie tot de bleke laag was goed duidelijk in een lengtecoupe (C2 op S483). Hierbij is duidelijk dat de beige laag onder de donkere humeuze vulling ligt (Figuur 78).

Ten zuiden van coupe C3 op S483, dus ten zuiden van de kuilvormige uitgraving van de gracht, is een aardewerkdump aangesneden over een lengte van ca. 2m. Dergelijke dumps, vaak op het uiteinde van grachten zijn ook gekend van andere sites bijvoorbeeld Kluizendok (erf 3).⁹⁰ Op de plaats van deze dump bleek ook hier de gracht te zijn opgevuld met afwisselend moederbodem en humeuze pakketten.

⁹⁰ Laloo, De Clercq, Perdaen, Crombé, 2009, 142.

Figuur 77: Coupe C2 in de lengteas van gracht S483. De verdieping en verandering in vulling is duidelijk zichtbaar.

Figuur 78: Verschillende coupes op gracht S438/S622. Coupe C5 op S622 (rechtsvoor) verschilt duidelijk van coupe C3 op S483 (linksachter). Het merendeel van het aardewerk werd achter C3 aangetroffen.

Het verder verloop van de gracht naar het noorden blijft wegens grote verstoringen tegen de noordelijke putwand onduidelijk (Figuur 79). Deze verstoringen zijn veroorzaakt door tractorbanden die diep in de vochtige bodem zijn ingezakt. De rand van de werkput lag immers op slechts 3m van een gracht. Er werd een tweede vlak aangelegd tot net onder de verstoringen. Door de hoge grondwaterstand sijpelde water snel het vlak op, wat opnieuw de leesbaarheid bemoeilijkte. In het verlengde van de gracht werd een waterput aangesneden (zie verder). Het was niet zichtbaar of de waterput de gracht oversneed, of de gracht vlak voor de waterput eindigde. Wat zeker is, is dat de gracht niet over de waterput liep.

Figuur 79: Vlak 2. Tegen de wand is de helft van de waterput zichtbaar (pijl). De relatie met de gracht die daar recht naartoe zou moeten lopen is nauwelijks zichtbaar door jongere greppels en verstoringen.

Vondsten - Hieronder volgt een algemene beschrijving van het aardewerk uit S483.⁹¹ Het wordt onderverdeeld in fijn aardewerk en gewoon aardewerk. Zoals zal blijken uit het ensemble kan de gracht op basis van het aardewerk worden gedateerd in het midden van de 2de eeuw (125 en 175 n. Chr.).

° Fijn aardewerk

A. Terra sigillata

Er is één fragment *terra sigillata* aangetroffen (inv. 85, Figuur 80, Figuur 84/1) Het gaat om een bodem van een tas type Dr. 27 in Centraalgallische techniek (Lezoux) waarvan de standring volledig is bewaard. Het aardewerk is wat verweerd. Er is geen stempel op de bodem aangebracht.

B. Belgisch waar (*terra nigra* en *terra rubra*)

Enkele scherven zijn vervaardigd in *eggshell terra nigra*. Het gaat enerzijds om een rand van een fles (inv. 300, Figuur 84/2). Deze kan gedateerd worden in de late 1ste tot de 1ste helft 2de eeuw. Daarnaast komen in dit baksel ook een bodem en enkele wandscherven voor. Het gelijkaardig baksel doet vermoeden dat ze afkomstig zijn van eenzelfde individu (inv. 314, Figuur 81). De bodem is van een biconische pot type Holwerda 26 of een bolle pot type Holwerda 27.⁹² Deze komt voor vanaf de Flavische tijd tot in het midden van de 2de eeuw.

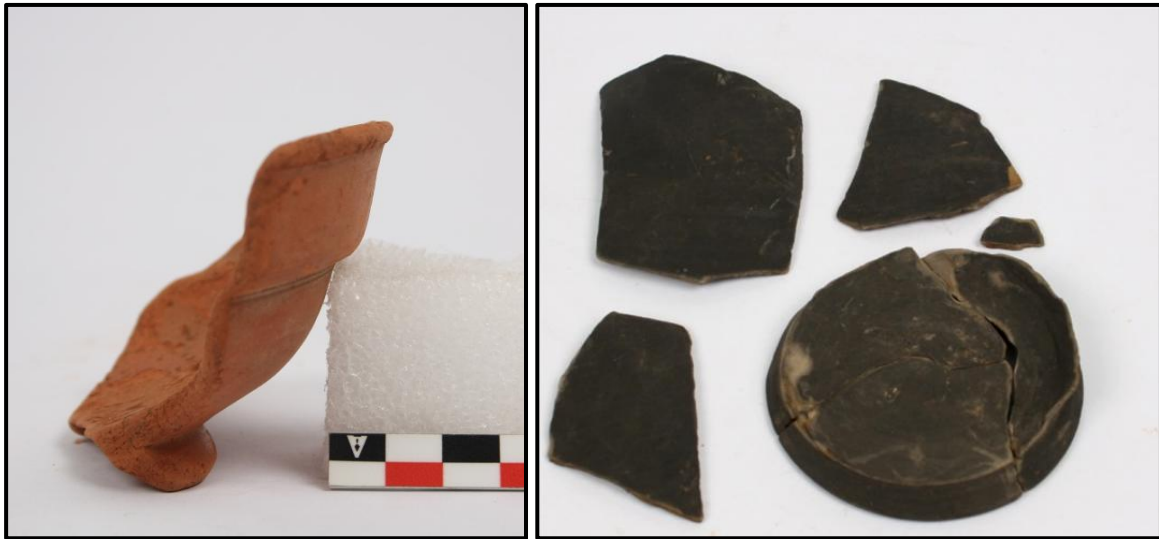
C. Gevernist aardewerk

Tot het gevernist aardewerk (in NL ook wel geverfd aardewerk genoemd) behoren fragmenten van een bekertje uit de regio van Keulen (inv. 297, Figuur 84/3). Het heeft een karniesrand (een zogenaamde 'kroonlijstrand'⁹³) en is door middel van zandbestrooiing versierd. Het gaat om het type Stuart 2b (Figuur 82). Dit type komt voor in de 2de eeuw. Het is sterk fragmentair en de hechting van de vernislaag is zwak. De deklaag werd geconsolideerd en de fragmenten deels verlijmd zodat het profiel van de beker kon worden getekend. Daarnaast komt nog een tweede rand voor in gevernist aardewerk (Figuur 83). Ook hier gaat het om Keuls aardewerk, type Stuart 2a (inv. 312, Figuur 84/4).

⁹¹ Met dank aan Prof. Dr. W. De Clercq.

⁹² Holwerde, 1941. Hiddink, 2014, 68-69.

⁹³ Hiddinck, 2014, 96-97.

Figuur 80, links: Kom in *terra sigillata*, Dr. 27 (inv. 85).

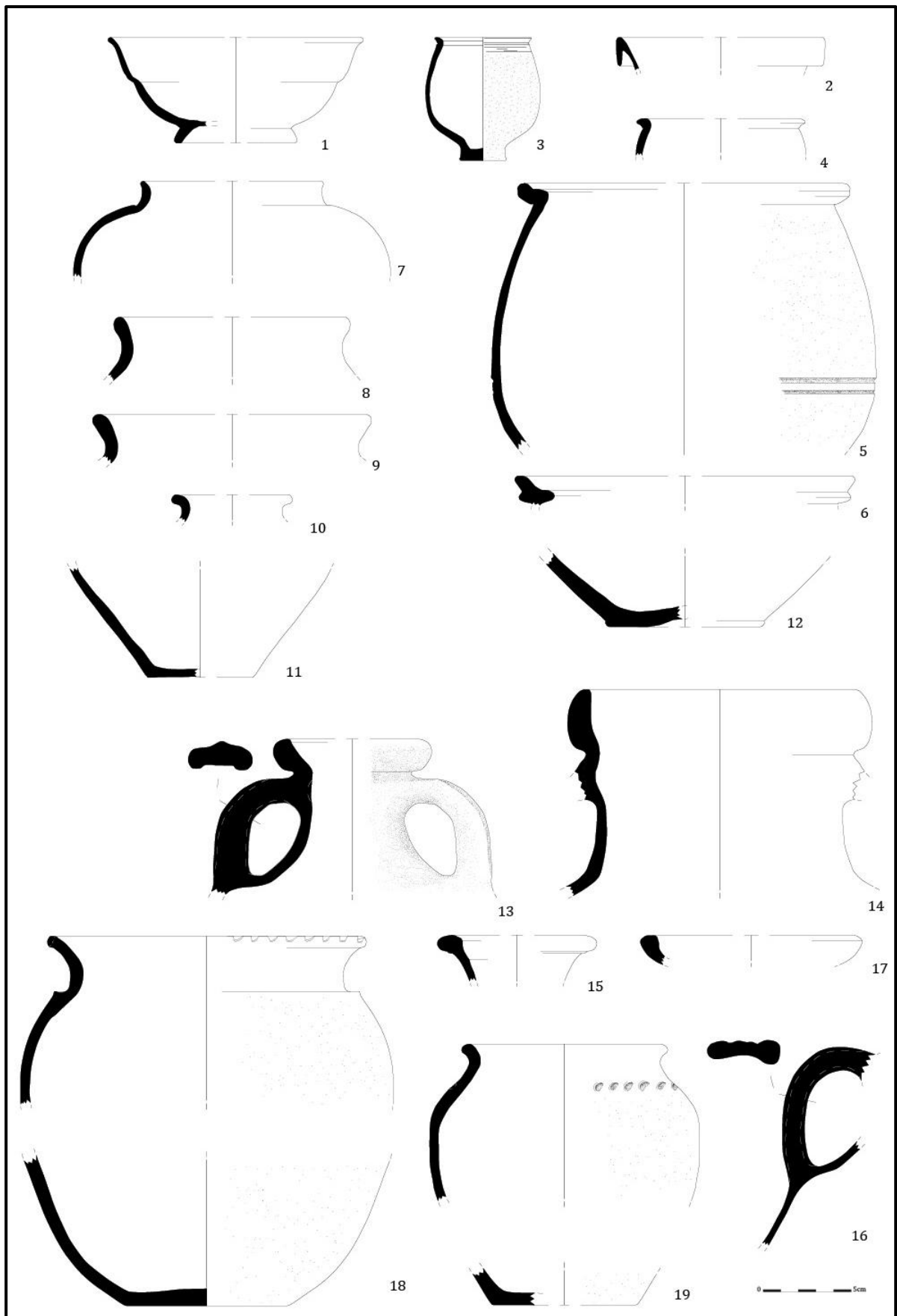
Figuur 81, rechts: Bodem- en wandscherven van een *eggschel terra nigra* pot, type Holwerda 26 of 27 (inv. 314).

Figuur 82: Bekertje in gevernist aardewerk, type Stuart 2a of Hayes 2b (inv. 297).

Figuur 83: Rand van geverniste aardewerk (Hayes 2A) en witbakkend aardewerk afkomstig van een kruik of pot (inv. 312).

Figuur 84: Romeins aardewerk uit de gracht S483.

° Gewoon aardewerk

A. Kruiken

De meest aangetroffen kruikfragmenten zijn in zogenaamd Scheldevalleitechniek gemaakt. Het gaat onder meer om een bodem (inv. 311), enkele wandfragmenten en grepen van twee verschillende individuen (inv. 299 (Figuur 84/13 en 16), inv. 308). Daarnaast komen er ook wandfragmenten van 1 individu (inv. 318) en een randfragment (inv. 83, Figuur 84/15) in een kenmerkend zandige baksel voor.

Een goed bewaard fragment van een kruikamfoor met ringvormige rand (Figuur 85) komt voor vanaf de late 1ste en vroege 2de eeuw, of is mogelijk wat ouder (inv. 315, Figuur 84/14). Een zeer klein randje is wellicht ook afkomstig van een uitstaande lip van een kruik (inv. 83, Figuur 84/17). Een klein bodemfragment in zeepwaar is afkomstig van Bavay (inv. 308).

Van enkele wandfragmenten in witbakkend aardewerk van een kruik of pot kan de herkomst niet worden bepaald. Mogelijk werd het aardewerk geïmporteerd vanuit Bavay (inv. 312, Figuur 83).

Figuur 85: Kruikamfoor met ringvormige rand in Scheldevalleitechniek (inv. 315).

B. Amforen

Twee oren en een randfragment van een olijfamfoor behoren tot het type Dressel 20 uit Zuid-Spanje (inv. 295). Het is uitgevoerd in vrij dun aardewerk, later wordt dit aardewerk wat plomper. Op een van de oren staat de stempel 'VIR III' (Figuur 86). Het gaat om een typische Antonijnse stempel uit het atelier van *Villar de Brenes*, nabij Sevilla, dat in de oudheid *Virginensia* heette. Dergelijke stempels vormen geen uitzondering. De fabricatieplaats wordt vaak gevolgd door een cijfer zoals hier het geval is : VIR I, II, III, IV. Het is niet duidelijk voor wat de cijfers staan, maar wellicht gaat het om het aantal geassocieerde familieleden die het (de) atelier(s) in bezit hadden. Deze stempel kan tussen 140 en 160 n. Chr. worden gedateerd. Er zijn in Vlaanderen vier andere sites gekend waar dezelfde stempel is aangetroffen, onder meer in Velzeke.⁹⁴

C. Dolia

Verbrijzelde wandscherven van een *dolium* bevatten rode, grijze en witte inclusies (inv. 303, Figuur 87). Ook een verweerde wandscherf met gelijkaardige inclusies is wellicht afkomstig van een *dolium* (inv. 309). Als laatste is er een wandfragment met bandvormige versiering en witte en rode inclusies aangetroffen (inv. 310).

Figuur 86: Oorfragment van een amfoor (Dressel 20) met stempel (inv. 295).

⁹⁴ Informatie verkregen door Dr. Patrick Monsieur (UGent).

Figuur 87: Doliafragmenten (inv. 303).

D. Reducerend gebakken, gedraaid aardewerk

Heel wat aardewerk behoort tot de groep *Low Lands Ware* 1a (LLW1a).⁹⁵ Dit is lokaal regionaal gedraaid grijs aardewerk. Naast vrij veel wandscherven zijn ook bodems en bodemfragmenten aangetroffen (inv. 52, 83, 301). Eén ervan is een typisch exemplaar voor een pot Holw 139-142. Twee bodems bevatten centraal een secundair aangebracht gat. Deze recipiënten zijn hergebruikt als bloempot (inv. 296, Figuur 84/11 en Figuur 88, inv. 317, Figuur 84/12 en Figuur 89).

Er zijn ook een aantal randen aanwezig (inv. 82, inv. 83 (Figuur 82/9 en 10). Eén ervan is een type dat massaal voorkomt in het Waasland en het oosten van Gent (inv. 82, Figuur 82/8). Een andere rand van een pot is reeds aangetroffen in Velzeke en Merelbeke en eveneens gekend uit het leemgebied en mogelijk ook Noord-Frankrijk (inv. 301, Figuur 82/7).

⁹⁵ De Clercq & Degryse, 2008.

Figuur 88: Gepuzzelde bodem in *Low Lands Ware* (iInv. 296).

Figuur 89: Bodemfragment in *Low Lands Ware*, met secundaire perforatie (inv. 317).

E. Oxiderend gebakken, gedraaid aardewerk

Onder het geoxideerd gedraaid aardewerk bevond zich de vorm van een groot deel van een kookpot van het type 'Niederbieber 89'. Deze is afkomstig uit het Rijn-Eifelgebied. Zowel de rand als de buik zijn plaatselijk beroet. Dit type kan gedateerd worden vanaf midden tot het derde kwart van de 2de eeuw tot in de 3de eeuw (inv. 294, Figuur 90 en Figuur 84/5). Een tweede rand in oxiderend aardewerk bevat een dekselgeul. Het baksel is vrij hard. De rand behoort tot een pot van het type Niederbieber 89 (Figuur 84/6). Mogelijk is dit fragment afkomstig uit het Maasgebied. Het baksel doet vermoeden dat dit recipiënt is vervaardigd in *Civitas Tungrorum*, meer bepaald nabij Tongeren (inv. 86, Figuur 91).

Figuur 90: Rand en wand van een pot in grijs aardewerk, type Niederbieber 89, afkomstig van het Eifel-Rijngebied (inv. 294).

Figuur 91: Een rand van pot type Niederbieber 89 (inv. 86).

F. Handgevormd of traag (na)gedraaid aardewerk

Tot deze groep behoren vrij veel wandscherven en randen (o.a. inv. 84 en 316). Een deel is secundair verbrand of vertoont sporen van roet. Twee individuen zijn quasi volledig. Van een eerste kookpot is zowel de rand als de bodem volledig bewaard (inv. 304, Figuur 84/18, Figuur 92). De vele wandscherven doen vermoeden dat ook de buik aanwezig is, al was het niet mogelijk de fragmenten aan elkaar te puzzelen. De rand is

versierd met vingertopindrukken op de lip. Dergelijk aardewerk is typisch voor het Menapische gebied.⁹⁶ Ze komen hoofdzakelijk voor in de periode 1ste tot de late 2de eeuw.

Een tweede individu is eveneens een kookpot maar heeft vingertopindrukken op de schouder (inv. 295, Figuur 84/15, Figuur 93). Ook hier gaat het om een volledige rand en een deel van de bodem. De rand is nagedraaid. De wand kan slechts gedeeltelijk worden gepuzzeld. De scherven vertonen sporen van secundaire verbranding. Chronologisch komt dit type kookpot voor in de Romeinse periode en levert dus voor een fijnere chronologie geen extra informatie. Dergelijk aardewerk is in het Gentse ondermeer opgegraven op de site Sint-Denijs-Westerm - Flanders Expo.⁹⁷

Van een derde individu is slechts de bodem bewaard. Net zoals twee besproken bodems is gezien de doorboring het recipiënt mogelijk hergebruikt als bloempot (inv. 304).

G. Technisch aardewerk

Tot het technisch aardewerk behoren een 20-tal kleine fragmenten. Dit aardewerk vertoont de afdrukken van organische verschraling. Het merendeel heeft een donkergrijze kern en een rode of beige oppervlak. Ze vertonen alle sporen van verbranding onder meer onder de vorm van barstjes (inv. 313 en 302, Figuur 94).

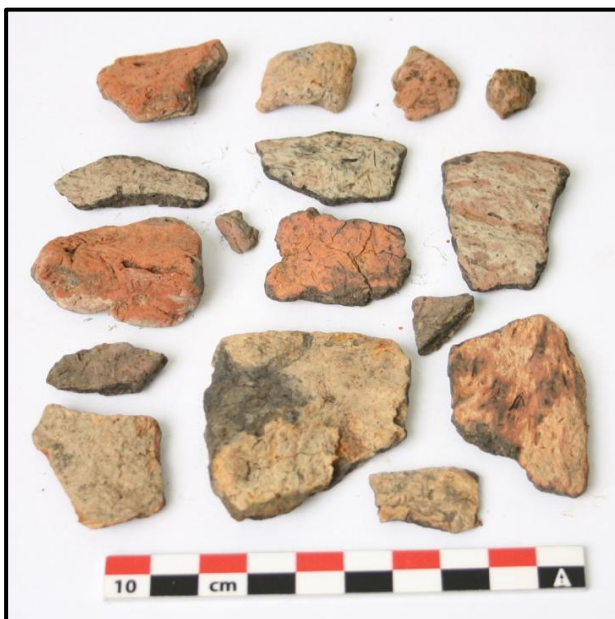
Figuur 92: Rand van een handgevormde kookpot met vingertopindrukken (inv. 304).

⁹⁶ De Clercq, 2009. Type P2, stijlgroep Aalter.

⁹⁷ Hoorne, 2002, 64 (Figuur 78).

Figuur 93: Handgevormde en nagedraaide kookpot met nagelindrukken op de rand (inv. 295).

Figuur 94: Sterk gefragmenteerd technisch aardewerk (inv. 302).

° Natuursteen

Een stukje kwartsareniet is mogelijk afkomstig van een maalsteen. Het vertoont echter geen duidelijke afgesletten vlakken. De enige vlakke zijde is wellicht natuurlijk. Het gesteente is van hetzelfde type als de grote exemplaren die in B6 zijn aangetroffen. (inv. 34, Figuur 95).⁹⁸

Figuur 95 : Maalsteenfragment (inv. 34).

6.3.4.3. Gracht S53

De hierboven beschreven gracht S52/S483 heeft een aftakking naar het westen toe: gracht S53. Deze iets smallere greppel met een breedte van 80cm heeft een komvormige doorsnede (Figuur 96). Er is geen materiaal uit de gracht gekomen. Daar waar grachten S53 en S52 samenkomen zijn deze duidelijk minder diep uitgegraven (Figuur 98). Bij het machinaal uithalen van S52 bleek ook hier een plaatselijk onderbreking aanwezig te zijn. De functie ervan is niet gekend (Figuur 97).

Op de rand van de werkput werd de oversnijding tussen S53 en greppel S489 door middel van een coupe geanalyseerd. Het was niet mogelijk om de relatie waar te nemen wegens de sterk humeuze vulling van beide. Hierdoor blijft onduidelijk welke gracht het oudst is. Ook hun gelijktijdig bestaan is mogelijk. Echter, omdat greppel S489 doorheen de plattegrond loopt, kunnen beide niet gelijktijdig gefunctioneerd hebben.

⁹⁸ Determinatie door S. Reniere (UGent).

Figuur 96: Doorsnede van gracht S53.

Figuur 97: Onderbreking van de gracht S53 op vlak 2.

Figuur 98: Relatie tussen gracht S53 en gracht S52.

6.3.4.4. Een mogelijke pallissade

Parallel met gracht S483 zijn een reeks palen aangetroffen. Ze bevinden zich niet op een rechte lijn, halverwege zit er een knik in (zie bijlage 8) . De paalkuilen verschillen sterk in diepte. Sommige doorsnedes wijzen op ingeheide palen: ze zijn zeer puntig en vrij diep (Figuur 99).

Ten noorden van deze palenrij bevond zich een éénbeukig gebouw, hoofdgebouw 8. Wat de relatieve chronologie is tussen de palissade, de gracht en het gebouw blijft onduidelijk.

Een meer complexere palenrij die eveneens als afbakening is beschouwd, werd aangetroffen te Sint-Denijs-Westerm. Daar lag eveneens parallel aan een gracht een kluwen van grote en kleinere palen.⁹⁹

Tijdens het afgraven kwamen uit het paalspoor S508 twee vrij grote fragmenten aardewerk in *terra sigillata* aan het licht, in het baksel van de pottenbakkerijen te Lezoux. Ze behoren tot eenzelfde kom, type Dr. 37 (Figuur 100). Het gaat om een exemplaar met reliëfversiering, geproduceerd in een mal. Door een te snelle droging, na het (voorzichtig) wassen, is de deklaag zwaar gebarsten. Hierdoor is de reeds verweerde figuratie aangetast. Desondanks is een metopendecor met drie medaillons zichtbaar. Onder dit ene medaillon staat een ander dier. Het heeft of lange oren (ezel?) of horens (rund?). Tussen de medaillons staat een menselijke figuur afgebeeld: de armen en benen, evenals het lichaam zijn nog te onderscheiden, maar het hoofd ontbreekt. Bovenaan is een deel van een eierlijst zichtbaar. Ondanks de slechte bewaring kan het stuk op basis van de versiering in de (laat-)Antonijnse tijd gedateerd worden. De gehanteerde motieven verwijzen naar de producties van pottenbakkers zoals Cinnamus, Paternus, Albucius.

⁹⁹ Hoorne, 2011, 87-89.

Figuur 99, links: Twee paalsporen van de palissade.
Figuur 100 rechts: Sterk verweerde *terra sigillata*.

6.3.4.5. Brandrestengraven

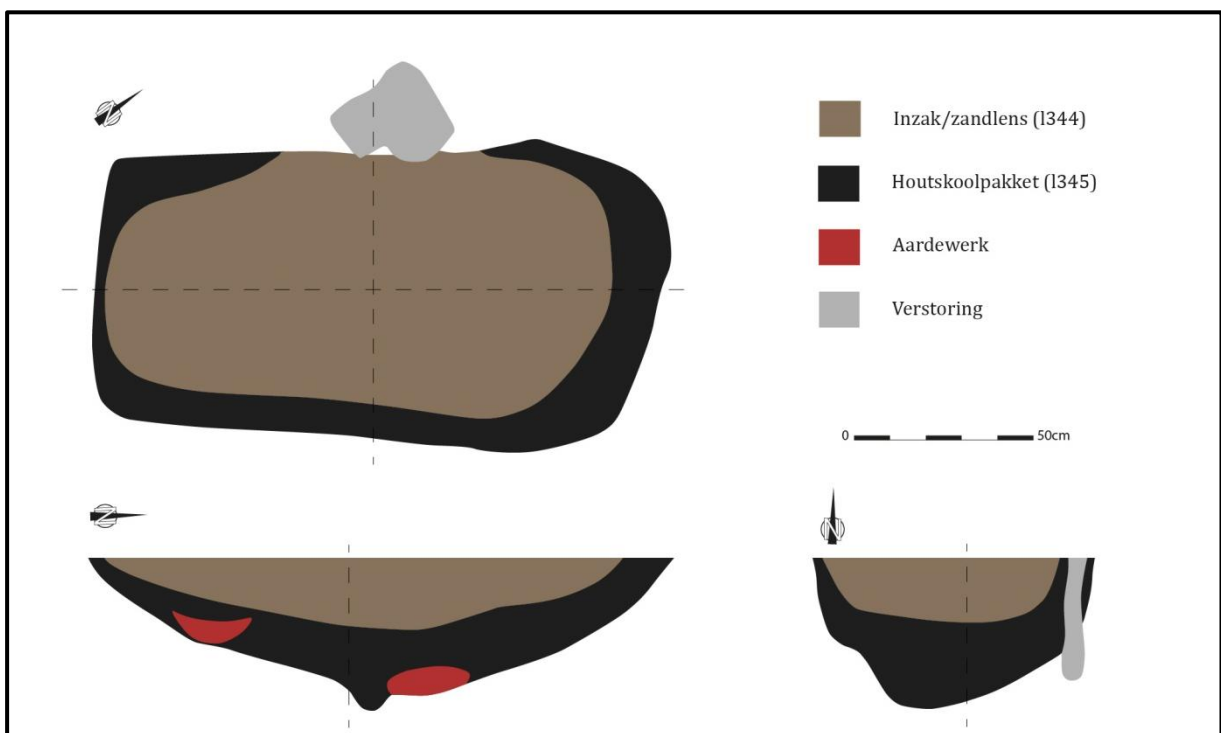
Er zijn twee kuilen met een houtskoolrijke lens aangetroffen: een centraal op de site (S29) en een tweede ten zuiden van het palencluster uit de late bronstijd - vroege ijzertijd (S700). Voor S29 gaat het met zekerheid om een Romeins brandrestengraf. S700 vertoont slechts enkele kenmerken ervan.

Kuil S29

Deze NO-ZW georiënteerde kuil meet in vlak 1,6m bij 0,9m en tekent zich af als een zwarte houtskoolrijke buitenste band (S345) met daarin verzette moederbodem (S344) (Figuur 101, Figuur 102). De coupe vertoont een gelijkaardig beeld. De kuil is komvormig en gaat 40cm diep. De helft van de vulling bestaat uit houtskool. Onderin de dikke houtskoollens zat een vrij complete, doch zeer broze kom. Deze is in blok gelicht. De houtskoollens en het dempingspakket zijn integraal bemonsterd en uitgezeefd. Uit de zeefresidu's is ca. 50gr verbrand bot verzameld. Het gaat meestal om spikkels, het grootste stuk meet 2cm.

Figuur 101: Brandrestengraf S29 tijdens het couperen met centraal in de houtskoolens een kom.

Figuur 102: Brandrestengraf S29 in vlak en doorsnede (schaal 1/20).

Figuur 103: Rand en wand van een sterk verbrande pot uit S29 (inv. 232) (tekening schaal 1/3).

De in blok gelichte pot is door N. Cleeren vrijgelegd, gereinigd, gepuzzeld en geconserveerd.¹⁰⁰ Het gaat om een fragment van een bodem met een deel van een wand. Het type aardewerk kon wegens verbranding en zeer slechte bewaring niet worden bepaald.

Naast deze vrij volledige maar zeer fragiele pot zijn ook enkele losse scherven ingezameld. Een tiental niet determineerbare zeer kleine fragmentjes gaat om een in twee gebroken scherf van een pot met S-vormig profiel (Figuur 103). Wegens de slechte bewaring is het niet mogelijk uit te maken of het handgevormd of gedraaid aardewerk betreft. De scherven kennen een hoge graad van verbranding (inv. 232). Mogelijk maken ze deel uit van de in blok gelichte bodem.

De vulling van deze kuil wijst duidelijk om de depositie van resten van de brandstapel waarna de kuil met natuurlijke bodem is gedicht. Door het compacteren van de houtskool is dit dempingpakket gezakt waardoor de typische gelaagdheid van een brandrestengraf is verkregen.

De uit de zeefresidu's gerecupereerde verbrande crematieresten zijn onderzocht door A. Pijpelink.¹⁰¹ In het totaal gaat het om 20,3 gram. Het bot kent een middelmatige verbranding. Het overgrote merendeel is afkomstig van de diafyse van de lange beenderen. De persoon was minstens 10 jaar oud. Er is geen spreidingspatroon binnen de kuil herkend.

¹⁰⁰ Zie bijlage 4.

¹⁰¹ Zie bijlage 5.

Kuil 700

Deze kuil is zwaar verstoord door een recente (postmiddeleeuwse?) gracht en intense bioturbatie van boomwortels (Figuur 104). In vlak lijkt de kuil eerder onregelmatig, al is dit wellicht te wijten aan de verstoringen. De afmetingen bedragen 1,40 op 0,90m. In tegenstelling tot S29 bestaat de vulling volledig uit houtskool en is hier geen navulling aanwezig. De doorsnede van de kuil vertoont een vrij vlakke bodem (Figuur 105). De maximale diepte is 35cm. Na het integraal uitzeven van de vulling bleek er nauwelijks bot (2 spikkels) en slechts enkele kleine fragmenten aardewerk aanwezig te zijn.

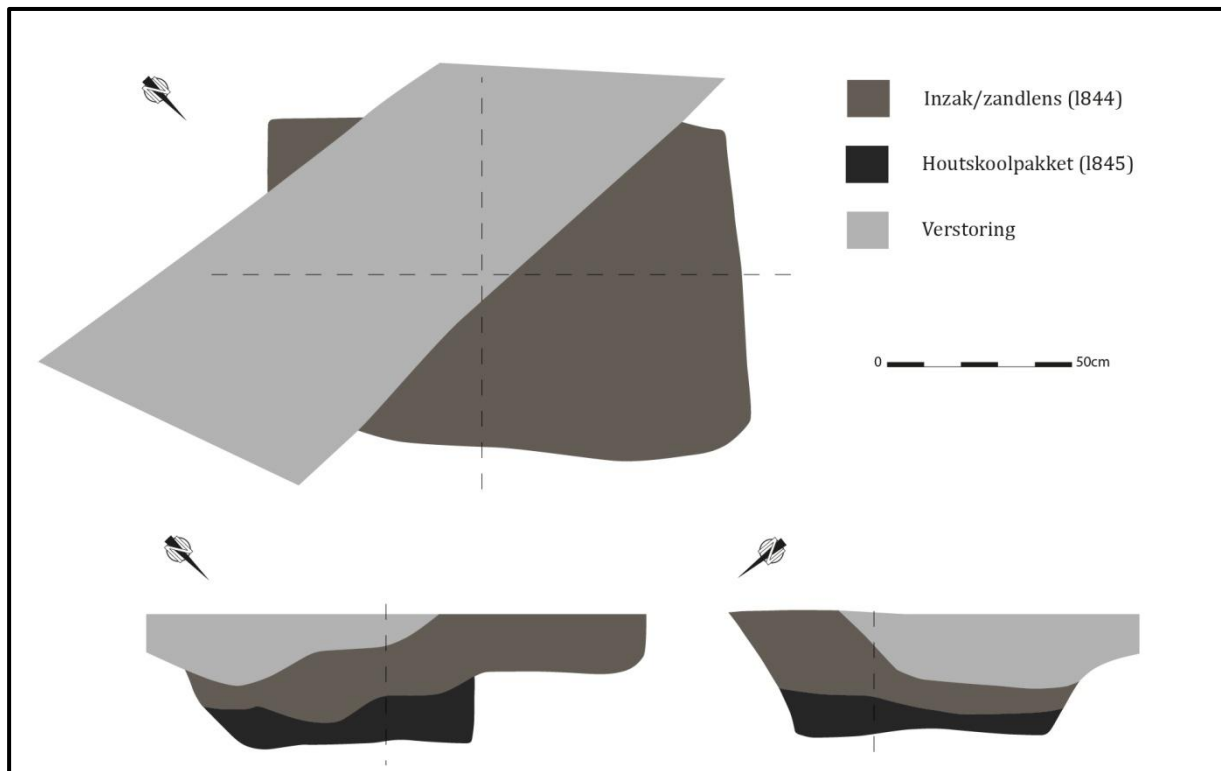
Tot de 7 kleine fragmenten grijs aardewerk afkomstig uit de zeefresidu's behoort een wandfragment handgevormd aardewerk mogelijk afkomstig van een kookpot (inv. 333). Deze vorm wordt verondersteld omdat dergelijke potten het vaakst worden meegegeven op de brandstapel. Het kleine stukje vertoont echter geen sporen van verbranding. De overige fragmentjes zijn niet determineerbaar.

Daarnaast is bij het couperen een handgevormde wandfragment aangetroffen. Deze is verschaald met chamotte en vrij hard gebakken. De vorm kan niet worden bepaald. (inv. 243). Ook deze scherf vertoont geen sporen van verbranding.

Door de afwezigheid van verbrand bot, duidelijk verbrand aardewerk en de afwijkende uiterlijke kenmerken is het zodanig niet zeker of deze kuil als brandrestengraf kan worden gedetermineerd. Evengoed gaat het hier om een afvalkuil of een kolenbranderskuil.

Figuur 104: Sterk verstoorde houtskoolrijke kuil S700, mogelijk een brandrestengraf.

Figuur 105: Spoor S700 in vlak en doorsnede.

6.3.4.6. Een waterput

Beschrijving - Tegen de noordzijde van de werkput is tijdens het uithalen van gracht 483 een waterput (S881) aangesneden. Deze was onzichtbaar gebleven in vlak 1 (+6,70m TAW) door verstoringen.

De structuur is ondanks bemaling in vrij slechte omstandigheden opgegraven. Het grondwaterpeil was niet genoeg gezakt met constante insijpeling van grondwater tijdens de werken tot gevolg. De aanwezigheid van een gracht op 2m afstand en de periode waarin de waterput diende te worden onderzocht (het had de dagen ervoor flink geregend) bemoeilijkte het werken. Ondanks deze omstandigheden kan een vrij goed beeld worden verkregen van de opbouw en genese van de waterput.

In vlak 2 (+6,70m TAW) tekent het spoor zich af als een grillige cirkel met een doorsnede van 2,5m. De vulling is gevlekt en gelaagd lichtgrijs tot donkergrijs zandig (S883 en 884). Centraal is een meer humeuze laag aanwezig (S1241).

In de vulling zijn resten van een houten bekisting aangetroffen. Deze bevond zich echter niet centraal in de aanlegtrechter, waardoor een eerste coupe voornamelijk een doorsnede weergeeft op de vulling van de aanlegtrechter, en niet op de vulling van de bekisting.

De maximale diepte van de kuil is in deze eerste (niet centrale) coupe 90cm onder vlak 2 (+5,51m TAW). In deze coupe zijn vier opvulfases te onderscheiden. Het onderste pakket is sterk gemengd en bestaat uit licht groengrijze lagen en grijze tot donkergrijze marmering (S1246, S1248, S1249, S1247). Deze grillige gelaagdheid wijst op een vermenging van verschillende pakketten en geenszins op een geleidelijke demping. Onderaan is hout aangetroffen. Het gaat om enkele planken een balk en wat staakjes. De planken en balk liggen schuin. De staakje zijn duidelijk verticaal tot in de moederbodem geheid.

Bovenop dit pakket ligt een meer regelmatig grijs pakket (S884). Aan de rand lijkt beige moederbodem te zijn ingespoeld. Deze laag wordt afgedekt door een vrij homogene lichtbruingrijze laag (S883). Als laatste is een meer humeuze lens geregistreerd (S1241). Deze drie laats vermelde lagen zijn ook zichtbaar in vlak 2.

Figuur 106: Deel van de coupe op waterput S881. In het vlak erachter zijn paalspoor S1241 en greppel S549 zichtbaar. In het grondvlak van de coupe zijn inspoelingslagen te zien.

Figuur 107 Situatie van de waterput bij de registratie.

Bij het verdiepen van de tweede helft is de bekisting aangetroffen. Er is een vierde vlak aangelegd daar waar deze bekisting duidelijk werd (ca. +6,17m TAW). Het gaat om een reeks aangepunte verticale paaltjes die in een cirkel rondom een vierkante structuur zijn geplaatst. Het vierkant is opgebouwd met horizontaal geplaatste, kwartiers gekapte of gezaagde planken. Enkele van deze planken zaten nog *in situ*. Een vrij kromme balk (Hout1) lag schuin in de waterput. De planken werden met klein hout op hun plaats gehouden.

De vulling in de bekisting lijkt sterk op de onderste vulling van de aanlegtrechter: grijsgroen zand met een grijze marmering. Ze wijzen op inspoeling van natuurlijk zand met meer humeuze, licht kleiige, lagen.

Zowel de opvulling als het weinige aanwezige hout wijst erop dat tijdens of na de recuperatie inspoeling en verzakkingen plaatsvonden. Enkel de lagen S883 en S1241 wijzen op stabilisatie en een meer geleidelijke vulling van de waterput, de wellicht als een kleine depressie achterbleef.

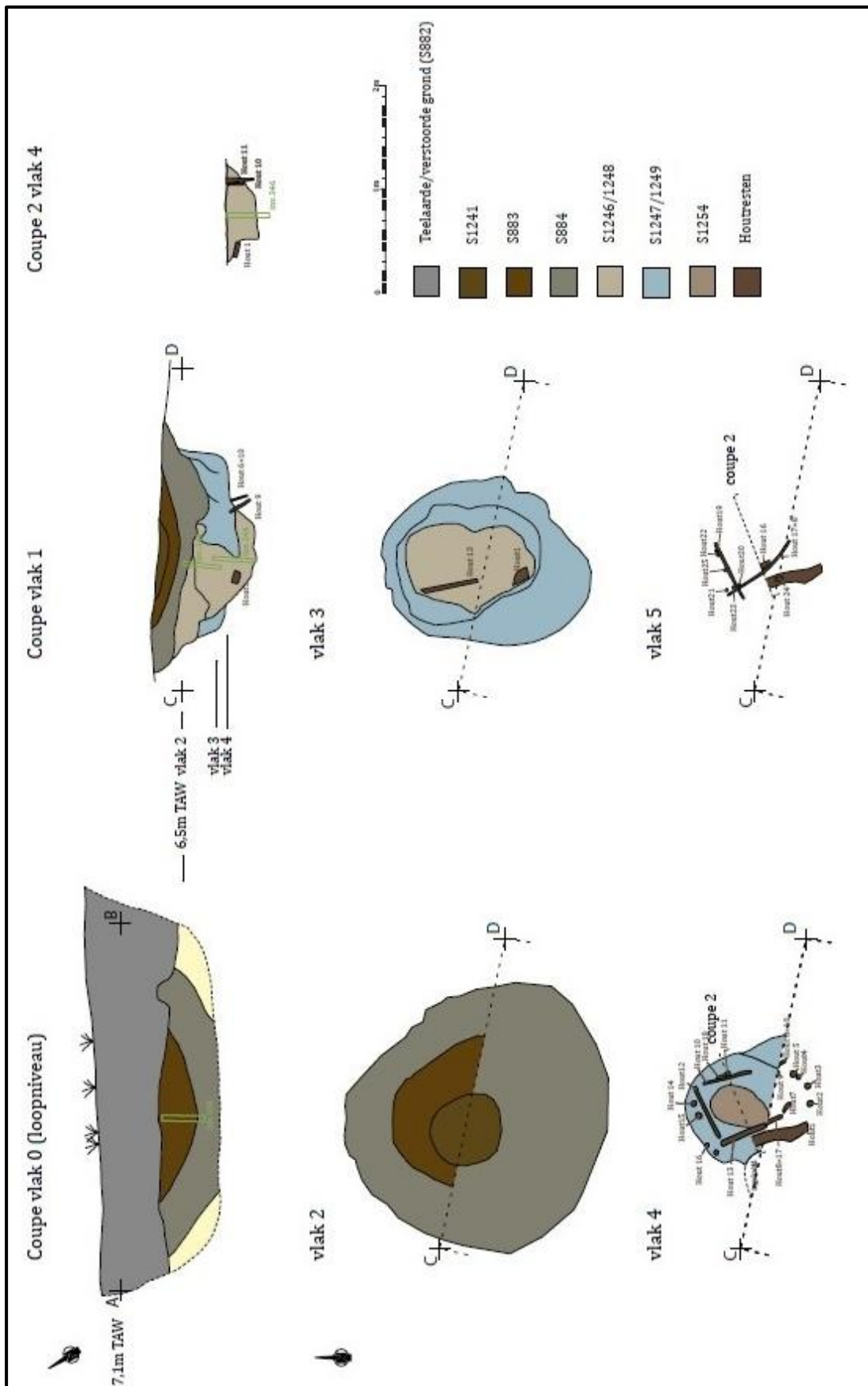

Figuur 108 Verzopen coupe op de bekisting met pollenbak.

Vondsten - Uit de waterput komen slechts enkel sterk gefragmenteerde stukjes verbrand aardewerk met vrij grove organische verschraling. Wellicht gaat het om fragmenten van technisch aardewerk zoals deze ook in gracht S483 zijn aangetroffen (inv. 247). Door gebrek aan dateerbaar aardewerk bleef een datering lang uit.

Hout - Het hout is gerecupereerd, genummerd, gefotografeerd en beschreven (zie bijlage 2). Enkele stukken zijn uitgeselecteerd voor verder onderzoek. Het ging enerzijds om 4 stalen voor dendrochronologisch onderzoek, anderzijds om 6 stalen voor houtsoortbepaling. Deze onderzoeken zijn uitgevoerd door 'Van Daalen Dendrochronologie' (projectnummers 15.076) (zie bijlage 3).

Voor dendrochronologisch onderzoek zijn de stukken hout met nummer H1, H10, H12 en H17 gewaardeerd. Enkel H10 is weerhouden voor verder onderzoek. Ondanks de 74 jaarringen was het niet mogelijk dit stuk te koppelen aan de referentiegegevens, waardoor een datering uitbleef.

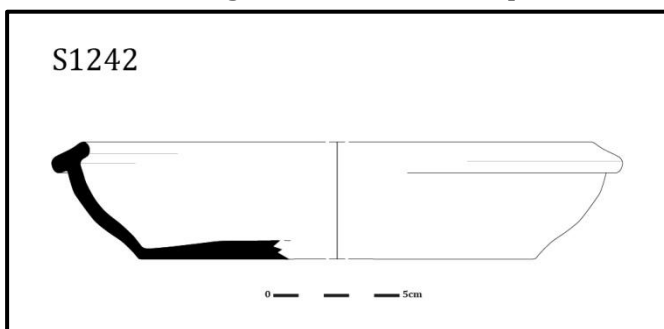
Figuur 109: Vlaktekeningen en coupes op waterput S881.

De hierboven vier geselecteerde stukken waren allen afkomstig van eik. Van de stukken H2, H9, H11, H16, H21 en een 2-jarig takje is eveneens de houtsoort bepaald. Het gaat om els, iep en wilg. Deze soorten komen in hoofdzaak voor op nattere gronden.

Het is duidelijk dat voor de bekisting stevige planken in eik zijn gebruikt. De differentiatie in grootte en vorm doen vermoeden dat het om gerecupereerd hout gaat. Wellicht werden tijdens de bouw van de bekisting de planken op hun plek gehouden door middel van ter plaatse gekapte en aangepunte takken. De vermelde houtsoorten kwamen wellicht voor in de nabijgelegen beekvallei.

Paalkuilen - Aan weerszijde van de waterput tekende zich een paalkuil af (S1262 en S1242). Slechts S1242 is gecoupeerd daar het andere spoor als dusdanig niet als effectief spoor is herkend maar als verstoring is geïnterpreteerd. S1242 is een kuil van 40cm diep en heeft een gemengde opvulling bestaande uit moederbodem en grijze lagen. Uit deze kuil komt wat aardewerk. Het gaat om fragmenten van een laag bord met dekselgeul. Het betreft grijs aardewerk met een donkergrijze kern en een vrij grove verschraling kwarts (inv. 349, Figuur 110). Dergelijk aardewerk komt vanaf het midden van de 1ste eeuw frequent voor in de Scheldevallei ten zuiden van Gent en in de zuidelijke Dendervallei, en deze vorm is bijvoorbeeld ook op de site Merelbeke - Axxes aangetroffen.¹⁰² Vergelijkbaar materiaal van Lille is afkomstig van contexten uit de late 1ste – 2de eeuw.¹⁰³ Daarnaast is ook een wandfragment in *Low Lands ware* gerecupereerd.¹⁰⁴ Het betreft mogelijk een stuk van een pot Holw 139-142. Dit weinige aardewerk laat toe het spoor nabij de waterput in de Romeinse periode te dateren.

Deze twee kuilen kunnen mogelijk worden aanschouwd als resten van een constructie die kan worden gelinkt met de waterput.

Figuur 110: Bord afkomstig uit spoor S1214 (schaal 1:3).

¹⁰² De Clercq, W., Bastiaens, J., Deforce, K., Desender, K., Ervynck, A., Gelorine, V., Haneca, K., Langohr, R., Van Petegem, A., 2001/2002, 142.

¹⁰³ Herbin, 2001.

¹⁰⁴ De Clercq & Degryse, 2008.

Datering - Omdat de waterput niet kon worden gedateerd op basis van dendrochronologie werd overgegaan op een ¹⁴C-datering op een stukje van één van de houten paaltjes.¹⁰⁵ Het onderzoek gaf de volgende datering:¹⁰⁶ bij $\sigma 1$ liggen de resultaten tussen 125AD en 215AD (68,2%). Bij $\sigma 2$ is een datering mogelijk tussen 80AD en 240AD (95,4%). Dit geeft een datering in de Romeinse periode, met een duidelijke nadruk op de 2de eeuw n. Chr. De datering stemt overeen met de vondsten die in de gracht zijn aangetroffen, waardoor kan worden verondersteld dat beide gelijktijdig hebben gefunctioneerd en tot eenzelfde erf behoren.

Macroresten - De vulling van de bekisting is bemonsterd door middel van pollenbakken en bodemstalen. De waardering van de bodemstalen ervan gebeurde slechts nadat de ouderdom van de waterput was gekend. De analyse van macroresten geven immers een zicht op het toenmalige landschap. Indien de datering van de waterput niet is gekend, zou men anders overgaan tot het bepalen van een landschap uit ongekende periode, wat geen meerwaarde zou bieden aan de algemene kennis over de evolutie van het landschap.

De waardering van het staal uit S883 gebeurde door het bedrijf GATE.¹⁰⁷ Het leverde enkele gegevens op: er kwamen resten in voor van een zwam, en een onverkoold zaadje van het kruid melganzenvoet en bronkruid. Omdat verkoold materiaal eerder onherkenbaar bleef en onverkoold materiaal nauwelijks voorkwam, is het staal niet verder geanalyseerd.

6.3.4.7. Een waterkuil S54

In de hoek van de twee Romeinse grachten (S52 en S53) bevindt zich een kuil (S54). Rondom zijn in vlak 1 enkele kleine paalspoortjes geregistreerd (S507 tem S512). Bij het couperen bleken slechts S508 en S512 daadwerkelijk kuiltjes te zijn.

De kuil is maximum 68cm diep en heeft drie opvullingsfases (Figuur 111). Een eerste (S558) bestaat voornamelijk uit moederbodem met wat donkere vlekken en vormt mogelijk een dempingsfase. Hierop ligt een heterogeen gelaagd pakket (S557) dat mogelijk wijst op inspoeling. De bovenste laag is zeer homogeen grijs (S556).

¹⁰⁵ Zie bijlage 6.

¹⁰⁶ RICH-22798 (SIKA15 S881 inv 368) (KIK).

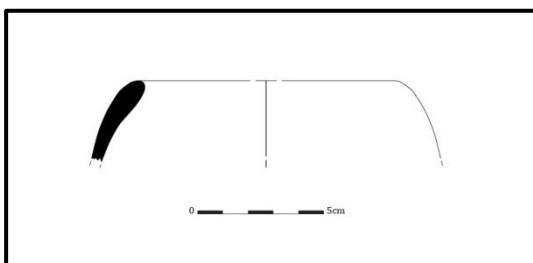
¹⁰⁷ Zie bijlage 7.

Figuur 111: Coupe op kuil S54.

Uit de kuil S54 komst slechts een 9-tal kleine fragmentjes. Het gaat onder meer om een bodemfragment (inv. 56) en rand van een gesloten recipiënt in *Low Lands ware* (inv. 55, Figuur 112), een handgevormde scherf (inv. 55), twee kleine geoxideerde fragmentjes (inv. 54), een gereduceerd wandfragment (inv.57) (nagedraaid?) en een wand in vrij dik aardewerk met erg grove verschraling, mogelijk afkomstig van een *dolium* (inv. 289). De kuil is bemonsterd door middel van een pollenbak. Er is eveneens een houtskoolstaal genomen.

De twee paaltjes aan weerszijden van de kuil doen sterk denken aan de waterput S881 waarbij ook twee kuilen aan beide kanten aanwezig zijn. Hypothetisch gezien kan deze structuur als een waterkuil hebben gediend. Door de afwezigheid van diagnostisch materiaal kan deze kuil niet nauw worden gedateerd door middel van het aardewerk.

Figuur 112: Rand van een gesloten recipiënt in *Low Lands ware* (inv. 55), afkomstig uit S54.

¹⁴C-Datering - Een ¹⁴C-datering¹⁰⁸ dateerde de kuil echter in Romeinse periode, en meer bepaald vanaf het midden van de 2de eeuw tot en met het begin van de 4de eeuw. (bij $\sigma 1$ tussen 140 en 260 AD (60,8%), en 300 en 320 BC (7,4%) en bij $\sigma 2$ tussen 190 en 260 AD (76,7%) en 270 en 330 AD (93,5%)).

Conclusie - De ligging van deze kuil nabij de Romeinse grachten, het weinige aardewerk, evenals de vulling doen vermoeden dat ook deze kuil in de Romeinse periode kan worden geplaatst. Dit wordt ook bevestigd door de ¹⁴C-datering. Het aardewerk sluit echter een laat-Romeinse datering uit, waardoor een datering in de tweede helft 2de – eerste helft 3de eeuw het meest plausibel lijkt.

6.3.4.8. Gracht S463

Een gracht centraal op het noordelijke deel van het terrein, heeft een totaal andere oriëntatie dan alle overige grachten. Ze is NO-ZW gericht en vertoont in het noordoosten een lichte buiging naar het oosten toe. Mogelijk maakt gracht S403, in de noordoosthoek van het terrein, deel uit van deze gracht, al kan deze stelling niet worden hardgemaakt (zie verder).

Gracht S463 heeft een tweeledige opvulling waarbij de onderste laag eerder heterogeen is en de bovenste donkergrijs. De coupe op het uiteinde van de gracht vertoont een geleidelijk verloop naar boven waarbij kan worden aangenomen dat deze in oorsprong verder doorliep en niet abrupt stopte. Bij het uithalen van de greppel kwamen duidelijke spitsporen tevoorschijn (Figuur 113).

Figuur 113 Onderkant van gracht SS463 met duidelijke spitsporen.

¹⁰⁸ RICH-22282 (SIKA S54 inv 10) (KIK).

In het spoor zijn slechts enkele fragmenten aardewerk aangetroffen. Het gaat om een rand van een kruik in zogenaamd Scheldevalleitechniek (inv. 285) en een fragment van een kruikje in zeepwaar uit Bavay (inv. 287).

Daarnaast werd ook een fragment van een zoutcontainerpijler aangetroffen (inv. 80, Figuur 114). Dit pijlertje ondersteunde tijdens de het uitkoken van de pekkel tot zout op de productieplaatsen. Naast een vondst van een bevestigingsprop op de bodem van een zoutcontainer, aangetroffen in Kluizendok¹⁰⁹ (Evergem), is dit slechts de tweede maal dat briquetage aardewerk in de Scheldevallei wordt aangetroffen. Vermoedelijk betreft het resten die aan de zoutcontainers kleefden en met het zout het binnenland terecht kwamen.

Dit weinige aardewerk plaatst gracht S463 globaal in de Romeinse periode.

Figuur 114: Technisch aardewerk uit gracht S463 (inv. 80).

6.3.4.8. Gracht S489

Deze gracht loopt parallel met S483, S490 en S543. Hij wordt oversneden door gracht S543. De relatie met de Romeinse gracht S53 is niet duidelijk, noch in vlak, noch in coupe (Figuur 115). De donkere humeuze vulling lijkt sterk op de tweede opvulfase van S53. De grachten zijn ook even diep. Dit kan er eventueel op wijzen dat ze gelijktijdig zijn. Enkel een eventueel later onderzoek op het aangrenzend perceel kan uitsluitsel geven over beide grachten.

¹⁰⁹ Laloo *et al*, 2009, 295.

Indien S489 gelijktijdig is met S53, dan betekent dit dat grachten S483/S52 en S489 gelijktijdig hebben gefunctioneerd en zou er dus sprake zijn van een dubbele perceleringsgracht met verbindingstuk (S53). Indien dit het geval is, is het niet mogelijk dat het gebouw contemporain is met deze grachten, daar S489 doorheen de plattegrond loopt.

Negen fragmenten in oxiderend aardewerk zijn uit deze greppel verzameld (inv. 87). Ze behoren toe aan eenzelfde recipiënt, mogelijk een *dolium*. Het aardewerk vertoont draairingen en een donkere deklaag (pek?).

Figuur 115 Kwartcoupe op de oversnijding tussen S53 en S489.

6.3.4.9. Overzicht van de Romeinse periode

De Romeinse periode wordt hier vertegenwoordigd door zowel bewoningssporen (onder de vorm van een gebouw en een waterput), erfafbakening, als begraving. De chronologie tussen de verschillende sporen is onduidelijk. Dat niet alles gelijktijdig heeft

gefunctioneerd is af te leiden van de oversnijding van het gebouwplattegrond en de grachten.

Omdat gracht S483 niet overheen de waterput is aangelegd, en dus stopt of is vergraven door de waterput, werd de stelling naar voor geschoven dat deze gelijktijdig zijn. Uit de dateringen van het hout en het aardewerk wordt hetzelfde verondersteld. Grachten S53 en S489 staan in verbinding met S483 en zijn dus contemporain. Kuil S54 ligt mooi tussen de grachten in, wat mogelijk wijst op zijn specifieke inplanting en zijn gelijktijdigheid met dit grachtensysteem. Hetzelfde kan worden gezegd van de palissade. Ondanks dat het gebouw H8 ook parallel ligt aan de grachten, is deze jonger of ouder. Indien hij samengaat met gracht 543, dan is hij jonger.

Het aardewerk uit S483 dateert van tussen 125 en 175 n. Chr.. Mogelijk is het volledige erf in de 2de eeuw te plaatsten, en meer bepaald in het midden van deze eeuw waarbij verschillende fases aanwezig zijn.

6.3.5. Niet gedateerde sporen

6.3.5.1. Kuil S407

Tussen de Romeinse gracht S463 en gracht 405 ligt de kuil S407. Deze kuil is in vlak vrij rechthoekig en meet 1,2m bij 0,9m. In coupe blijkt de vulling sterk gelaagd en wisselen donkere vrij humeuze lagen en lichtbeige zandige lagen elkaar af. Er is geen materiaal in aangetroffen. De functie ervan blijft ongekend.

Figuur 116: Coupe op kuil S407.

6.3.5.2. Grachten

In het noordelijke deel van het terrein liggen een groot aantal grachten. Door het gebrek aan zichtbare oversnijdingen en dateerbaar materiaal is het onmogelijk om een volledige relatieve chronologie van alle grachten op te stellen. Sommige vraagstelling blijven onopgelost. Slechts verder onderzoek van het verder verloop van deze grachten kan uitsluitel geven over hun fasering. Hieronder worden de grachten één voor één besproken en hun relaties tot de andere.

° S405: Dit spoornummer werd toegekend aan een stuk gracht dat duidelijk bestond uit minstens 2 overlappende grachten. Omdat in vlak de oversnijding van de verschillende grachten niet duidelijk was, bleek het noodzakelijk alle stuken gracht apart te benoemen.

Zowel in coupe als tijdens de vlakverdieping bleek S504 duidelijk te worden onderverdeeld in 2 verschillende grachten (Figuur 117). Beide hebben een zeer donkere humeuze vulling. De oudste (rechts op de afbeelding) had een meer bruine rand. Deze oudste fase liep naar het noordwesten toe verder over in S549, in het oosten werd deze gracht herkend in een coupe op S404 (zie lager). De jongste fase van S405 kan worden gelijk gesteld met S543. Ook in het oosten lijkt deze door te lopen in S404.

Uit dit spoor is tijdens het afgraven slechts een kleine oxiderend gebakken scherfje gerecupereerd. De verschraling bestaat uit chamotte. Het is mogelijk Romeins. Daarnaast is ook een stuk natuursteen aangetroffen (inv. 36). Het gaat om een grote gebroken rivierkei.

° S404: Deze gracht ligt in het verlengde van S405. Er werd op het terrein geopteerd om dit stukje gracht een ander spoornummer te geven omdat ook S403 uitkomt in S405 en het verloop van de verschillende grachten niet duidelijk was. In coupe C1 zijn twee fases duidelijk te onderscheiden, mogelijk is er ook een derde fase aanwezig (Figuur 118). In coupe C2 zijn er wel drie fases duidelijk te onderscheiden (Figuur 119). De oudste fase heeft een iets meer bruine vulling, in tegenstelling tot de jongste fase die een donkergrijs tot zwarte (humeuze) vulling heeft. Er wordt gesteld dat deze respectievelijk overeenkomen met S549 en S543 in westen. De derde fasering, die ouder is dan S549, maar jonger dan S543 kan verder niet worden geïdentificeerd.

Figuur 117: Coupe C3 op gracht S405. Er zijn duidelijk twee snijdende grachten zichtbaar.

Figuur 118: Coupe C2 op S404.

Figuur 119: Coupe C3 op S404.

° S549: Deze gracht loopt vanuit S405 verder door naar het west-noordwesten. In het uitbreiding van de waterput is vastgesteld hoe deze donkere gracht oversneden wordt door het (paal?)spoor S1242 (dat Romeins aardwerk bevat). Deze kuil wordt structureel gelinkt met de waterput S881 waardoor de waterput jonger dan de gracht is. Naar het zuidwesten toe loopt de gracht verder door in oudste fase van S405 en van S404. De gracht is ouder dan gracht S543. De relatie met gracht S403 is niet gekend. Er zijn slechts 2 fragmentjes in *terra nigra* uit de vulling gerecupereerd. Het gaat om een rand- en een wandscherfje. Dit is te weinig om de gracht in de Romeinse periode te plaatsen daar het om residueel materiaal kan gaan. Algemeen wordt aangenomen dat deze niet gedateerde gracht S549 (zie lager) een van de oudste fases vormt binnen de vele grachten.

Ten noorden van deze gracht zijn 2 sporen geregistreerd (S424 en S425). Uit S524 komt een oorfragment in oxiderend baksel, mogelijk afkomstig van een Romeinse kruik (inv. 73)

° S543: Deze gracht loopt parallel met de huidige westelijke perceelsgrens vanuit de sleufwand, naar het noorden toe, en net als het huidige grachtensysteem maakt hij een bocht van 90° naar het oosten. De gracht oversnijdt de Romeinse grachten S490, S489 en de Romeinse gracht S622, wat duidelijk zichtbaar is in de verschillende grondvlakken. Gracht S543 loopt verder door in S405 en wellicht ook in S404 waar hij in beide delen de jongste van de 2 grachtfases is. Het aardewerk uit deze gracht bestaat slechts uit een *dolium*fragment (inv. 237), een niet nader te determineren fragment in lichtgrijs en een in rood aardewerk. In deze laatste zijn micca's zichtbaar.

° S403: Deze gracht komt vanuit het noordoosten en lijkt licht af te buigen. De oversnijding met S405 is zeer onduidelijk. Verschillende vlakverdiepingen en coupes duiden op een sterke vermenging van de verschillende grachtfases en opvullingen. De coupes vertonen een zeer homogeen donker pakket waarin geen verschillende lagen in te herkennen zijn. Onderaan lijken *tramplingsporen* zichtbaar (sporen die ontstaan zijn door het veelvuldig betreden van een (natte) plaats) (Figuur 120). Er wordt hypothetisch gesteld dat deze zone een mogelijk doorsteekplaats voor het vee was. Op 2m ten noorden van dit oude grachtenknooppunt doet zich nog steeds hetzelfde verschijnsel voor: het diepste deel vormt de overgang van de ene perceel naar een andere perceel. Er is geen sprake van een echte gracht, echter, in de winter is dit een zeer natte plaats waar *trampling* zich zeker voordoet (Figuur 121).

Er is geen aardewerk uit dit spoor gerecupereerd.

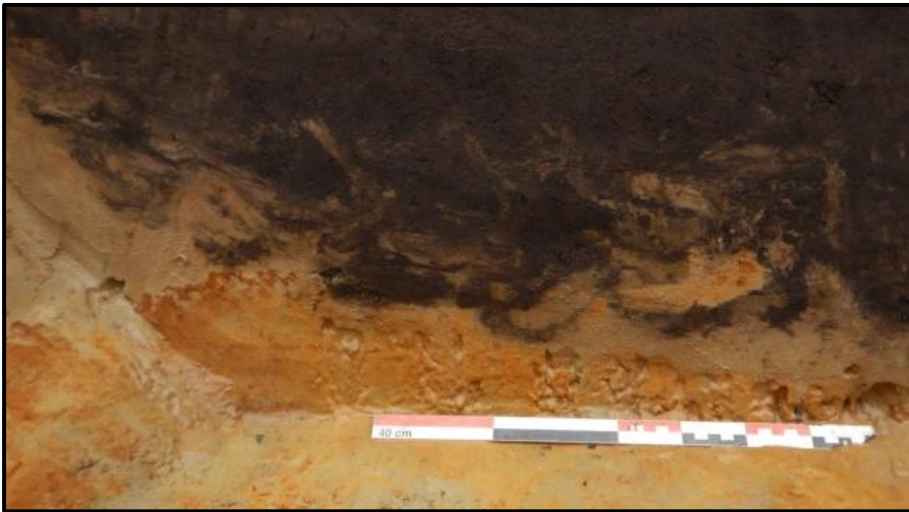
Zowel zijn tweeledige vulling als zijn afbuiging laat vermoeden dat deze gracht zijn vervolg kent in S463 (zie hoger), al kan dit niet worden bewezen. Indien dit wel het geval is, kan hij in de Romeinse periode worden geplaatst.

Figuur 120: Coupe C1 op gracht S405, vlakbij gracht S403. Er is geen fasering aanwezig. Onderaan zijn mogelijk sporen van *trampling* zichtbaar.

Figuur 121: Registratie van de doorsteekplaats in de gracht. Op de achtergrond is een dieperliggend, nat stuk zichtbaar, waar dergelijk fenomeen zich wellicht ook recent heeft voorgedaan.

Rechts: Figuur 122: Sporen onderaan gracht S405 die wijzen op *trampling*

° S490: Deze gracht/greppel loopt parallel met S543, S489 en S483. De onderbrekingen in het vlak zijn te wijten aan haar plaatselijk ondiep karakter. De relatie (ouder/jonger/gelijktijdig) met andere sporen blijft onduidelijk. Enkel S543 is zeker jonger. Ook de relatieve chronologie ten opzichte van het gebouw H8 is niet duidelijk (zie hoger).

° S15: Ondanks dat deze gracht parallel loopt met de hierboven vermelde grachten is deze recenter. Enerzijds toont de oversnijding met S405 en S403 duidelijk aan dat S15 jonger is. Daarnaast zijn in de vulling baksteenbrokjes, Doornikse kalksteen, steengoed en geglazuurd aardewerk aangetroffen. Deze gracht loopt, hier en daar onderbroken door verstoringen, in het zuiden door in S944. Mogelijk gaat deze gracht terug op een perceelgracht die zichtbaar is op de 18de-eeuwse Ferrariskaart.

° S73 en S76: Beide greppels zijn liggen in het westen van het terrein. Hun oriëntatie is enigszins anders dan de Romeinse gracht S483 en de postmiddeleeuwse gracht S15. Beide maken een hoek van 90° naar het westen. De homogene losse vulling wijst op vrij recente grachten. Slechts één Romeinse, sterk verweerde scherf is uit S73 gerecupereerd.

° S1269: Deze sterk doorwortelde en verstoorde gracht is als zeer recent beschouwd.

° Overzicht van de chronologische relaties van de grachten

Met zekerheid kan worden vastgesteld dat gracht S543 het jongst is van de noordelijke greppels. Daarbij blijft enkel zijn relatie met S403 en de waterput wel onduidelijk. Daarnaast wordt de meest noordelijke gracht S549 oversneden door kuil S1242. Omdat wordt aangenomen dat deze kuil deel uit maakt van een constructie die bij de waterput hoort, is de gracht ouder dan de waterput.

De relatie van gracht S490 tot alle andere sporen blijft onduidelijk. Deze gracht is ouder dan S534. Mogelijk gaat het om de fasering van het Romeins grachtensysteem (zie hoger).

S15 en S1269 zijn opmerkelijk jonger en wellicht postmiddeleeuws. Hetzelfde geldt voor S73 en S76.

6.3.5.3. Kuilen S150 en S151

Naast het gebouwen H3, H4 en H5 zijn twee kuilen aangetroffen. S150 werd door een recente uitgraving deels verstoord. De eerder langgerekte kuil heeft een vrij homogene bruingrijze vulling. Slechts een klein oxiderend wandfragment is uit de vulling gehaald (inv. 227). Het is mogelijk Romeins. Een tweede aardewerkfragment (inv. 229) is echter dikwandig en dateert mogelijk eerder in de metaaltijden. De tweede kuil, S151, gaat slechts 10cm diep en heeft een gelijkaardige vulling. Er komt slechts een kleine, oxiderend gebakken niet determineerbare rand uit (inv. 230).

6.3.5.4. Een poel

In WP1 is tegen de straatzijde en grote cirkelvormige structuur aangesneden (S755) waarvan de helft is vrij gelegd. De ander helft bevindt zich deels onder de berm en wellicht ook deels onder de straat. De diameter bedraagt ca. 20m. Om zicht te krijgen op de opbouw van de structuur is een coupe geplaatst (Figuur 123). Wegens grondwater is deze slechts tot een 1m diep uitgegraven. Het spoor ging met zekerheid nog dieper. Dit was waar te nemen in vlak 2 van de coupe, waar er verschillende lagen konden worden opgetekend (S866, S868, S689, S670)(Figuur 124) Ze maken deel uit van deze structuur, maar konden wegens de hoge grondwaterstand niet verder worden geregistreerd. In samenspraak met de bouwheer en de erfgoedconsulent werd besloten om het spoor niet verder te onderzoeken. De structuur komt onder voortuinen terecht en zal verder niet worden verstoord.

De coupe op de cirkel vertoonde een gelaagde vulling. De onderste opgetekende lagen die eveneens ook in het grondvlak zichtbaar zijn (S868, S869) bestaan uit gereduceerd zand. Hierop ligt een bruine, kleiige zandige, licht humeuze laag S867. Deze laag wordt van S866 onderscheiden door een fijn sterk humeus lensje. Dit wijst er mogelijk op dat op dit niveau deze structuur even heeft open gelegen. S866 zelf is vrij humeus en bestaat kleiig zand. Er is een gelaagdheid in dit pakket zichtbaar wat wijst op geleidelijke vulling. Het geheel wordt afgedekt door een donkergrijs sterk homogeen zandig pakket dat kan worden beschouwd als dempingspakket.

De betekenis van dit grote spoor blijft onduidelijk. Mogelijk gaat het om een poel. Al spreekt zijn ligging op het hoogste punt binnen het microreliëf dit eerder tegen. Geen enkele oude kaart geeft op deze plaats een waterpartij weer. Er is geen materiaal uit de vulling gerecupereerd waardoor een datering uitblijft. Bij wijze van bemonstering is een pollenbak in het profiel geslagen. Omdat de structuur ongedateerd blijft, is deze voorlopig niet onderzocht.

Figuur 123: Overzicht op de coupe op S755 tijdens de registratie.

Figuur 124: Detail van de opvulpakketten in S755.

6.3.5.5. Een depressie?

Centraal op het terrein lag een vrij grote kuil (S16) met donkere humeuze vulling. De kuil is asymmetrisch 'uitgegraven' en is in vlak ca. 3,2m lang en 2,2m breed. In coupe blijkt de kuil slechts ca. 60cm diep te gaan. De vulling vertoont een gelaagdheid die sterk wijst op een natuurlijke podzolbodem waarbij S499 de organische A-horizont vormt, S500 de uitgeloopte E-horizont en S501 de aangerijkte B-horizont. De kuil kan als een kleine depressie worden beschouwd (mogelijk ontstaan door een boomval?). Na de ontwikkeling van de podzolbodem is de depressie opgevuld met een homogeen, humueus zandig, donker bruiniggrijs pakket (S498) (Figuur 125).

Er zijn slechts 2 brokken natuursteen (een stukje Doornikse kalksteen en een licht verhitte veldsteen) en een heel klein fragmentje handgevormd aardewerk in de vulling aangetroffen. De kuil is door middel van een bulkstaal en een pollenbak bemonsterd. Omdat het hier wellicht een natuurlijk spoor betreft zijn deze monsters niet gunstig bevonden voor een waardering noch voor een datering.

Figuur 125 Coupe op een natuurlijke kuil S16.

7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?

Op de site Sint-Amandsberg - Kasteelwegel zijn zowel sporen uit de metaaltijd als uit de Romeinse periode aangetroffen. Ondanks het beperkt oppervlak is het aantal sporen (plaatselijk) vrij hoog.

Het gaat onder meer om sporen uit de middenbronstijd. Een sporencluster en een twee palenrijen zijn mogelijk wat rest van twee middenbronstijd huizen.

Vier duidelijke en vrij complete plattegronden worden in de middenbronstijd, late bronstijd en/of vroege ijzertijd gesitueerd. Deze zeer ruime datering is te wijten aan de discrepantie tussen de dateringen geleverd door het weinige aardewerk, de typologie van de gebouwen en de resultaten van de ¹⁴C-dateringen. Ondanks de resultaten van de ¹⁴C-dateringen die de gebouwen in de middenbronstijd B plaatsen, gaan de auteurs er van uit dat de late bronstijd de meest plausibele datering biedt. Omwille van de schaarste aan sites uit deze periode blijft een datering voor deze gebouwen onduidelijk. Een plattegrond met wandgreppel en een zwaar uitgebouwd bijgebouw dateren uit de overgangperiode late bronstijd-vroege ijzertijd, met voorkeur voor de late vroege ijzertijd.

De sporen uit de metaaltijden waren algemeen goed leesbaar en vrij diep bewaard. In enkele zones was er vrij veel bioturbatie aanwezig, wat de leesbaarheid echter bemoeilijkte.

Daarnaast is ook de Romeinse periode vertegenwoordigd door de aanwezigheid van een éénbeukig gebouw, enkele grachten, een palissade, een waterput en zeker één, mogelijk twee brandrestengraven. De erfgracht dateert op basis van het aardewerk uit het midden van de 2de eeuw, bij de datering van de waterput ligt de nadruk voornamelijk op de 2de eeuw n. Chr.. Er wordt verondersteld dat de overige Romeinse sporen ook rond deze periode mogen worden geplaatst.

De Romeinse sporen kende een goede bewaring. De aanwezigheid van een bruine B-horizont bemoeilijkte soms de leesbaarheid ervan.

- In welke mate weerspiegelde het beperkte zicht van de proefsleuven de archeologische realiteit zoals die tevoorschijn kwam na de vlakdekkende ontzoding?

De sporen zijn in de proefsleuven over het algemeen goed geïnterpreteerd. Het idee dat de palen in een halve cirkel afkomstig zouden zijn van een hoofdgebouw was correct. De éénschepige plattegrond (B6) bleek echter tweeschepig te zijn. Een kijkvenster in sleuf 4 kon mogelijk een betere kijk hebben geleverd op het aantal sporen. De zones met het meest aantal sporen lagen echter tussen de proefsleuven.

- Wat is de relatie tussen de nederzettingssporen en de greppels waar in het vooronderzoek Romeins materiaal aangetroffen werd?

Slechts één van de twee grachten (S483) die in het vooronderzoek als Romeins zijn bestempeld, dateert effectief uit deze periode. De meest oostelijke gracht (S15) loopt weliswaar parallel ermee, maar is veel jonger. De overige Romeinse sporen vielen, met uitzondering van het gebouw H8, tussen de proefsleuven. Zo ook de grachten die in het noorden van het terrein gelegen waren.

- Hoe verhoudt de site zich in zijn ruimere omgeving met betrekking tot de onderzochte periode(s) en sluiten de sporen aan bij de resultaten van het onderzoek in de omgeving? Zijn de sporen van dezelfde aard (type bewoning/begraving/...). Is het vondstmateriaal gelijkaardig?

De site is uniek voor de wijde omgeving van Gent en zelf in Vlaanderen, zeker voor wat de sporen uit de metaaltijden betreft.

Er zijn in Vlaanderen slechts een vijftal sites gekend met één of meerdere huisplattegronden uit de middenbronstijd, geen ervan ligt echter in de onmiddellijke omgeving. Op de site Sint-Amansberg – Hogeweg zijn grafmonumenten uit deze periode aangetroffen, bewoningssporen bleven uit. Te Sint-Denijs-Westerm - Expo werden kuilen uit de (midden)bronstijd geregistreerd. Het blijft de vraag of ook in de Kasteelwegel deze periode slechts vertegenwoordigd wordt door kuilen, of dat enkele clusters alsnog wijzen op de aanwezigheid van huisplattegronden.

In zandig Vlaanderen zijn slechts op enkele plaatsen gebouwen uit de overgangperiode late bronstijd - vroege ijzertijd opgegraven. Een bewoningsdensiteit zoals hier, waarbij de plattengronden duidelijk zijn bewaard, is zeer zeldzaam. In Sint-Amansberg - Hoge Weg zijn vijf gebouwen met een wandgreppel uit de vroege ijzertijd aanwezig, en ook in

Sint-Denijs-Westerm - Expo en Destelbergen - Eenbeekeinde zijn sporen uit de ijzertijd aangetroffen. Op de site Expo gaat het om bewoningssporen, in tegenstelling tot Eenbeekeinde waar het enkel funeraire sporen betreft.

Zowel op Sint-Amandsberg – Hogeweg, als de site Destelbergen - Eenbeekeinde zijn voornamelijk funeraire sporen aangetroffen, respectievelijk grafheuvels uit de middenbronstijd en een urneveld uit de ijzertijd. Beide opgravingen leverden weinig tot geen bewoningssporen op. De vraag kan hier worden gesteld of er een relatie is tussen de bewoning in de Kasteelwegel en deze begraafplaatsen.

De Romeinse periode is iets beter gekend in zandig Vlaanderen. De aanwezigheid van een erf in de vorm van een diepe gracht met daartegen de bewoning (hier enkel een eenschepig gebouw), dumps van huishoudelijk afval en de aanwezigheid van een waterput in de buurt is een gekend fenomeen. Dergelijke erven zijn aangetroffen in Destelbergen – Eenbeekeinde, Sint-Denijs-Westerm - Expo en het Kluizendokproject. De Romeinse sporen op deze site versterken echter het beeld van een intense occupatie in de 2de eeuw in onze contreien.

- Is er een (landschappelijke?)aanwijzing waarom de nederzettingssporen zich tot deze zone beperken?

Het perceel en de omgeving vertonen een microreliëf waarbij de zuidelijke deel hoger is gelegen dan de noordelijke deel. Het gaat om een zeer lichte helling van een dekzandrug. Ten noorden van het terrein liep/loopt een beek. Dit lager gelegen gedeelte vormt een natuurlijk overstromingsgebied.

Van dit kleine hoogteverschil is dankbaar gebruik gemaakt tijdens de metaaltijden. De occupatie bevindt zich immers niet toevallig enkel op de flank van deze rug, al is aanwezigheid hoger op de helling niet uitgesloten. Dit deel is immers in de 20ste eeuw afgetopt. Enkele diepere, duidelijke sporen wijzen erop dat ook dit zuidelijke deel occupatie kende.

Opmerkelijk is dat de Romeinse sporen lager op de helling zijn gelegen. Het gaat hier echter slechts om erfgracht en een gebouw dat mogelijk niet als hoofdgebouw heeft dienst gedaan. De 2de eeuw werd gekenmerkt door een tijdelijke opwarming en verdroging van het klimaat.¹¹⁰ Dit kan ertoe hebben geleid dat tijdens de Romeinse

¹¹⁰ Meylemans & Verdurmen, 2015, 25.

occupatie de bewoners de mogelijkheid zagen om hun erf naar het noorden, richting de drogere beekvallei uit te breiden.

Opmerkelijk is de identieke oriëntatie van de grachten doorheen de tijd. Dit heeft duidelijk te maken met het microreliëf waarbij de (perceels- en/of erf-)grachten zijn gegraven in functie van de afwatering in noordelijke richting.

- Wat is de interne structuur binnen de erfinrichting? Is er sprake van meerdere fasen?

Voor de metaaltijden is er geen sprake van een strikte erfinrichting wegens het ontbreken van duidelijke grachten, kuilen, waterputten, Het enige dat moet worden opgemerkt is dezelfde NW-ZO oriëntatie van bijna alle gebouwen.

De erfstructuur in de Romeinse periode is duidelijker. De oriëntatie is voornamelijk quasi N-Z gericht. Een gebouw, evenals een palissade liggen parallel aan een reeks greppels. Wellicht gaat het hier om een meerfasige erfafbakening. Een van de grachten eindigt vlak voor een waterput. Op het einde van deze gracht is een dump met bewoningsafval aangetroffen. De rest van het Romeinse erf ligt ten westen van het onderzochte perceel.

- Kan er een periodisering in het sporenbestand vastgesteld worden? Is er sprake van chronologische continuïteit?

Er is zeker sprake van continuïteit in de brede zin van het woord daar er bewoningsporen uit de middenbronstijd B, late bronstijd/vroege ijzertijd en de Romeinse periode (midden 2de eeuw) zijn aangetroffen.

De dateringen van een deel van de plattegronden blijft een heikel punt. Voornamelijk voor de drieschepige gebouwen lijkt een datering in de middenbronstijd B aannemelijk, ook al neigen zowel typologie als het aardewerk naar late bronstijd (en vroege ijzertijd). Enkel voor de plattegrond met standgreppel en het tweeschepige bijgebouw wordt met zekerheid de overgangperiode late bronstijd/vroege ijzertijd naar voor geschoven, met voorkeur voor de vroege ijzertijd.

De densiteit van de huisplattegronden uit de middenbronstijd, late bronstijd en/of ijzertijd is zeer hoog. Dit wijst er mogelijk op dat bewoningscontinuïteit enger mag worden beschouwd. De vrij gelijkaardige opbouw van de huizen, maar toch enig verschil in palenzetting, doet veronderstellen dat verschillende generaties na elkaar, of met

slechts korte tussenposes, hier verbleven. Dit staat echter in contrast met wat wordt aangenomen in deze periode, namelijk dat er eerder sprake is van 'zwervende erven'. Hierbij zou eerder een nieuwe locatie worden gezocht om een huis op te trekken, en dit omwille van snelle uitputting van de zandgrond maar mogelijk ook om sociale redenen. Zelden zijn er in Vlaanderen uit deze periode overlappende plattegronden aangetroffen die wijzen op heropbouw. Families kozen er voor telkens een andere locatie op te zoeken voor de volgende 20-30 jaar.¹¹¹ Gerritsen haalt daarnaast aan dat 'mooie' plattegronden, waar geen verbouwingen zichtbaar zijn, mogelijk het resultaat zijn van slechts kortstondige bewoning.¹¹² De hoge densiteit aan duidelijke huisplattegronden in Sint-Amansberg laat veronderstelling dat indien alle factoren hiervoor gunstig waren (vruchtbaarheid van de grond, sociaal-economische redenen, ...) een langtijdige bewoning op eenzelfde plaats niet ondenkbaar was en men er voor koos om bij verval van een woning op dezelfde plaats een nieuwe woonst op te trekken, eerder dan dit te verbouwen. In dit kader mogen echter problemen als 'onzichtbare' verbouwingen (bovensgronds of minder diep) niet vergeten worden. Evengoed ligt er tussen 2 gebouwen een niet te vatten kloof van meerdere generaties.

- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten? Wat is de conserveringsgraad en de vondstdichtheid?

Het metaaltijdaardewerk is sterk fragmentair en daardoor moeilijk te determineren. Het aantal scherven is vrij laag, maar hoger dan wat normaal is voor bewoningssites in zandig Vlaanderen.

De dump in een Romeinse gracht bracht het meeste aardewerk aan het licht. Het is vrij goed bewaard. Sommige recipiënten konden worden gepuzzeld. In de overige Romeinse sporen is het aantal vondsten eerder laag.

- Wat kan er op basis van het organische en anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de datering van de aangetroffen structuren?

Voor de metaaltijden is een exacte datering aan de hand van weinig aardewerk niet eenvoudig. Per structuur werd ook te weinig aardewerk aangetroffen om deze chronologisch te ordenen. Daarnaast blijkt een discrepantie te zijn tussen de dateringen door middel van aardewerk en van de ¹⁴C-dateringen.

¹¹¹ Fokkens, 1997, 366.

¹¹² Gerritsen, 1998.

Algemeen zijn er enkele sporen met vondsten die zeker in de middenbronstijd kunnen gedateerd. Andere zijn dan weer typisch voor de overgangperiode late bronstijd – vroege ijzertijd. De sporen waaruit deze vondsten komen, kunnen echter vaak niet gelinkt worden met een bepaalde structuur.

Slechts één Romeinse gracht kan vrij exact worden gedateerd, namelijk tussen 125 en 175 n. Chr. op basis van het aardewerk. De datering van de waterput op basis van een ¹⁴C op hout weerlegt dit niet. Ook de omliggende Romeinse sporen worden in deze zelfde periode gedateerd, al is het wegens oversnijdingen duidelijk dat er verschillende fases aanwezig zijn.

- Wat kan er op basis van het vondstmateriaal gezegd worden over de materiële cultuur, het voedselpatroon en bestaansconomie?

De afwezigheid van silex is opmerkelijk. Er kan immers worden aangenomen dat in de middenbronstijd dit materiaal ook nog werd aangewend voor allerlei activiteiten.

Het materiaal uit de metaaltijden is te beperkt om uitspraak te doen over de materiële cultuur. Bepaalde randen en versieringsvormen zijn regionaal gekend.

Het Romeins materiaal bevat naast lokaal vervaardigd, handgevormd aardewerk ook regionaal gedraaid aardewerk (*Low Lands ware*). Daarnaast zijn bekens en potten afkomstig uit het Rijnland, kruiken uit Bavay en een amfoor uit de omgeving van Sevilla. Dit toont aan dat er zeker sprake is van interregionale handel. Opmerkelijk is de afwezigheid van *mortaria*, wrijfschalen die werden gehanteerd voor voedselbereiding. Deze vorm wordt op bewoningssites normaal vaak aangetroffen.

- Welke bijkomende informatie reikt het onderzoek aan in functie van occupatie uit deze periode in de onmiddellijke en brede omgeving rond het plangebied?

Er zijn tal van aanwijzingen dat de site zich niet beperkt tot het onderzocht perceel. Zowel bewoning uit de middenbronstijd - late bronstijd/vroege ijzertijd, alsook het Romeinse bewoningsareaal, blijkt naar het westen toe door te lopen. De aanwezigheid van Romeinse sporen aan de rand van de site, en de grote dump afval, wijzen erop dat de eigenlijke bewoning dicht in de buurt moet gelegen zijn.

Tegen de noordelijke opgravingswand lagen enkele spoortjes alsook de waterput. Deze sporen, evenals de grachten, wijzen erop dat ook op het lager gelegen gebied activiteit

moet zijn geweest. De proefsleuven wijzen echter op de afwezigheid van sporen in het noordoosten en de zone tegen de spoorweg. Mogelijk werd met de opgraving de oude 'bewoningsgrens' bijna bereikt.

Ondanks dat de huisplattegronden H1 en H2 zich volledig in het opgravingsvlak bevinden, is het niet onmogelijk dat naar het oosten toe nog sporen aanwezig zijn. Topografisch gezien loopt de kleine natuurlijke zandrug nog verder door, waardoor ook naar het oosten toe een ideale omgeving aanwezig is voor bewoning.

Als laatste was het duidelijk dat de bewoning zich ook verder uitstreckte naar het zuiden toe, hoger op de helling. Dat werd aangetoond door enkele diepere paalkuilen in dit deel van het terrein. Of er in bepaalde periodes ook bewoning was hogerop de zandrug, buiten het opgravingsvlak, is niet geweten. Tal van andere opgravingen en studies tonen aan dat de bewoning zich eerder op de flanken vestigden en niet op de top van een dergelijke zandrug.

8. SYNTHESE

Naar aanleiding van een geplande verkaveling tussen de Kasteelwegel en de spoorweg te Sint-Amandsberg voerde een team van Monument Vandekerckhove in opdracht van het bouwbedrijf Matexi van januari tot maart 2015 een archeologische opgraving uit op de site. Tijdens het voorafgaand vooronderzoek, uitgevoerd door BAAC Vlaanderen, was immers gebleken dat op een deel van het te verkavelen gebied een vrij hoog aantal archeologische sporen aanwezig waren. Deze dateerden uit de metaaltijden en Romeinse periode. Er werd door Onroerend Erfgoed en Stadsarcheologie Gent een zone van 4900m² geadviseerd voor een vlakdekkend archeologisch onderzoek. Omwille van de aanwezigheid van perceelsgrachten en omheiningen kon uiteindelijk 4520m² opgegraven worden.

Ondanks het beperkte oppervlak werd een voor Vlaanderen unieke site aangetroffen. De oudste sporen dateren uit de middenbronstijd, waarbij het mogelijk resten betreft van één of zelf twee gebouwen. Vier plattegronden worden in de middenbronstijd B/late bronstijd/ijzertijd geplaatst. Het gaat vrij ongekende bouwtypes. Deze ruime datering is te wijten aan een discrepantie tussen het type van de plattegronden, het aanwezige aardewerk en de dateringen verkregen door ¹⁴C-analyse. Twee plattegronden zijn gedateerd in de overgangperiode late bronstijd-vroege ijzertijd, met grotere waarschijnlijkheid in de vroege ijzertijd. Daarnaast is ook een deel van een Romeins erf aangesneden waaronder een eenbeukig gebouw, een erfgracht met dumpzone en een waterput.

De gegevens van de site Sint-Amandsberg - Kasteelwegel zijn niet enkel vernieuwend voor heel Vlaanderen wegens de aanwezigheid van nieuwe plattegrondtypes uit de metaaltijden; de combinatie van gegevens door middel van de typologie, het aardewerk en de ¹⁴C-dateringen wijzen erop dat de kennis betreffende deze periode nog beperkt is. Enkel nieuwe gegevens kunnen de hier naar voor gebrachte data en hypotheses versterken of eventueel ontkrachten.

9. LITERATUUR

- **Uitgegeven bronnen**

AMPE, C., BOURGEOIS, J., CROMBÉ, PH., FOCKEDEY, L., LANGOHR, R., MEGANCK, M., SEMEY, J., VAN STRYDONCK, M., 1996, The circular view. Aerial photography and the discovery of Bronze Age funerary monuments in East- and West-Flanders (Belgium). *Germania* 74., 54-94.

ANNAERT, R. & DE BIE, M., 2006, Een woonerf uit de midden-bronstijd te Weelde ontdekt tijdens de ruilverkavelingswerken Poppel (gem. Ravels, prov. Antwerpen), *Relicta* 1, 49-80.

ARNOLDUSSEN, S. & FOKKENS, H., 2008, Bronze Age settlements in the Low Countries: an overview. In: ARNOLDUSSEN & FOKKENS (ed), *Bronze Age settlements in the Low Countries*, Oxford, 17-40.

BERKVENS, R., 2004, Bewoningsporen uit de periode Late Bronstijd – Midden-IJzertijd (1100-400 v.Chr.). In: KOOT C.W. & BERKVENS R. (red.), Bredase akkers eeuwenoud. 4000 jaar bewoningsgeschiedenis op de rand van zand en klei. *Erfgoedstudies Breda* 1, *Rapportage Archeologische Monumentenzorg* 102, Breda: 95-150.

BOURGEOIS, J., 1991, Nederzettingen uit de late bronstijd en vroege ijzertijd in westelijk België: Sint-Denijs-Westrem en Sint-Gillis-Waas. In: FOKKENS H. & ROYMANS N. (Red) Nederzettingen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in de Lage Landen, *Nederlandse Archeologische Rapporten* 13. 171-179.

BOURGOIS, J. & VAN STRYDOCK, M., 1995, ¹⁴C-datering van een huis uit de vroege ijzertijd te Sint-Gillis-Waas (O/-VI.). *Lunula. Archaeologia protohistorica* III, 66-67.

BOURGEOIS, J., 1993, De nederzetting uit de vroege ijzertijd van Sint-Gillis-Waas "Reepstraat"(O.-VI.): 1991-1992. *Lunula. Archaeologia protohistorica* I, 59-61.

BOURGEOIS, J. & TALLON, M., 2009, From Picardy to Flanders: Transmanche connections in the Bronze Age, In: Clark P. 2009, Bronze Age connections – Cultural contact in prehistoric Europe, 38-59.

CHARLES, L., LALEMAN M.C., LIEVOIS D. & STEURBAUT, P., 2008, *Van Walsites en speelhoven. Het vrije van Gent bij Jacques Horenbault*, Gent.

CROMBE, PH. & BOURGEOIS, J., 1993, Een midden-bronstijd nederzetting te Maldegem-Burkel (O.-VI.): Resultaten van de opgravingscampagne 1992. *Archeologisch jaarboek Gent 1992*, 35-48.

CROMBE, PH., 1993, De nederzetting uit de midden-bronstijd te Maldegem "Burkel" (O.-VI.), *Lunula Archaeologia Protohistorica* I, 3-6.

CROMBE, PH., DE CLERCQ, W., MEGANCK, M. & BOURGEOIS, I., 2005, Een meerperiodensite bij de vallei van de Ede te Maldegem-Burkel (gem. Maldegem). Menselijke aanwezigheid uit de Steentijd, een nederzetting en grafheuvel uit de Bronstijd en een nederzetting uit de Romeinse tijd. In: IN 'T VEN, I. & DE CLERCQ, W. (red.), *Een lijn door het landschap Archeologie en het VTN-project 1997-1998*. Deel II, Brussel, 93-117.

DE CLERCQ, W. & DEGRYSE, P., 2008. The mineralogy and petrography of Low Lands Ware 1 (Roman lower Rhin-Meuse-Scheldt basin; the Netherlands, Belgium, Germany). *Journal of Archaeological Science* 35. 448-458.

DE CLERCQ W., 2009. *Lokale gemeenschappen in het Imperium Romanum. Transformaties in rurale bewoningsstructuren en materiële cultuur in de landschappen van het noordelijk deel van civitas Menapiorum (provincie Gallia-Belgica, ca. 100 v. Chr. - 400 n. Chr.)*. Proefschrift voorgedragen tot het behalen van de graad van Doctor in de Archeologie.

DE CLERCQ, W., BASTIAENS, J., DEFORCE, K., DESENDER, K., ERVYNCK, A., GELORINE, V., HANECA, K., LANGOHR, R., VAN PETEGEM, A., 2001/2002, Waarderend en preventief archeologisch onderzoek op de Axxes-locatie te Merelbeke (prov. Oost-Vlaanderen): een grafheuvel uit de Bronstijd en een de nederzetting uit de Romeinse periode. *Archeologie in Vlaanderen* VIII, 123-164.

DE LAET, S. J., THOEN, H. & BOURGEOIS, J., 1986, Les fouilles du séminaire d'archéologie de la Rijksuniversiteit te Gent à Destelbergen-Eenbeekeinde (1960-1984) et l'histoire la plus ancienne de la région de Gent (Gand) I – La période préhistorique, *Dissertationes Archaeologicae Gandenses* XXIII, Brugge.

DE LOGI, A., 2014, Vijftig jaar archeologisch onderzoek op het Eenbeekeinde. *Heemkundige Kring De Oost-Oudburg* 51. 207- 231.

DE LOGI, A. & DALLE, S., 2013, Destelberge – Panhuisstraat. Archeologisch onderzoek 2011. *De Logi & Hoorne-rapport* 8. Onuitgegeven rapport.

DENIS, J., 1992. *Geografie van België*. Gemeentekrediet.

DE SITTERE, M., 1968, De urnenveldenkultuur in het gebied tussen Neder-Rijn Noordzee, *Dissertationes Archaeologicae Gandenses* XI, Brugge.

DALLE, S., BAEYENS, N. & LINTEN, S., 2013, Een vreemde eend in de bijt: een vermoedelijk bronstijdwoonstalhuis te Emblem, Oostmalsesteenweg, Ranst, Prov. Antwerpen, België), *Lunula* XXI, 92-63.

DYSELINCK, T., 2015, Gent-Hogeweg, het beeld vervolledigd (prov.Oost-Vlaanderen, België). *Lunula, Archaeologia protohistorica* XX, 23-29.

FOKKENS, H., 1991, Nederzettingssporen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in Oss-Ussen, wijk Mikkeldonk. In: FOKKENS H. & ROYMANS N. (Red) Nederzettingen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in de Lage Landen, *Nederlandse Archeologische Rapporten* 13. 93-109.

FOKKENS, H. 1997, The Genesis of urnfields: economic crisis or ideological change? *Antiquity* 71, 360- 373.

GYSELING, M., 1974, *Geschiedenis van Oostakker en Sint-Amandsberg tot 1794*. Oostakker.

GERRITSEN, F., 1998, Zwervende erven opnieuw bekeken: bewoningsdynamiek in het Maas-Demer-Scheldegebied (Nl.) in de ijzertijd. *Lunula, Archaeologia protohistorica* VI, 55-57.

HAZEN, P. & DRENTH, E., 2014, Bewoningssporen en een crematiegraf uit de bronstijd en ijzertijd aan de Tritsstraat te Kampenhout (prov. Vlaams-Brabant, België), *Lunula Archaeologia protohistorica* XXII, 89-91.

HABERMEHL, D., 2015, Een nederzetting uit de IJzertijd aan de Spelverstraat te Bilzen (prov. Limburg, België), *Lunula, Archaeologia protohistorica* XXI, 137-144.

HESSING, W., 1991, Bewoningssporen uit de midden-bronstijd en de vroege ijzertijd op 'De Horden' te Wijk bij Duurstede. In: FOKKENS H. & ROYMANS N. (Red) Nederzettingen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in de Lage Landen, *Nederlandse Archeologische Rapporten* 13. 41-52.

HERBIN, P., 2001, La céramique gallo-romaine dans la partie méridionale de la cité des Ménapiens et ses bords, SFECAG. *Actes du Congrès de Lille-Bavay*, 24-25 mei 2001, 75-95.

HERTOGHS, S. & VANDER CRUYSSSEN M., 2014, *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem. Gent, Sint-Amandsberg, Kasteelwegel*. BAAC Vlaanderen. Onuitgegeven basisrapport.

HIDDINK, H., 2014, *Materiaal en Methodes 2. Romeins aardewerk van de Zuid-Nederlandse zandgronden*. Amsterdam.

HOLWERDA, J.H., 1941. *De Belgische waar in Nijmegen. Beschrijving van de verzameling van het museum G.M. Kam te Nijmegen*. 's Gravenhage.

HOORNE, J., 2011. Sint-Denijs-Westrem - Flanders Expo zone 5 / ECPD. Rapportage archeologische opgraving 07/03-04/05/2011, *GATE Rapport* 28, Bredene. Onuitgegeven basisrapport.

HOORNE, J., BARTHOLOMIEUX, B., CLEMENT, C., DE DONCKER G., MESSIAEN L. & VERBRUGGE A., 2008, *Sint-Denijs-Westrem - Flanders Expo Zone 2 & 3: Archeologische weggofferbegeleiding van 13 mei tot 7 juli 2008*, Gent. Onuitgegeven basisrapport.

HOORNE, J., BARTHOLOMIEUX, B., DE CLERCQ, W. & DE MULDER, G., 2009, *Sint-Denijs-Westrem - Flanders Expo Zone 1: Archeologisch onderzoek van 15 juni tot 15 november 2007 (stad Gent, Provincie Oost-Vlaanderen)*. Onuitgegeven basisrapport.

HOORNE, J. & VANHEE, D., 2007, Een huisplattegrond uit de vroege ijzertijd te Aalter - *Kerkhof* (provincie Oost-Vlaanderen), *Lunula Archaeologia Protohistorica* XV, 155-162.

LAUWERS, B. & DE REU, J., 2011, Een midden-bronstijdbewoning te Sint-Gillis-Waas – Kluizenmolen (prov. Oost-Vlaanderen, België), *Lunula Archaeologia Protohistorica XIX*, 27-33.

LALOO, P., DE CLERCQ, W., PERDAEN, Y. & CROMBÉ, P., 2009, Het Kluizendokproject. Basisrapportage van het preventief archeologisch onderzoek op de wijk Zandeken (Kluizen, gem. Evergem, prov. Oost-Vlaanderen). December 2005-december 2009, *UGent Archeologische Rapporten* 20. Onuitgegeven basisrapport.

MEYLEMANS, E. & VERDURMEN I., 2015, Het Sigmapien en de erfgoedpuzzel in de Kalkense Meersen. *Monumenten, landschappen en Archeologie* 34(2), 20-39.

ROYMANS, N. & FOKKENS, H., 1991, Een overzicht van veertig jaar nederzettingsonderzoek in de Lage Landen. In: FOKKENS H. & ROYMANS N. (Red) *Nederzettingen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in de Lage Landen, Nederlandse Archeologische Rapporten* 13, 1-20.

SCHINKEL, E., DALLE, S., SADONES, S., VANHOLME, N. & BONQUET, T., 2009, Archeologisch onderzoek Knesselare Hoekstraat 29 juni tot 11 september 2009. *Klad-Rapport* 16. Onuitgegeven basisrapport.

SLOFSTRA, J. , 1991, Een nederzetting uit de vroege ijzertijd op de Heesmortel bij Riethove. In: FOKKENS H. & ROYMANS N. (Red) *Nederzettingen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in de Lage Landen, Nederlandse Archeologische Rapporten* 13. 141-151.

SMEETS, M. & BERVOETS, G., 2012, Het archeologisch onderzoek aan het Molenveld te Elewijt. *Archeo-rapport* 135. Onuitgegeven basisrapport.

THEUNISSEN L., 1999, Midden-bronstijdsamenlevingen in het zuiden van de Lage Landen – Een evaluatie van het begrip ‘Hilversum-cultuur’, doctoraatsthesis.

VAN BODEGRAVEN, N., 1991 Nederzettingssporen uit de late bronstijd en de vroege ijzertijd op de Everse Akkers in St.-Oedenrode. In: FOKKENS H. & ROYMANS N. (Red) *Nederzettingen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in de Lage Landen, Nederlandse Archeologische Rapporten* 13. 129-139.

VAN DE VIJVER, M., KEPPENS, K. & VANDENDRIESSCHE, H., 2013, Gebouwen, grafcircels, rechthoeken en bijzondere grachten. Voorlopig verslag van sporen uit de

bornd- en ijzertijd te Aalter-Woestijne (prov. Oost-Vlaanderen, België), *Lunula Archaeologia protohistorica* XXI, 3-9.

VAN RANST, E. & SYS, C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*. Universiteit Gent. Laboratorium voor Bodemkunde.

VERBEECK, H., & ANNAERT, R., 2007. Kontich – Duffelsesteenweg. Nederzettingssporen en een grafveld uit de vroege ijzertijd, campagne 2005/2006 (provincie Antwerpen). *Lunula Archaeologia protohistorica* XV, 167-172.

VERHULST, A., 1995, *Landschap en Landbouw in Middeleeuws Vlaanderen*, Brussel.

VERHULST, A., 1995. *Landschap en Landbouw in Middeleeuws Vlaanderen*. Gemeentekrediet.

VERLINDEN, A.D., 1991, Huizen uit de bronstijd en vroege ijzertijd te Colmschate. In: FOKKENS H. & ROYMANS N. (Red) Nederzettingen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in de Lage Landen, *Nederlandse Archeologische Rapporten* 13, 31-40.

VERWERS, W.H.J., 1991, Bewoningssporen uit de vroege ijzertijd aan de Kloosterstraat te Den Dungen. In: FOKKENS H. & ROYMANS N. (Red) Nederzettingen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in de Lage Landen, *Nederlandse Archeologische Rapporten* 13. 163-170.

WEBSTER, P., 1995, Romain Samian Pottery in Britain. *Practical handbook in Archaeology* 13. Council for British Archaeology.

• **Internetbronnen**

- <http://www.gisoost.be>
- <http://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be>
- https://www.milieuinfo.be/dms/d/d/workspace/SpacesStore/417aadac-822a-4401-965e-ea9a4119f0a6/eenduidige%20legende_bodemkaart.pdf
- <https://www.dov.vlaanderen.be>
- <https://www.geopunt.be>
- <http://cai.onroerendergoed.be>

10. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Resultaten van de ¹⁴C-dateringen (Deel 1, 2 en 3) (KIK)
- Bijlage 2: Inventaris van het hout uit S881
- Bijlage 3: Rapport Dendrochronologie en houtsoortbepaling (Van Daalen Dendrochronologie)
- Bijlage 4: Conservatiefiche (N. Cleeren)
- Bijlage 5: Analyse van de crematieresten uit S29 (A. Pijpelink)
- Bijlage 6: Resultaten van de ¹⁴C-datering op de waterput (KIK)
- Bijlage 7: Waardering macroresten (GATE)
- Bijlage 8: Overzichtsplan, vlak 1
- Bijlage 9: Overzichtsplan, vlak 2
- Bijlage 10: Projectie van het opgravingsvlak op de proefsleuvenplan
- Bijlage 11: Detailplan, noord
- Bijlage 12: Detailplan, centraal - noord
- Bijlage 13: Detailplan, centraal - zuid
- Bijlage 14: Detailplan, zuid
- Digitale drager met daarop alle plannen, dit rapport en bijlagen
- Database met foto's, sporenlijsten en inventarislijsten is te raadplegen via: <http://www.monarcho.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via info@monument.be.

2013/11878
2/10/2015

Monument Vandekerckhove
Oostrozebekestraat 54
8770 Ingelmunster

RADIOCARBON DATING REPORT

Bellem

RICH-22284 (S43 L4 inv nr 1) : 342±28BP

68.2% probability

1480AD (23.5%) 1530AD

1550AD (44.7%) 1640AD

95.4% probability

1460AD (95.4%) 1640AD

Sint-Amandsberg

RICH-22281 (SIKA S256 inv139) : 3019±32BP

68.2% probability

1380BC (7.7%) 1350BC

1300BC (60.5%) 1210BC

95.4% probability

1390BC (92.8%) 1160BC

1150BC (2.6%) 1120BC

RICH-22282 (SIKA S54 inv10) : 1797±29BP

68.2% probability

140AD (60.8%) 260AD

300AD (7.4%) 320AD

95.4% probability

130AD (76.7%) 260AD

270AD (18.7%) 330AD

RICH-22283 (SIKA S670 inv143) : 2381±30BP

Met vriendelijke groeten,

Mark Van Strydonck

Mathieu Boudin

mark.vanstrydonck@kikirpa.be

Mathieu.boudin@kikirpa.be

2013/11878
27/10/2015

Monument Vandekerckhove
Oostrozebekestraat 54
8770 Ingelmunster

RADIOCARBON DATING REPORT

Sint-Amandsberg Kasteellaan

RICH-22316 (SIKA S992 inv 155) : 3014±32BP

68.2% probability
1380BC (6.0%) 1350BC
1300BC (62.2%) 1210BC
95.4% probability
1390BC (15.4%) 1330BC
1320BC (80.0%) 1120BC

RICH-22292 (SIKA S227 inv 157) : 3010±32BP

68.2% probability
1370BC (4.8%) 1350BC
1300BC (63.4%) 1200BC
95.4% probability
1390BC (12.9%) 1330BC
1310BC (82.5%) 1120BC

RICH-22295 (SIKA S105 inv 182) : 3140±32BP

68.2% probability
1450BC (60.0%) 1390BC
1340BC (8.2%) 1320BC
95.4% probability
1500BC (78.8%) 1370BC
1350BC (16.6%) 1300BC

RICH-22273 (SIKA S112 inv 129) : 3751±33BP

68.2% probability
2270BC (1.8%) 2260BC
2210BC (54.4%) 2130BC
2090BC (12.0%) 2050BC
95.4% probability
2290BC (73.9%) 2110BC
2100BC (21.5%) 2030BC

RICH-22276 (SIKA S243 inv 137) : 2554±32BP

68.2% probability
800BC (52.0%) 750BC
690BC (7.2%) 660BC
620BC (9.0%) 590BC
95.4% probability
810BC (56.0%) 740BC
690BC (9.6%) 660BC
650BC (29.8%) 540BC

RICH-22277 (SIKA S81 inv 127) : 2672±31BP

68.2% probability
890BC (1.4%) 880BC
845BC (66.8%) 800BC
95.4% probability
895BC (95.4%) 795BC

RICH-22278 (SIKA S462 inv 27) : 1901±31BP

68.2% probability
65AD (68.2%) 130AD
95.4% probability
20AD (95.4%) 220AD

RICH-22279 (SIKA S208 inv 13) : 3024±32BP

68.2% probability
1380BC (9.7%) 1350BC
1310BC (58.5%) 1210BC
95.4% probability
1400BC (92.3%) 1190BC
1180BC (1.3%) 1160BC
1150BC (1.8%) 1130BC

RICH-22274 (SIKA S454 inv 25) : 2909±32BP

68.2% probability

1190BC (3.9%) 1170BC

1160BC (6.0%) 1140BC

1130BC (58.4%) 1030BC

95.4% probability

1210BC (95.4%) 1000BC

RICH-22275 (SIKA S488 inv 141) : 2992±31BP

68.2% probability

1280BC (57.3%) 1190BC

1180BC (4.3%) 1160BC

1150BC (6.6%) 1130BC

95.4% probability

1380BC (3.6%) 1350BC

1310BC (91.8%) 1110BC

RICH-22280 (SIKA S206 inv 12) : 3242±31BP

68.2% probability

1600BC (8.8%) 1580BC

1540BC (59.4%) 1450BC

95.4% probability

1610BC (95.4%) 1440BC

Met vriendelijke groeten,

Mark Van Strydonck

mark.vanstrydonck@kikirpa.be

Mathieu Boudin

Mathieu.boudin@kikirpa.be

2013/11878
25/11/2015

Monument Vandekerckhove
Oostzebekestraat 54
8770 Ingelmunster

RADIOCARBON DATING REPORT

Sint-Amandsberg

RICH-22373 (SIKA S60 inv115) : 2227±33BP

68.2% probability

370BC (8.7%) 350BC

310BC (59.5%) 200BC

95.4% probability

390BC (95.4%) 200BC

Met vriendelijke groeten,

Mark Van Strydonck

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Mark Van Strydonck', with a long horizontal flourish extending to the right.

mark.vanstrydonck@kikirpa.be

Mathieu Boudin

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Mathieu Boudin', with a circular flourish underneath.

Mathieu.boudin@kikirpa.be

Bijlage 2 : Beschrijving van het hout uit waterput S881

(De gegevens zijn aangevuld met de resultaten van de houtsoortbepaling)

Hout 1 (Inv. Nr. 350)

Vorm: balk

Afmetingen: lengte=88 cm, breedte= 13cm, dikte= variërend

Houtsoort: eik

Opmerkingen: de vorm van de balk volgt de kromming van een weer

Bewaring: goed, gebroken in 3 grotere stukken bij het uithalen

(verzaagd en opgestuurd voor dendro, 09/09/2015, niet weerhouden)

Hout 2 (Inv. Nr. 351)

Vorm: aangepunt paaltje

Afmetingen: max. lengte= 29 cm, doorsnede= 5,5 cm

Houtsoort: iep

Opmerkingen: de punt is bewaard

Bewaring: vrij goed

(verzonden voor houtsoortanalyse, niet bewaard)

Hout3 (Inv. Nr. 352)

Vorm: punt van paaltje

Afmetingen: lengte=11,5 cm, diameter=3cm

Houtsoort: ?

Opmerkingen: enkel het uiteinde is bewaard

Bewaring: goed

Hout 4 (Inv. Nr. 353)

Vorm: punt van paaltje

Afmetingen: lengte=11 cm, diameter=2,5cm

Houtsoort: ?

Opmerkingen: slechts de punt is bewaard

Bewaring: goed

Hout 5 (Inv. Nr. 354)

Vorm: aangepunt paaltje

Afmetingen: lengte=24,5cm, diameter=3cm

Houtsoort: berk?

Opmerkingen: deel van de schors is bewaard, ook de punt bewaard

Bewaring: goed

Hout 7 (Inv. Nr.355)

Vorm: plank

Afmetingen: lengte=29cm, breedte= 12cm,
dikte=2cm

Houtsoort:eik?

Opmerkingen: kwartiers gekliefd? (de plank is dunner
aan 1 kant)

Bewaring: goed

Hout 9 (Inv. Nr. 356)

Vorm: aangepunt paaltje

Afmetingen: lengte=36cm, diameter=5,4cm

Houtsoort: wilg

Opmerkingen: een half paaltje, de punt is bewaard,
de schors is bewaard.

Bewaring: goed

(verzonden voor houtsoortanalyse, niet bewaard)

Hout 10 (Inv. Nr.357)

Vorm: plank

Afmetingen: Lengte=86cm, breedte= 15cm; dikte=
1,5cm

Houtsoort: eik

Opmerkingen: mogelijk langs 1 zijde schors of
spinhout bewaard, kwartiershout?

Bewaring: goed

(verzaagd en opgestuurd voor dendro-analyse,
09/09/2015, weerhouden maar geen goede
resultaten, staal bewaard)

Hout 11 (Inv. Nr. 358)

Vorm: paal

Afmetingen: Lengte=36cm

Houtsoort: iep

Opmerkingen: klein beetje schors bewaard. Ca. 8
jaarringen

Bewaring: goed

(verzonden voor houtsoortanalyse, niet bewaard)

Hout 12 (Inv. Nr. 359)

Vorm: plank,

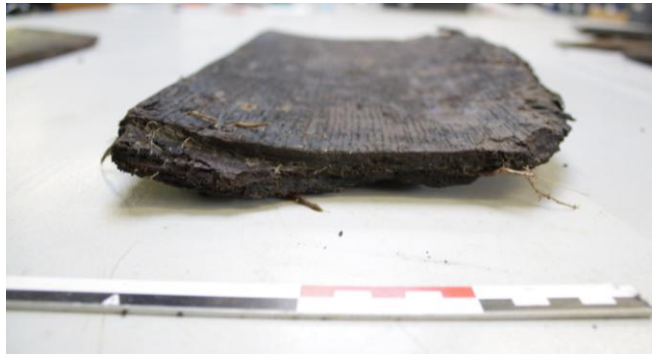
Afmetingen: lengte=51,5cm, breedte=24cm,
dikte=1,9cm

Houtsoort: eik

Opmerkingen: Staat wat bol. Binnenkant lijkt verkoold
(verhit) duidelijk deels doorgezaagd; gaatjes van
houtworm; een stukje schors dat ertegen hing is
bewaard tijdens het wassen

Bewaring: goed

(verzaagd en opgestuurd voor dendro-analyse,
09/09/2015, niet weerhouden, staal bewaard)

Hout 14 (Inv. Nr. 360)

Vorm: aangepunt paaltje

Afmetingen: lengte=18cm, diameter= 4,5cm

Houtsoort: ?

Opmerkingen: puntje zelf is afgebroken, de schors zelf
is niet bewaard

Bewaring: goed

Hout15 (Inv. Nr. 360)

Vorm: aan gepunt paaltje

Afmetingen: lengte=16cm, diameter=2 cm

Houtsoort: ?

Opmerkingen:

Bewaring: goed

Hout16 (Inv. Nr. 361)

Vorm: aan gepunt paaltje

Afmetingen: lengte=7cm; breedte= 4cm

Houtsoort: els

Opmerkingen: de schors is zeer goed bewaard

Bewaring: goed

(verzonden voor houtsoortanalyse, niet bewaard)

Hout 17 (Inv. Nr. 362)

Vorm: plank

Afmetingen: Lengte: 93cm, breedte= 11,5cm,

dikte=2cm

Houtsoort:eik

Opmerkingen: het broos uiteinde is afgebroken. In oorsprong was de plank ca. 10cm langer.

Bewaring: goed

(verzaagd en opgestuurd voor dendro-analyse, 09/09/2015, niet weerhouden, staal bewaard)

Hout 18 (Inv. Nr. 362)

Vorm: plank

Afmetingen: Lengte=27,5cm, breedte= 15,5cm,

dikte=0,5 cm

Houtsoort: eik

Opmerkingen: zeer dun en broos

Bewaring: goed

Hout 19 (Inv. Nr. 363)

Vorm: plank

Afmetingen: lengte=57cm, breedte=11,5cm, dikte=1,6cm

Houtsoort: eik?

Opmerkingen: niet mooi recht geschaafd

Bewaring: goed

Hout 20 (Inv. Nr. 364)

Vorm: paaltje

Afmetingen: lengte= 11,5; breedte=3,5cm

Houtsoort:

Opmerkingen: punt is niet bewaard (afgebroken). Er kunnen ca. 7 jaarringen worden geteld

Bewaring: goed

Hout 21 (Inv. Nr. 365)

Vorm: aangepunt paaltje

Afmetingen: lengte=23, diameter=5cm

Houtsoort: els

Opmerkingen: de schors is bewaard, evenals de punt

Bewaring: goed

(verzonden voor houtsoortanalyse, niet bewaard)

Hout 22 (Inv. Nr. 366)

Vorm: plankje

Afmetingen: lengte=25,5cm, breedte= 7,5cm, dikte= 1cm

Houtsoort:

Opmerkingen: mogelijk een hoekje uit gezaagd?

Bewaring: goed

Hout 23 (Inv. Nr. 367)

Vorm: stukje paal

Afmetingen: lengte=11,5cm

Houtsoort: berk?

Opmerkingen: de schors bewaard

Bewaring: matig

Hout 24 (Inv. Nr. 368)

Vorm: aangepunte paal

Afmetingen: lengte=35cm, breedte= 7,5cm

Houtsoort: berk?

Opmerkingen: dikkere paal dan de rest, weinig schors bewaard

Bewaring: goed

(bovenste deel dmv ¹⁴C-datering geanalyseerd)

Hout: twijgje (Inv. Nr.369)

Vorm: takje

Afmetingen: lengte: 18

Houtsoort: els

Opmerkingen: 3-jarig takje, de schors is bewaard

Bewaring: goed

(verzonden voor houtsoortanalyse, niet bewaard)

Sint-Amandsberg, Kasteelwegel

Dendrochronologisch onderzoek

Van Daalen Dendrochronologie

Projectnummer: 15.076

Uitgevoerd: oktober 2015

Auteur: ir. S. van Daalen

Opdrachtgever: Monument Vandekerckhove nv

Contact:

H.G. Gooszenstraat 1, kamer 15, 7415 CL Deventer

vandaalen@dendro.nl

www.dendro.nl

tel: +31 (0)630114237

Copyright: Monument Vandekerckhove nv/Van Daalen Dendrochronologie

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Monument Vandekerckhove nv en/of Van Daalen Dendrochronologie.

INLEIDING

Monument Vandekerckhove nv voerde archeologisch onderzoek langs de Kasteelwegel in Sint-Amandsberg (B). Met het oog op dendrochronologisch en houtsoortenonderzoek zijn tien houten vondsten van de opgraving aangeleverd.

Het onderzoek is uitgevoerd in oktober 2015 op het laboratorium van Van Daalen Dendrochronologie te Deventer (NL).

METHODE

Selectie en vooronderzoek

Voor ieder monster is nagegaan of het een dateerbare houtsoort betrof, of het voldoende jaarringen leek te hebben (minimaal 70) en of het jaarringpatroon vrij was van verstoringen. Waar mogelijk wordt voorkeur gegeven aan monsters met spinhout of wankant (zie hieronder). Voor monsters waarvan de houtsoort niet met het blote oog bepaald kon worden is aan de hand van microscopische coupes en een determinatiesleutel¹ de houtsoort bepaald.

Meting(en)

Geschikt bevonden monsters hebben elk een unieke metingcode toegekend gekregen en zijn volgens standaard methodes langs één of meerdere radiale trajecten geprepareerd.² Langs ieder radiaal traject zijn de jaarringbreedtes ingemeten met een daartoe ingerichte meetopstelling.³ Waar meerdere metingen aan hetzelfde monster verricht zijn, zijn deze gemiddeld tot één meting zodat ieder individueel element altijd door één meting vertegenwoordigd wordt (zie tabel 2).

Bij het inmeten is gelet op aanwezigheid van spinhout of wankant.⁴ Deze informatie wordt gebruikt voor het schatten van een kapjaar of kapinterval. Hierbij worden de volgende situaties onderscheiden (zie tabel 1). De codering is gebaseerd op Baillie (1982, p.61) en wordt toegelicht in bijlage 1.

¹ Schweingruber, 1990.

² Pilcher 1990.

³ Een Velmex meetopstelling met Acu-Rite QV10-V lineaire codeerder met een nauwkeurigheid van 10 µm gekoppeld aan een Euromex binoculair microscoop met een vergroting van 10 en 30 maal.

⁴ De termen spinhout en wankant worden toegelicht in bijlage 1.

Tabel 1. Verschillende schattingsmethoden voor kapintervallen voor een datering in het jaar x.

code	omschrijving	notatie
A	wankant aanwezig, kapinterval vastgesteld buiten groeiseizoen van laatste jaar.	herfst/winter x/x+1
A1	wankant aanwezig, kapinterval vastgesteld tijdens groeiseizoen van laatste jaar.	zomer x
A2	wankant aanwezig; kapinterval vastgesteld in aanvang van volgend groeiseizoen.	lente x+1
B	geen wankant, spinhout deels aanwezig; Bayesiaanse schatting van een kapinterval (alleen voor eik)	mediaan, ($2 \cdot \delta$ interval)
C	alleen spinhoutgrens aanwezig; schatting van een kapinterval (alleen voor eik)	mediaan, ($2 \cdot \delta$ interval)
D	geen spinhout aanwezig (alleen voor eik)	na x+min. aantal spinhout
E	geen spinhout aanwezig	na x

Dateringsonderzoek

De meting is met behulp van dendrochronologische software⁵ met referentiecurven vergeleken.

Voor iedere positie tussen de metingen zijn twee parameters berekend:

1. Student t-waarde. De t-waarde beschrijft de overeenkomst tussen twee getallenreeksen voor een gegeven positie. Hoe hoger deze waarde, hoe sterker de gelijkheid is; een t-waarde hoger dan 5 komt grofweg neer op een kans van 1 op 10.000 dat de gevonden uitslag op toeval berust en kan als een indicatie voor een datering beschouwd worden. Voorafgaand aan het berekenen van de t-waarde worden de jaarringbreedtes logaritmicus getransformeerd⁶ zodat deze een normale verdeling benaderen.
2. *Gleichläufigkeit* (GLK); het percentage van de intervallen tussen twee jaren waarin de meting en referentiecurve gelijktijdig een stijging of daling in het jaarringpatroon laten zien. In de praktijk wordt een GLK van minder dan 62 als zwak beschouwd.

Synchronisaties die aan de statistische vereisten voldoen zijn door de dendrochronoloog visueel beoordeeld. De synchronisatie is vervolgens geaccepteerd of verworpen.

⁵ PAST4. Uitgegeven door SCIEM, Wenen (Oostenrijk). www.sciem.com

⁶ De zogeheten transformatie van Hollstein (Hollstein 1980).

RESULTATEN

Selectie en vooronderzoek

Vier monsters, in alle gevallen eik (*Quercus* sp.), zijn aangeleverd voor dendrochronologisch onderzoek. Eén monster was geschikt voor dendrochronologisch onderzoek (zie tabel 2). Van de overige zes vondsten was alleen de houtsoort relevant. Uit houtanatomisch onderzoek bleek het om soorten met een voorkeur voor natte groeiomstandigheden te gaan: els (*Alnus glutinosa* Gaertn.), iep (*Ulmus* sp. L.) en wilg (*Salix* sp.).

Metingen

Tabel 2. Overzicht van de meetgegevens. n : aantal jaarringen, $n_{(s)}$: aantal spintringen, type: schattingswijze voor het kapinterval conform tabel 1.

In bijlage 2 is een grafische weergave van de meting opgenomen.

spoonr.	inv.nr.	omschrijving	houtsoort	meting	n	$n_{(s)}$	type
881	350	plank H01	eik	-			
881	351	staak H02	iep	-			
881	356	staak H09	wilg	-			
881	357	plank H10	eik	15.076.001	73	5	B
881	358	staak H11	iep	-			
881	359	plank H12	eik	-			
881	361	staak H16	els	-			
881	362	plank H17	eik	-			
881	365	staak H21	els	-			
881	369	staak	els	-			

Dateringsonderzoek

Voor de meting konden geen overtuigende resultaten gevonden worden.

INTERPRETATIE

Gezien het uitblijven van resultaten (zie tabel 3) is verdere interpretatie niet mogelijk.

Tabel 3. Schatting van de kapintervallen. Het type is de schatting volgens tabel 1.

spoonr.	inv.nr.	meting	eind	kapinterval	type
881	357	15.076.001	-	-	B

LITERATUUR

Baillie, M.G.L., 1982: *Tree-ring dating and Archaeology*. ISBN 0-7099-0613-7. Croom Helm Ltd. London.

Bronk Ramsey, C., 2009: Bayesian analysis of radiocarbon dates. In: *Radiocarbon*, 51(1), pp. 337-360.

Hollstein, E., 1980: *Trierer Grabungen und Forschungen. Band XI*, Rheinisches Landesmuseum Trier. ISBN 3-8053-0096-4. Verlag Philipp von Zabern, Mainz am Rhein.

Pilcher, J.R., Sample preparation, Cross-dating, and Measurement. In: Cook, E.R., Kairiukstis, L.A., (eds) 1990: *Methods of Dendrochronology, Applications in the Environmental Sciences*. Kluwer Academic Publishers. ISBN 0-7923-0586-8.

Schweingruber, F.H., 1990: *Mikroskopische Holzanatomie. Formenspektren mitteleuropäischer Stamm- Und Zweigölzer zur Bestimmung von recentem und subfossilem Material*. 226 pp. Zürcher AG. ZugOxf.: 811.1 __ 016 : 810 : 814.7 (4). 3^e druk.

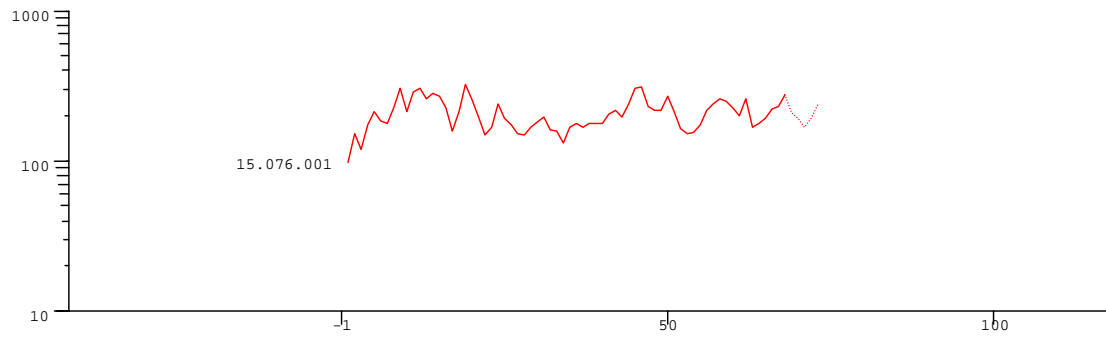
BIJLAGE 1

- A. Wankant aanwezig: De jaarringgrens van de buitenste jaarring direct onder de bast maakt het mogelijk het seizoen te bepalen waarin de boom gekapt is. Aanwezigheid van de wankant betekent per definitie dat het spinhout volledig aanwezig is. Het seizoen waarin de boom gekapt is volgt uit de mate waarin de buitenste ring gevormd is:
1. A: De buitenste jaarring is volledig gevormd. Het kapinterval valt buiten het groeiseizoen van de laatste (gedateerde) jaarring.
 2. A1: De buitenste jaarring is niet volledig gevormd. Het kapinterval valt in het groeiseizoen van de laatste (gedateerde) jaarring.
 3. A2: Alleen de aanzet tot de buitenste jaarring is aanwezig. Deze jaarring wordt niet ingemeten. Het kapinterval valt aan het begin van het groeiseizoen volgend op de laatste (ingemeten) jaarring.
- B. Spinhout aanwezig: Het spinhout is de buitenste zone van de stam waar het hout nog niet is omgezet in kernhout. Niet alle houtsoorten vormen kernhout en alleen bij eik is het aantal jaarringen in het spinhout statistisch te omschrijven zodat een schatting gemaakt kan worden van het aantal ontbrekende jaarringen tot de wankant. Voor het berekenen van het kapinterval wordt OxCal⁷ gebruikt met door de auteur samengestelde spinhoutstatistieken. Hieruit volgt een jaartal dat het meest waarschijnlijk is (de mediaan), met daarom heen een $2 \cdot \delta$ (95,4%) betrouwbaarheidsinterval. Spinhoutstatistieken verschillen zijn niet voor alle herkomstgebieden hetzelfde, waardoor naar gelang de herkomst van het hout andere spinhoutstatistieken toegepast kunnen worden.
- C. Spinhoutgrens aanwezig: Als (een deel van) de contouren van een monster één en dezelfde jaarring volgen dan kan dit geïnterpreteerd worden als de overgang tussen het kernhout en het (niet meer aanwezige) spinhout. Hierbij wordt op dezelfde wijze als hierboven een kapinterval berekend. Hierbij moet de kanttekening geplaatst worden dat dit alleen met redelijke zekerheid vastgesteld kan worden als dit langs een voldoende groot deel van de contouren van het monster zichtbaar is.
- D. Geen spinhout aanwezig: Hierbij is het niet mogelijk een kapinterval te schatten en kan alleen gesteld worden dat in ieder geval een klein aantal spinhoutringen (6 stuks) volgt op het kernhout. De vroegst mogelijke datering wordt dan met een corresponderend aantal jaarringen gecorrigeerd. Dit geldt alleen voor eik.
- E. Geen spinhoutstatistieken beschikbaar of geen kernhoutvorming: Hierbij is het niet mogelijk een kapinterval te schatten en kan alleen gesteld worden dat het kapjaar ná de datering van de buitenste ring valt. Dit wordt zowel toegepast voor houtsoorten die geen kernhout vormen, of waarvoor het aantal spinhoutringen niet rekenkundig te omschrijven is.

⁷ Bronk Ramsey 2009.

BIJLAGE 2

Hier onder staat de meting afgebeeld met op de x-as staan de jaartallen, op de y-as de ringbreedtes op een logaritmische schaal, uitgedrukt in 1/100 mm. Het spinhout is gestippeld aangegeven.

CONSERVATIEFICHES

KERAMIEKVONDST - Sint-Amandsberg – Kasteelwegel (SIKA15)

Inv. Nr. SI KA 15 - 233

In opdracht van: **Monument Vandekerckhove**
Oostrozebekestraat 54
8770 Ingelmunster

Datum afgeleverd: 30-11-2015

MATERIAAL: Keramiek

Materiaal specifiek: aardewerk

TYPE: half potje (scherven van drie individuen)

Gebruikssporen: roetsporen buitenzijde

Technologische details: /

BEWAARTOESTAND voor behandeling:

Algemeen: zeer goed goed (stabiel object) slecht zeer slecht

Specifiek:

nat bewaard nat: volledig in blok nat: vulling aanwezig + folie rond het object

(grotendeels) droog bewaard

sterk uitgeloopte (deels gerehydrateerde) structuur deels uitgeloopte structuur

oppervlak schilfert decoratie (beschildering) schilfert

oppervlak microscheurtjes

barsten

breuken

Volledigheid

volledig bijna volledig > 50% < 50%

Enkel bodem bewaard gefragmenteerd Aantal fragmenten : > 20 < 20.

Vroegere ingrepen

ongeschikte verlijming ongeschikte aanvulling

geconsolideerd: het object werd kort na de opgraving geconsolideerd met Primal WS24 (acrylaatemulsie), 10% in gedemineraliseerd water.

Bewaartoeestand specifiek: Het potje heeft geen volledig profiel. De scherven zijn in extreem slecht bewaard en liggen deels nog in verband.

CONSERVATIE- behandeling:

Vrijmaken uit blok ontmanteld (scherven één voor één weggenomen, gereinigd en geconsolideerd)
 als geheel gereinigd en geconsolideerd (wegens te sterk verbrossend) – daarna leeggemaakt (aarde uit recipiënt verwijderd)

Vrijmaken specifiek :

Reiniging: Tijdens vrijmaken: met zachte borstels

Reinigen specifiek :

Stabilisering Geconsolideerd met Paraloid B72 (acrylaat):

10% in aceton/ethanol water

Stabilisering specifiek :

Reïntegratie : n.v.t.

Reconstructie – Steunvorm: Japans papier en Paraloid B72 (20%)

Verlijming scherven werden verlijmd met Paraloid B72 (inerte en reversibele acrylaatlijm) aan 40% in aceton/ethanol (50/50).

Preconsolideren van de breukranden – bij niet geconsolideerde objecten: Paraloid 5% in aceton/ethanol (20/80)

BEWAARTOESTAND na behandeling:

Algemeen: zeer goed goed slecht zeer slecht

chemisch stabiel onstabiel

structureel stabiel onstabiel - zeer fragiel

OPMERKING: toch met veel zorg hanteren! Object is toch veel fragieler dan het lijkt. Geen druk zetten op object.

Verpakking

transportverpakking: op steun van PE-schuimplaat, gebufferd met PE-zakken, gevuld met polyestervezel, in kartonnen doos.

Depotverpakking: hierbij wordt de kartonnen doos vervangen door een zuurvrije kunststof doos die enige luchtcirculatie toelaat. Ook hier wordt het object ondersteund door PE-schuimplaat en/of PE-schuimfolie en omringd met PE-‘kussen’ met polyestervezel.

Documentatie

Fotografie voor conservatie ja neen
na conservatie ja neen

AANBEVELINGEN

Hanteren: zo weinig mogelijk hanteren met handschoenen (katoen, nitril...)
Geen druk zetten op zone met barst.

Deponeren : deponeren in een gecontroleerde omgeving (16 à 18 °C, RV van max. 45-50% met maximale schommeling van 5% RV/24u. (zo stabiel mogelijk). Enkel in direct contact brengen met zuurvrije materialen.

Exposeren : tentoonstellen in een gecontroleerde omgeving (18 à 20 °C, RV tot 40 %, idealiter met maximale schommeling van 5% RV/24u. (zo stabiel mogelijk).
Enkel omgeven met inerte, zuurvrije materialen en blootstellen aan koude lichtbronnen.

CONTROLE!: Het object regelmatig controleren (steekproef binnen de collectie) = 6 maandelijks: letten op bijkomende barsten en afschilfering van het oppervlak. Voor schadebeelden zie ook: "Schadeatlas Archeologie" (via depotwijzer en via Prov. Oost-Vlaanderen) en www.depotwijzer.be

Voor conservatie

Na Conservatie:

Fysisch antropologisch onderzoek van de crematieresten te Sint-Amandsberg (SIKA'15)

A. Pijpelink

Inleiding

Tijdens het veldonderzoek is één crematie aangetroffen. De crematie is in meerdere delen verzameld en bestaat daarom uit meerdere inventarisnummers.

Voor de analyse van crematieresten worden standaard de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Wat valt er te zeggen over het grafritueel? Wat is de verbrandingsgraad, de fragmentatiegraad en de intactheidsratio?
- Is het graf compleet? Welke lichaamsonderdelen zijn vertegenwoordigd en wat is hun onderlinge verhouding? Zijn er aanwijzingen voor verstoringen?
- Wat is de leeftijd bij overlijden en (indien volwassen) het geslacht?
- Hoeveel individuen zijn er minimaal in het graf bijgezet?
- Zijn er aanwijzingen voor bijgiften? Zo ja, zijn deze op de brandstapel mee verbrand of zijn deze na afloop van de crematie bijgezet?
- Is er een lichaamslengte te reconstrueren en zijn er sporen van botverandering door anatomische varianten, ziektes, geweld of ongevallen aanwezig?

Crematieonderzoek in het algemeen en de gebruikte methoden en technieken

Het gewicht en grafritueel

Het gewicht van de crematieresten is afhankelijk van vele factoren. Onder andere het grafritueel en de depositiewijze hebben invloed op de hoeveelheid crematieresten. Zo blijft in een urn het botmateriaal veel beter beschermd dan wanneer het los in een kuil is gedeponneerd.

Postdepositionele processen en het huidige gebruik van het onderzoeksgebied kunnen een grote invloed hebben op de hoeveelheid bewaard gebleven botmateriaal. Een crematie kan bijvoorbeeld makkelijk verstoord worden door boomwortels, door kleine gravende zoogdieren, door boringen, heipalen of door andere graafwerkzaamheden (van zowel nu als in het verleden).

Het menselijk skelet weegt onverbrand gemiddeld 10 kilo. Na verbranding blijft er gemiddeld 1840 gram over van een vrouwelijk individu en 2700 gram over van een mannelijk individu.¹

Het is echter zeer uitzonderlijk dat deze hoeveelheden ook gevonden worden.

Bij kinderen ligt het gewicht van het botresidu nog veel lager. Dit is niet alleen omdat kinderen kleiner van formaat zijn, maar ook omdat het kinderskelet veel brozer is dan die van een volwassen individu en daardoor sneller zal vergaan.

Bij het grafritueel heeft de verbrandingstemperatuur en de duur van de verbranding een grote invloed op de hoeveelheid materiaal die overblijft na de verbranding.

¹ Holck 1996.

Tijdens de verbranding wordt het organisch materiaal in het bot verbrand, waardoor er alleen nog mineraal materiaal overblijft. Dit wordt ook wel gecalcineerd bot genoemd. Als gevolg van de verbranding en de verandering van de chemische samenstelling van het bot, krimpt het botmateriaal tot 30%, ontstaan er scheuren in het bot en vervormd het botmateriaal in lichte mate (zie afbeelding x.1).

Afbeelding x.1: Een onverbrande schedel naast alles wat over is van een verbrande schedel.

Na de verbranding wordt het botmateriaal verzameld en gedeponeed. De brandstapel kan worden geblust als men vindt dat het lichaam voldoende verbrand is. Maar men kan ook wachten tot de brandstapel volledig opgebrand is. Bij het blussen ontstaat daardoor een temperatuurverschil. Dit leidt ertoe dat het botmateriaal nog meer scheuren gaat vertonen. Het materiaal zal dus nog makkelijker fragmenteren.

De verzamel- en deponeringswijze kan ook verschillen. Er wordt vanuit gegaan dat in een graf alle delen van het skelet vertegenwoordigd zijn. Maar in enkele gevallen wordt het botmateriaal selectief verzameld, bijvoorbeeld alleen de schedel. Ook is het mogelijk dat van elk lichaamsdeel een representatief fragment wordt uitgezocht en gedeponeed. Het is mogelijk dat al het botmateriaal zorgvuldig wordt uitgezocht, maar het kan ook zijn dat alleen de meest duidelijke en grote fragmenten worden uitgekozen. Dit laatste leidt er toe dat het kleinere materiaal, het gruis, blijft liggen tussen de overige verbrandingsresten. De laatste mogelijkheid is dat er geen materiaal verzameld wordt. De brandstapel wordt dan boven een kuil geplaatst. Na de verbranding komt het materiaal in de kuil terecht, waarna de kuil wordt afgedekt.

Bij de deponering kunnen de botresten los in de grond of in een container geplaatst worden. Dit kan een urn, een doek of een houten kistje zijn. Deze container wordt begraven in een kuil. Een container biedt bescherming tegen de druk van de grond. Als de crematieresten los in een kuil zijn

gedeponeerd is het daarom aannemelijk dat deze crematieresten sterker gefragmenteerd zijn dan botfragmenten welke in een urn zijn gedeponeerd.

Het brandresidu (inclusief eventueel achtergebleven botmateriaal) kan apart van het crematiegraf in een kuil worden gedeponeerd.

Meerdere factoren hebben invloed op de fragmentatie van het botmateriaal. Daarom is het niet altijd mogelijk om aan de hand van de fragmentatie een uitspraak te doen over het grafritueel.

Het gewicht van een crematie wordt gebaseerd op het overgebleven gecalcineerde botmateriaal na het wassen en het splitsen. Bij het wassen wordt het materiaal gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 10 mm, 3 mm en 1 mm. Het zeefresidu tussen de 1 en 3 mm bestaat bijna alleen maar uit sediment. Het eventuele botgruis wat zich hiertussen bevindt is vrijwel niet te onderscheiden van het sediment. Daarnaast is het gewicht van het botmateriaal uit dit zeefresidu verwaarloosbaar. Het gewicht van een crematie wordt daarom alleen gebaseerd op de gecalcineerde botresten van 3 mm en groter.

De fragmentatiegraad, de intactheidsratio en de selectie van lichaamsonderdelen

De grootte van de botfragmenten kan sterk verschillen, van 1 mm tot soms wel 10 cm. Daarom wordt er per vondstnummer en per crematienummer een fragmentatiegraad bepaald. Omdat een crematie altijd uit meerdere fragmentgroottes bestaat wordt alleen de grootste fragmentatiegraad genoteerd. De fragmentatiegraad wordt als volgt verdeeld (naar Wahl 1982):

Fase	Omschrijving	Fragmentgrootte (cm)
1	Zeer klein	< 1,5
2	Klein	1,6-2,5
3	Middel	2,6-3,5
4	Groot	3,6-4,5
5	Zeer groot	> 4,6

De fragmentatiegraad geeft geen beeld van de verhouding waarin de grotere en kleinere fragmenten binnen de crematie voorkomen. Om een goed beeld te krijgen van de complete samenstelling van een crematie dient de intactheidsratio. De intactheidsratio wordt ook wel gebruikt om een indicatie te geven voor de geschiktheid van het materiaal voor determinatie. Hierbij wordt er van uitgegaan dat materiaal kleiner dan 10 mm zo goed als ongeschikt is voor determinatie. De intactheidsratio is het percentage materiaal groter dan 10 mm gedeeld door 100. Als de uitkomst 0 is, wil dit zeggen dat al het materiaal kleiner dan 10 mm is. Bij een uitkomst van 1, is al het materiaal groter dan 10 mm.²

De intactheidsratio geeft een verwachting van de determinatiemogelijkheden van een crematie. Deze verwachting kan in de praktijk nog weleens afwijken. Crematies met veel materiaal en grote fragmenten kunnen soms toch ongeschikt zijn voor een determinatie. Daarnaast is het andersom natuurlijk ook mogelijk. Een crematie met weinig materiaal en kleine fragmenten kan toch een volledige determinatie opleveren.

² Maat 1997

Of een crematie determineerbaar is hangt af van welke fragmenten er bewaard zijn gebleven. Dit berust enkel en alleen op toeval.

Om een betere inschatting te kunnen maken van de aard van het spoor wordt er ook gekeken naar het voorkomen van verschillende lichaamsonderdelen. Er wordt vanuit gegaan dat in een graf alle delen van het skelet vertegenwoordigd zijn. Waarschijnlijk zijn alle botresten immers verzameld voor depositie. Door na te gaan welke lichaamsdelen binnen de crematie aanwezig zijn, kan geconstateerd worden of bepaalde lichaamsdelen missen of oververtegenwoordigd zijn.

De normale samenstelling van het onverbrande lichaam is als volgt: 18% van het lichaam bestaat uit de schedel, 23% van het lichaam bestaat uit de romp³ en 59% van het lichaam bestaat uit de extremiteiten^{4,5}. Deze samenstelling wordt echter nooit in crematiegraven teruggevonden. Dit komt door de compactheid en de broosheid van de verschillende lichaamsdelen. De gewrichtsuitenden van de armen en benen⁶ en de delen van de romp⁷, bestaan uit broze botfragmenten. De hersenschedel⁸ en de middelen van de armen en benen⁹ bestaan uit compact bot. De compacte delen van het skelet blijven zeer goed bewaard. De broze delen gaan eerder verloren als gevolg van het verbrandingsproces en de postdepositionele processen.

Het skelet wordt in vijf categorieën opgesplitst. Dit gebeurt alleen met materiaal van 10 mm en groter en enkele opvallende kleinere fragmenten zoals tandwortels. De verdeling is als volgt:

- het neurocranium (de hersenschedel)
- het viscerocranium (het aangezicht)
- het axiale skelet (de wervelkolom, het bekken en de schouders)
- de diafyses (het middendeel van de lange pijpbeenderen)
- de epyfyses (de gewrichtsuitenden van de lange pijpbeenderen)

Per crematie wordt onderzocht welke elementen er aanwezig zijn en wat hun onderlinge verhouding is.

De verbrandingsgraad

Tegelijk met de samenstelling, verandert ook de kleur van het bot tijdens de verbranding. De kleur is afhankelijk van de duur en temperatuur van de verbranding. Het onverbrande bot is beige en verandert van donker bruin, naar zwart, naar grijs, naar krijt wit en ten slotte naar oud wit naarmate de temperatuur stijgt. Bij een volledige verbranding is het botmateriaal oud wit van kleur. Volledig verbrande crematieresten worden veruit het meest aangetroffen. Volgens een experiment van Holck 1996, is er voor de volledige verbranding van een gemiddeld persoon van 70 kg, 140 kg hout nodig voor de brandstapel. In de meest gunstige omstandigheden¹⁰ zou de brand ongeveer 8 uur op 800 tot 900°C moeten blijven branden om het volledige lichaam op te branden.

³ De wervelkolom, de schouders en het bekken.

⁴ De armen en benen.

⁵ McKinley 1989: 68.

⁶ Ook wel de epyfyses.

⁷ Ook wel het axiale skelet.

⁸ Ook wel het neurocranium.

⁹ Ook wel de diafyses.

¹⁰ Zonder regen of wind.

De verbrandingstemperatuur is niet overal in de brandstapel gelijk. De haard van het vuur¹¹ zal het warmst zijn. De omliggende delen zullen een stuk koeler zijn. Er wordt regelmatig een mengeling van verschillende verbrandingsgraden aangetroffen. Deze mengeling heeft vermoedelijk te maken met lichaamsdelen die zich niet in het midden van de brandhaard bevonden.¹² Weersomstandigheden zoals regen of sneeuw kunnen ook bijdragen aan de onregelmatige verbranding van het lichaam. De duur van de verbranding heeft in mindere mate een bijdrage in het voorkomen van verschillende verbrandingsstadia.

Vrouwen en kinderen¹³ hebben naar verhouding meer vet in het lichaam, wat moeilijker verbrand. Hier is het dus ook mogelijk dat verschillende verbrandingsstadia zich voordoen. Omdat een crematie arbeidsintensief is¹⁴ werden vooral kinderen (welke minder makkelijk verbranden) uit praktische redenen met meerdere kinderen tegelijk of gezamenlijk met een overleden volwassene verbrand. Een dubbelgraf hoeft dus niet altijd op een familieband te duiden. Dit kan puur om praktische redenen zijn gedaan.

De verbrandingsgraden zijn als volgt opgedeeld (naar Wahl 1982):

Kleur	Verbrandingsgraad	Verbrandingstemperatuur °C
Lichtbruin	0 = onverbrand	-
Donkerbruin	1 = zeer slecht verbrand	< 275
Zwart	2 = slecht verbrand	275-450
Grijs	3 = middelmatig verbrand	450-650
Krijt wit	4 = goed verbrand	650-800
Oud wit	5 = zeer goed verbrand	> 800

Als gevolg van de destructieve veranderingen van het botmateriaal na de verbranding wordt determinatie van het botmateriaal bemoeilijkt. In eerste instantie wordt er uitgegaan van één individu per crematie. Aanwijzingen voor meerdere individuen in één crematie zijn moeilijk traceerbaar. Dubbelgraven zijn te identificeren aan de hand van een zeer hoog gewicht van crematieresten binnen één graf, opvallende verschillen in robuustheid en/of geslacht, leeftijdsverschillen¹⁵ en dubbele botfragmenten. Een dubbelgraf kan alleen met zekerheid worden vastgesteld als er meerdere aanwijzingen zijn voor meer dan één individu. Een enkel afwijkend fragment kan namelijk duiden op een vermenging van meerdere individuen op de brandplaats of als gevolg van postdepositionele processen.

De leeftijd bij overlijden en het geslacht

De leeftijd bij overlijden van de volwassen individuen wordt bepaald aan de hand van de vergroeiing van de schedelnaden aan de buitenzijde¹⁶ en de binnenzijde¹⁷ van de schedel. Daarnaast kan aan de

¹¹ Het meest centrale punt van de brand.

¹² Denk bijvoorbeeld aan gespreide of afhangende armen of benen.

¹³ Met name kinderen.

¹⁴ Er is 140 kilo hout benodigd en het vuur moet minstens 8 uur branden.

¹⁵ Bijvoorbeeld een kind en een volwassene.

¹⁶ Rösing 1977.

¹⁷ Acsádi en Nemeskéri, 1970.

hand van de slijtage van de gewrichtsvlakken van het bekken¹⁸ een leeftijd bij overlijden worden bepaald.

De leeftijd bij overlijden van de onvolwassen individuen wordt bepaald aan de hand van de vergroeiing van de epifysen en de eruptie van de gebitselementen. Als er geen epifysen of gebitselementen aanwezig zijn, wordt de robuustheid gebruikt als een indicator voor de leeftijd bij overlijden.

Het geslacht wordt bepaald aan de hand van de richtlijnen van de WAE 1980. Hierbij wordt er gekeken naar de geslachtskenmerken aan het bekken en de schedel. Een aanvullende methode voor de geslachtsbepaling bij crematies is gebaseerd op de vorm van het rotsbeen.¹⁹ Deze methode is echter onbetrouwbaar en mag daarom alleen ter aanvulling worden gebruikt. Ten slotte wordt er gelet op de robuustheid van het botmateriaal. Mannen zijn over het algemeen robuuster dan vrouwen.

Als de geslachtsdeterminatie niet heel zeker is, staat er achter de geslachtsdeterminatie een vraagteken. Bij de determinatie van crematieresten zijn in de meeste gevallen slechts enkele geslachtsbepalende elementen aanwezig. Dit maakt de geslachtsbepaling onzeker. Eén vraagteken betekent dat de determinatie zeer waarschijnlijk is. Twee vraagtekens betekent dat de determinatie minder zeker is.

Geslachtsbepaling bij onvolwassen individuen is niet mogelijk. Het skelet van onvolwassen individuen is onderontwikkeld. Daardoor zullen kinderen altijd als vrouwelijk worden gedetermineerd.

Ziekteverschijnselen

Ziekteverschijnselen²⁰ zijn zelden waarneembaar in crematiegraven. Dit als gevolg van de fragmentatie en de verandering van de chemische samenstelling van het botmateriaal na de verbranding. Enkele ziektesporen zijn nog wel regelmatig te traceren. Dit zijn: artrose²¹, trauma, een tekort aan vitamine c, bot- en beenvliesontsteking en gebitsaandoeningen²². Overige ziekteverschijnselen zijn maar zelden waargenomen in gecremeerd botmateriaal. Dat er geen ziektesporen worden gevonden wil daarom niet meteen zeggen dat het individu gezond was.

Lichaamslengte

Er kan een schatting gemaakt worden van de lichaamslengte aan de hand van enkele gewrichtsuiten. De gewrichtsuiten moeten hiervoor tenminste voor de helft compleet zijn. De gewrichtskoppen die hiervoor bruikbaar zijn, zijn het proximale dijbeen, de proximale opperarm en het proximale spaakbeen.²³

Bijgiften

Vaak worden er in crematiegraven nog tekenen van bijgiften aangetroffen. De meest duidelijke zijn dierlijk bot en aardewerk. Maar metaalfragmenten of oxidatievlekken²⁴ en glasfragmenten komen

¹⁸ De *symphysis pubica* en de *facies auricularis*.

¹⁹ De binnenkant van het oor.

²⁰ Ook wel pathologische verschijnselen genoemd.

²¹ Met name in de wervelkolom.

²² Zoals een abces, ontstoken tandvlees of *ante mortem* (voor de dood) tandverlies.

²³ Rössing 1997.

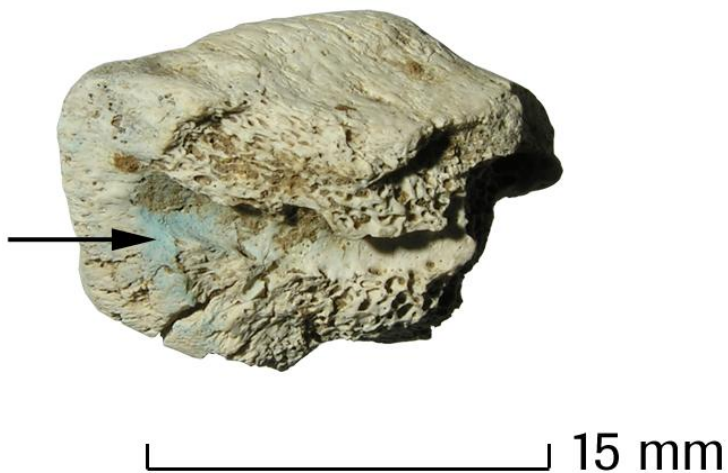
²⁴ Oxidatievlekken van reeds vergane metaalresten.

ook regelmatig voor in crematiegraven. Deze bijgiften kunnen zowel verbrand als onverbrand worden aangetroffen.

Dierlijk botmateriaal kan lastig te herkennen zijn tussen de menselijke crematieresten. Zeker als de crematie uit klein materiaal bestaat. Dierlijk bot heeft echter een wat gladder oppervlak, en een iets andere textuur. Verder heeft dierlijk botmateriaal vaak een afwijkende kleur. Dit kan worden veroorzaakt door een andere vetverhouding in het lichaam bij dieren. Maar ook de locatie van het dierlijk bot op de brandstapel kan een afwijkende kleur veroorzaken.

Metaalresten betreffen vaak ijzeren spijkers²⁵ of sierraden. Koperen of bronzen bijgiften blijven zelden bewaard, maar zijn deels traceerbaar als gevolg van de groene oxidatievlekken die deze op het bot achterlaten (zie afbeelding x.2).

Glas in crematies kan in de vorm van een container²⁶ of sierraden worden aangetroffen.

Afbeelding x.2: Groene oxidatievlekken als gevolg van de bijgave van bronzen of koperen voorwerpen.

²⁵ Van bijvoorbeeld kleding of een kistje.

²⁶ Bijvoorbeeld een kan of kruik.

Resultaten

Algemene beschrijving van het materiaal

Tijdens het veldonderzoek is één crematie aangetroffen. De crematie is in meerdere delen verzameld en bestaat daarom uit meerdere inventarisnummers, zie [tabel x.1](#).

De crematieresten zijn volledig gedetermineerd. De crematie bevat weinig materiaal, waardoor determinatiemogelijkheden worden beperkt.

Crematienummer	Spoornummer	Inventarisnummer	Gewicht (gram)
1	29	319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327	20,85

[Tabel x.1](#): overzicht gewicht van het crematiegraf

De fragmentatiegraad, de intactheidsratio en de selectie van lichaamsonderdelen

De fragmentatiegraad van de crematie is 3 (middel). Van de 20,85 gram verbrand bot in totaal, is 11,76 gram kleiner dan 10 mm (56%) en is 9,09 gram groter dan 10 mm (44%). Hiermee komt de intactheidsratio op 0.435971.

De fragmentatiegraad en intactheidsratio geven aan dat de crematie matig determineerbaar zal zijn.

De lichaamsdelen die het meest voorkomen zijn de diafysefragmenten. Het neurocranium, het viscerocranium, het axiale skelet en de epifyses zijn in een veel mindere mate vertegenwoordigd of ontbreken. Dit is conform de verwachting als men kijkt naar de compactheid van het bot. Er lijkt geen bewuste selectie of deselectie te zijn geweest voor een specifiek lichaamsonderdeel en er zijn geen aanwijzingen voor verstoringen aangetroffen. De crematieresten zijn per segment en per laag verzameld om mogelijk nog een uitspraak te kunnen doen over de verspreiding van de lichaamsdelen (en daarmee de ruimtelijke positie van de overledene) binnen de grafcontext. Uit de spreiding van de lichaamsdelen komt echter geen patroon naar voren. [Grafiek x.1 geeft](#) de onderlinge verhouding van de verschillende lichaamsonderdelen weer. [Tabel x.2 geeft](#) een totaaloverzicht van de determinatieresultaten.

Grafiek x.1: Verhouding van de verschillende lichaamsonderdelen.

De verbrandingsgraad

De crematie is middelmatig tot zeer goed verbrand bij een temperatuur van 450-800+°C. De crematieresten zijn grijs tot oudwit van kleur.

De leeftijd bij overlijden en het geslacht

Aan de hand van het postuur kan worden vastgesteld dat het individu ten minste 10 jaar oud is geworden. Er zijn geen schedelnaad fragmenten bewaard gebleven om een maximale leeftijd te kunnen bepalen.

Er zijn geen geslachtskenmerken aangetroffen en er zijn geen aanwijzingen voor een dubbelgraf.

Ziekteverschijnselen

Er zijn geen ziekteverschijnselen aangetroffen.

Lichaamslengte

Er zijn niet voldoende resten bewaard gebleven om een lichaamslengteberekening uit te kunnen voeren.

Bijgiften

Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor bijgiften.

Crematie nummer	Spoor nummer	Inventaris nummer	Gewicht (gram)	Fragmentatie graad	Verbrandings graad	Leeftijd	Geslacht	Intactheids ratio
1	29	319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327	20,85	3	3-5	10+	/	0,435971

Tabel x.2: Totaaloverzicht van de determinatieresultaten.

Conclusie

Als gevolg van het kleine gewicht van de crematie, zijn de determinatiemogelijkheden beperkt. Het aangetroffen crematiegraf bevat de verbrande resten van één individu met een minimale leeftijd van 10 jaar. Er zijn geen geslachtskenmerken aangetroffen.

De crematie is middelmatig tot zeer goed verbrand. De verhouding van de verschillende lichaamsdelen is naar verwachting. Er lijkt geen bewuste selectie of deselectie te zijn geweest voor een specifiek lichaamsonderdeel en er zijn geen aanwijzingen voor verstoringen aangetroffen.

Synthese

Aan de hand van het fysisch antropologisch onderzoek kunnen enkele onderzoeksvragen worden beantwoord.

- *Wat valt er te zeggen over het grafritueel? Wat is de verbrandingsgraad, de fragmentatiegraad en de intactheidsratio?*
De fragmentatiegraad van de crematie is 3 (middel). De verbrandingsgraad is 3-5 en is normaal in verhouding tot andere crematiegrafvelden. De fragmentatiegraad en intactheidsratio zijn beiden matig, wat aangeeft dat de crematie beperkt determineerbaar is.
- *Zijn de graven compleet? Welke lichaamsonderdelen zijn vertegenwoordigd en wat is hun onderlinge verhouding? Zijn er aanwijzingen voor verstoringen?*
De lichaamsdelen die het meest voorkomen zijn de diafysefragmenten. Het neurocranium, het viscerocranium, het axiale skelet en de epifyses zijn in een veel mindere mate vertegenwoordigd of ontbreken. Dit is conform de verwachting als men kijkt naar de compactheid van het bot. Er lijkt geen bewuste selectie of deselectie te zijn geweest voor een specifiek lichaamsonderdeel en er zijn geen aanwijzingen voor verstoringen aangetroffen. De crematieresten zijn per segment verzameld om mogelijk nog een uitspraak te kunnen doen over de verspreiding van de lichaamsdelen (en daarmee de ruimtelijke positie van de overledene) binnen de grafcontext. Uit de spreiding van de lichaamsdelen komt echter geen patroon naar voren. Er zijn geen directe aanwijzingen voor verstoringen.
- *Wat is de leeftijd bij overlijden en (indien volwassen) het geslacht?*
Het individu is minimaal 10 jaar oud geworden. Er zijn geen geslachtskenmerken aangetroffen.
- *Hoeveel individuen zijn er minimaal in het graf bijgezet?*
Er bevindt zich minimaal één individu in het graf. Er zijn geen aanwijzingen voor dubbelgraven aangetroffen.
- *Zijn er aanwijzingen voor bijgiften? Zo ja, zijn deze op de brandstapel mee verbrand of zijn deze na afloop van de crematie bijgezet?*
Er zijn geen directe aanwijzingen voor bijgiften.
- *Is er een lichaamslengte te reconstrueren en zijn er sporen van botverandering door anatomische varianten, ziektes, geweld of ongevallen aanwezig?*
Er is te weinig materiaal bewaard gebleven om een lichaamslengte te kunnen berekenen. En er zijn geen ziektesporen aangetroffen.

Literatuur

Acsádi, G. en J. Nemeskéri, 1970. *History of Human Life Span and Mortality*. Budapest.

Bos, van den, R.P.M. en G.J.R. Maat, 2002. *Cremated remains from a Roman burial site in Tiel-Passewaaij (Gelderland)*. Leiden, *Barge's Anthropologica* 9.

Hiddink, H. 2010. *Opgravingen op Kampershoek Noord bij Weert, Grafvelden en nederzettingen uit de IJzertijd, de Romeinse tijd en de Volle Middeleeuwen, alsmede een middeleeus of jonger kuilencomplex*. Zuidnederlandse Archeologische Rapporten 39, Amsterdam 2010. Archeologisch Centrum Vrije Universiteit.

Holck, P. 1996. *Cremated bones. Antropologiske skrifter nr 16*, Anatomical Institute, University of Oslo, Oslo.

Maat, G.J.R. 1997: *A simple selection method of human cremations for sex and age analysis*, Villafranca, Padovana (Proceedings of the Symposium 'Cremation studies in archaeology 1997').

McKinley, J.I., 1989. Cremations: expectations, methodologies and realities. In: Roberts, C.A., F. Lee en J. Bintliff (eds), *Burial archaeology, current research, methods and developments*, Oxford (British Archaeological Reports, British series 211), 65-76.

Rösing, F.W. 1977. Methoden und Aussagemöglichkeiten der anthropologischen Leichenbrandbearbeitung. *Archäologie und Naturwissenschaften* 1: pp. 53-80.

Wahl, J., 1982. Leichenbranduntersuchungen, ein Überblick über die Bearbeitungs- und Aussagemöglichkeiten von Brandgräbern. *Praehistorische Zeitschrift* 57, pp. 1-125.

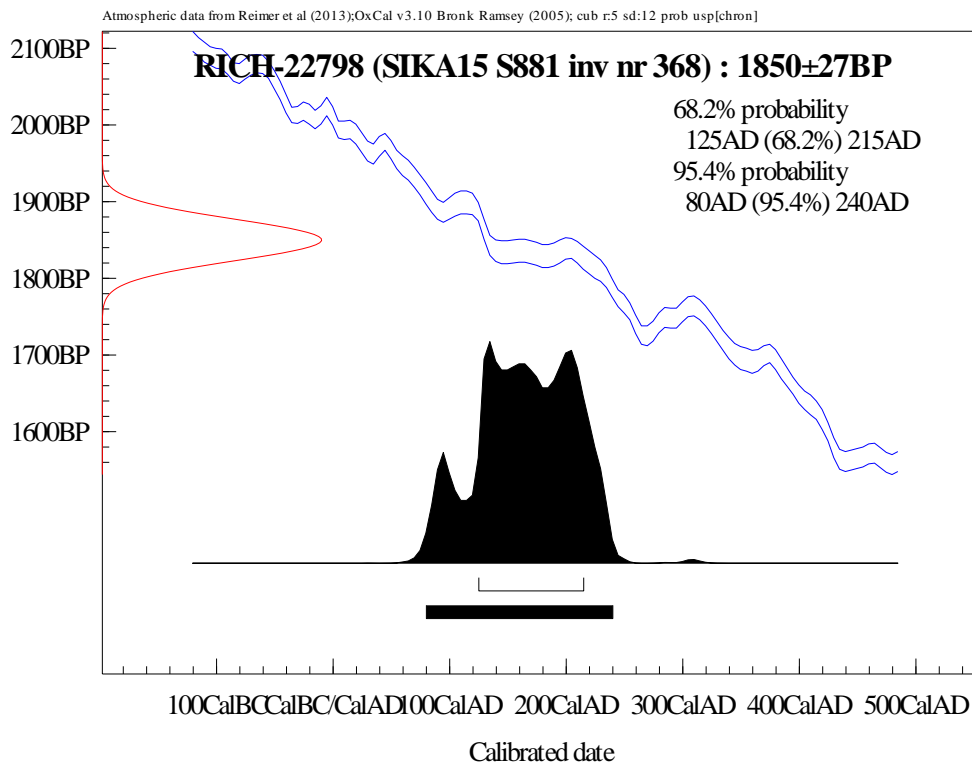
Workshop of European Anthropologists 1980. Recommendations for age and sex diagnoses of skeletons. *Journal of Human Evolution* 9: 517-549, 1980.

2013/11878
12/4/2016

Monument Vandekerckhove
Oostrozebekestraat 54
8770 Ingelmunster

RADIOCARBON DATING REPORT

Sint-Amandsberg Kasteelstraat

Met vriendelijke groeten,

Mark Van Strydonck

mark.vanstrydonck@kikirpa.be

Mathieu Boudin

Mathieu.boudin@kikirpa.be

Waardering macroresten bulkstaal (Sint-Amandsberg Kasteelwegel SIKA 2015)

Inleiding

Een bulkstaal (7 l?) , genomen in een waterput werd door Monument nv aangeleverd. Dit werd gezeefd op 2 mm en op 0,5 mm.

Code van het staal. Site: SIKA 15, spoornummer 881 en laagnummer 883.

Een 14C-datering van organisch materiaal wees op $1850 \pm 27BP$.

Waardering

Na het zeven bleef er nauwelijks materiaal over. Alle materiaal tussen 0,5 en 2 mm kon binnen hetzelfde petri-schaaltje (\varnothing 9 cm) bekeken worden. Het schaalpje bevat vooral houtskool en grof zand. Mineralogisch is het vooral kwarts. Er waren ook nogal wat sclerotia (overlevingsorganen) van *Cenococcum geophilum* (een zwam) aanwezig. Deze ontwikkelen zich bij een zure bodem die zich meestal boven de watertafel bevindt.

Wat herkenbaar plantaardig materiaal betreft, bevat het alleen een zaadje van *Chenopodium album* (melganzenvoet) en een zaadje van *Montia* sp. (een bronkuid). Beide zijn onverkoold.

Dit staal is een mooi voorbeeld van materiaal dat nog vochtig genoeg was om wat grotere stukjes houtskool te bewaren maar te droog lag om onverkoold materiaal te bewaren.

De fractie boven de 2 mm bestaat vooral uit dunne wortelfragmenten die eerder recent zijn.

Besluit

Gezien de onherkenbaarheid van het verkoold materiaal en het nauwelijks voorkomen van onverkoold materiaal is een analyse niet zinvol.

Archeologische Opgraving Sint-Amandsberg Kasteelwegel

Bijlage 8
Overzichtsplan

80m

60m

40m

20m

0m

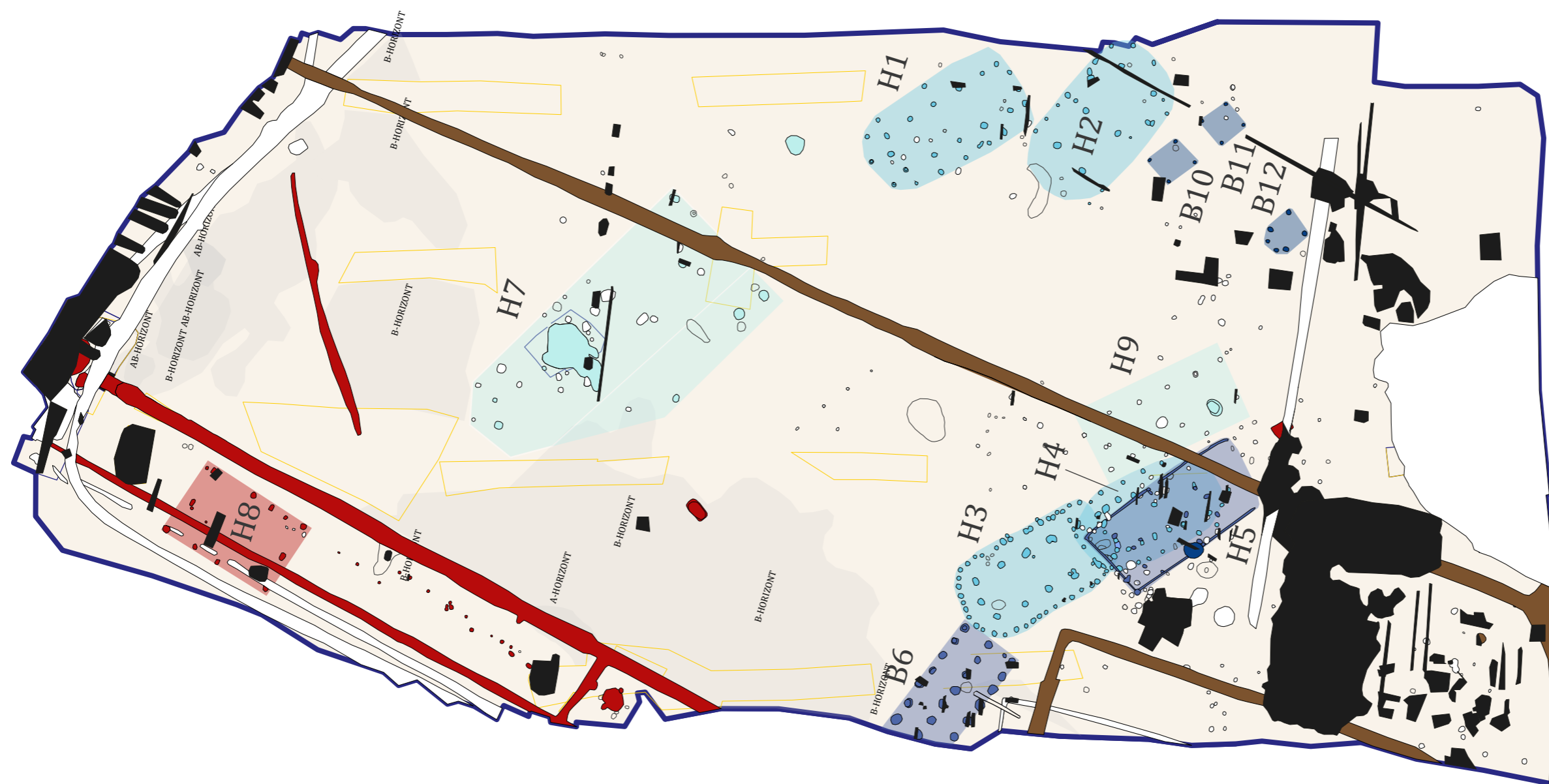
- Opgegraven zone
- Ongedateerd
- Recent/verstoring
- Natuurlijke sporen
- Nieuwe/nieuwste tijd
- Romeins
- Metaaltijden algemeen
- Vroege ijzertijd
- Late bronstijd
- Middenbronstijd/
late bronstijd/vroege ijzertijd
- Middenbronstijd

Verg.nr. 2014/505

Coördinaten in Lambert 72 $\begin{matrix} Y \\ \otimes \\ X \end{matrix}$

Monument
Vandekerckhove

Archeologische Opgraving Sint-Amandsberg Kasteelwegel

Bijlage 10
Overzichtsplan met projectie proefsleuvenplan

80m

60m

40m

20m

0m

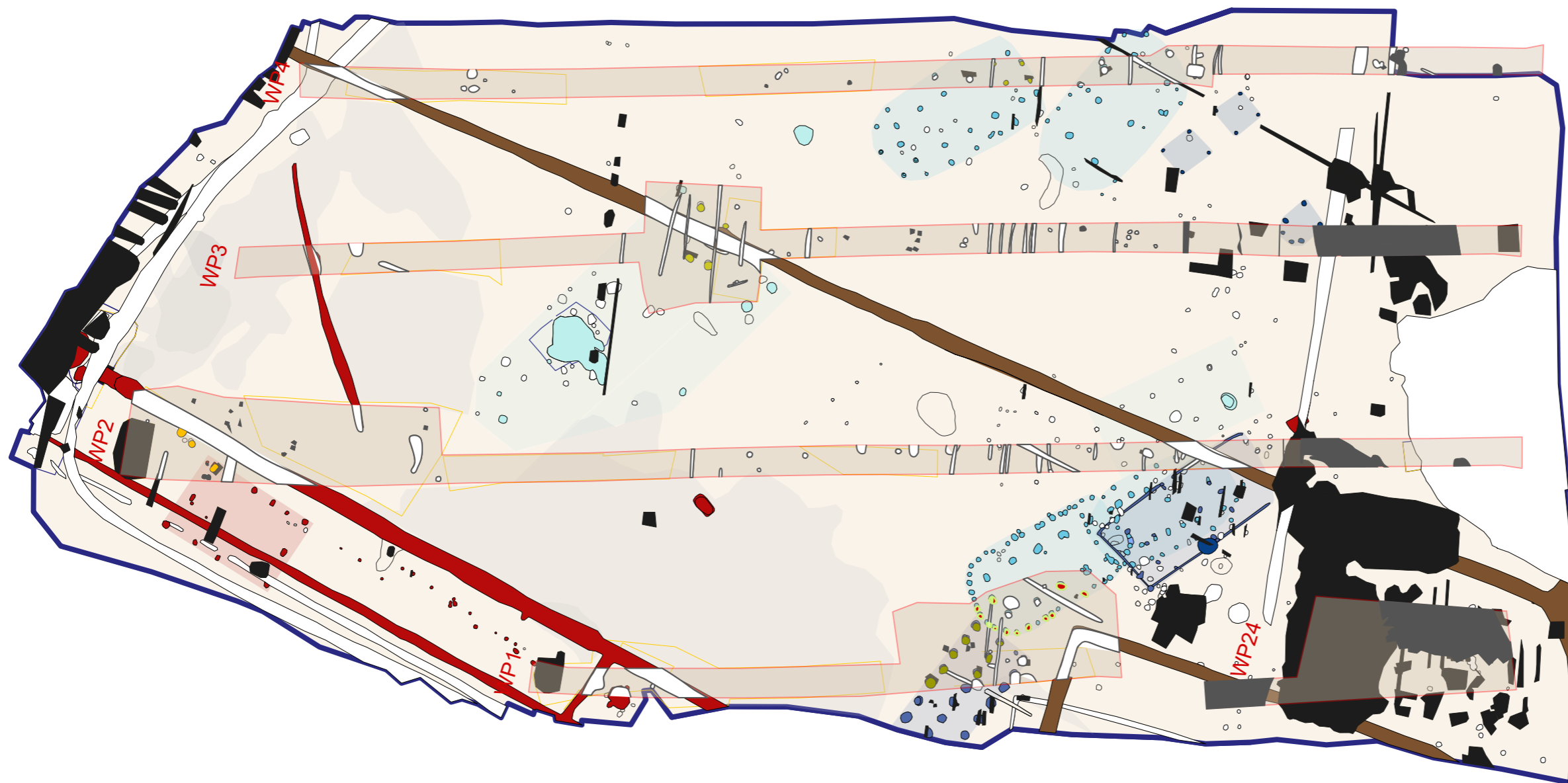
- Opgegraven zone
- Ongedateerd
- Recent/verstoring
- Natuurlijke sporen
- Nieuwe/nieuwste tijd
- Romeins
- Metaaltijden algemeen
- Vroege ijzertijd
- Late bronstijd
- Middenbronstijd/
late bronstijd/vroege ijzertijd
- Middenbronstijd

Verg.nr. 2014/505

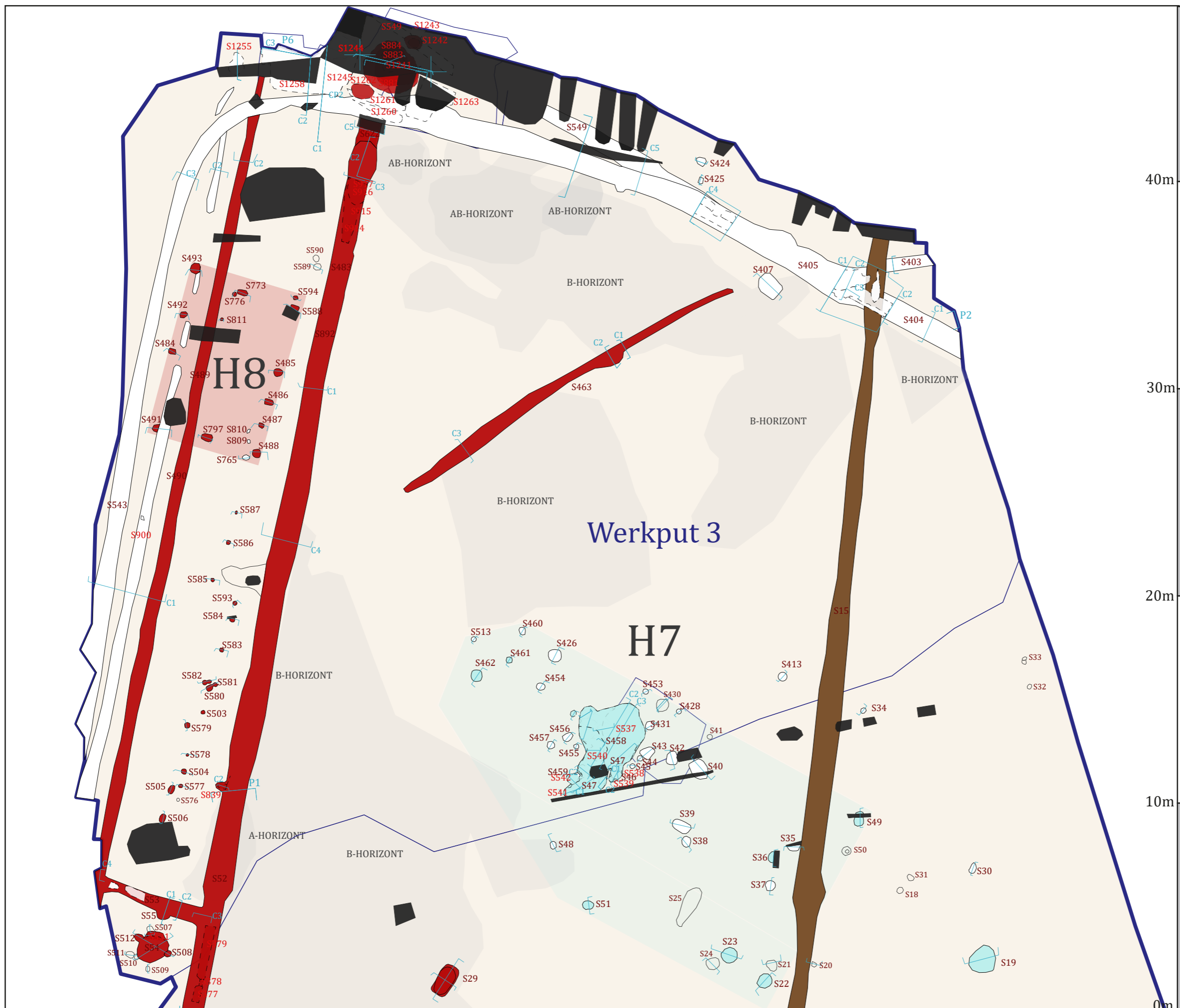
Coördinaten in Lambert 72 $\begin{matrix} Y \\ \otimes \\ X \end{matrix}$

Monument
Vandekerckhove

Archeologische Opgraving Sint-Amandsberg Kasteelwegel

Bijlage 11
Detailplan noord

- Opgegraven zone
- Ongedateerd
- Recent/verstoring
- Natuurlijke sporen
- Nieuwe/nieuwste tijd
- Romeins
- Metaaltijden algemeen
- Vroege ijzertijd
- Late bronstijd
- Middenbronstijd/
late bronstijd/vroege ijzertijd
- Middenbronstijd

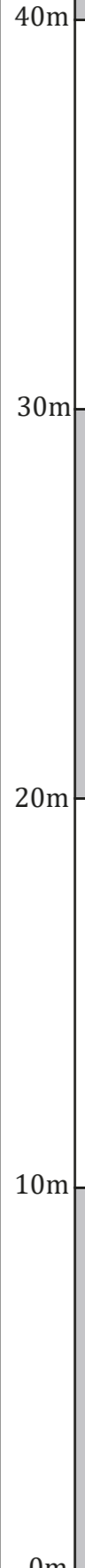
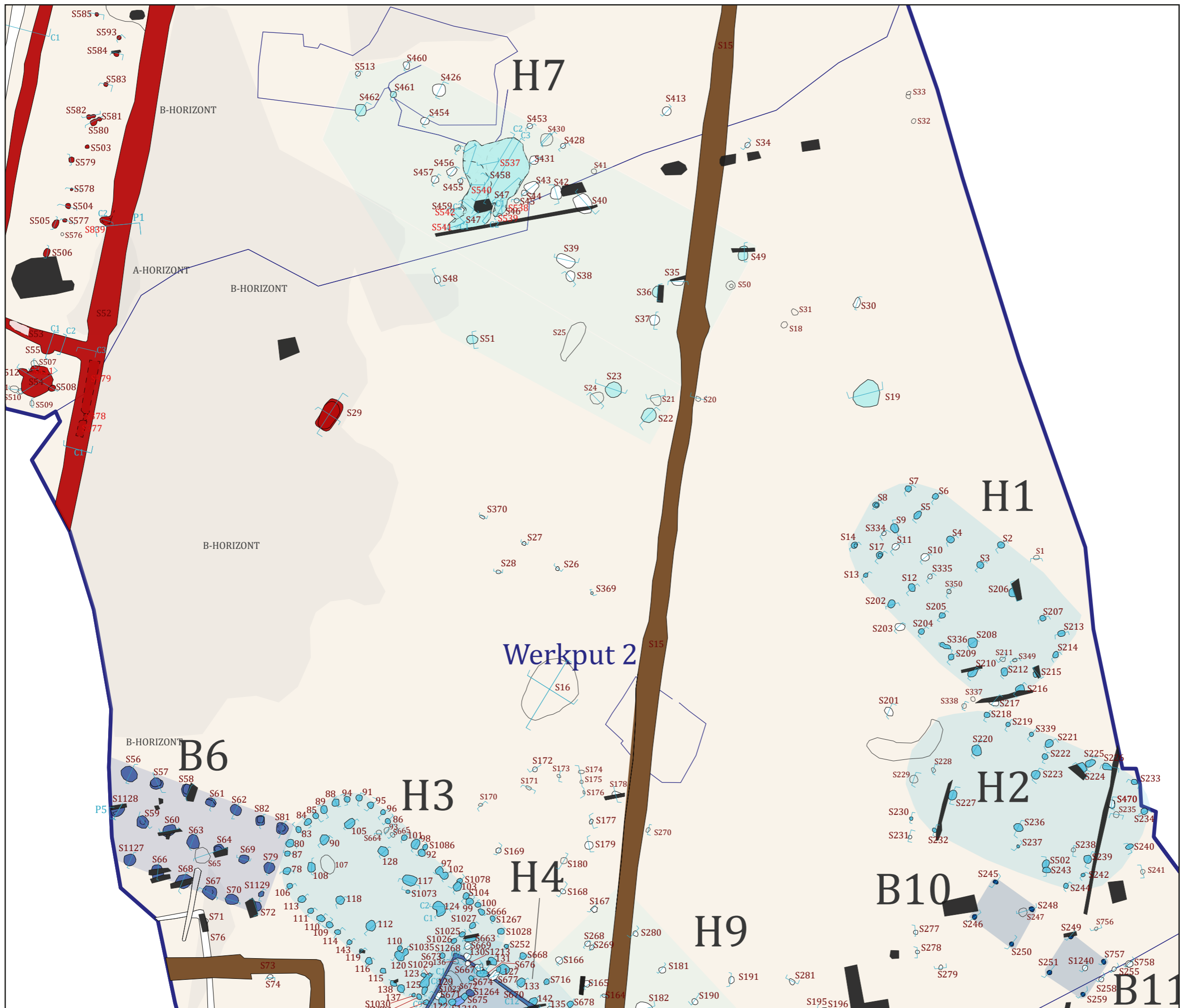

Verg.nr. 2014/505
Coördinaten in Lambert 72 $\begin{matrix} Y \\ \otimes \\ X \end{matrix}$

Monument
Vandekerckhove

Archeologische Opgraving Sint-Amandsberg Kasteelwegel

Bijlage 12
Detailplan centraal-noord

- Opgegraven zone
- Ongedateerd
- Recent/verstoring
- Natuurlijke sporen
- Nieuwe/nieuwste tijd
- Romeins
- Metaaltijden algemeen
- Vroege ijzertijd
- Late bronstijd
- Middenbronstijd/
late bronstijd/vroege ijzertijd
- Middenbronstijd

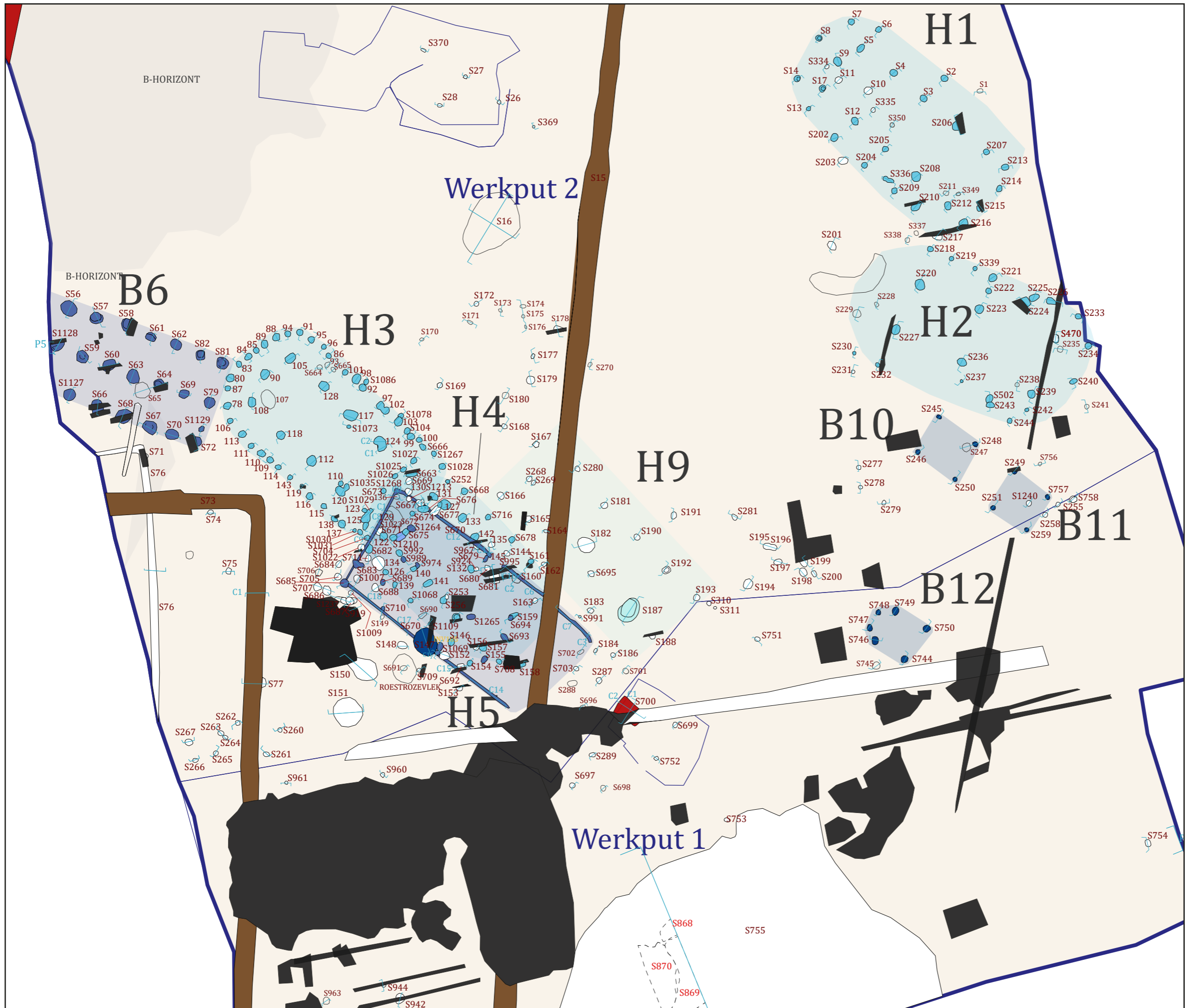
Verg.nr. 2014/505

Coördinaten in Lambert 72 Y X

Monument
Vandekerckhove

Archeologische Opgraving Sint-Amandsberg Kasteelwegel

Bijlage 13
Detailplan centraal-zuid

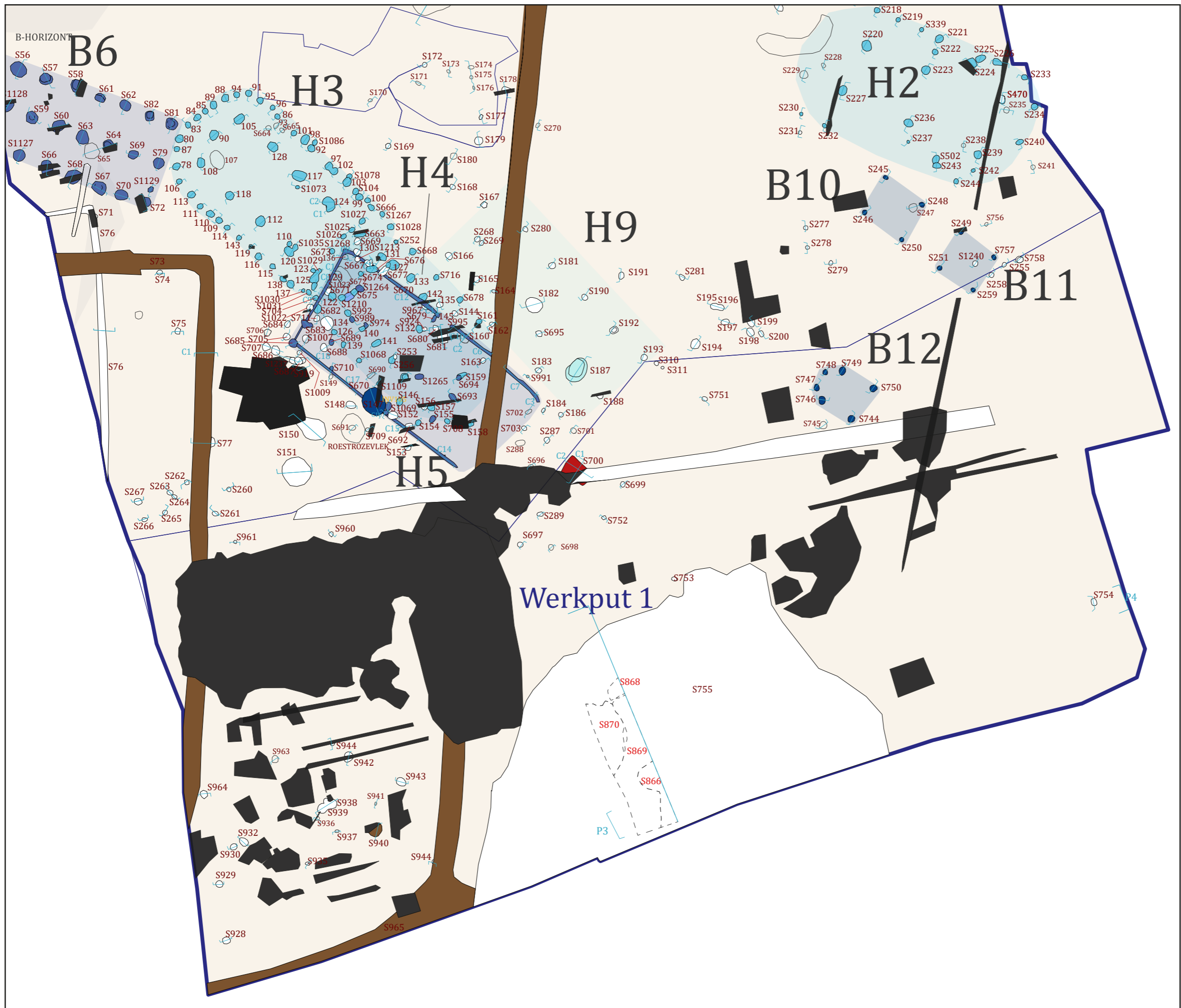
- Opgegraven zone
- Ongedateerd
- Recent/verstoring
- Natuurlijke sporen
- Nieuwe/nieuwste tijd
- Romeins
- Metaaltijden algemeen
- Vroege ijzertijd
- Late bronstijd
- Middenbronstijd/
late bronstijd/vroege ijzertijd
- Middenbronstijd

Verg.nr. 2014/505

Coördinaten in Lambert 72 Y
X

Monument
Vandekerckhove

Archeologische Opgraving Sint-Amandsberg Kasteelwegel

Bijlage 14
Detailplan zuid

- Opgegraven zone
- Ongedateerd
- Recent/verstoring
- Natuurlijke sporen
- Nieuwe/nieuwste tijd
- Romeins
- Metaaltijden algemeen
- Vroege ijzertijd
- Late bronstijd
- Middenbronstijd/
late bronstijd/vroege ijzertijd
- Middenbronstijd

Verg.nr. 2014/505

Coördinaten in Lambert 72 Y
X

Monument
Vandekerckhove

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

Sint-Amandsberg - Kasteelwegel 2015

BIJLAGE FOTOLIJST

Monument
Vandekerckhove N.V.

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Auteurs:

Redactie:

S675 (H3).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 292 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

S563 (H7) (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 90 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

S563 (H7) (1).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 90 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

S431 (H7).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 74 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

S187.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 74 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 86.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 86 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 38 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 38 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 38 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 38 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 38 (1).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 38 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 38 (1).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 38 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 37.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 37 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 37.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 37 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 36 (3).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 36 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 36 (3).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 36 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 36 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 36 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 36 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 36 (1).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 36 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 36 (1).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 35.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 35.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 35 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 35 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 35 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 35 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 35 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 34.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 34 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 34.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 34 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 303.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 303 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 303 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 303 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 297 (3).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 297 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv. 297 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 297 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 53 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 53 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 53 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 53 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 53 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 53 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 53 (1).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 53 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 53 (1).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 53 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 53 (1).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 53 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 317 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 317 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 317 (1).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 317 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 315.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 315 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 314.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 314 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 312.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 312 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 304.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 304 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 302.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 302 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 299 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 299 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 299 (1).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 299 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 298.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 298 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 297.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 297 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 296 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 296 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 296 (1).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 296 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 295 (3).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 295 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 295 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 295 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 295 (1).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 295 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 294.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 294 - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 292.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 291 - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 292 (3).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 291 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv 292 (2).JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 291 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

inv_291.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 291 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0513.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 304 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0468.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 371 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0464.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 371 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0461.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 359 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0459.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 359 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0458.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 359 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0455.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 88 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0454.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 357 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0454.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 88 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0453.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 357 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0453.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 88 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0452.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 88 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0451.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 357 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0451.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 88 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0450.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 88 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0449.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 88 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0448.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 350 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0444.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 350 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0439.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 350 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0434.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 295 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0433.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 350 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0431.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 356 - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0430.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 356 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0429.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 356 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0426.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 354 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0422.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 354 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0419.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 355 - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0418.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 355 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0416.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 355 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0412.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 351 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0410.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 351 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0408.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 351 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0405.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 360 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0404.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 360 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0403.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 360 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0401.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 352 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0401.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 298 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0399.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 352 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0398.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 352 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0394.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 370 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0393.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 370 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0390.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 353 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0388.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 353 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0384.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 358 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0383.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 358 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0381.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 362 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0380.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 362 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0374.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 363 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0373.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 363 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0361.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 361 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0359.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 361 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0351.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 361 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0351.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 331 - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0349.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 364 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0347.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 364 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0345.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 369 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0342.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 365 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0341.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 365 - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0340.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 365 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0335.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 366 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0334.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 366 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0331.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 367 - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0328.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 368 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0326.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 368 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

IMG_0322.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): 368 - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

FSCN6379.JPG - Spoornummer(s): 278 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8627.JPG - Spoornummer(s): 687, 1237 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8626.JPG - Spoornummer(s): 687, 1237 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8625.JPG - Spoornummer(s): 687, 1237 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8624.JPG - Spoornummer(s): 687, 1237 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8623.JPG - Spoornummer(s): 1237 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8622.JPG - Spoornummer(s): 1237 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8621.JPG - Spoornummer(s): 1237 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8620.JPG - Spoornummer(s): 1237 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8619.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8618.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8617.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8616.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8615.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8614.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8613.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8612.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8611.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8610.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8609.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8608.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8607.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8606.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8605.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8604.JPG - Spoornummer(s): 131 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8603.JPG - Spoornummer(s): 131 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8602.JPG - Spoornummer(s): 131 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8601.JPG - Spoornummer(s): 131 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8600.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8599.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8598.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8597.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8596.JPG - Spoornummer(s): 1223 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8595.JPG - Spoornummer(s): 677, 1223 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8594.JPG - Spoornummer(s): 677, 1223 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8593.JPG - Spoornummer(s): 677, 1223 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8592.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8591.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8590.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8589.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8588.JPG - Spoornummer(s): 127, 677, 1223 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8587.JPG - Spoornummer(s): 127, 677, 1223 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8586.JPG - Spoornummer(s): 127, 677, 1223 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8585.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8584.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8583.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8582.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8581.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8580.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8579.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8578.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8577.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8576.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8575.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8574.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8573.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8572.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8571.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8570.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8569.JPG - Spoornummer(s): 1213 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8568.JPG - Spoornummer(s): 1213 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8567.JPG - Spoornummer(s): 1211 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8566.JPG - Spoornummer(s): 1211 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8565.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8564.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8563.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8562.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8561.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8560.JPG - Spoornummer(s): 1211 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8559.JPG - Spoornummer(s): 1211 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8558.JPG - Spoornummer(s): 1211 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8557.JPG - Spoornummer(s): 1210 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8556.JPG - Spoornummer(s): 1210 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8555.JPG - Spoornummer(s): 1210 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8554.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8553.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8552.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8551.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8550.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8549.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8548.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8547.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8546.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8545.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8544.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8543.JPG - Spoornummer(s): 1203 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8542.JPG - Spoornummer(s): 1203 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8541.JPG - Spoornummer(s): 1203 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8540.JPG - Spoornummer(s): 135 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8539.JPG - Spoornummer(s): 135 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8538.JPG - Spoornummer(s): 1203 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8537.JPG - Spoornummer(s): 1203 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8536.JPG - Spoornummer(s): 1203 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8535.JPG - Spoornummer(s): 58 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8534.JPG - Spoornummer(s): 58 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8533.JPG - Spoornummer(s): 58 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8532.JPG - Spoornummer(s): 58 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8531.JPG - Spoornummer(s): 58 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8530.JPG - Spoornummer(s): 61 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8529.JPG - Spoornummer(s): 61 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8528.JPG - Spoornummer(s): 61 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8527.JPG - Spoornummer(s): 61 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8526.JPG - Spoornummer(s): 61 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8525.JPG - Spoornummer(s): 62 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8524.JPG - Spoornummer(s): 62 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8523.JPG - Spoornummer(s): 62 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8522.JPG - Spoornummer(s): 62 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8521.JPG - Spoornummer(s): 62 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8520.JPG - Spoornummer(s): 62 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8519.JPG - Spoornummer(s): 82 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8518.JPG - Spoornummer(s): 82 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8517.JPG - Spoornummer(s): 82 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8515.JPG - Spoornummer(s): 82 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8514.JPG - Spoornummer(s): 67 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8513.JPG - Spoornummer(s): 67 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8512.JPG - Spoornummer(s): 67 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8511.JPG - Spoornummer(s): 67 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8510.JPG - Spoornummer(s): 79 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8508.JPG - Spoornummer(s): 79 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8507.JPG - Spoornummer(s): 79 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8506.JPG - Spoornummer(s): 79 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8505.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 3, Hoofdgebouw 4, Hoofdgebouw 6, Hoofdgebouw 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8504.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 3, Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 6, Hoofdgebouw 4 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8503.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 6, Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 3, Hoofdgebouw 4 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8502.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 3, Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 4 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8501.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 4, Hoofdgebouw 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8500.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 4, Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 3 -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8499.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 3, Hoofdgebouw 4 -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8498.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 3, Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 4 -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8497.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 3, Hoofdgebouw 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8496.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 3, Hoofdgebouw 4, Hoofdgebouw 5 -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8495.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8494.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8493.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8492.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 3, Hoofdgebouw 4, Hoofdgebouw 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8491.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8490.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8489.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8488.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8487.JPG - Spoornummer(s): 81 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8486.JPG - Spoornummer(s): 81 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8485.JPG - Spoornummer(s): 81 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8484.JPG - Spoornummer(s): 81 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8483.JPG - Spoornummer(s): 68 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8482.JPG - Spoornummer(s): 68 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8481.JPG - Spoornummer(s): 68 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8480.JPG - Spoornummer(s): 68 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8477.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8476.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8474.JPG - Spoornummer(s): 63 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8473.JPG - Spoornummer(s): 63 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8472.JPG - Spoornummer(s): 63 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8471.JPG - Spoornummer(s): 56 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8470.JPG - Spoornummer(s): 56 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8469.JPG - Spoornummer(s): 56 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8468.JPG - Spoornummer(s): 1128 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8467.JPG - Spoornummer(s): 1128 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8466.JPG - Spoornummer(s): 1128 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8465.JPG - Spoornummer(s): 1128 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8464.JPG - Spoornummer(s): 57 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8463.JPG - Spoornummer(s): 57 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8462.JPG - Spoornummer(s): 57 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8461.JPG - Spoornummer(s): 1127 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8460.JPG - Spoornummer(s): 1127 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8459.JPG - Spoornummer(s): 1127 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8458.JPG - Spoornummer(s): 1127 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8456.JPG - Spoornummer(s): 66 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8454.JPG - Spoornummer(s): 66 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8453.JPG - Spoornummer(s): 66 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8452.JPG - Spoornummer(s): 66 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8449.JPG - Spoornummer(s): 67 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8448.JPG - Spoornummer(s): 67 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8447.JPG - Spoornummer(s): 72 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8446.JPG - Spoornummer(s): 72 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8445.JPG - Spoornummer(s): 72 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8444.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8442.JPG - Spoornummer(s): 59 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8441.JPG - Spoornummer(s): 59 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8440.JPG - Spoornummer(s): 57 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8439.JPG - Spoornummer(s): 57 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8438.JPG - Spoornummer(s): 56 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8437.JPG - Spoornummer(s): 56 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8436.JPG - Spoornummer(s): 56 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8435.JPG - Spoornummer(s): 1128 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8434.JPG - Spoornummer(s): 1128 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8433.JPG - Spoornummer(s): 1127 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8432.JPG - Spoornummer(s): 1127 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8431.JPG - Spoornummer(s): 81 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8430.JPG - Spoornummer(s): 81 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8429.JPG - Spoornummer(s): 69 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8428.JPG - Spoornummer(s): 69 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8427.JPG - Spoornummer(s): 1129 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8426.JPG - Spoornummer(s): 1129 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8425.JPG - Spoornummer(s): 70 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8424.JPG - Spoornummer(s): 70 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8423.JPG - Spoornummer(s): 79 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8422.JPG - Spoornummer(s): 79 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8419.JPG - Spoornummer(s): 72 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8418.JPG - Spoornummer(s): 72 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8417.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8416.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8415.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8414.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8413.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8412.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8410.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8409.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 6 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8408.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8407.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8406.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8405.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8404.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8403.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8402.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8401.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8400.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8399.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8398.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8397.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8396.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8395.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8394.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8393.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8392.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8391.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8390.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8389.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8388.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 3, Hoofdgebouw 4, Hoofdgebouw 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8387.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 4, Hoofdgebouw 3 -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8386.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 4, Hoofdgebouw 3 -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8385.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 3, Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 4 -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8384.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 3, Hoofdgebouw 4, Hoofdgebouw 5 -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8383.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 4, Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 3 -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8382.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Hoofdgebouw 4, Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 3 -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8381.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 4, Hoofdgebouw 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8380.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Hoofdgebouw 4, Hoofdgebouw 5, Hoofdgebouw 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8379.JPG - Spoornummer(s): 78 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8378.JPG - Spoornummer(s): 78 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8377.JPG - Spoornummer(s): 78 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8376.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8375.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8374.JPG - Spoornummer(s): 80 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8373.JPG - Spoornummer(s): 80 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8372.JPG - Spoornummer(s): 80 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8371.JPG - Spoornummer(s): 83 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8370.JPG - Spoornummer(s): 83 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8369.JPG - Spoornummer(s): 83 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8368.JPG - Spoornummer(s): 83 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8367.JPG - Spoornummer(s): 84 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8366.JPG - Spoornummer(s): 84 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8365.JPG - Spoornummer(s): 84 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8364.JPG - Spoornummer(s): 84 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8363.JPG - Spoornummer(s): 106 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8362.JPG - Spoornummer(s): 106 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8361.JPG - Spoornummer(s): 106 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8360.JPG - Spoornummer(s): 80 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8359.JPG - Spoornummer(s): 80 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8358.JPG - Spoornummer(s): 80 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8357.JPG - Spoornummer(s): 87 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8356.JPG - Spoornummer(s): 87 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8355.JPG - Spoornummer(s): 87 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8354.JPG - Spoornummer(s): 89 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8353.JPG - Spoornummer(s): 89 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8352.JPG - Spoornummer(s): 89 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8351.JPG - Spoornummer(s): 94 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8350.JPG - Spoornummer(s): 94 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8349.JPG - Spoornummer(s): 94 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8348.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8347.JPG - Spoornummer(s): 96 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8346.JPG - Spoornummer(s): 96 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8345.JPG - Spoornummer(s): 96 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8344.JPG - Spoornummer(s): 1109 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8343.JPG - Spoornummer(s): 1109 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8342.JPG - Spoornummer(s): 1109 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8340.JPG - Spoornummer(s): 1109 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8339.JPG - Spoornummer(s): 1109 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8338.JPG - Spoornummer(s): 1109 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8337.JPG - Spoornummer(s): 86 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8336.JPG - Spoornummer(s): 86 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8335.JPG - Spoornummer(s): 86 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8334.JPG - Spoornummer(s): 95 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8333.JPG - Spoornummer(s): 95 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8332.JPG - Spoornummer(s): 95 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8331.JPG - Spoornummer(s): 91 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8330.JPG - Spoornummer(s): 91 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8329.JPG - Spoornummer(s): 85 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8328.JPG - Spoornummer(s): 85 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8327.JPG - Spoornummer(s): 85 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8326.JPG - Spoornummer(s): 88 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8325.JPG - Spoornummer(s): 88 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8324.JPG - Spoornummer(s): 88 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8322.JPG - Spoornummer(s): 1069 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8321.JPG - Spoornummer(s): 1069 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8320.JPG - Spoornummer(s): 1069 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8319.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8318.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8317.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8316.JPG - Spoornummer(s): 1069 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8315.JPG - Spoornummer(s): 1069 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8314.JPG - Spoornummer(s): 1069 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

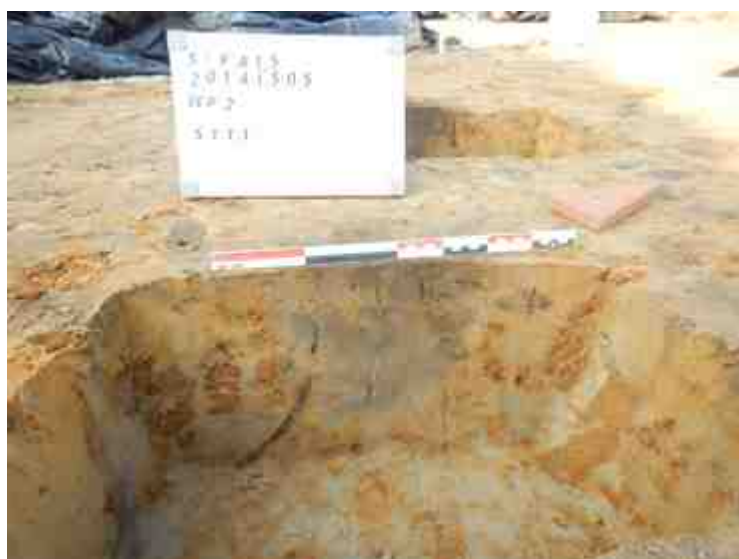
DSCN8312.JPG - Spoornummer(s): 1069 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8311.JPG - Spoornummer(s): 111 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8310.JPG - Spoornummer(s): 111 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8309.JPG - Spoornummer(s): 111 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8308.JPG - Spoornummer(s): 93 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8307.JPG - Spoornummer(s): 93 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8306.JPG - Spoornummer(s): 93 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8305.JPG - Spoornummer(s): 665 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8304.JPG - Spoornummer(s): 665 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8303.JPG - Spoornummer(s): 665 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8302.JPG - Spoornummer(s): 113 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8301.JPG - Spoornummer(s): 113 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8300.JPG - Spoornummer(s): 113 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8299.JPG - Spoornummer(s): 113 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8298.JPG - Spoornummer(s): 90 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8297.JPG - Spoornummer(s): 90 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8296.JPG - Spoornummer(s): 90 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8295.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8294.JPG - Spoornummer(s): 108 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8293.JPG - Spoornummer(s): 108 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8292.JPG - Spoornummer(s): 108 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8291.JPG - Spoornummer(s): 108 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8290.JPG - Spoornummer(s): 110 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8289.JPG - Spoornummer(s): 110 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8288.JPG - Spoornummer(s): 110 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8287.JPG - Spoornummer(s): 109 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8286.JPG - Spoornummer(s): 109 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8285.JPG - Spoornummer(s): 109 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8284.JPG - Spoornummer(s): 119 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8283.JPG - Spoornummer(s): 119 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8282.JPG - Spoornummer(s): 119 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8281.JPG - Spoornummer(s): 118 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8280.JPG - Spoornummer(s): 118 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8279.JPG - Spoornummer(s): 118 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8278.JPG - Spoornummer(s): 143 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8277.JPG - Spoornummer(s): 143 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8276.JPG - Spoornummer(s): 143 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8275.JPG - Spoornummer(s): 112 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8274.JPG - Spoornummer(s): 112 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8273.JPG - Spoornummer(s): 112 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8272.JPG - Spoornummer(s): 115 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8271.JPG - Spoornummer(s): 115 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8270.JPG - Spoornummer(s): 125, 1029 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8269.JPG - Spoornummer(s): 125, 1029 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8268.JPG - Spoornummer(s): 125, 1029 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8267.JPG - Spoornummer(s): 125, 1029 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

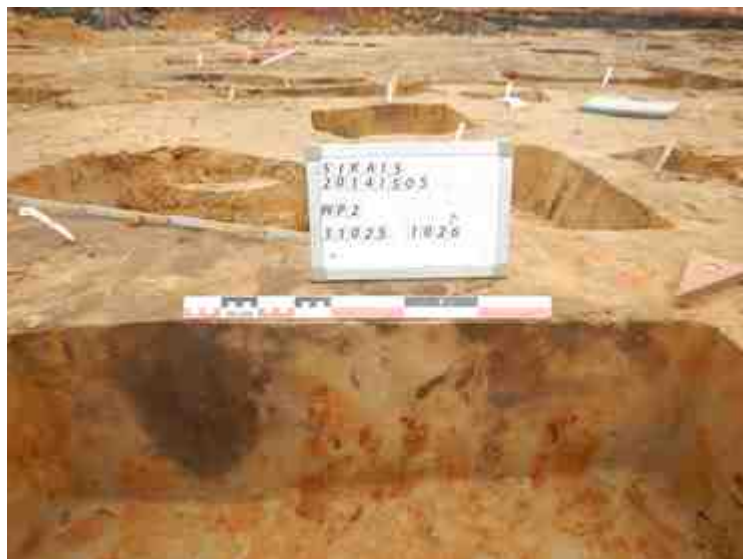
DSCN8266.JPG - Spoornummer(s): 1025, 1026 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8265.JPG - Spoornummer(s): 1025, 1026 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8264.JPG - Spoornummer(s): 1025, 1026 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8263.JPG - Spoornummer(s): 1025, 1026 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8262.JPG - Spoornummer(s): 137, 138 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8261.JPG - Spoornummer(s): 137, 138 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8260.JPG - Spoornummer(s): 137, 138 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8259.JPG - Spoornummer(s): 1027 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8258.JPG - Spoornummer(s): 1027 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8257.JPG - Spoornummer(s): 1027 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8256.JPG - Spoornummer(s): 124 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8255.JPG - Spoornummer(s): 124 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8254.JPG - Spoornummer(s): 124 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8253.JPG - Spoornummer(s): 124 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8252.JPG - Spoornummer(s): 124 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8251.JPG - Spoornummer(s): 124 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8250.JPG - Spoornummer(s): 673 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8249.JPG - Spoornummer(s): 673 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8248.JPG - Spoornummer(s): 673 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8247.JPG - Spoornummer(s): 120, 121 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8246.JPG - Spoornummer(s): 120, 121 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8245.JPG - Spoornummer(s): 120, 121 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8243.JPG - Spoornummer(s): 120, 1035 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8242.JPG - Spoornummer(s): 120, 1035 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8241.JPG - Spoornummer(s): 120, 1035 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8240.JPG - Spoornummer(s): 100, 666 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8238.JPG - Spoornummer(s): 100, 666 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8237.JPG - Spoornummer(s): 100, 666 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8236.JPG - Spoornummer(s): 1267 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8235.JPG - Spoornummer(s): 1267 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8234.JPG - Spoornummer(s): 1267 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8233.JPG - Spoornummer(s): 1267 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8227.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8226.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8225.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8224.JPG - Spoornummer(s): 130 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8223.JPG - Spoornummer(s): 130 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8222.JPG - Spoornummer(s): 130 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8221.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8220.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8219.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8218.JPG - Spoornummer(s): 1029, 1030, 1031 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8217.JPG - Spoornummer(s): 1029, 1030, 1031 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8216.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8214.JPG - Spoornummer(s): 1029, 1030, 1031 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8213.JPG - Spoornummer(s): 1022 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8212.JPG - Spoornummer(s): 1022 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8211.JPG - Spoornummer(s): 1022 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8209.JPG - Spoornummer(s): 122, 671 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8208.JPG - Spoornummer(s): 122, 671 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8207.JPG - Spoornummer(s): 122, 671 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8206.JPG - Spoornummer(s): 129 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8205.JPG - Spoornummer(s): 129 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8204.JPG - Spoornummer(s): 673 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8202.JPG - Spoornummer(s): 673 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8201.JPG - Spoornummer(s): 674 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8200.JPG - Spoornummer(s): 674 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8199.JPG - Spoornummer(s): 674 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8198.JPG - Spoornummer(s): 670, 704 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8196.JPG - Spoornummer(s): 670, 704 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8195.JPG - Spoornummer(s): 670, 704 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8193.JPG - Spoornummer(s): 670, 704 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8192.JPG - Spoornummer(s): 1009 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8191.JPG - Spoornummer(s): 1009 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8190.JPG - Spoornummer(s): 1009 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8189.JPG - Spoornummer(s): 684 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8188.JPG - Spoornummer(s): 684 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8187.JPG - Spoornummer(s): 684 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8186.JPG - Spoornummer(s): 1007 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8184.JPG - Spoornummer(s): 1007 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8183.JPG - Spoornummer(s): 1007 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8182.JPG - Spoornummer(s): 1009 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8181.JPG - Spoornummer(s): 1009 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8180.JPG - Spoornummer(s): 1009 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8179.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8178.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8177.JPG - Spoornummer(s): 1007 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8176.JPG - Spoornummer(s): 1007 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8175.JPG - Spoornummer(s): 1007 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8174.JPG - Spoornummer(s): 989, 992 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8173.JPG - Spoornummer(s): 989, 992 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8172.JPG - Spoornummer(s): 989, 992 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8171.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer
1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8170.JPG - Spoornummer(s): 1240 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8169.JPG - Spoornummer(s): 1240 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8168.JPG - Spoornummer(s): 1240 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8167.JPG - Spoornummer(s): 1240 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8166.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8165.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8164.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8163.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8162.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8161.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8160.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8159.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8158.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8157.JPG - Spoornummer(s): 675 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8155.JPG - Spoornummer(s): 675 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8154.JPG - Spoornummer(s): 675 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8153.JPG - Spoornummer(s): 995 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8152.JPG - Spoornummer(s): 670, 995 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8151.JPG - Spoornummer(s): 670, 995 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8150.JPG - Spoornummer(s): 670, 995 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8149.JPG - Spoornummer(s): 670, 995 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8148.JPG - Spoornummer(s): 995 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8147.JPG - Spoornummer(s): 995 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8146.JPG - Spoornummer(s): 668 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8144.JPG - Spoornummer(s): 668 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8143.JPG - Spoornummer(s): 668 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8142.JPG - Spoornummer(s): 668 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8141.JPG - Spoornummer(s): 991 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8140.JPG - Spoornummer(s): 991 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8139.JPG - Spoornummer(s): 991 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8138.JPG - Spoornummer(s): 992 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8137.JPG - Spoornummer(s): 992 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8135.JPG - Spoornummer(s): 992 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8134.JPG - Spoornummer(s): 989 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8133.JPG - Spoornummer(s): 989 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8132.JPG - Spoornummer(s): 989 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8131.JPG - Spoornummer(s): 133 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8130.JPG - Spoornummer(s): 133 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8129.JPG - Spoornummer(s): 133 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8128.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8127.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8126.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8125.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8124.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8123.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8122.JPG - Spoornummer(s): 982 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8121.JPG - Spoornummer(s): 982 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8119.JPG - Spoornummer(s): 982 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8118.JPG - Spoornummer(s): 127, 677 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

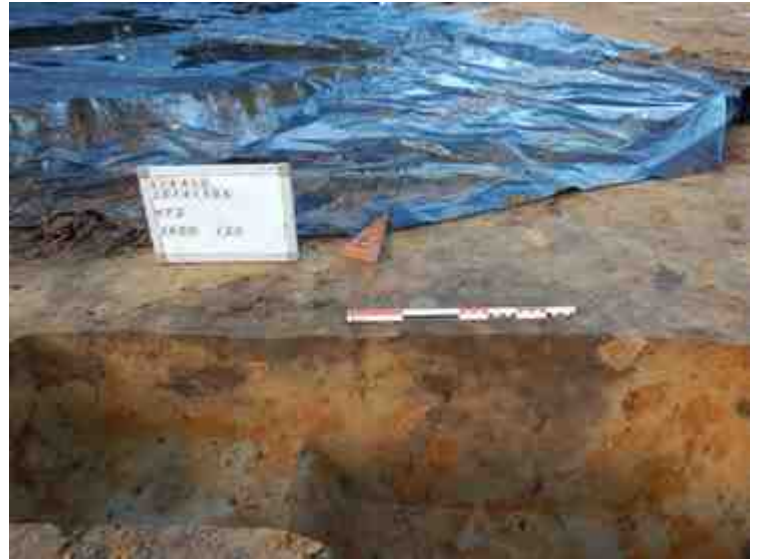
DSCN8117.JPG - Spoornummer(s): 127, 677 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8115.JPG - Spoornummer(s): 127, 677 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8114.JPG - Spoornummer(s): 127, 677 - Inventarisnummer(s): / -
 Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8113.JPG - Spoornummer(s): 127, 677 - Inventarisnummer(s): / -
 Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8112.JPG - Spoornummer(s): 127, 677 - Inventarisnummer(s): / -
 Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8110.JPG - Spoornummer(s): 982 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8109.JPG - Spoornummer(s): 982 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8108.JPG - Spoornummer(s): 982 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8107.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8106.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8105.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8104.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8103.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8102.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8101.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8100.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8099.JPG - Spoornummer(s): 683 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8098.JPG - Spoornummer(s): 683 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8097.JPG - Spoornummer(s): 683 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8096.JPG - Spoornummer(s): 140, 974 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8095.JPG - Spoornummer(s): 140, 974 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8094.JPG - Spoornummer(s): 140, 974 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8093.JPG - Spoornummer(s): 970 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8092.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8090.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8089.JPG - Spoornummer(s): 670, 967 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8088.JPG - Spoornummer(s): 670, 967 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8087.JPG - Spoornummer(s): 670, 967 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8086.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8085.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8084.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//

DSCN8083.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8082.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8081.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN8080.JPG - Spoornummer(s): 142 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8079.JPG - Spoornummer(s): 142 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8078.JPG - Spoornummer(s): 142 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8076.JPG - Spoornummer(s): 126, 134 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8074.JPG - Spoornummer(s): 126, 134 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8072.JPG - Spoornummer(s): 160 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8071.JPG - Spoornummer(s): 160 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8070.JPG - Spoornummer(s): 160 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8069.JPG - Spoornummer(s): 149, 710 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8068.JPG - Spoornummer(s): 149, 710 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8067.JPG - Spoornummer(s): 149, 710 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8066.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//

DSCN8065.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//

DSCN8064.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//

DSCN8063.JPG - Spoornummer(s): 135 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8062.JPG - Spoornummer(s): 135 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8061.JPG - Spoornummer(s): 135 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8059.JPG - Spoornummer(s): 146 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8058.JPG - Spoornummer(s): 146 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8057.JPG - Spoornummer(s): 146 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8056.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8055.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8054.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8053.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8052.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8051.JPG - Spoornummer(s): 145, 679 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8050.JPG - Spoornummer(s): 145, 679 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8049.JPG - Spoornummer(s): 145, 679 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8048.JPG - Spoornummer(s): 1265 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8047.JPG - Spoornummer(s): 1265 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8046.JPG - Spoornummer(s): 1265 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8045.JPG - Spoornummer(s): 1265 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8044.JPG - Spoornummer(s): 144 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8043.JPG - Spoornummer(s): 144 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8042.JPG - Spoornummer(s): 144 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8041.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8040.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8039.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8038.JPG - Spoornummer(s): 919 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8037.JPG - Spoornummer(s): 919 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8036.JPG - Spoornummer(s): 919 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8034.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8033.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8032.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8031.JPG - Spoornummer(s): 687 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8030.JPG - Spoornummer(s): 687 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8029.JPG - Spoornummer(s): 687 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8028.JPG - Spoornummer(s): 687 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8026.JPG - Spoornummer(s): 152 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8025.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8024.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8023.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8022.JPG - Spoornummer(s): 152 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8021.JPG - Spoornummer(s): 152 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8020.JPG - Spoornummer(s): 691 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8019.JPG - Spoornummer(s): 691 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8018.JPG - Spoornummer(s): 686, 707 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8017.JPG - Spoornummer(s): 686, 707 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8016.JPG - Spoornummer(s): 686, 707 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8015.JPG - Spoornummer(s): 686, 707 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8014.JPG - Spoornummer(s): 709 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8013.JPG - Spoornummer(s): 709 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8012.JPG - Spoornummer(s): 709 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8011.JPG - Spoornummer(s): 156 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8010.JPG - Spoornummer(s): 156 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8009.JPG - Spoornummer(s): 156 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8008.JPG - Spoornummer(s): 71, 76 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8007.JPG - Spoornummer(s): 71, 76 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8006.JPG - Spoornummer(s): 71, 76 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8005.JPG - Spoornummer(s): 74 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8004.JPG - Spoornummer(s): 74 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8003.JPG - Spoornummer(s): 74 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8002.JPG - Spoornummer(s): 76 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8001.JPG - Spoornummer(s): 76 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN8000.JPG - Spoornummer(s): 76 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7999.JPG - Spoornummer(s): 75 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7998.JPG - Spoornummer(s): 75 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7997.JPG - Spoornummer(s): 75 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7996.JPG - Spoornummer(s): 73 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7995.JPG - Spoornummer(s): 73 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7993.JPG - Spoornummer(s): 150 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7992.JPG - Spoornummer(s): 150 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7989.JPG - Spoornummer(s): 150 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7988.JPG - Spoornummer(s): 150 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7987.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7986.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7985.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7984.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7983.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7982.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7981.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7980.JPG - Spoornummer(s): 73, 77 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7979.JPG - Spoornummer(s): 73, 77 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7978.JPG - Spoornummer(s): 265 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7977.JPG - Spoornummer(s): 265 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7976.JPG - Spoornummer(s): 265 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7975.JPG - Spoornummer(s): 680 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7974.JPG - Spoornummer(s): 680 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7973.JPG - Spoornummer(s): 680 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7972.JPG - Spoornummer(s): 53 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7971.JPG - Spoornummer(s): 260 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7970.JPG - Spoornummer(s): 260 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7969.JPG - Spoornummer(s): 260 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7968.JPG - Spoornummer(s): 260 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7962.JPG - Spoornummer(s): 263, 264 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7961.JPG - Spoornummer(s): 263, 264 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7960.JPG - Spoornummer(s): 263, 264 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7959.JPG - Spoornummer(s): 266 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7958.JPG - Spoornummer(s): 266 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7956.JPG - Spoornummer(s): 150 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7955.JPG - Spoornummer(s): 150 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7954.JPG - Spoornummer(s): 151 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7953.JPG - Spoornummer(s): 151 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7951.JPG - Spoornummer(s): 151 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7950.JPG - Spoornummer(s): 77 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7949.JPG - Spoornummer(s): 77 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7948.JPG - Spoornummer(s): 77 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7947.JPG - Spoornummer(s): 260 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7945.JPG - Spoornummer(s): 260 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7944.JPG - Spoornummer(s): 260 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7942.JPG - Spoornummer(s): 261 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7941.JPG - Spoornummer(s): 262 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7939.JPG - Spoornummer(s): 262 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7938.JPG - Spoornummer(s): 263, 264 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7937.JPG - Spoornummer(s): 263, 264 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7936.JPG - Spoornummer(s): 263, 264 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7935.JPG - Spoornummer(s): 265 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7933.JPG - Spoornummer(s): 265 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7932.JPG - Spoornummer(s): 266 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7931.JPG - Spoornummer(s): 266 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7929.JPG - Spoornummer(s): 267 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7927.JPG - Spoornummer(s): 267 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7926.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7925.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7924.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7923.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7922.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7921.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7920.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Profiel 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7919.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7918.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7917.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7916.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7915.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7914.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7913.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7912.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7911.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7910.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7909.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7908.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7907.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7906.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7905.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7904.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7903.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7902.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7900.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7899.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7898.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7897.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7896.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7895.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7894.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7893.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7892.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7891.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7890.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7889.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7888.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7887.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7886.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7885.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7884.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7883.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7882.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7880.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7879.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7878.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7877.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7876.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7875.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7874.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7873.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7871.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7870.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7869.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7868.JPG - Spoornummer(s): 755 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7867.JPG - Spoornummer(s): 693 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7866.JPG - Spoornummer(s): 693 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7865.JPG - Spoornummer(s): 154 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7864.JPG - Spoornummer(s): 154 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7863.JPG - Spoornummer(s): 154 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7862.JPG - Spoornummer(s): 157 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7861.JPG - Spoornummer(s): 157 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7859.JPG - Spoornummer(s): 157 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7857.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7856.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7855.JPG - Spoornummer(s): 670 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7854.JPG - Spoornummer(s): 692 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7853.JPG - Spoornummer(s): 692 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7852.JPG - Spoornummer(s): 155 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7850.JPG - Spoornummer(s): 155 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7849.JPG - Spoornummer(s): 708 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7847.JPG - Spoornummer(s): 708 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7846.JPG - Spoornummer(s): 708 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7845.JPG - Spoornummer(s): 153 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7844.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7843.JPG - Spoornummer(s): 153 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7842.JPG - Spoornummer(s): 153 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7841.JPG - Spoornummer(s): 186 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7840.JPG - Spoornummer(s): 186 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7839.JPG - Spoornummer(s): 186 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7838.JPG - Spoornummer(s): 158 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7837.JPG - Spoornummer(s): 158 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7836.JPG - Spoornummer(s): 158 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7835.JPG - Spoornummer(s): 701 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7834.JPG - Spoornummer(s): 287 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7833.JPG - Spoornummer(s): 287 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7832.JPG - Spoornummer(s): 287 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7831.JPG - Spoornummer(s): 696 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7830.JPG - Spoornummer(s): 696 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7829.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7828.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7827.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7826.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7825.JPG - Spoornummer(s): 700 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7823.JPG - Spoornummer(s): 700 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7822.JPG - Spoornummer(s): 700 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7821.JPG - Spoornummer(s): 700 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7820.JPG - Spoornummer(s): 700 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7818.JPG - Spoornummer(s): 700 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7816.JPG - Spoornummer(s): 700 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7815.JPG - Spoornummer(s): 752 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7814.JPG - Spoornummer(s): 752 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7813.JPG - Spoornummer(s): 752 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7812.JPG - Spoornummer(s): 751 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7811.JPG - Spoornummer(s): 751 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7810.JPG - Spoornummer(s): 751 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7809.JPG - Spoornummer(s): 483 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7808.JPG - Spoornummer(s): 483 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7806.JPG - Spoornummer(s): 839 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7805.JPG - Spoornummer(s): 839 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7803.JPG - Spoornummer(s): 839 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7802.JPG - Spoornummer(s): 839 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7801.JPG - Spoornummer(s): 839 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7800.JPG - Spoornummer(s): 505 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7798.JPG - Spoornummer(s): 505 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7797.JPG - Spoornummer(s): 505 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7796.JPG - Spoornummer(s): 745 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7795.JPG - Spoornummer(s): 745 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7792.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7791.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7790.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7789.JPG - Spoornummer(s): 750 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7788.JPG - Spoornummer(s): 750 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7786.JPG - Spoornummer(s): 750 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7785.JPG - Spoornummer(s): 749 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7784.JPG - Spoornummer(s): 749 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7783.JPG - Spoornummer(s): 749 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7782.JPG - Spoornummer(s): 744 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7781.JPG - Spoornummer(s): 744 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7780.JPG - Spoornummer(s): 744 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7779.JPG - Spoornummer(s): 748 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7778.JPG - Spoornummer(s): 748 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7777.JPG - Spoornummer(s): 748 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7776.JPG - Spoornummer(s): 754 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7775.JPG - Spoornummer(s): 754 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7774.JPG - Spoornummer(s): 754 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7772.JPG - Spoornummer(s): 747 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7771.JPG - Spoornummer(s): 747 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7770.JPG - Spoornummer(s): 747 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7769.JPG - Spoornummer(s): 252 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7768.JPG - Spoornummer(s): 252 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7767.JPG - Spoornummer(s): 252 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7765.JPG - Spoornummer(s): 746 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7764.JPG - Spoornummer(s): 746 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

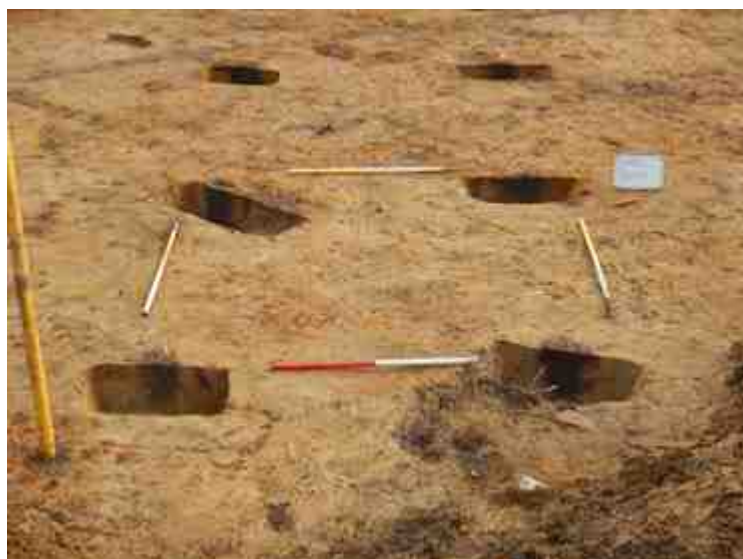
DSCN7763.JPG - Spoornummer(s): 746 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7762.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 2, Vierpostenspieker 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7761.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 3, Vierpostenspieker 2 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7760.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 2 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7759.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7758.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7757.JPG - Spoornummer(s): 757 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7756.JPG - Spoornummer(s): 757 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7754.JPG - Spoornummer(s): 757 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7753.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Vierpostenspieker 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7752.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Vierpostenspieker 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7749.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Vierpostenspieker 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7748.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Vierpostenspieker 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7747.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Vierpostenspieker 2, Vierpostenspieker 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7746.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Vierpostenspieker 2 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7745.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 2, Vierpostenspieker 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7744.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 2, Vierpostenspieker 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7743.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 3, Vierpostenspieker 2 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7742.JPG - Spoornummer(s): 758 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7741.JPG - Spoornummer(s): 758 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7740.JPG - Spoornummer(s): 758 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7739.JPG - Spoornummer(s): 258 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7738.JPG - Spoornummer(s): 258 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7737.JPG - Spoornummer(s): 258 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7736.JPG - Spoornummer(s): 259 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7735.JPG - Spoornummer(s): 259 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7734.JPG - Spoornummer(s): 259 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7733.JPG - Spoornummer(s): 255 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7732.JPG - Spoornummer(s): 255 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7731.JPG - Spoornummer(s): 255 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7730.JPG - Spoornummer(s): 251 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7729.JPG - Spoornummer(s): 251 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7723.JPG - Spoornummer(s): 756 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7722.JPG - Spoornummer(s): 756 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7721.JPG - Spoornummer(s): 249 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7720.JPG - Spoornummer(s): 249 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7718.JPG - Spoornummer(s): 249 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7717.JPG - Spoornummer(s): 250 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7716.JPG - Spoornummer(s): 250 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7715.JPG - Spoornummer(s): 250 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7714.JPG - Spoornummer(s): 237 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7713.JPG - Spoornummer(s): 237 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7712.JPG - Spoornummer(s): 237 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7711.JPG - Spoornummer(s): 247, 248 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7710.JPG - Spoornummer(s): 247, 248 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7709.JPG - Spoornummer(s): 247, 248 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7708.JPG - Spoornummer(s): 243, 502 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7707.JPG - Spoornummer(s): 243, 502 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7705.JPG - Spoornummer(s): 243, 502 - Inventarisnummer(s): / -
Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7704.JPG - Spoornummer(s): 246 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7703.JPG - Spoornummer(s): 246 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7702.JPG - Spoornummer(s): 246 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7701.JPG - Spoornummer(s): 245 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7700.JPG - Spoornummer(s): 245 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7699.JPG - Spoornummer(s): 245 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7698.JPG - Spoornummer(s): 756 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7697.JPG - Spoornummer(s): 756 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7696.JPG - Spoornummer(s): 756 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7695.JPG - Spoornummer(s): 757 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7694.JPG - Spoornummer(s): 757 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7693.JPG - Spoornummer(s): 757 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7692.JPG - Spoornummer(s): 758 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7691.JPG - Spoornummer(s): 758 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / -
Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7690.JPG - Spoornummer(s): 758 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7689.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//

DSCN7688.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 2, Vierpostenspieker 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7687.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 2, Vierpostenspieker 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7686.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7685.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7684.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7683.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: Vierpostenspieker 2, Vierpostenspieker 3 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7681.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN7680.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /2//

DSCN7679.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//

DSCN7678.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /1//

DSCN7677.JPG - Spoornummer(s): 754 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7676.JPG - Spoornummer(s): 754 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7675.JPG - Spoornummer(s): 754 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7674.JPG - Spoornummer(s): 752 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7673.JPG - Spoornummer(s): 752 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7672.JPG - Spoornummer(s): 752 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7671.JPG - Spoornummer(s): 753 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7670.JPG - Spoornummer(s): 753 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7669.JPG - Spoornummer(s): 753 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7668.JPG - Spoornummer(s): 751 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7667.JPG - Spoornummer(s): 751 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7666.JPG - Spoornummer(s): 751 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: / - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7665.JPG - Spoornummer(s): 750 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7663.JPG - Spoornummer(s): 750 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7662.JPG - Spoornummer(s): 749 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7660.JPG - Spoornummer(s): 749 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7659.JPG - Spoornummer(s): 748 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7658.JPG - Spoornummer(s): 748 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7657.JPG - Spoornummer(s): 748 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7655.JPG - Spoornummer(s): 747 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7654.JPG - Spoornummer(s): 747 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7653.JPG - Spoornummer(s): 747 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7652.JPG - Spoornummer(s): 746 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7651.JPG - Spoornummer(s): 746 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7650.JPG - Spoornummer(s): 746 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7649.JPG - Spoornummer(s): 745 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7648.JPG - Spoornummer(s): 745 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7647.JPG - Spoornummer(s): 745 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7646.JPG - Spoornummer(s): 744 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7645.JPG - Spoornummer(s): 744 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7644.JPG - Spoornummer(s): 744 - Inventarisnummer(s): / - Structuur: /
- Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7643.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Vierpostenspieker 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7642.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Vierpostenspieker 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7642.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7641.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Vierpostenspieker 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7641.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7640.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Vierpostenspieker 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7640.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7639.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Sfeer 1 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /

DSCN7639.JPG - Spoornummer(s): / - Inventarisnummer(s): / - Structuur:
Profiel 5 - Zone/Werkput/Kijkvenster/Vlak: /